BIBLIOTECA D'ESTUDIS ECONÒMICS, SOCIALS I POLÍTICS

VOLUM III

J. ESTELRICH

LA QÜESTIÓ DE LES MINORIES NACIONALS

I

LES VIES DEL DRET

1929

LLIBRERIA CATALONIA — BARCELONA

BIBLIOTECA D'ESTUDIS ECONÒMICS,
SOCIALS I POLÍTICS

VOLUM II

J. ESTELRICH

LA QÜESTIÓ DE LES MINORIES NACIONALS

I

LES VIES DEL DRET

1929
LLIBRERIA CATALÒNIA
BARCELONA

TIPOGRAFIA EMPORIVM, S. A.—Ferlandina, 9 i 11.—Telèf. 15216

ÍNDEX

PREFACI

Poques paraules bastaran per a presentar i justificar la publicació d'aquest llibre. Esperem que, sense gaires explicacions, el lector, avesat a llegir intelligentment, en sabrà comprendre l'abast i la intenció.

La qüestió de minories s'ha posat en el primer pla de l'actualitat europea. S'han produït recentment en aquest estadi de la política internacional, importants esdeveniments i discussions; hem cregut, per això, molt útil informar la nostra opinió pública (1).

La qüestió ha estat tractada aquests dies per la Unió Internacional d'Associacions per la S. de N. reunida en Assemblea a Madrid, i llargament discutida en el Consell de la S. de N., celebrat també a Madrid suara.

(1) Fins ara tota la bibliografia catalana sobre aquest problema era limitada al follet de Jaume Carrera, clara exposició, publicat l'any 1921; a una conferència de F. Maspons i Anglasell, l'any 1927, sobre «Els Drets de ciutadania i la S. de N.» que parla dels Congressos de Nacionalitats, a la qual cal afegir diversos articles publicats pel Sr. Maspons a «La Paraula Cristiana» i a la Revista d'Estudis Jurídics; i a una altra conferència nostra al Centre de Lectura de Reus,

El nostre llibre és més aviat polític que jurídic; també és més d'informació que de doctrina.

Més que un tractat, doncs, és un simple aplec de materials per a l'estudi d'un dels aspectes de la política internacional que interessa directament el nostre poble i els altres pobles peninsulars ibèrics.

Donem tanmateix, en primer lloc, un esbós dels antecedents, situació i qüestions vàries a resoldre en el problema complex de les minories nacionals.

Donem després compte, breument, de l'activitat de les associacions internacionals en matèria de nacionalitats.

Remarquem sobretot les tasques de la Unió Internacional d'Associacions per la S. de N., i de la Unió de Grups Nacionals europeus, reproduint els nostres discursos en les sessions públiques.

Finalment, extractem i comentem les sessions de l'Assemblea i del Consell Permanent de la S. de N., on s'ha posat darrerament la qüestió.

Així aquest llibre ve a ésser un aplec crític de documents per a l'història del moviment de les nacionalitats després de la gran guerra, fins a la reunió del Consell de la S. de N. en març 1929.

En el volum que seguirà pensem continuar la nostra exposició documental i la nostra crítica al marge dels fets que s'han anat produïnt.

Barcelona, juny 1929

CAPÍTOL PRIMER (1)

ANTECEDENTS DE LA QÜESTIÓ MINORITARIA

En política internacional el més greu problema del nostre temps és mantenir la pau europea. Tots ens horroritzem només de pensar en la possibilitat d'una altra guerra general. Mai el moviment pacifista no ha estat tan intens ni tan extens. Tothom parla de pau, perquè hi ha temences justificades de conflictes.

La victòria de la darrera guerra no determinà una conclusió definitiva dels problemes europeus. Restaren encara, profusament, llavors de noves discòrdies: perills provinents de conflictes locals, difícilment isolables, i sobretot perills per causes generals i extenses. La qüestió, dita de les minories nacionals, és de les més importants, entre les de caràcter general europeu.

(1) Aquest capítol i els dos següents constitueixen la conferència que, sobre minories, havíem de donar, a l'Ateneu de Barcelona, pel desembre de 1927. Sobre el mateix tema donàrem una conferència el dia 29 de gener 1928, al Centre de Lectura de Reus; fou molt ben resumida, per Martí Baiges, al diari «Reus» i a la Revista del Centre de Lectura, número de febrer d'aquell any.

Àdhuc amb la justícia assegurada, la pau és insegura. Però, sense justícia, és segura la guerra. Cal organitzar la justícia entre els pobles europeus. Aquesta organització és indispensable perquè pugui regnar l'ordre i la pau en qualsevol agrupament humà.

La força només pot crear un estat patològic, poc durador. Sense un mínim de justícia, no és concebible, ni desitjable, la pau. La vera pau només pot reposar sobre l'acord perfecte entre la realitat de l'estat polític d'un poble i les exigències de la justícia.

Certament, observa un publicista catòlic, es pot viure en el desacord, és a dir, en la injustícia. Però, si exhaurits els recursos pacífics, esclata la revolta ¿de qui serà la responsabilitat? No serà certament del rebel, sinó d'aquell que, amb actes de força, haurà sembrat en els cors la venjança i la rancúnia, i els haurà assenyalat el camí de la violència, en el qual és molt difícil entrar, i molt més difîcil sortir-ne.

Els forts acabaran potser per comprendre que s'han d'aliar amb la justícia. En la lluita per l'existència o el predomini, entre les societats humanes, ens plau de pensar que la victòria serà del poble que haurà establert i garantit la major justícia. Perquè la justícia internacional accelerarà el triomf dels millors, dels més avançats i, per conseqüència, dels més forts.

Hi ha a Europa aquest gran problema de justícia a satisfer. Mentre no sigui resolt, no s'es-

vairà una de les més evidents causes possibles de guerra : aquest problema delicat, divers, múltiple i extens de les «minories nacionals».

Desnacionalitzar per procediments violents i coercitius és contrari a l'ordre de la natura. Aquests procediments són injustos, i per tant, immorals. Tendeixen a degradar els homes. Els tractats, el moviment pacifista, les diverses agrupacions internacionals que es preocupen del problema, tracten d'evitar que aquesta degradació sigui encara possible a Europa (1).

Massa esquemàticament, Gabriel Alomar veu en aquesta lluita la topada de dues formes de la mateixa morbositat. Traduïm :

«En el problema de les minories, però, no tota la culpa pertany als Estats dominadors. També són culpables, a vegades, les pròpies minories. En realitat, aquest problema és la topada de les dues morbositats màximes de la nostra civilització : l'imperialisme i el nacionalisme ; això és, l'exaltació de l'Estat com a suprema excusa de tota violència i la idolatria de la Nació com a forma estàtica i invariable d'una collectivitat humana. Però, ¿he dit que són dues morbositats ? He dit malament. Són dues formes aparentment oposades d'una mateixa morbositat. Tant és així, que els partits nacionalistes, quant a llur ideal d'Estat, preconitzen l'opressió de les nacionalitats alienes sotmeses a llur jou. Imperialisme i nacionalisme són manifestacions diverses d'un mateix mal. Són persistències o supervivències d'antigues passions, encara no superades definitivament per la nova sensibilitat política. L'imperia-

(1) Per a il·lustració d'aquestes pàgines, vegeu els discursos continguts en el cap. X.

lisme és l'herència clàssica que tendeix a les grans unificacions a l'entorn d'un nucli sobirà d'absorció. Es la tendència integradora en nom de l'Estat. I el nacionalisme és l'herència medieval, en certa manera romàntica, que tendeix al manteniment de la puresa ètnica i tradicional amb l'instint de conservació de totes les vides amenaçades. L'imperialisme és agressiu. El nacionalisme és defensiu. Aquell intenta establir gravitacions o sistemes solars que es sostreguin a la gravitació universal de la solidaritat de tots els homes lliures. I aquest voldria oposar-se a l'evolucionisme etern d'homes i pobles cap a una sola llei vital de llibertat. Els dos vénen a ésser concrecions de tumor en la histologia humana.» (1)

Tot esperant la «nova sensibilitat política» ¿de quin costat ha de decantar-se l'home liberal? La lluita entre les societats humanes és un fet biològic fatal. El progrés consisteix en la substitució de les formes violents per les formes d'intel·ligència, la força per la justícia, l'opressió per la llibertat. Entre els drets o llibertats necessàries a l'home hi ha el de guardar les seves característiques personals o col·lectives : llengua, religió, cultura. L'assimilació forçosa, és a dir, la supressió per la violència, l'amenaça, el temor, etc., d'aquestes característiques a favor d'unes altres, és el procediment de lluita emprat per l'Estat majoritari imperialista contra les seves minories nacionals. Aquests són els termes reals del problema ; i l'opció, per a una consciència que aspira a la llibertat, no és gens dubtosa.

(1) Article «La cuestión de las minorías». *El Día*, de Mallorca, 3 d'abril 1929.

Més que tolerable o permesa, l'assimilació voluntària ens apar inevitable. La finalitat de l'home, com del grup col·lectiu, és la seva realització personal. Per això li cal llibertat. L'home com el poble ha d'ésser ben lliure de cercar les vies més útils a la seva realització ; sobretot si troba, assimilant-se a les condicions d'altres homes o pobles, adoptant-ne, per exemple, llengua o cultura, una situació més propícia a la realització pròpia. Ara bé, dins un mateix nivell de civilització, és demostrat que la millor forma de realitzar-se, un home o un poble, culturalment, és mantenint-se fidel a les seves característiques nacionals. És llavors que dóna productes més alts, més purs i més originals.

Volem ocupar-nos d'aquesta qüestió d'un punt de vista simplement objectiu. Complicada com és, tractarem de reduir-la a les seves línies generals. Procurarem resumir amb claredat els fets i textos nombrosos. Una biblioteca no exhauriria el tema, si tractéssim cada cas particular.

* * *

D'antuvi, orígens de la doctrina.

No s'ha creat una doctrina nova ; és més aviat una natural conseqüència del principi de nacionalitats.

No cal, sens dubte, i menys entre nosaltres, insistir sobre la natura de tal principi. No cal

tampoc renovellar la discussió sobre el caràcter i els elements de la nacionalitat. Hi ha principis definitivament incorporats, malgrat ensulsiades aparents, al breviari polític de la humanitat civilitzada.

En la teoria, per damunt de les variacions del sentit estabilitzador històric, va predominant el sentit creador modern, el sentit futurista vital.

Al dogmatisme habitual dels teòrics escapava sovint el fet biològic essencial : la voluntat. La nacionalitat radica en fets històrics i naturals, però el seu dret polític es manifesta per la voluntat col·lectiva. I entenem, liberalment, la voluntat col·lectiva com una suma de voluntats individuals.

Una voluntat aspira a la plenitud ; una nacionalitat s'orienta cap a l'esdevenidor. És, més que un record, una esperança. El sentit progressiu hi pren la iniciativa i deixa enrera el sentit tradicional.

* * *

El sentit jurídic del principi nacional ha anat fent via, filtrant-se en el dret internacional positiu. La teoria de les «minories» ha estat, així, senzillament, un cas d'aplicació del principi de nacionalitats a les necessitats de pacificació i consolidació de l'Europa de la post-guerra.

La terminologia actual dóna aquest mot de «minories» als agrupaments d'individus, que,

essent súbdits d'un Estat, com tots els altres súbdits, tenen tanmateix un tracte legal diferent.

Quant al caràcter, els tractats assenyalen els tres signes d'origen, «la raça, la llengua o la religió» (1). Per bé que els tractats ni sols hi al·ludeixin, la bona doctrina reclama l'aparició, darrera aquests signes diversos, d'un element de síntesi, el sentiment, que dóna a la minoria una unitat moral, i d'un element vital, la voluntat, que posa la minoria en condicions d'exercir el seu dret.

La S. de N. ha acceptat, sense precisar-lo, el nom contingut en els Tractats.

Evidentment la imprecisió oficial dóna lloc a confusions i malentesos. (2) La designació de «minories» ha estat justament combatuda, per confusionària i perquè repugna aplicar-la a agru-

(1) No cal dir que les terres catalanes entren perfectament, com a minoria de llengua, dins aquest concepte de les «minories». Cap tractadista estranger no ha posat en dubte que Catalunya sigui, de fet almenys, una «minoria nacional» dins l'Estat espanyol; la única negació parteix de la dictadura espanyola. Que, per motius de tàctica, convingui o no als catalans de reclamar els drets de les minories, ja és altra qüestió.

(2) I no es tracta, com podria pensar-se de malentesos teòrics; l'eixutesa objectiva de la denominació oficial és justament la causa de conflictes polítics tan aguts com els de Macedònia i Alta Silèsia. La denominació oficial exclou tota idea subjectiva de sentiment o de voluntat, que és, en molts casos, la raó determinant de la diferenciació. Així a Alta Silèsia les autoritats poloneses volen determinar, objectivament, quins són els infants que han d'anar a les escoles alemanyes; els alemanys objecten que hi han d'anar tots els que hi vulguin anar.—Atenent-se a la lletra estricta de la concepció oficial de «minoria», la S. de N. no ha gosat imposar a Iugoslàvia l'aplicació del règim de minories a una població tan irreductiblement no sèrbia, per voluntat i sentiment, com la de Macedònia.

paments nacionals compactes. Molt menys era aplicable, en general, el mot «nacionalitat», perquè en la major part de casos es tracta de fragments de nacionalitats, i en altres de poblacions mesclades.

Tot i essent «minoria» la denominació oficial i àdhuc jurídica, s'ha utilitzat també el nom d'«agrupament nacional», que sembla més just i no dóna lloc a malentesos. Tal és el nom que empren alguns delegats en els Congressos que vénen celebrant-se, de quatre anys ençà, a Ginebra. Els Congressos són Congressos de «nacionalitats» ; cada delegació correspon a un «grup nacional» ; aquest grup és una «minoria nacional» respecte a l'Estat «majoritari» dins el qual està enclavat ; tots els «grups nacionals» d'un mateix caràcter, àdhuc distribuïts entre diversos Estats, són la mateixa «nacionalitat» ; tots els «grups nacionals» enclavats dins un mateix Estat i sovint de «nacionalitats» distintes, són les «minories nacionals» d'aquell Estat.

* * *

Aquest dret de minories consta per primer cop en els tractats de 1919 i 1920. Tal fou la innovació sensacional.

Si era nou el mot «minoria» aplicat a «grup nacional», era nova la idea, tanmateix? Ja hem vist que no, que es tractava simplement d'una aplicació del principi de nacionalitats.

Era massa evident que la catàstrofe de la gran guerra havia estat produïda, en primer lloc, pels irredentismes i les fermentacions nacionalístiques. Si es volia assegurar la pau, calia, per força, suprimir els problemes d'aquest ordre.

L'ideal hauria estat de constituir només Estats purament nacionals; que cada nacionalitat es governés a si mateixa, segons el propi albir. Tal ambició, en la pràctica, resultava impossible. En primer lloc, els Estats neutres no haurien admès cap intervenció que no els hagués d'afavorir. Tampoc volien limitacions, en tal aspecte, les grans potències vencedores, desitjoses d'aprofitar-se de la victòria. D'altra banda, aquestes potències, en refer el mapa d'Europa, tingueren presents, més i tot que el dret dels pobles, altres consideracions d'equilibri polític, de seguretat militar i de prosperitat. I, en fi, hi havia territoris de població mesclada, on era materialment impossible d'aplicar el principi de la frontera justa.

Vista la impossibilitat de constituir Estats nacionalment homogenis, calia pensar, per evitar nous irredentismes, a donar garanties a les poblacions minoritàries que romanien dins les noves fronteres.

Fins llavors el principi de les nacionalitats havia semblat només aplicable en la seva forma territorial. La nova distribució de l'Europa central i oriental—que volia fonamentar-se en tal principi i de fet aportà la llibertat nacional a gran nombre d'europeus abans oprimits—sorgí tan-

mateix vulnerant, per tots costats, aquest principi. Romangueren, fatalment, els grups dispersos, i els grups trossejats per raons de frontera estratègica, i els grups en perill d'ésser assimilats pels Estats que naixien. Per restar fidels al principi i salvar els nous Estats de fermentacions nacionalitàries, s'assajà, amb la teoria de les minories, una aplicació no territorial. La teoria apar llavors com l'única manera de suprimir la possibilitat de nous conflictes i d'atenuar les injustícies inherents als nous repartiments.

* * *

Les principals potències (Anglaterra, França, Itàlia i el Japó) imposaren a alguns Estats certs deures envers els seus súbdits : *a*) com a habitants *b*) com a ciutadans propiament dits *c*) com a persones pertanyents a minories.

Les estipulacions asseguren : als primers, plena i completa protecció de la vida i la llibertat, i especialment de la llibertat religiosa ; als segons, igualtat davant la llei i ús dels mateixos drets civils i polítics ; i a les minories de raça, de religió o de llengua, el respecte, per l'Estat, ultra dels drets d'homes i de ciutadans, de llurs diverses particularitats.

Les clàusules de protecció consten, bé en els tractats de pau, bé en acords a part.

En quatre d'aquests acords figuren també els Estats Units d'Amèrica.

Entre els Estats als quals s'apliquen, hi ha

els antics adversaris dels aliats (Àustria, Hongria, Bulgària, Turquia) i els països nous o acrescuts (Iugoslàvia, Txecoslovàquia, Polònia, Grècia, Romania, Armènia) (1).

Totes les estipulacions foren col·locades sota la garantia de la S. de N.

Els països interessats es comprometeren a reconèixer les clàusules, *a*) com a lleis fonamentals de l'Estat *b*) com a obligacions d'interès internacional.

Tenim, doncs, a partir de 1919 i 1920 un dret positiu dels grups nacionals. El seu contingut pot ésser definit, d'un punt de vista formal, com un cert *mínimum jurídic*, prescrit a certs governs en les relacions amb els habitants, ciutadans i minories dels Estats respectius.

La protecció ha presentat després, per virtut de les lleis internes de certs Estats, un caràcter doble ; pot resultar, com acabem de veure, dels tractats i ésser garantida per les potències estrangeres ; però pot ésser concedida espontàniament per la legislació del país, i per conseqüent estar garantida per l'Estat.

Resumim, doncs, quins són els Estats formalment obligats a respectar el dret de les minories (2) :

(1) Vicissituds posteriors exclouen Armènia d'aquesta llista.

(2) No col·locades sota la garantia de la S. de N., hi ha d'altres convencions especials concloses entre Estats referents a la situació de les respectives minories. Així, per exemple : el tractat de Brünn entre Austria i Txecoslovàquia (7 juny 1920), el de 23 abril 1925 entre Polònia i Txecoslovàquia ; la Convenció i l'acord per la seva aplicació entre Polònia i Dantzig.

a) En virtut dels tractats especials, que constituïen noves fronteres o nous Estats : Polònia, Iugoeslàvia, Txecoslovàquia, Romania i Grècia (1).

b) En virtut de capítols especials inserits en els Tractats generals de pau : Austria, Bulgària, Hongria i Turquia.

c) En virtut de les condicions imposades per la S. de N. per admetre'ls : Albània, Estònia, Finlàndia, Letònia i Lituània (2).

d) En virtut de Convencions especials : Alemanya i Polònia per l'Alta Silèsia ; Lituània, pel territori de Memel.

Com a regles aplicables als ciutadans i sobretot als grups nacionals, aquest dret representa una limitació de la sobirania absoluta de l'Estat ; considerades com a prescripcions a favor d'estrangers, pertocarien al dret internacional. En conjunt podem qualificar-les de dret humà.

Cert és — observa Mandelstam a qui resumim — que és un dret : *a*) creat per un grup determinat de potències ; *b*) imposat a un altre grup determinat de potències ; però *c*) aquest dret està sota la garantia de la S. de N., i *d*) té per objecte la protecció de certs drets de l'home i — afegim — de certs drets de la nacionalitat.

Es tracta, doncs, d'un dret humà, per dir-ho

(1) Aquests tractats especials foren signats a París durant la conferència de la Pau.

(2) Declaracions fetes davant el Consell de la S. de N.

així, d'aplicació regional. Fins ara el sistema de protecció de les minories per la S. de N. té un caràcter d'excepció, malgrat els consells no obligatoris vers la generalització. Ara bé : aquest dret, pels principis de què deriva, tendeix manifestament cap a la universalitat. O no es consolidarà o cal perfeccionar-lo i aplicar-lo almenys a tota Europa. Heus aquí el problema.

Tot el que s'ha fet resultaria inútil si les regles no fossin susceptibles de perfecció, i si els obstacles i dificultats fessin la generalització impossible. Per això tots els treballs dels qui se'n preocupen—polítics, juristes, associacions pacifistes, i els mateixos interessats—en cerquen el perfeccionament i la generalització.

Remarquem, doncs, per a tancar aquesta introducció : En el dret de gents tenim una nova persona jurídica, la «minoria nacional». En dret internacional, la sobirania absoluta de l'Estat ja no és, de fet i de dret, sinó una sobirania limitada pel dret col·lectiu dels grups nacionals. La protecció de les minories ja no es redueix, com en el vell sistema de «capitulacions», als drets confessionals ; s'estén ara als drets nacionals, als drets socials i especialment als de la pròpia llengua i cultura.

Aquest és—diu Lapradelle—el problema més greu de tots els problemes polítics eixits de la Gran Guerra ; «d'aquells que s'inscriuen a l'ordre del dia de la història com una de les més delicades qüestions de l'esdevenidor més pròxim».

* * *

En la pràctica, la protecció de les minories no és tampoc una cosa absolutament nova. Els tractadistes en fan remuntar l'origen a l'antic dret d'hospitalitat, al sistema de les «capitulacions» en els països orientals i als esforços per a assegurar la llibertat de consciència en els països europeus.

Sobretot les minories religioses tenen llarga història en el dret internacional: així, tots els acords internacionals que a partir de la Reforma han tingut per objecte la llibertat confessional.

Durant la Revolució francesa el principi de sobirania absoluta dels Estats és atacat fortament tant pels partidaris del nou ordre com pels de l'ordre passat. Si la Convenció anuncia l'ajuda a tots els que es revoltaran, la Santa Aliança afirma el principi d'intervenció, en nom de la legitimitat.

El Congrés de Viena reconeix el dret a la vida de la nació polonesa, perquè no es creu possible que pugui prevaldre una política d'assimilació violenta.

El rei de Sardenya en cedir a la república protestant de Ginebra algunes parròquies catòliques, pren precaucions molt estrictes per assegurar la llibertat del culte i els drets polítics dels habitants d'aquelles parròquies; àdhuc es reserva una mena de dret d'intervenció si no fossin respectats pels ginebrins els compromisos contrets.

El Congrés de Berlin, 1878—data memorable—, estipula que tots els països que volguessin entrar en la família europea havien de reconèixer prèviament els principis sobre els quals es fonamenta l'organització social d'Europa.

Els tractats de minories vénen així a ésser també una consagració de la protecció internacional de l'home.

Els juristes dediquen moltes pàgines a aquests antecedents. Un terç del llibre de Fouques-Duparc i del curs de Mandelstam hi està esmerçat. Això podria induir a error sobre els orígens doctrinals. Certament els casos de protecció dels drets de l'home en els països de cristianitat, i els d'intervenció d'humanitat, són, en certa manera, antecedents pràctics de la qüestió. Obeeixen, però, a un corrent d'idees distint del que determinà suara concretament el dret de les minories nacionals, que és el principi de nacionalitats.

És molt interessant també, com a antecedent, la història de la intervenció d'humanitat a Turquia. Les grans potències, partint de la protecció purament religiosa, arriben a la dels drets de nacionalitat i dels drets de l'home. Davant l'Estat oriental despòtic assumeixen actituds per fer triomfar la justícia i la llibertat.

Que la intervenció de les potències fos desinteressada ja és altra cosa. Però, de fet es fonamentava en la realitat d'un règim d'explotació, de turquificació violent, de destrucció

dels elements al·lògens. Debuta per l'acció isolada de Rússia a darreries del XVIII, i pren després un caràcter col·lectiu. Comença per la proposta de *reformes* locals i acaba, davant l'obstinació a no executar-les i la persistència en les atrocitats, per l'autonomia i les separacions completes, amb el desmembrament progressiu de Turquia.

Altres casos d'intervenció poden assenyalar-se, fora dels Balcans; no sols als turcs havia d'imposar-se el respecte al dret humà. Cert que aquest respecte és diferentment interpretat segons les latituds i les èpoques. Els Estats-Units, amb perfídia o sense perfídia, motiven en raons semblants, la intervenció a Cuba.

Més que aquesta pràctica potser, han influït en la justificació doctrinal dels drets de minories, com a limitadors de la sobirania absoluta de l'Estat, els nous corrents en la teoria del dret internacional.

En els autors antics, ara de moda,—els precursors de Gròtius, Victòria, Suàrez, Ayala, que honoren la ciència jurídica espanyola,—la sobirania no implicava l'absència d'un dret de gents.

Es justament en el segle XIX que la doctrina de la sobirania absoluta comença a regnar, en la filosofia i en la pràctica.

El principi de les nacionalitats, que donà naixença a grans Estats, interpretat amb criteri historicista i imperialístic, contribueix paradoxal-

ment a l'afirmació de la sobirania absoluta. Sembla que un dels drets primers de la nació, representada per un Estat (una Nació, un Estat), sigui la consolidació de la seva unitat moral, per tots els mitjans, àdhuc la pressió més o menys violenta (1). Així, el principi de les nacionalitats, interpretat amb criteri estatista, serviria pràcticament per a justificar la desnacionalització de les minories. Encara avui alguns nacionalistes en nom de les necessitats d'unitat moral i del principi de la sobirania absoluta no reconeixen el dret de les minories.

Però el segle xx, sobretot després de la gran guerra, porta una forta reacció contra aquest dogma. Es decanten clarament els drets de la nació i els de l'Estat. La finalitat del dret és de permetre el més complet desplegament de la vida personal dels membres de la comunitat.

El principi de sobirania es subordina, d'altra banda, a la comunitat internacional. Triomfa el criteri de la intervenció humanitària sobre el dogma rígid de la no intervenció. El dret d'intervenció representa la primacia del dret humà i del dret internacional sobre el dret estatal.

Seria injust, en fi, de no reconèixer, al costat d'aquests corrents, la gran influència d'altres factors, i en primer lloc, del socialisme. La primera Internacional proclamava ja els drets dels pobles a disposar d'ells mateixos. Pràcticament

(1) La influència d'aquesta doctrina és notòria en la posició de Briand, i dels briandistes catalans, davant la qüestió de minories.

la influència socialista es deixa sentir profundament a partir de les darreries del XIX, sobretot a l'Europa central. Ella prepara, en l'opinió obrera, incorporada a la vida política,—vegeu la història del partit socialista a Àustria—l'adhesió al principi de les nacionalitats, en la seva interpretació liberal.

* * *

Aquesta acció dels partits socialistes s'intensificà durant la guerra.

Els socialistes dels països aliats es pronuncien en general per la creació d'Estats nacionals independents. També ho reconeixen en principi els socialistes minoritaris alemanys. Els austríacs preconitzen l'autonomia de les minories. I la Internacional, reformada a Berna, l'any 1917, no sols proclama els drets dels pobles, sinó que sosté el principi de «la protecció de les nacionalitats, així les minories com les majories, assegurada per un mínim de drets determinats i garantits en llur aplicació per la S. de N». Com veiem, els socialistes havien ja arribat, l'any 1917, a una fórmula feliç.

A l'acció dels partits socialistes sobre l'opinió durant la guerra, cal ajuntar l'acció semblant de les organitzacions pacifistes.

Preveient els desmembraments, retalls i creació d'Estats nous, ja en 1915 algunes d'aquestes organitzacions es preocupaven de la qüestió de

minories i l'organització central de La Haia elaborava el projecte d'un tractat internacional relatiu als «drets de minories nacionals», discutit l'any 1917 a Copenhague.

En fi, com a organitzacions internacionals, els jueus, sobretot els sionistes, han contribuït, amb llur extraordinària influència, a propagar el principi de les «minories» ; en 1919 les delegacions jueves presentaren als delegats de la Conferència de la Pau un tractat general per a la protecció de les «diverses minories nacionals, religioses, ètniques o lingüístiques».

Deixem de banda a posta l'acció, durant la guerra, dels agrupaments nacionals particularment interessats ; hem volgut limitar-nos a les organitzacions internacionals que actuen sobre l'opinió pública en general.

És important, sobretot, de considerar l'actitud dels governs representatius dels pobles bel·ligerants. Tothom recorda que els aliats reconegueren els drets de les nacionalitats en moltes de llurs notes i en moltes de les declaracions fetes per llurs principals homes d'Estat.

La nota del 30 desembre de 1916 als enemics diu que «no hi ha pau possible mentre no sigui assegurada... la reconeixença del principi de nacionalitats». La del 10 de gener 1917 al President Wilson declara que la reorganització de l'Europa ha d'ésser garantida així en el respecte de les nacionalitats com en convencions territorials i arranjaments internacionals.

Després de la Revolució, el govern provisori rus reconeix igualment els drets dels pobles.

Concretament, els Aliats reconeixen, durant la guerra, les nacions polaca i txecoslovaca.

Sobretot les declaracions de Wilson esdevenen, a la fi de la guerra, l'expressió oficial d'aquesta doctrina. Amèrica, diu, combat «per l'alliberació dels pobles, siguin els qui siguin, de les agressions de la força autocràtica».

Dissortadament Wilson no mantingué el caràcter absolut del seu dogma de lliure disposició. La seva doctrina reconeix, en principi, la necessitat de satisfer les aspiracions nacionals, però es reserva l'examen de «la justícia essencial de cada cas particular» i subordina aquelles aspiracions a l'interès superior de la pau mundial. Per a oposar-se a les reivindicacions de les minories, Briand, en 1928, a l'Assemblea de Ginebra, pren fonament d'aquest «interès superior».

En el seu primer projecte de pacte, Wilson preveia un article suplementari, consagrat especialment a les minories, molt poc conegut. Deia així : «La S. de N. exigirà a tots els Estats nous, com a condició prèvia a llur reconeixement com a Estats independents o autònoms, de comprometre's a concedir a totes les minories de raça o de nacionalitat, en llurs jurisdiccions respectives, exactament el mateix tracte i seguretat que concedeixin a la majoria de raça o de nacionalitat de llur poble». El president hagué de re-

nunciar també a esmentar concretament canvis territorials basats en el principi d'auto-determinació.

El dret de minories fou inclòs en l'article 21 de la primera redacció que deia, atenuant el projecte anterior :

«Les altes parts contractants estan d'acord a declarar que no serà posada cap trava al lliure exercici de tota creença, religió o opinió, la pràctica de les quals no sigui inconciliable amb l'ordre públic i els bons costums i que, en llur jurisdicció respectiva, ningú no serà molestat en la seva vida, en la seva llibertat o en la seva adhesió a una creença o una religió determinada.»

Però també aquest article hagué d'abandonarse i així el dret de les nacionalitats no figurà en el Pacte. Totes les grans potències tenien qüestions d'aquesta índole i no volgueren subordinarne la solució a discussions generals de principi.

Si la doctrina wilsoniana hagués prevalgut, avui la qüestió de minories presentaria altre aspecte. Molts conflictes no existirien, per bé que d'altres serien més aguts, més avançats. Algunes desesperances, en canvi, no s'haurien produït. Pobles que no pogueren ésser escoltats, tindrien potser avui la via jurídica internacional, que no tenen, amb greu perill per als Estats de què depenen i per a la pau general.

Precisament avui la inclusió del principi en el Pacte és una de les primeres reivindicacions del moviment general per les nacionalitats.

CAPÍTOL II

ELS DRETS DE MINORIES I ELS TRACTATS

La protecció, que fou eliminada del Pacte, hagué d'aplicar-se tanmateix a una part d'Europa. Si el principi no triomfà, de moment, com a dret universal, calgué almenys consignar-lo com a dret regional positiu.

El primer tractat de minories fou signat el mateix dia de la signatura de la pau a Versalles. És el tractat amb Polònia.

La lletra de Clemenceau a Paderewski revela l'esperit amb què la Comissió dels nous Estats havia elaborat l'Estatut de minories. Les potències volen assegurar les garanties de certs drets essencials, per damunt dels possibles canvis en l'organització interior de l'Estat novell. I, demostrant l'experiència que l'antic sistema de garanties resultava ineficaç, ara tal garantia es transfereix a la S. de N., llavors acabada de crear.

Tot seguit, en el curs de 1919 i 1920, durant la Conferència de la Pau, altres tractats especials es conclouen amb Txecoslovàquia, Iugoslàvia, Romania, Grècia i Armènia.

Ensems són inserides clàusules corresponents en els tractats de pau amb Àustria i amb Hongria, amb Bulgària i amb Turquia.

Les disposicions són semblants sempre. Només s'eixamplen els drets i es reforcen les garanties en el tractat de Sèvres amb Turquia, substituït dissortadament, en aquest aspecte, pel tractat de Lausanne.

El camp d'aplicació dels tractats és, doncs, de primer antuvi, gairebé tota l'Europa central i balcànica. Poc després s'eixampla.

Ja en la seva primera sessió l'Assemblea de la S. de N. recomana als Estats bàltics, als Caucàsics i a Albània que si volen ésser admesos hauran de «prendre les mesures pròpies per a assegurar l'aplicació dels principis generals inserits en els tractats de minories».

El 2 d'octubre de 1921 Albània fa una declaració conforme a les línies generals dels tractats. Ratificació, 17 febrer 1922.

Ensems, el Consell de la S. de N. pren acte que les estipulacions dels tractats són plenament ateses per les disposicions de la Constitució finlandesa. El 27 de juny de 1921 s'havia ja aprovat l'acord entre Finlàndia i Suècia respecte a les illes Aland.

El 12 de maig 1922 Lituània signa davant el Consell la seva declaració conforme al tractat amb Polònia.

Acords particulars entre els països interessats vénen a completar les estipulacions dels tractats.

Així la convenció greco-búlgara (27 nov. 1919) sobre l'emigració recíproca; els tractats i acords entre Àustria i Txecoslovàquia, de 7 juny i 23 agost 1920; el tractat entre Polònia i Txecoslovàquia de 29 nov. 1920; la convenció germano-polaca de 1922 relativa a l'Alta Silèsia, tota la terça part de la qual és consagrada a protecció de minories (1); els diversos acords entre Polònia i la ciutat lliure de Dantzig; la convenció de 17 març 1927 entre Polònia, Estònia, Finlàndia i Letònia, i la del 8 maig 1924 de les potències aliades amb Lituània; l'acord de 20 octubre 1921 entre França i Turquia; el tractat entre Polònia i el govern dels Soviets.

Les actes per les quals les estipulacions han estat col·locades sota la garantia de la S. de N. porten aquestes dates (2).

Albània	17	febrer	1922
Alta-Silèsia	20	juliol	1922
Austria	27	octubre	1920
Bulgària	27	octubre	1920
Estònia	17	setembre	1923
Finlàndia (Illes d'Aland) .	27	juny	1921
Grècia	26	setembre	1924
Hongria	30	agost	1921

(1) En aquesta Convenció hi ha una innovació important respecte dels tractats de 1919: l'establiment d'una Comissió mixta, presidida per un neutral. En molts casos hauria estat útil que la S. de N. hagués pogut instal·lar com a àrbitre en el territori de minories una personalitat imparcial i autoritzada. Però això no es va preveure en els tractats.

(2) Vegi's el document C. L. 110. 1927.

Letònia	1	setembre	1923
Lituània	11	desembre	1923
Memel	27	setembre	1924
Polònia	13	febrer	1920
Romania	30	agost	1921
Turquia	26	setembre	1924
Txecoslovàquia	29	novembre	1920
Iugoslàvia	29	novembre	1920

Fonaments de dret positiu són també totes les actes de mandats contenint garanties de drets de les poblacions indígenes, segons el grau de llur desplegament i cultura.

Quant a la S. de N., el dret de minories s'hi ha desplegat lentament i encara amb zigueszagues. Les diverses resolucions del Consell, en 1920, 1921, 1923 i 1925 regulen només qüestions de procediment. Són notables les resolucions de l'Assemblea, en 21 setembre 1922, sobre els drets i els deures de les minories. Les discussions posteriors en el Consell o no tenen importància o més aviat porten un caràcter restrictiu. Sobretot la ponència de Mello Franco, en 9 desembre 1925 i la de Politis el 9 de juny 1928 alarmaren a les minories. A l'Assemblea de 1928 i als Consells posteriors la qüestió, en el seu aspecte general, ha estat vivament represa.

Heus aquí, en conclusió, on es troben els fonaments positius del dret de minories. (1)

(1) Fora de tot contacte amb Ginebra, i dins el sistema general soviètic, la U. R. S. S. té concedits també els drets de les minories. Vegeu pàgs. 78-79.

* * *

Vegem concretament en què consisteixen aquests drets i els deures respectius, i com es garanteixen. Seguim la clara divisió d'un jurista, Mandelstam. La divisió adoptada pels organismes del Secretariat de la S. de N. és aquesta altra :

I. Drets generals. 1) El dret a la nacionalitat. 2) Els drets a la vida, a la llibertat individual i a la llibertat dels cultes. 3) El dret a la igualtat. 4) Els drets relatius a l'ús de la llengua minoritària. 5) Els drets a participar en el benefici dels fons públics destinats a fins d'educació, de religió i de caritat.

II. Drets especials. 1) Disposició relativa a la minoria jueva 2) Valacs del Pinde 3) Mont Athos 4) Musulmans d'Albània, Grècia i Iugoslàvia 5) Comunicats sícules i saxones de Transilvània 6) Territori dels rutens al Sud dels Càrpats.

DRETS POSITIUS

Els drets positius de les persones pertanyents a les minories són, segons els tractadistes, de tres menes *a*) en tant que simples habitants *b*) en tant que ciutadans *c*) en tant que membres d'una minoria. En els dos primers casos, cal advertirho, es tracta sempre de drets individuals ; només en el tercer cas, es tracta excepcionalment de drets col·lectius.

Drets com a habitants :

Plena i entera protecció de la vida i la llibertat, sense distinció de naixença, nacionalitat, llengua, raça o religió. Lliure exercici tant públic com privat, de tota fe, religió o creença, compatible amb l'ordre públic i les bones costums.

Consignen aquests drets tots els tractats. Són la consagració de la intervenció humanitària, aplicable no sols a les minories, sinó a tots els súbdits de l'Estat.

Drets com a ciutadans

1) Hi ha disposicions diverses i complicades sobre adquisició i pèrdua de la ciutadania. En general és permès als súbdits d'un Estat desmembrat, establerts sobre un dels antics territoris que han passat a altre Estat, d'optar no sols per la nacionalització primitiva, sinó també per la dels nous Estats nascuts o acrescuts per la desmembració, o pel de la població a la qual pertanyen per raça o llengua:

La convenció greco-búlgara de 27 novembre 1919, ha permès l'emigració recíproca, que no sempre ha estat voluntària, i el tractat greco-turc de Lausanne (30 gener de 1923) ha admès la solució desesperada i atroç de fer emigrar per força les minories sota el nom de canvi obligatori de poblacions.

2) Igualtat civil i política. La diferència de religió, creença o confessió no haurà de perjudicar a ningú en la seva admissió als empleus públics, funcions i honors. Els súbdits pertanyents a minories ètniques, de religió o de llengua, tindran el mateix tracte i les mateixes garanties, de dret i de fet, que els altres súbdits.

Consten aquestes disposicions en tots els tractats.

Drets com a membres de minories o grups nacionals

Ja hem advertit que, malgrat tractar-se de drets derivats del principi de nacionalitats, aquests drets només són concedits excepcionalment a les minories en tant que collectivitats. Regularment només es concedeixen als membres de les minories a títol individual. Són :

1. Llibertat religiosa. Tots els habitants tindran dret al lliure exercici, així públic com privat, de tota fe, religió o creença, la pràctica de les quals no sigui incompatible amb l'ordre públic i els bons costums.

Els tractats amb Polònia i Grècia contenen, a tal fi, disposicions especials perquè els jueus no es vegin obligats a efectuar actes que poguessin constituir una violació del sàbat.

2. Ús lliure de la llengua. Les disposicions generals dels tractats consignen que no hi haurà

cap restricció contra l'ús lliure, per qualsevol súbdit, de qualsevol llengua, sigui en les relacions privades o de comerç, sigui en matèria de religió, de premsa, o de publicacions de tota mena, sigui en les reunions públiques.

Les disposicions aclaridores i particulars determinen i reglamenten l'ús de la llengua minoritària en relació amb els tribunals i l'administració pública. La solució més corrent és la cooficialitat, amb preferència per la llengua de l'Estat. Les lleis txecoslocava i polaca de 1920 i 1924, el decret hongarès de 1923 i la convenció germano-polaca de 1922 porten aclariments interessants. Vegi's per exemple el resum d'una d'aquestes lleis, segons Mandelstam :

La llei sobre les llengües de la República Txecoslovaca del 29 de febrer de 1920 està impregnada d'un esperit remarcablement ampli i generós. Aquesta llei comença per establir que la llengua txecoslovaca és la llengua oficial de la República i que ha d'ésser emprada especialment en els tribunals, administracions, empreses i òrgans de l'Estat, així com a l'exèrcit i en l'establiment del text principal dels papers d'Estat i dels bitllets de banca (art. 1). Tanmateix, la llei atorga, a favor de les minories, importants derogacions a aquesta regla general ; autoritza l'ús de la llengua mateixa, dintre de l'exèrcit, per a les relacions amb els homes que ignoren la llengua txecoslovaca (art. 1, §3), i prescriu l'ús de la llengua minoritària, en certs casos, no solament davant dels tribunals i pels tribunals mateixos, sinó també davant les autoritats administratives i per aquestes mateixes autoritats, així com pels cossos ele-

gits. L'aplicació d'aquestes disposicions és, però, limitada als partits judicials habitats per un 20 per cent al menys de ciutadans txecoslovacs que pertanyin a una minoria lingüística (art. 2).

En aquests partits judicials les autoritats, els tribunals i els organismes de la República vénen obligats a acceptar les instàncies redactades en la llengua dels ciutadans que pertanyen a una minoria i a notificar les respostes, no solament en llengua txecoslovaca, sinó també en la llengua que ha servit per redactar les instàncies; en certs casos, que seran determinats per decret, la resposta serà notificada només en la llengua de la part interessada. El ministeri públic ve obligat, en les mateixes condicions, a usar la llengua de l'acusat contra el qual exerceix una acció judicial. El poder executiu decidirà sobre la llengua que haurà d'emprar-se, en aquest cas, pel procediment. En fi, en els mateixos partits judicials, els tribunals, les autoritats i els òrgans de l'Estat usaran en llurs comunicacions al públic, al costat de la llengua oficial, la llengua de la minoria (art 2).

Els drets de la llengua oficial, per altra banda, estan salvaguardats davant les autoritats autònomes, els cossos elegits i totes les corporacions públiques de l'Estat, els quals vénen obligats a acceptar i cursar les instàncies orals i escrites presentades en llengua txecoslovaca; aquesta llengua pot ésser emprada sempre en llurs sessions i deliberacions (art 3, § 1 i 2). L'ús de les altres llengües és prescrit a les autoritats autònomes, cossos elegits i corporacions públiques en les condicions determinades pels tribunals i administracions (art. 3, § 4).

3. Al costat del dret a la llengua pròpia, hi ha el dret a l'ensenyament propi.

Hem de distingir, naturalment, l'ensenyament

privat i el públic, que es regeixen per disposicions ben diverses.

Ensenyament privat. Els súbdits pertanyents a minories tindran un dret igual al dels altres súbdits, a crear, dirigir i controlar a llurs despeses, institucions caritatives, religioses o socials, escoles i altres establiments d'educació, amb dret d'usar-hi lliurement la llengua pròpia i practicar-hi lliurement llur religió.

Cal observar:

a) ¿Es tracta de totes les escoles o simplement de les primàries? El tractat de Sèvres parlava de les primàries, secundàries i d'instrucció superior, però el text desaparegué en el tractat de Lausanne i es tornà a la imprecisió anterior.

b) ¿Es reserva l'Estat el dret d'inspecció? Sembla que no hi ha dubte, però això suposa certs perills.

c) ¿Quin valor concedeix l'Estat als diplomes i certificats d'aquestes escoles? Algunes legislacions assimilen, sota certes condicions, les escoles privades a les públiques.

Ensenyament públic. Els tractats prescriuen l'empleu de la llengua minoritària en les escoles de l'Estat, i concedeixen «facilitats apropiades» per a assegurar aquest dret.

Hi ha una evident imprecisió que les lleis especials dels Estats han tractat de resoldre. Les lleis txecoslovaca i austríaca estipulen, per exemple, que podrà obrir-se una escola pública en cada vila on hi hagi, segons la mitjana triennal,

almenys 40 infants, que no tinguin escola pública en la llengua materna. A Hongria, a més, serà erigida almenys una càtedra universitària oficial. A Polònia, com a Txecoslovàquia i Hongria, també les minories poden obtenir escoles primàries «nacionals» ; en l'ensenyament secundari i professional són concedides escoles bilingües, com també és bilingüe en les normals l'ensenyament als mestres.

És particularment interessant la reglamentació de l'ensenyament públic concedit a les minories en la convenció germano-polaca per a l'Alta Silèsia. Ens plau d'exposar-ne aquest resum, tret també de Mandelstam :

La Convenció *germano-polonesa* relativa a l'Alta Silèsia, signada a Ginebra el 15 de maig de 1922, regula l'ensenyament públic donat a les minories, amb molta cura i entrant en els més ínfims detalls de la qüestió. Tracta de les necessitats de les minories tant en matèria d'ensenyament primari com en matèria d'ensenyament mitjà o superior, per mitjà de les institucions escolars següents :

1.r Escoles primàries, mitjanes o superiors que empren la llengua de la minoria com a llengua vehicular, ço és, les escoles minoritàries ;

2.n Classes paral·leles que empren la llengua de la minoria com a llengua vehicular, instituïdes prop de les escoles públiques de llengua oficial, ço és, classes minoritàries ;

3.r Cursos minoritaris que comprenen : *a*) l'ensenyament de la llengua de la minoria ; *b*) la instrucció religiosa en la llengua de la minoria. Les escoles, classes o cursos minoritaris han d'ésser creats, si la petició és sostinguda per les persones legalment

responsables de l'educació d'un cert nombre d'alumnes al menys, nombre que és, per exemple, de 40 per a les escoles primàries i de 300 per a les escoles superiors. Per a establir quina és la llengua d'un alumne o d'un infant n'hi haurà prou amb la declaració verbal o escrita de la persona legalment responsable de la seva educació. Aquesta declaració no podrà ésser objecte de cap verificació o contestació per part de les autoritats escolars (1). Les persones legalment responsables de l'educació dels alumnes de les escoles o classes minoritàries hauran de tenir una representació equitativa en les *comissions escolars* que prenen part a l'administració d'algunes d'aquestes escoles o classes ; demés, hauran d'elegir més de la meitat dels membres de les comissions de les escoles primàries. En principi, l'ensenyament de les escoles i classes minoritàries públiques de tots els graus només serà confiat a mestres i professors que pertanyin a la minoria i que coneguin la llengua a fons. En un article molt interessant, el 124, les parts contractants es declaren disposades a prendre professors del personal docent de l'altra part, contractant en certes condicions, una de les quals és la següent : «els professors no vénen obligats a prestar a l'Estat el jurament que presten els funcionaris públics. Tanmateix, hom podrà exigir d'ells una declaració escrita per la qual es comprometen davant l'Estat a complir fidelment i concienciosament llurs deures professionals.»

En fi, hi ha un article remarcable consagrat al respecte del sentiment nacional dels polonesos i dels alemanys. «Les parts contractants es comprometen a no autoritzar en cap escola de llur part del territori plebiscitat, l'empleu de llibres o d'objectes d'ensenyament per la imatge que puguin ferir els sentiments nacionals o religiosos d'una minoria. Així mateix,

(1) Vegeu al final del capítol VI la darrera sentència del Tribunal de La Haia sobre aquest punt.

cada una de les parts contractants prendrà les mesures necessàries per a impedir que, en les lliçons donades a l'escola, les qualitats nacionals i culturals de l'altra part siguin impròpiament rebaixades als ulls dels alumnes» (Art. 133).

4. Però els membres de la minoria poden crear no sols escoles, sinó també—com ja hem vist — institucions caritatives, religioses o socials.

5. Hi ha, en fi, el dret a un repartiment equitatiu dels fons públics, en les ciutats o districtes on resideixi una proporció considerable de súbdits pertanyents a minories; en aquest cas s'assegurarà a les minories una part equitativa en el benefici i l'afectació de sumes, atribuïdes, sobre els fons públics, pel pressupost de l'Estat, els pressupostos municipals o altres, a fins d'educació, de religió o de caritat.

Aquesta estipulació, interessantíssima, és plena de vaguetats. Les crítiques que li són fetes són justíssimes. I no es comprèn gaire el seu sentit si les minories no tenen la consideració de persones morals, és a dir, si el dret que consigna no té caràcter collectiu. En aquest aspecte només els jueus polacs són reconeguts com a comunitat.

* * *

La regla general dels tractats és de no reconèixer les minories com a entitats collectives. Tanmateix, el principi no ha estat seguit sempre,

i ha estat reconeguda la personalitat moral de certes minories ètniques. Així, en els tractats de Sèvres, amb Turquia, Grècia i Armènia, s'estipulava l'organització del sistema electoral, tenint-hi compte de la representació proporcional de les minories ; però aquests tres tractats no tenen avui sinó un valor històric.

Sobretot són importants els casos d'autonomia local : cal, en primer lloc, esmentar l'ampla autonomia de la Rutènia, unitat autònoma a l'interior de l'Estat txecoslovac, que té Dieta pròpia, governador representant de l'Estat i representació equitativa en l'Assemblea legislativa de la República ; hi ha també l'autonomia local, en qüestions religioses o escolars, de les comunitats dels Szeckler i Saxons de Romania i dels Valacs del Pinde a Grècia. Totes elles són consignades en els tractats. Altres autonomies locals eren consignades en el tractat de Sèvres, però ja no figuren en el de Lausanne.

Eren igualment importants els casos d'autonomia personal consignats en aquell tractat ; avui el caràcter polític de l'autonomia dels no-musulmans de Turquia ha estat eliminat ; es manté al mateix nivell que l'autonomia dels musulmans a Grècia i a Iugoslàvia.

* * *

Consignats els drets, quins són els deures? Res no en diuen els tractats.

L'Assemblea de la S. de N. cregué complir

la llacuna resolent, en 21 de setembre de 1922, que les persones pertanyents a les minories tenen el deure de «cooperar, com a ciutadans lleials, amb la nació» de què són súbdits.

¿Què vol dir, en el fons, aquest deure de «cooperar»? Vol dir no conspirar contra l'Estat, no fer separatisme, no plantejar irredentismes. En aquesta resolució ens fa nosa el mot de «nació» suplantant el de l'«Estat». La redacció no és feliç. I, per bé que lleialisme, en aquest cas, vol dir només no conspirar contra l'Estat, sovint els governs entenen ben altrament per lleialisme l'adhesió a les institucions de l'Estat, monarquia o república, dictadura o democràcia. De manera que l'adhesió que no s'exigeix al ciutadà majoritari ve a exigir-se així al minoritari. I quin lleialisme pot exigir-se, d'altra banda, al ciutadà perseguit? La noció és massa elàstica i susceptible d'interpretacions abusives.

La Unió interparlamentària ha proposat en 1923 una fòrmula més jurídica, no del tot satisfactòria encara: el fet de pertànyer a una minoria no allibera el súbdit d'un Estat dels deures que li són imposats per la constitució i les lleis d'aquest Estat. (1)

* * *

(1) Vegeu cap. V.

GARANTIES DEL DRET :

Primer : *contra les modificacions dels poders estatals.*

Els Estats es comprometen a reconèixer les estipulacions sobre minories, com a lleis fonamentals, en forma que cap llei, cap reglament, ni cap acció oficial no hi estigui en contradicció o en oposició, ni prevalgui contra elles.

En els tractats de pau aquestes garanties s'apliquen a totes les estipulacions ; en els tractats amb Estats aliats, vencedors, no s'apliquen a les estipulacions sobre ensenyament públic, repartiment de fons públics i descans setmanal.

En conjunt les estipulacions tenen el caràcter d'intangibles ; són constitucions i obligacions internacionals, i per això el règim és col·locat sota la garantia de la S. de N.

La protecció és garantida pel Consell en la majoria dels tractats ; quant als països bàltics (Letònia, Estònia, Finlàndia) el Consell s'ha limitat a prendre acte de les declaracions o informacions sobre la protecció de minories ; cert és que, en aquests Estats, el problema pot considerar-se com a resolt en gran part.

Ara bé : si un Estat comet una infracció, quina sanció podrà rebre? El Consell procedirà en la forma més «apropiada i eficaç» ; no s'aturarà la seva acció sinó en els límits naturals del Pacte.

Tal és l'acció política ; però podrà recórrer

també—encara que no ho fa—a la via judicial, al Tribunal permanent de La Haia, les decisions del qual són sense apel·lació, segons l'article final dels tractats.

Segon : *garantia d'execució* ; *procediment*

L'estudi de la garantia, amb els múltiples aspectes que presenta en la pràctica, ha fet escriure milers de pàgines. Sobre aquestes qüestions de procediment, ja hi ha una literatura abundantíssima. Els interessats i les organitzacions que s'ocupen del problema han esmerçat, en aquestes qüestions de procediment, la major part dels treballs en els Congressos i comissions. Tractarem d'esquematitzar el sistema.

De bell antuvi, l'acció introductiva. ¿Qui té el dret de moure el Consell sobre una infracció o un perill d'infracció? Unicament els membres del mateix Consell. Amb quina forma? Llibertat absoluta, que no exclou la possibilitat pràctica d'una reglamentació.

(Cal advertir que els Estats, no representats en el Consell, podrien trobar un medi legal, per bé que discutit, d'adreçar-s'hi sobre qüestions de minories, acudint a l'article 11 del Pacte on es declara que tot membre podrà adreçar-se a l'Assemblea o al Consell per a cridar l'atenció sobre qualsevol circumstància que amenaci les bones relacions internacionals).

Els membres de minories i els Estats no re-

presentats en el Consell només tenen dret de petició i d'informació.

Receptibilitat de les peticions ;
Secretaria de la S. de N.

Qui és qualificat per a presentar peticions? En principi, tothom. Els peticionaris interessats ¿han d'exhaurir primerament les instàncies nacionals? No cal. ¿Quines regles cal seguir per a poder rebre les peticions? Són detallades en la resolució del Consell de 5 de setembre de 1923 :

«Per tal d'ésser sotmès al procediment establert per les resolucions del Consell del 22 i del 25 d'octubre de 1920 i del 27 de juny de 1921, les peticions adreçades a la S. de N. relatives a la protecció de les minories.

a) han de tenir per objecte la protecció de les minories de conformitat amb els tractats ;

b) en particular, no s'han de presentar sota forma d'una demanda de ruptura dels lligams polítics de la minoria en qüestió i de l'Estat del qual forma part ;

c) no han de provenir d'una font anònima o mal establerta ;

d) han d'ésser redactades sense violència de llenguatge ;

e) han de contenir informacions o assenyalar fets que no hagin provocat recentment una petició sotmesa al procediment ordinari.»

La petició s'adreça primer al Secretariat general. El Secretariat general té una Secció de Minories encarregada d'estudiar les peticions, tant del punt de vista de dret com de fet. Així

és el Secretariat només que dictamina si una petició és receptible o no.

Posteriorment, el Consell, en 6 juny 1928, prengué l'acord de considerar receptibles les peticions pertocant a persones residents en un país, però no pertanyents a les minories, i el dia 9 de juny declarà també que en tota petició, ha de seguir-se el procediment de minories normal, sense que l'article 11 del Pacte pugui ésser invocat llevat dels casos evidentment greus. Altres disposicions sobre els terminis per a respondre a les peticions, foren adoptades pel Consell en 8 de setembre, a propòsit d'una demanda relativa a l'Alta Silèsia polonesa.

Comunicació prèvia de les peticions al govern interessat.

Després el Secretariat tramet al govern interessat les peticions reconegudes com a admissibles.

Comunicació de les peticions als membres del Consell.

La petició, amb les observacions eventuals del govern interessat, és comunicada després als membres del Consell. Ensems el Secretariat posa al corrent d'ofici al Consell sobre les informacions recollides.

El Comitè de les Minories

Un comitè de tres (president i dos membres) examina les peticions i és lliure de cridar l'atenció o no del Consell sobre aquestes peticions, romanent sencers els drets dels altres membres.

Quines regles cal seguir per al nomenament del Comitè dels Tres? El Consell, en 10 juny de 1925, va decidir:

I. Si el president en exercici del Consell és:

el representant de l'Estat del qual són súbdits les persones pertanyents a la minoria en causa, o

el representant d'un Estat veí de l'Estat del qual són súbdits les persones pertanyents a la minoria en causa, o

el representant d'un Estat la majoria de la població del qual pertany, del punt de vista ètnic, al mateix poble que les persones que formen part de l'esmentada minoria,

que la missió que incombeix al president del Consell, segons la resolució del 25 d'octubre de 1920 (1) sigui omplerta pel membre del Consell que exercia les funcions de president immediatament abans del president actual i que no es trobi en la mateixa situació.

II. El president del Consell, en designar dos col·legues seus, de conformitat amb la resolució del 25 octubre 1920, no ha de designar ni el representant de l'Estat del qual són súbdits les persones pertanyents a la minoria en causa, ni el representant d'un Estat veí de l'Estat del qual són súbdits aquestes persones, ni el d'un Estat la majoria de la població del qual pertanyi, del punt de vista ètnic, al mateix poble que les esmentades persones.

(1) La qual creava els Comitès dels Tres.

El Comitè dictamina si hi ha lloc a cridar l'atenció del Consell sobre la infracció denunciada. Això no lleva el dret dels altres membres del Consell a fer semblants indicacions.

* * *

Sobre l'acció del Secretariat i del Comitè dels Tres, a la sessió 40 del Consell (juny 1926), el Secretari general comunicà la nota explicativa i de resum que aquí traduïm, amb alguna supressió :

II.—El Secretariat acusa recepció de les peticions de minories quan una adreça suficient és indicada. Aquest acús de recepció té, ordinàriament, un caràcter purament formal i es limita a indicar que la petició ha estat rebuda.

III.—Així que una petició de minories és rebuda al Secretariat, és examinada per a veure si reuneix les condicions prescrites en la resolució del Consell del 5 de setembre de 1923 i si, per consegüent, ha d'ésser sotmesa al procediment ordinari en matèria de qüestions de minories. Si la petició és jutjada acceptable, l'acús de recepció no esmenta aquest fet. Si el peticionari adreça per escrit una pregunta formal al Secretariat per a saber si la petició ha estat judicada acceptable, o per a demanar quin tràmit se li fa seguir, se li respon que la petició és tractada de conformitat amb el procediment prescrit pel Consell per als casos d'aquesta mena, però no s'indica expressament que la petició ha estat judicada acceptable. El Secretariat no està disposat a donar al peticionari informacions precises i oficials sobre el cas. Les raons d'aquesta actitud reservada vis a vis d'un

peticionari sobre la receptibilitat de la seva petició són dues :

a) En principi, tota persona, sigui qui sigui, té facultat per a adressar una petició a la Societat de Nacions en matèria de minories. El peticionari, però, segons els tractats de minories i el procediment vigent, no és part en un procés entre ell mateix i el govern interessat. La seva petició constitueix només una font d'informació per a ús dels membres del Consell que els permeti d'exercir els drets i complir els deures que emanen, per a ells, dels tractats.

b) La decisió presa pel Secretariat de considerar una petició com acceptable no té un caràcter definitiu, ja que pot ésser impugnada pel Govern interessat ; la qüestió de receptibilitat és aleshores sotmesa al president del Consell el qual pot posar-se d'acord amb dos altres membres del Consell. En fi, la qüestió de receptibilitat pot ésser sotmesa al Consell a petició del govern interessat.

IV.—Quan una petició de minories no és jutjada acceptable pel Secretariat, és tractada, en cada cas, segons calgui. En principi, n'hi hauria prou en enviar un acús de recepció de pura forma, sense donar altre curs a la petició. Es el procediment ordinàriament seguit quan el Secretariat pot considerar com a cosa segura que el peticionari està al corrent de les condicions que han de reunir les peticions per a ésser acceptables i que tanmateix no les observa. En el cas en què es pot considerar que el peticionari, tot i estant potser al corrent de les regles que cal observar per a què una petició sigui acceptable, ignora el fet que la seva causa és presentada de tal faisó que aquelles regles no són observades, el Secretariat s'esforça a cridar l'atenció del peticionari sobre els punts obscurs. Tanmateix, el Secretariat ve obligat a donar proves de la més gran prudència en aquesta matèria, car no està pas autoritzat a aconsellar als

peticionaris sobre la manera de presentar llurs peticions. Per això el Secretariat es limita a respondre que tal o tal altre fet, que seria necessari per a fer entrar la petició en els casos previstos pel tractat de minories, no es desprèn pas de la petició. Si la petició emana de persones que semblen ignorar les condicions fixades pel Consell per a què les peticions puguin ésser jutjades acceptables, el Secretariat, en certs casos s'ha limitat, en acusar recepció de la petició, a indicar d'una manera completament general que aquesta no semblava reunir aquestes condicions.

V. Quan una petició és judicada acceptable pel Secetariat, és comunicada, per a que hi faci observacions, al govern interessat i després és tramesa, acompanyada, si cal, de les referides observacions, a tots els membres del Consell, a títol informatiu. D'acord amb la resolució del Consell de data del 5 de setembre de 1923, la petició i les observacions del govern interessat només són comunicades als membres del Consell i no són fetes públiques. Tanmateix, els membres de la Societat no representats al Consell, i en virtut de la resolució de la quarta sessió ordinària de l'Assemblea, en data del 26 de setembre de 1923, poden pregar al Secretariat que els comuniqui les peticions així com les observacions del govern interessat, que han estat trameses al Consell. El Consell, en virtut de la resolució del 5 de setembre de 1923 i després d'haver estat degudament penetrat de la qüestió, pot ordenar que els documents siguin fets públics. En la pràctica, s'ha considerat que, quan una qüestió de minories ha estat duta davant del Consell, per iniciativa d'un o de diversos membres del Consell, tota la documentació relativa a l'afer és accessible al públic. Però si aquest procediment no és adoptat, no es dóna coneixement al peticionari del contingut de les observacions formulades pel govern interessat res-

pecte la seva petició. Naturalment, nombrosos peticionaris com per exemple els diputats al parlament, poden normalment obtenir de llur propi govern còpia del document del Consell que contingui les observacions del govern interessat.

VI.—Quan una petició i, si es dóna el cas, les observacions del govern interessat han estat comunicades als membres del Consell, el President fa apel·lació a dos dels seus col·lègues per a examinar, amb ell, en Comitè, els documents. Una exposició detallada de la situació, referent als treballs dels Comitès de minories, és donada en la memòria suplementària a la sisena sessió ordinària de l'Assemblea. Els Comitès de minories no porten a coneixement dels peticionaris el contingut de les observacions del govern interessat i no es lliuren a cap discussió amb ells. Aquest procediment es justifica per la mateixa raó que l'actitud adoptada pel Secretariat i indicada més amunt (III *a*), o sigui, que el peticionari no és part en un procés entre ell mateix i el govern interessat. Un Comitè de minories pot encarregar al Secretariat que comprovi certes informacions, sigui la que sigui llur procedència. Però aquest procediment no implica pas la comunicació al peticionari de les observacions del govern interessat i, en la pràctica, els Comitès de minories s'abstenen, per regla general, d'entrar en correspondència amb els peticionaris.

VII.—El Comitè de minories pot concloure els seus treballs de dues maneres:

1. Traslladant la qüestió al Consell. En aquest cas, els peticionaris tindran la mateixa facultat que el públic en general de pendre coneixement de la memòria del Comitè i de tots els documents sotmesos al Consell, comprenent-hi les observacions del govern interessat.

2. Sense dur la qüestió al Consell. (Com es desprèn de la memòria suplementària a la segona sessió

ordinària de l'Assemblea, això no significa pas naturalment que el Comitè s'hagi tancat en una actitud enterament negativa). En aquest cas, el Comitè, d'ordinari, no adressarà cap memòria al Consell. Tanmateix, en 1922 es presentaren quatre casos en què els Comitès de minories adressaren al Consell una memòria sobre el resultat negatiu de llur examen d'una petició de minories i de les observacions del govern interessat (documents C. 197. M. 109. 1922. I, C. 210. M. 114. 1922. I, C. 478. 1922. I i C. 479. 1922. I). En cap d'aquests casos el govern interessat no ha estat pregat de formular la seva opinió abans que la memòria fos adressada al Consell. Les memòries no han estat inserides en el *Journal Officiel*. Darrerament, un procés verbal ha estat redactat per un Comitè de minories i, amb el consentiment del representant del govern interessat, s'ha publicat en el *Journal Officiel*. En cap altre cas, la conclusió dels treballs d'un Comitè de minories no ha donat lloc a una comunicació al Consell o al públic i quan cap comunicació d'aquesta mena no ha estat feta, el Secretariat no es considera autoritzat a prendre la iniciativa de fer conèixer al peticionari el resultat de la seva petició. Si el peticionari demanés aquesta informació se li respondria generalment que, fins ara, cap Membre del Consell no ha pres la iniciativa de cridar l'atenció del Consell, en virtut del Tractat de minories, sobre la qüestió que constitueix el fons de la petició.»

* * *

Ara bé. En cas de necessitat d'intervenció, com ha de procedir el Consell? Pot procedir— segons els tractats—«de telle façon et donner telles instructions qui paraîtront appropriées et efficaces dans la circonstance».

El precepte és imprecís. ¿Què ha fet fins ara, en la pràctica el Consell? Ja hem vist que, per a simplificar la seva tasca, nomenava una Comissió permanent de Tres membres del Consell; en aquest Comitè s'és aturada tota acció. El Consell ha intervingut rarament. Cal esmentar els casos de la minoria musulmana d'origen albanès de Grècia; la minoria grega a Bulgària i la minoria búlgara a Grècia; i alguns altres de les minories a l'Alta Silèsia, Hongria, Lituània, Polònia, Txecoslovàquia (territori dels rutens) i Turquia (grecs a Constantinoble i turcs a la Tràcia occidental).

En la major part dels casos, la intervenció no ha satisfet als peticionaris: hom ha demanat més amples informacions al govern interessat; o bé ha encarregat que es fessin «pourparlers» amb els governs interessats; o bé ha recorregut a una comissió especial de juristes; o bé els representants dels Estats interessats —tant el peticionari com el que és objecte de la petició, però en cap cas els representants de la minoria—han estat admesos a donar explicacions verbals; o bé s'ha suspès el procediment per a donar lloc a negociacions directes entre els dos Estats interessats.

El Consell, en fi, s'ha reconegut el dret de fer una enquesta «sur place». En pocs casos, ha demanat el parer consultatiu del Tribunal permanent. Cap membre del Consell—llevat d'Alemanya, recentment, en la qüestió d'Alta-Silèsia—

no ha fet ús del dret de recurs al Tribunal permanent, en cas de divergència sobre les estipulacions. De les resolucions de l'Assemblea de 1922 sobre això semblava deduir-se llavors el desig :

a) que les qüestions de minories siguin prèviament sotmeses a la intervenció oficiosa del Consell, a l'objecte d'una solució política.

b) que, quan hi hagi divergència d'opinions sobre qüestions de dret o de fet, la discrepància sigui sotmesa a la decisió jurídica del Tribunal de La Haia. Fins ara, però, el Consell s'ha limitat al paper de mitjancer.

Fins aquí el dret positiu actual, molt discutit en aquests darrers temps, sobretot després de l'Assemblea de setembre de 1928.

Quins inconvenients presenta? ¿Quines reformes són desitjables?

CAPÍTOL III

DEFICIÈNCIES DEL DRET ACTUAL I DE LA SEVA APLICACIÓ

Anem a senyalar algunes esmenes al dret positiu actual.

Hi ha una pila de reformes que pressuposen uns canvis radicals en el sistema d'ara. N'hi ha d'altres, parcials, que podrien ja efectuar-se dintre el sistema actual.

Per exemple :

a) Eixamplar i precisar les estipulacions, avui desiguals i confuses, respecte a l'oficialitat de les llengües. (Vegeu, per exemple, algunes de les conclusions sobre aquest punt al Congrés de G. N. de 1926 : (1) L'Estat ha de reglamentar l'ús de la llengua únicament en el domini administratiu i en les relacions entre l'òrgan de l'Estat i els ciutadans. Quant a les relacions privades i públiques, d'ordre cultural, científic o social, entre ciutadans, cal completa llibertat en

(1) Cap. IX.

l'ús de la llengua. En el territori on una nacionalitat viu en masses compactes, la seva llengua substitueix la de l'Estat.)

b) Fixar, en les estipulacions sobre ensenyament privat, fins on arriba el dret d'inspecció de l'Estat, que hauria d'ésser per força, limitadíssim.

c) Eixamplar i regularitzar les estipulacions sobre el dret a l'ensenyament públic, car les actuals són extraordinàriament perilloses. La Unió Interparlamentària, per exemple, votà, l'any 1923, (1) una esmena precisant que «la situació legal de les escoles de tot grau o dels establiments d'educació sostinguts per corporacions, associacions o individus pertanyents a una minoria fos la mateixa que la de les escoles o establiments similars sostinguts per corporacions, associacions o individus pertanyents a la majoria».

d) Precisar amb nova redacció i amb sentit més liberal, les estipulacions sobre repartiment equitatiu dels fons públics. També decidí la U. I. respecte al dret de crear institucions, per part dels minoritaris, que la possessió i l'ús lliure de les fundacions o propietats afectes al manteniment de llurs institucions religioses o educatives haurien d'ésser-los conservades, i si calgués restituïdes.

e) Els tractats no contenen tampoc cap dis-

(1) Vegeu cap. V.

posició respecte la situació econòmica i social de les minories.

Perquè hi hagi veritable igualtat civil i completa garantia de la vida i de la llibertat, són necessàries, de dret i de fet, condicions iguals en la lluita per l'existència. Tothom coneix — per exemple, — el boicotatge econòmic que l'Estat pot exercir contra una minoria. (1)

Caldria evitar la possibilitat de lesions econòmiques. A tal fi, el Congrés de Grups Nacionals recomanà, entre altres coses, una participació adequada de les nacionalitats en la direcció de les empreses i corporacions econòmiques oficials de l'Estat, i la institució de mesures legals de protecció econòmica. (2)

f) També dintre la base dels tractats actuals podria anar-se a una reforma importantíssima, que fou la principal conclusió del primer Congrés de Grups Nacionals : la concessió de l'autonomia cultural, bé segons el principi personal o segons el principi territorial, atenent els casos distints, segons es tractés de minories escampades o minories compactes.

Les raons són molt clares : la finalitat del dret de minories és d'assegurar als minoritaris la possibilitat de mantenir llur caràcter distintiu nacional, religiós o lingüístic.

(1) La política d'aranzels a Catalunya ¿què és, si no, un sistema de premi o de càstig als catalans, segons es mostrin més o menys exigents i més o menys addictes al govern central?

(1) Vegeu cap. IX.

A tal fi, han de desplegar una activitat cultural i social, i això no és possible sense organització. Cal, doncs, coordinar l'activitat amb una voluntat única per a realitzar l'ideal comú. No és possible, doncs, la plenitud dels drets garantits pels tractats, sense el dret natural que els membres de les minories s'organitzin, dintre l'Estat, en persones morals de dret públic. Cal aquesta garantia per al desplegament cultural. Aquesta autonomia cultural no comporta forçosament l'exercici de cap poder polític. Ara bé : en les minories compactes, per força l'autonomia personal, cultural, esdevé autonomia territorial, limitada, si voleu, als aspectes culturals.

El segon Congrés de Grups Nacionals (1926) insistí sobre la seva resolució anterior concernent el dret de cada grup a sostenir i desplegar les seves particularitats nacionals amb institucions públiques autònomes, organitzades, segons les circumstàncies, sobre la base del principi personal o territorial. Concretament afirmà, entre altres coses, que la constitució d'una administració cultural nacional i la fundació d'associacions de tendències anàlogues han d'ésser determinades per la lliure voluntat de la minoria interessada, única autoritzada a prendre decisió en la matèria. I afirmà encara que aquesta autonomia cultural havia d'ésser subvencionada, és a dir, que l'Estat i les administracions que atenen a la vida cultural amb diners públics, havien de

subvencionar, en les mateixes proporcions, la vida cultural minoritària.

L'autonomia cultural és concedida a Estònia i Lituània. A Estònia trobem el primer assaig de realització d'una administració cultural autònoma. L'administració cultural autònoma dels alemanys es regeix per un Cos representatiu, el Consell cultural,—compost de 41 consellers elegits en 10 districtes territorials — del qual emanen cinc Comitès permanents—el Comitè general, el d'escoles, el de finances, el de cens i el jurídic, —amb els seus òrgans d'execució al costat dels òrgans de l'Estat.

Quant a Lituània, vegeu aquests articles de la seva Constitució :

Art. 73.— Les minories nacionals que constitueixen una part notable dels ciutadans tenen dret, en els límits fixats per les lleis, a dirigir sobre bases autònomes llurs interessos nacionals culturals — instrucció popular, beneficència, mutualisme — i d'elegir, conformant-se a les prescripcions de les lleis, òrgans representatius encarregats de la gestió d'aquests interessos.

Art. 74.— Les minories nacionals esmentades a l'art. 73 tenen dret, en virtut de les lleis corresponents, a imposar a llurs membres impostos destinats a sufragar les necessitats de les obres de llur cultura nacional i reben una part equitativa de les quantitats que l'Estat i les Administracions consagren a les necessitats de la instrucció popular i de la beneficència, si aquestes necessitats no vénen assegurades pels establiments generals sostinguts per l'Estat i les administracions autònomes.

Art. 83.— A totes les organitzacions confessionals que existeixen a Lituània l'Estat reconeix un dret igual a administrar-se de conformitat amb llurs cànons i estatuts, amb llibertat de professar públicament llur doctrina confessional i de celebrar les cerimònies de llur culte, de fundar i dirigir els edificis consagrats a llur culte, les escoles, les institucions d'educació i de beneficència, de fundar monestirs, congregacions confessionals, associacions fraternals, d'imposar a llurs membres contribucions destinades a sufragar les necessitats de les organitzacions confessionals, d'adquirir béns mobles i immobles i d'administrar-los. Les organitzacions confessionals tenen, dintre de l'Estat, els drets de les persones morals. Els eclesiàstics estan dispensats de les obligacions militars.

Art. 84— L'Estat reconeix les organitzacions confessionals noves que neixin si llur doctrina confessional o moral no és contrària a la moral pública. Les condicions del naixement i de l'existència d'aquestes organitzacions són determinades per la llei (1).

g) Les reformes, dintre el règim actual, podrien sobretot fer-se fàcilment, en l'aspecte de les garanties d'execució, tant en l'acció introductiva prop de la S. de N. com en l'acció posterior (2).

(1) Edició francesa de la Constitució lituaniana, Kaunas, 1922.

(2) Cal potser encara alguna explicació més sobre la realitat del funcionament. Si la S. de N. hagués interpretat literalment la disposició relativa al dret de moure el Consell sobre una qüestió de minories, no hauria tingut pràcticament cap base d'acció. Segons les estipulacions, els Estats només reconeixen al Consell el dret d'intervenir. Només cadascun dels membres del Consell pot cridar l'atenció d'aquest sobre la protecció de minories. El Secretariat no té cap competència. Si hi ha una Secció de minories—a les ordres del Secretariat—és per una tolerància inicial, de la qual ara es queixen alguns Estats. Però el Consell no podria actuar, perquè no té mitjans d'acció sense el Secretariat que li preparés el treball. S'establí com a regla que els membres

1) En primer lloc, no hi ha cap raó sòlida perquè tots els membres de la S. de N. no puguin moure directament el Consell sobre una qüestió de minories; en tot cas, s'hauria d'excloure només com a part interessada l'Estat que tingués un plany a fer contra una de les seves minories.

2) En segon lloc, cada dia té més partidaris la tesi que les minories puguin moure també el Consell. Tota altra cosa és col·locar-les, en la defensa dels propis drets, en un peu de dolorosa desigualtat.

Ara bé: Fins ara ha dominat en la ciència i la vida internacional la doctrina de reconèixer només als Estats la qualitat de subjectes de dret internacional. Perquè tinguessin semblant

del Consell s'assabentessin alhora de la requesta de la minoria i de la resposta de l'Estat requerit, i que ni petició ni resposta fossin publicades. El Comitè dels Tres, la creació del qual vulnera la literalitat de les estipulacions—en les quals es parla només, com acabem d'advertir, del dret de cadascun dels membres a moure el Consell,—ha vingut, de fet, a suplir l'acció del Consell; ha celebrat moltes sessions—vegeu el discurs Briand pel març de 1929 a Ginebra,—i no ha deixat d'exercir alguna eficàcia. El Consell ha intervingut en molts casos, però no públicament. Pràcticament, segons informacions de persones que coneixen les interioritats del Secretariat, la Secció de minories ha encoratjat a mantenir els afers lluny de la decisió del Consell. Ha preferit guardar els afers sota la pròpia mà i liquidar-los mitjançant gestions personals. Quan el president del Comitè dels Tres ha vacil·lat, el director de la Secció se n'ha anat als llocs de la denúncia, ha fet gestions, ha servit d'intermediari i ha evitat, així, una decisió del Consell. Així s'ha creat la idea que una decisió del Consell en qüestió de minories, seria cosa excepcional i greu. Heus aquí una de les causes de l'emoció que produí la decisió de Stresemann pel desembre de 1928, a Lugano, de portar la qüestió a les reunions del Consell. De cop, hi hagué un capgirament en la situació.

dret les minories, caldria — i aquesta idea va guanyant cada dia més camp — concedir, de fet, a les minories, o almenys a certes institucions minoritàries, una personalitat internacional, que canviaria tot l'aspecte actual de la qüestió. La concessió de la personalitat jurídica a les minories és una de les proposicions d'acord presentades a la Comissió de minories de la U. I. d'A. per la S. de N.

3) En tercer lloc, cal reformar el procediment preliminar davant el Secretariat i l'examen previ davant el Comitè dels Tres, en el sentit de donar més garanties contra el refús de peticions justificades. En tal sentit s'orienten les proposicions de Dandurand, portades a la reunió del Consell de març 1929. (1) Per això és indispensable també—i ningú, fins ara, en el món oficial, sembla haver-se'n adonat—que els funcionaris que estiguin al davant de la Secció de Minories del Secretariat, ofereixin totes les garanties d'idoneïtat i d'imparcialitat. (2)

(1) Vegeu cap. XIII.

(2) Heus aquí les remarques concretes que fa W. Martin en *Le Correspondant*, de París, del 25 gener 1929, pàg. 183: «El director de la Secció de les minories ha fet nombrosos viatges i ha estudiat personalment la situació de cada minoria. Aquestes, però, no li ho han agraït, car li han fet el retret que es posava massa en mans de l'administració i que no feia prou cas de les reclamacions dels delegats minoritaris.

«Això explica per què la persona del Director de la secció de les minories s'ha trobat en certa manera al centre de les polèmiques internacionals. Mercès al seu coneixement dels fets i del dret, el Director de la secció de les minories pot exercir en el Comitè dels Tres del Consell una influència decisiva; l'aplicació del règim depèn en gran part de l'esperit que ell hi porti.

4) Després, cal preveure el cas d'un règim d'opressió permanent o temporal, que privés a una minoria de fer sentir la seva veu. Dins el règim actual, podria acceptar-se la intervenció oficiosa del Secretariat, per mitjà d'agents especials. En tot cas, és altre dels casos importants que caldria preveure el dia que s'anés a a generalització indispensable del dret de minories.

h) I, finalment, hi ha reformes importants a proposar respecte l'acció del Consell de la S. de N. moltes de les quals són ja remarcades en les proposicions recents de Dandurand. (1)

1) Les qüestions arriben davant ell quan el conflicte ja ha esclatat; caldria altres organismes als quals es pogués acudir, en primera instància, per a evitar els conflictes. Per això és demanada — tema del debat a l'Assemblea de 1928 — la constitució d'una Comissió permanent de minories.

2) L'arranjament de tota qüestió sobre la

Quan el Director de la secció de les minories, M. Eric Colban, ha passat, per una mutació interior del Secretariat, al cap de la secció del desarmament, les minories han esperat que el seu successor presentaria totes les garanties d'imparcialitat i d'energia desitjables. Les minories han estat decebudes—cal confessar-ho francament—amb el nomenament d'un diplomàtic espanyol; ho han estat doblement, primer perquè Espanya posseeix a Catalunya una minoria important i no pot ésser considerada enterament desinteressada en aquest plet, després perquè el nou director prové de la carrera diplomàtica; aquest director ha estat nomenat al Secretariat per recomanació directe del seu govern i dóna un caràcter netament governamental a un afer que exigiria més aviat grandesa d'ànima».

(1) Vegeu cap. XIII.

qual s'hagi demanat parer consultatiu a la Cort permanent haurà de fer-se d'acord amb aquest parer.

2) En la tramitació és convenient concedir una major intervenció als interessats, amb enquestes, testimonis, etc.

4) Evitar en la tramitació que qualsevol dels interessats estigui—com avui estan les minories—en inferioritat manifesta, és a dir, que tant en la part escrita com en l'oral, siguin igualment escoltats els Estats com les minories.

5) Donar publicitat legal completa a les discussions sobre minories ; que les peticions siguin publicades i que siguin públiques les sessions del Comitè dels Tres.

Gran part dels afers de minories resten secrets, en flagrant contradicció amb l'esperit de la S. de N. ; és impossible avui, per exemple, obtenir de la S. de N. una informació completa i exacta de l'eixida que ha tingut cadascuna de les peticions concernents a minories que li han estat adreçades.

El mateix esperit de tolerància i d'interpretació lata dels tractats que permeté la creació de la Secció de Minories dins el Secretariat, feu possible, al començament, una ampla publicitat de les peticions de minories. L'any 1923, Polònia i Txecoslovàquia s'hi oposaren al·legant la lletra dels tractats, segons la qual, les peticions només afecten els membres del Consell.

Contra la publicació de les peticions, s'ob-

jectava que els tractats no concedeixen tal dret explícitament al Consell i s'objectava també ja llavors—i recentment (març, 1928) encara Chamberlain hi insisteix—que si es publicaven, podrien servir de vegades com a pretext d'agitació i propaganda; però el Comitè dels Tres—mai la Secció—podria excloure de la publicació les peticions tendencioses. Aquesta pràctica de silenci de la S. de N. ha arribat a influir en organismes no oficials com la U. I. d'A. per la S. de N., on s'han manifestat tendències contràries a la publicació de les memòries presentades a la U. I. sobre qüestions minoritàries.

Quant a les sessions del Comitè, si resultés difícil que fossin públiques, res hauria de privar, però, que es donessin almenys extractes públics de les seves deliberacions i resolucions. Així podrien saber els interessats almenys de quines peticions s'ocupa, què en fa, o què no en fa—coses totes, avui, perfectament ignorades.

6) En tot cas, cal que, per a cada petició, hi hagi una resposta almenys del Comitè dels Tres, i que aquest, àdhuc en el cas de no admetre'n una, manifesti, en el seu report al Consell, els motius del refús. Cal que el Comitè dels Tres motivi les seves resolucions; les respostes negatives poden ésser tan importants com les positives. I cal sobretot que no sigui la Secció del Secretariat que respongui, suplint l'acció del Consell; és absurd que basti la interceptació d'un funcionari per a aturar i soterrar una petició.

7) Sobretot cal que, si no arriba el Consell a una solució política que satisfaci les dues parts, sigui portat l'afer davant el Tribunal Permanent.

Sobre aquestes qüestions de tramitació l' U. I. d'A. per la S. de N. en la seva X Assemblea (1926) aprovà proposar a la S. de N. un minuciós projecte sobre la base del dret actualment en vigor (*de lege lata*) ; l'any 1928 quedà elaborat un altre projecte, no menys interessant, aportant noves reformes (*de lege ferenda*).

* * *

Però el dret de minories va al fracàs dins els motllos actuals. Cal, en la pràctica, portar-lo a l'altura del progrés jurídic dels darrers anys. Hi ha, en tal sentit, deficiències essencials (1).

I. De primer, una qüestió prèvia. La reconeixença del fet d'existència d'una minoria.

¿Quines són les nacionalitats, llengües o religions a què es refereixen els tractats? La qüestió és essencialíssima.

No al·ludeixo sols al fet de l'existència d'un problema de nacionalitat, que podria molt

(1) En certs moments el retrocés ha estat flagrant. Al·ludim al canvi de poblacions turco-gregues. Ha estat un canvi obligatori, que, reserva feta de la reciprocitat, ha pres el caràcter d'una veritable expulsió. Els principis essencials del dret de minories han estat vulnerats: canvi de nacionalitat, abandó de les institucions creades, liquidació forçosa de béns, ruptura amb la tradició de la terra on s'ha nascut. Aquesta vasta operació suggerida, dins la més perfecta bona fe, i a l'objecte de donar unitat moral a l'Estat, pel Dr. Nansen, ha estat, del punt de vista humanitari, una vergonya immensa.

bé no entrar dintre el camp d'aplicació dels tractats actuals. Vull cenyir-me a les minories que entren dins el camp d'aplicació ; aquestes no estan especificades ; els tractats no en diuen res, llevat dels casos d'autonomia local.

Aleshores sorgeix la pregunta : ¿Quan ens trobem davant un cas de minories? (1) ¿Quin n'és el signe o signes decisius? ¿Quan hi ha un nombre suficient d'adeptes d'una llengua o religió per a considerar-los minoria? I sobretot, qui determina tot això? Evidentment no es pot deixar a l'arbitrarietat de l'Estat ni a la de la minoria. El reconeixement ha d'eixir

(1) Els tractats, com hem vist en el cap. I, parlen només de caràcters objectius : llengua, raça o religió. Als ulls de les minories, manca una característica subjectiva essencial : hom pertany a una minoria, quan hom en té el sentiment de pertànyer-hi. A Brussel-les, a la Comissió de Minories de l'U. I. d'A. per la S. de N., assistírem a un debat curiós, apassionant i patètic, el qual radicava en la diferència de concepció entre la teoria objectiva, diguem-ne historicista, dels tractats, i el princip subjectiu, diguem-ne voluntarista, dels minoritaris. Basant-se en el text de les estipulacions, els representants iugoslaus negaven als macedonis la consideració de minoria nacional ; en religió—observaven—els macedonis practiquen la mateixa que els serbis ; per la raça, són eslaus, com els serbis i els búlgars ; com a llengua, parlen un dialecte intermig entre el serbi i el búlgar. Per bé que el representant macedoni, el coratjós Dr. Stànicheff, en respondre al delegat serbi, precisava diferències de caràcter, d'expressió idiomàtica i altres fets objectius, tota la seva argumentació es fonamentava en el sentiment dels macedonis, en llur voluntat d'ésser-ne, palesada per la resistència tràgica que oposaven a l assimilació violenta. En octubre de 1927 desfilaren davant els delegats que havíem anat a Sòfia de totes les parts del món, desenes de milers de refugiats macedonis. No hem vist mai una manifestació tan punyent. Aquella manifestació, com els actes de terror dels comitatjis, no tenia altra finalitat que cridar l'atenció del món sobre un fet de voluntat tan clar i enèrgic i protestar així contra l'exclusió dels macedonis del dret a la protecció.

per força d'una instància superior a ambdós.

Podria i hauria d'ésser, naturalment, la S. de N. Per què no ho fa? Mitja dotzena d'Estats als quals afecta, s'hi oposarien. Amb quins arguments? Amb l'argument que s'aguditzaria el tracte especial de què són objecte, i contra el qual protesten.

Així, doncs, la reconeixença de fet, no és sinó un aspecte del problema de generalització del dret de minories; un argument més al seu favor. No pot haver-hi, almenys a Europa, entre Estats iguals, Estats obligats i Estats no obligats; minories protegides i minories no protegides. La injustícia del règim parcial, regional, és massa evident. (1)

W. Martin acaba d'escriure, comentant els tractats: «Hauria estat lògic, ja que hom reconeixia els perills de l'existència de les minories, d'instituir un sistema general, incorporat al Pacte de la S. de N., i que s'hagués aplicat igualment als vells Estats i als nous, als grans països i als petits. Hi ha minories nacionals tan a Itàlia, a Alemanya, a França, a Bèlgica, a Espanya com a l'Europa oriental.»

(1) El caràcter limitat de les estipulacions dels tractats—limitació que és causa principal, segons confessió de tots els comentaristes, de les dificultats d'aplicació—és degut al desig de no ferir la susceptibilitat ni el prestigi dels Estats novells. D'altra banda, l'aplicació d'aquestes estipulacions era limitada a certs Estats; només s'imposà als «petits països», Polònia essent el més gran de tots; en conseqüència, ha semblat que aquest règim d'excepció venia a ésser la contrapartida de les adquisicions de territoris.

II. Es tracta d'una qüestió prèvia i d'alta política mundial. Per a resoldre-la no creiem que sigui suficient un acte normal de la S. de N. Cal una convenció universal, que hauria de convocar la S. de N. Aquesta convenció designaria els territoris i els agrupaments que poden acollir-se al règim de minories i crearia l'òrgan internacional adequat, per a procedir, en l'esdevenidor, a l'admissió de noves minories. Una Comissió d'estudi—com l'encarregada de la codificació del Dret internacional—en la qual intervinguessin representants de les minories, dels Estats i de les organitzacions propulsores del dret internacional, podria tal volta elaborar o preparar aquest Estatut general ; en aquest sentit, han començat a treballar els organismes interessats. Però la solució s'albira molt llunyana encara.

III. Altra deficiència essencial que trobem en els tractats és que els drets nacionals s'hi estipulen com a drets individuals. I tant pel seu origen, com pel sentiment de les minories, són i deuen ésser drets col·lectius.

És impossible satisfer les aspiracions de les minories, sense elevar el grup nacional, consagrant el fet positiu, a entitat distinta, a personalitat moral, bé de dret intern, bé de dret internacional. Només s'ha tingut en compte aquesta personalitat per a negar-li el dret de secessió.

Entre el màxim, representat per aquest dret

de secessió, i el mínim, representat fins ara per la regla general dels tractats, hi ha solucions mitjanes concedint al grup col·lectiu institucions autònomes d'ordre legislatiu o administratiu. Els casos més interessants de grups nacionals europeus reclamen, com a condició indispensable de desplegament col·lectiu, l'autonomia territorial, política. Ultra ésser la solució jurídica més acostada al dret natural, l'autonomia completa, per bé que dins el quadro de l'Estat, té l'avantatge d'una simplificació enorme no negligible, en problemes on gran part dels conflictes parteixen de dificultats en els tràmits de totes les altres estipulacions.

* * *

Parlem, ara, més concretament, del problema de la generalització.

En l'ordre dels fets està aturada l'extensió o la interpretació extensiva de les estipulacions dels tractats. Les obligacions contretes els anys 1919-20 no s'han estès a altres Estats.

L'extensió, en tot cas, ha estat voluntària i interna, com en el cas dels països bàltics. Aquests s'han refusat, però, a admetre la garantia de la S. de N. Creuen que, en la qüestió de minories, hi ha d'haver igualtat entre tots els Estats. Les constitucions d'Estònia i Letònia són les més respectuoses dels drets de minories ; no es subjecten a cap garantia internacional ; per a sotmetre-s'hi, esperen i desitgen la protecció ge-

neral, la generalització del dret novell de minories.

Per força, aquesta desigualtat es fa més aguda, pràcticament, quan es tracta de l'aplicació de les garanties contra les modificacions del dret de minories pels poders de l'Estat.

Les garanties són indispensables evidentment per a mantenir qualsevol règim internacional de minories. Ara bé, en l'estat actual és manifestament injust de limitar la competència legislativa, sobre minories, d'un cert nombre d'Estats, deixant els altres en plena llibertat d'acció. Del fet que hi hagués neutres durant la gran guerra, i que entre bel·ligerants hi hagués vencedors i vençuts, no pot treure's una base jurídica convincent. Per això, repetim, certs Estats com Lituània, Estònia i Letònia no volen sotmetre's a tal garantia.

Llurs objeccions no tindrien base si el règim fos universal, si tots els Estats i totes les minories tinguessin els mateixos drets i els mateixos deures. L'oposició bàltica, creadora de precedents oposicionistes, ens fa creure, doncs, que no podem esperar la generalització per extensions individuals. No hi ha altre remei—insistim—que anar-hi de cop, per mitjà d'una Convenció especial.

Així, doncs, el compliment lleial del règim de minories com la seva evolució per revisions periòdiques, depèn, en primer lloc, de la seva generalització.

Un tímid moviment en tal sentit representa la célebre resolució unànime de l'Assemblea de la S. de N. en 21 de setembre de 1922, la qual «expressa l'esperança que els Estats que no estan lligats envers la S. de N. per cap obligació legal, en allò que afecta les minories, observaran tanmateix en el tracte de llurs minories de raça, de religió o de llengua, almenys el mateix grau de justícia i de tolerància que és exigit pels tractats i segons l'acció permanent del Consell».

Aquest prec no destrueix naturalment la desigualtat existent, de dret i de fet, entre els Estats. D'altra banda, no ha servit absolutament de res ; no ha portat la més petita solució ; endebades la U. I. d'A. per la S. de N. suggeria en 1923 que els governs associats concloguessin, a tal objecte, tractats uniformes, o reformessin la legislació interna.

Tant per les minories com per la S. de N. i el seu prestigi, la situació és delicada. La S. de N. s'exposa cada dia més a veure's desatesa en exigir les garanties. (1) Ningú no veu altra solució que generalitzar el dret.

Com ? La Unió Interparlamentària assenyalava, l'any 1923, a la S. de N., l'elaboració d'una Convenció general entre els Estats. I naturalment, considerant el dret de minories com un principi internacional, incloure'l en el Pacte, com

(1) Vegeu l'actitud de la Petita Entesa, Polònia i Grècia Cap. XIII.

ja ho proposava Wilson. L'any passat, 1928, l'Assemblea de la U. I. d'A. per la S. de N. prenia un acord en aquest sentit. (1)

* * *

Altra insuficiència més greu encara hauria de preveure's en la Convenció : Els esdeveniments poden succeir-se en tal manera que per assegurar els drets de la minoria no hi hagi altre remei que la secessió. En aquest cas, no és previst enlloc com cal endegar la qüestió.

Evidentment els drets de minories són concedits per evitar els casos extrems. Però tanmateix els casos extrems, que no poden donar-se, es donen. El legislador ha de preveure'ls. La comunitat internacional — acceptat el principi d'intervenció en els casos menors — no pot restar impassible davant els majors.

Ara bé : ¿Com intervindrà? Per als casos petits el dret, com hem vist, es basa en forces morals que s'han demostrat insuficients : peticions, recomanacions, arbitratges. Cal, evidentment, per a altres casos, altres principis : el deure d'intervenció en els casos extrems. La teoria més recent i més completa de l'abús de dret, porta a la conclusió que l'Estat que abusa de la sobirania ha d'ésser privat del seu exercici en les poblacions víctimes de l'abús.

* * *

(1) Vegeu cap. VII.

Els Soviets s'han captingut de resoldre també el problema dins la constitució comunista. Els delegats de minories limítrofes amb la U. R. S. S. hi han fet sovint al·lusió, com a un exemple perillós per als Estats burgesos, si no adoptaven solucions semblants.

És sabut que l'òrgan del poder de la Unió de les R. S. S. és el Congrés dels soviets de la Unió. Durant els dos anys que separen les sessions d'aquest Congrés, el paper d'òrgan suprem és assumit pel Comitè Central executiu, format de dues cambres : el Consell de la Unió i el Consell de les Nacionalitats. Aquest comprèn els representants de totes les repúbliques i territoris aliats o autònoms del territori de la U. R. S. S., a raó de cinc per república i un per territori. Així el grup de la república principal, la dels Blancs-russos, només hi té cinc representants ; per conseqüència el Consell de nacionalitats està compost en la seva majoria de representants de les minories nacionals ; i té com l'altre una importància decisiva en la legislació soviètica i en el mecanisme governamental. Tant el Consell de la Unió com el de les Nacionalitats tenen els mateixos drets. Sense satisfacció del Consell de les nacionalitats, cap disposició, cap qüestió debatuda per l'òrgan superior del poder—el Comitè central executiu de la Unió—no pot ésser definitivament resolta. D'altra banda, el Consell de les nacionalitats, com el Consell de la Unió, intervenen en la formació del govern de la Unió, és a dir del

Praesidium del comitè central executiu i del Consell dels Comissaris del poble. Quant al règim intern de cada minoria, els pobles diversos del territori de la Unió, no sols formen Estats separats, repúbliques aliades, repúbliques autònomes o territoris autònoms, sinó que també gaudeixen de la plena facultat de desplegar la cultura i la vida econòmica pròpies.

Evidentment les minories nacionals no posseeixen aquests drets, en tal extensió, en el Estats burgesos.

* * *

En el fons, la indecisió de la S. de N. és deguda al respecte excessiu que encara sent pel principi de la sobirania absoluta dels Estats. Per no ferir les susceptibilitats dels Estats subjectes al règim de minories,—susceptibilitats que es deriven de llur desigualtat de dret en relació amb els Estats no obligats, la S. de N. ha anat molt en compte a interpretar les estipulacions extensivament. No ha volgut que poguessin acusar-la de vulnerar o rebaixar la sobirania dels Estats. Ara bé, la S. de N. no existiria si els Estats no li haguessin cedit una part de llur sobirania. I és almenys il·lògic que la S. de N., conseqüència d'aquesta cessió de sobirania, es mantengui tan respectuosa del principi tradicional de la sobirania absoluta; si no s'hagués realitzat en el dret internacional una evolució profunda, a favor de la limitació de soberania, ni s'hauria

creat la S. de N., ni aquesta podria subsistir, ni tampoc podria realitzar els seus objectius, entre els quals, la garantia del dret de minories. (1)

La timidesa de la S. de N. no volent envestir d'un cop la totalitat del problema, la generalització del dret i l'obtenció de majors poders per a ella, manté la situació actual, propícia a l'esterilitat de les seves intervencions i propícia per tant al seu descrèdit. Si la S. de N. s'adhereix, de fet, al punt de vista dels Estats que volen més aviat limitar la significació i aplicació de les estipulacions dels tractats, mancarà a la seva essència, a la seva raó d'existir i a les obligacions contretes. I les minories—lluny de tota esperança i de tot control—esdevindran fàcil dipòsit d'irritacions i conflictes. Reconeguda com inestable i perillosa la situació actual de la qüestió, no hi ha altre remei que anar avant o enrera ; la marxa enrera no és sinó un retorn a l'estat de violència, que fou precursor de la gran guerra. No hi ha altra marxa a emprendre, doncs, que la marxa avant : l'ampliació dels drets, l'ampliació de les garanties, l'ampliació dels poders de la S. de N., la generalització a tots els Estats adherits al Pacte.

* * *

(1) No cal dir que la integritat rígida de l'Estat és defensada pels qui enyoren més o menys la reacció, com René Johannet en *Le Principe des Nationalités* i Le Fur en *Races, Nationalités, Etats.*

Aquest, per concloure, és l'estat de la qüestió. L'hem tractada fins aquí, en la seva generalitat, sense tocar els casos concrets, i fixant-nos sobretot en els aspectes jurídics.

No hem entrat gaire en les aplicacions. Cal insistir dient que aquestes no són gaire satisfactòries. Els conflictes i els planys són innombrables. Pràcticament la garantia és quasi nul·la.

I perquè la garantia resulti eficaç, cal ampliar els poders de la S. de N. Els tractats li han donat més responsabilitats que poders. Només pot actuar a base dels tractats positius. Si prengués iniciatives, podria trobar-se sense cobertures jurídiques, en posició falsa. Els seus partidaris justifiquen així les seves inhibicions.

Per a les minories formalment protegides pels tractats, ha estat inútil la S. de N.? No certament. No ha fet tot el que podia fer, però tanmateix ha fet algunes coses. Sens dubte, no és ella responsable dels abusos administratius que es produeixen a tal o tal indret. Les seves intervencions oficioses o secretes han estat útils en moltes ocasions. Evidentment si no existís la S. de N. les coses anirien pitjor. Expropiacions, colonització, atropells de tota mena, es produirien com abans de la guerra, o com es produeixen encara cada dia en els països de minories no protegides o nacionalitats no reconegudes. Hi ha casos d'intervenció efectiva i eficient; el Comitè dels Tres ha aconseguit bastant, només per la temença, del govern recla-

mat, a l'escàndol i el soroll. Hi ha tanmateix una certa por de Ginebra, àdhuc en aquells governs no obligats pels tractats; podríem contarne casos. ¿Què no faran, doncs, per evitar el soroll, els governs obligats?

Per a totes les minories gairebé el dret positiu resulta insuficient. (1) Cal eixamplar-lo, precisar-lo, detallar-lo. Cal sobretot generalitzar-lo, adaptar-lo a les necessitats i condicions de cada agrupament, com també donar regles de reconeixença de fet i crear l'organisme d'admissió. Als uns pot satisfer l'obtenció del caràcter de persones morals, a d'altres l'autonomia cultural amb el principi personal, mentre d'altres necessiten l'autonomia territorial i política.

Però hi ha, això sí, un nou sistema de drets. I hi ha també una tendència indubitable, en l'opinió avençada, a l'expansió d'aquests drets.

Abans de la guerra el principi de nacionalitats només tenia importància política; ara ja ha ingressat en el dret internacional públic.

(1) Diu Sibert: «Quel que soit l'optimisme que l'on entende placer dans tout ce qui touche à la S. D. N., on doit reconnaître que *le droit des minorités* n'est encore qu'un simple *droit local*. Loin d'avoir la valeur de *principes universels*, ses règles, *obligatoires* pour un nombre *limité de pays*, laissent indifférents un grand nombre d'Etats. Faut il des exemples?» I esmenta entre altres el cas de Catalunya: «une vaste et riche contrée de plus de *quatre millions d'individus* avec son passé, ses traditions, sa langue, sa culture, son droit, sa conscience nationale...». Conclusió: «Quant le droit des minorités *s'est trouvé en voie d'elaboration* il a été *sans emploie possible* pour la solution du *problème de l'autonomie*.» DROIT INTERNATIONAL PUBLIC, lliçó del 26 març de 1927, a l'*Ecole des Hautes Etudes Internationales*, París.

Cal transformar-lo, però, en un dret d'aplicació universal i obligatòria per a tots els membres de la S. de N. Potser així hi haurà una garantia més de pau, un perill menys de guerra.

Certament, ha calgut esquerdar vells dogmes : sobirania absoluta, no intervenció. La sobirania absoluta ja no existeix per a tots els Estats ; és limitada. Totes les tiranies s'apuntalen, ara, en aquells dogmes. Fa cent anys, en nom de la tirania, els mateixos dogmes eren atacats.

CAPÍTOL IV

LA REQUESTA CATALANA A LA S. DE N.

Signada per Massó i Llorens, pel març de l'any 1924 era presentada a la S. de N. una requesta, poc coneguda, que reproduïm en la seva part essencial. Deia la presentació:

Per tant com els Diputats que, elegits en la forma democràtica del sufragi universal directe, i constituint, segons les lleis espanyoles, l'Assemblea de la Mancomunitat de Catalunya, reunits a Barcelona al Palau de la Generalitat el dia 11 de gener de 1924,

declararen i prometeren: «que seguiran adherits i fidels als ideals de Catalunya, atenint-se cadascú a la seva ideologia política i a la seva actuació en la vida de la Mancomunitat»;

Per tant com el Consell permanent de la Mancomunitat, en la seva darrera reunió, el dia 13 de gener,

declarà: «sols cedint a un acte de força abandonem els llocs que ocupàvem per mandat exprés del poble de Catalunya. En som trets perquè hem estimat massa la nostra terra... Es l'esperit de Catalunya, més que nosaltres, que hom persegueix i foragita»;

Per tant com els Diputats despullats de llurs càrrecs pel decret dictatorial del dia 12 de gener, no tenen garantida sota l'Estat espanyol cap mena de llibertat;

Jo, Diputat de Catalunya pel districte de Vilanova-Sant Feliu (Barcelona), elegit en 1919 i reelegit en 1923, que trobant-me fora de les fronteres d'Espanya tinc la llibertat que als meus col·legues els és negada, en nom propi i en representació del poble de Catalunya, present aquesta *Súplica*.

I segueix la súplica:

Catalunya no és pas d'aquells pobles sortosos que tenen llurs drets posats pels pactes internacionals sota la garantia de la Societat de les Nacions. Tanmateix no ens volem estar d'acudir-hi. Pesaria damunt la nostra consciència d'homes i de catalans, si mai arribava a produir-se un conflicte armat a la nostra terra abans que no haguéssim esgotat totes les temptatives de solució amistosa. I solució amistosa, potser la darrera, és aquesta de recórrer a un poder no pas enemic ni exterior a l'Estat espanyol, sinó del qual la mateixa Espanya forma part. El nostre desig és pacífic, pacificadora és la missió de la Societat de les Nacions. Ella sap com els conflictes de raça, de religió i de llengua, interiors a un Estat, esdevenen sovint motiu o excusa de conflictes exteriors. Per això, essent el primer dels seus fins d'evitar tals conflictes, ha pres sota el seu tutelatge les minories nacionals de l'Orient europeu. I pel mateix motiu, amb caràcter encara molt més ample, expressà l'Assemblea el dia 21 de setembre de 1922 la seva esperança «que els Estats que no estan lligats envers la Societat de les Nacions per cap obligació legal en allò que a les minories es refereix, observaran tanmateix en el tracte de llurs minories de raça, de religió o de llengua, al menys el mateix grau de justícia i de tole-

rància que és exigit pels Tractats i segons l'acció permanent del Consell.»

No ens havíem adreçat encara a la Societat de les Nacions perquè el nostre desig de solució amistosa es refiava d'assolir la victòria per les lluites ciutadanes del sufragi i del Parlament. Existia a Espanya—ara ja no existeix—un regisme legalment democràtic, que posava la representació de Catalunya en mans dels seus elegits, els quals dins les corporacions catalanes (Mancomunitat i Ajuntaments) anaven estructurant la vida del nostre poble, i dins les Corts d'Espanya, defensant la tasca feta, maldaven per més ampla llibertat. Altrament, ni d'ençà la formació de la Societat de les Nacions cap nou atac no s'era produït del Govern estant contra Catalunya, ni mai hom no n'havia registrat cap de tan greu contra la seva ànima, com els d'aquests darrers mesos. Per tot això, i per l'alt respecte que, a tothom qui no desespera del triomf pacífic del dret i de la justícia, mereix la Societat de les Nacions, que ha obert d'una manera fecunda les vies d'un internacionalisme orgànic, a ella ens adrecem avui en nom de Catalunya.

No hem de fer pas ni un abreujat resum de la història del nostre poble. No parlarem pas del petit Estat que, després de l'Imperi carolingi, esdevé una gran potència mediterrània, estén la seva llengua i la seva cultura a nous territoris arrencats del poder aràbic i estableix les avançades del seu domini damunt l'Acròpolis d'Atenes. No parlarem pas ni del seu art, ni de la seva literatura, ni de la seva filosofia, ni del seu avenç científic. Poble comerciant i mariner, tampoc no parlarem dels seus exploradors ni dels seus cartògrafs. Recordarem, això sí, com fou governat en forma democràtica, com el seu Parlament és el més vell d'Europa, com la tolerància florí sempre dins les seves fronteres, com d'ell sortí el primer Codi internacional dels temps moderns; el

Consolat de mar. El vell escut dels Berenguers de Barcelona, els quatre pals de guelles en camp d'or, que encara avui ho és del nostre poble, gravat i repetit per totes les costes i les illes de la mar Mediterrània, hi és eloqüent testimoni del pas dels catalans. La unió personal amb la Corona de Castella, en temps de l'emperador Carles V, no alterà l'organització interna de l'Estat català, gelosament defensada contra Felip IV en una llarga guerra, simultània de la que retornà a Portugal la seva independència ; però en 1714, amb motiu de la guerra de Successió, Catalunya fou vençuda i tractada com terra de conquesta. Es «el cas dels catalans», del qual tan sovint parla la literatura diplomàtica del segle XVIII, cas tingut en compte tant per la Revolució com per l'Imperi : Robespierre estigué a Barcelona, duent a l'equipatge el volum de les nostres Constitucions, i Napoleó segregà el Govern de Catalunya de l'Estat de Josep, Rei d'Espanya.

No és, però, fundant-nos ni en títols d'honor ni en antecedents històrics que pledegem pel nostre poble. Catalunya no és pas una bella romanalla arqueològica : Catalunya és el fet viu d'una realitat conscient. Per això volem insistir només en l'expressió de la voluntat col·lectiva del nostre poble i en el fet de la seva llengua i de la seva cultura, honrat sovint per pobles estrangers i fins reconegut pel Rei i pels Governs d'Espanya.

El triomf de les Potències Aliades i Associades, els XIV punts del President Wilson, la proclamació del dret dels pobles a disposar d'ells mateixos, el projecte de la Societat de les Nacions, la constel·lació de pobles que en diverses formes de sobirania naixien o renaixien després de la gran guerra, l'aire de llibertat que hom respirava arreu d'Europa, donaren una hora d'esperança a Catalunya.

Un plebiscit de tots els Municipis catalans a favor

de l'autonomia integral de Catalunya tingué lloc pel mes de novembre de 1918 i fou ratificada pel gener de 1919, en adherir-se els Municipis a les bases d'autonomia presentades al Govern d'Espanya pel Consell permanent de la Mancomunitat de Catalunya. Votaren per l'utonomia integral i ratificaren aquelles bases el 97'7 per cent (1.046 entre 1.072) dels Ajuntaments, representant el 98'91 per cent (2.076.251 entre 2.099.218) dels habitants de Catalunya. El nostre poble, doncs, manifestà unànime la seva voluntat en aquest plebiscit. No cal dir que, sota l'imparcial control de la Societat de les Nacions, el repetiria en la forma que calgués.

La llengua catalana, que és l'expressió del nostre poble i a la qual mai no renunciarà, perquè hi té lligada l'existència, no ha assolit dins l'Estat espanyol ni el mínim de llibertat que la Societat de les Nacions garantitza a les minories nacionals. Ni als Tribunals podem usar-la, ni les escoles de l'Estat l'ensenyen, ni el pressupost de l'Estat—nodrit en una quarta part amb ingressos trets de Catalunya—consigna cap despesa per al foment de la nostra cultura. Però el dret de les Corporacions i de les Autoritats catalanes d'usar la llengua pròpia, el dret dels catalans de mantenir amb els nostres cabals propis, de més a més del que paguem a l'Estat, escoles i institucions de cultura catalana, el dret dels catalans de conservar i de fomentar tot el que ens és propi i característic, això encara no ens era oficialment proscrit. Per fer-ho, calia esquinçar la Declaració dels Drets de l'Home.

En poc espai de temps ha anat aferrissant-se contra la llengua i la cultura catalanes la persecució espanyola. Per fi, hom ha arribat a establir com a principi de govern la descatalanització de Catalunya.

És en aquests moments, quan veiem el nostre poble tractat com avui ja no pot ésser-ho cap dels que

la guerra ha deslliurat a l'Orient europeu, que, en nom de Catalunya, ens adrecem a la Societat de les Nacions i amb ella a la consciència universal.

L'esperit d'equitat, el voler que la justícia substitueixi la força en les relacions entre els Estats i els pobles, que és el fonament de la Societat de les Nacions, pledeja en favor de Catalunya. No hi ha d'haver pobles amb l'ànima esclavitzada. Si ja no n'hi poden haver a l'Orient d'Europa, feriria la consciència universal que en fossin mantinguts a l'Occident. Cap de les raons que hom al·legués per mantenir-los-hi no tindria res a veure amb la justícia; cap no podria ésser admesa per la Societat de les Nacions.

També pledeja a favor de Catalunya el desig de la Societat, nord de la seva actuació, de mantenir la pau i de prevenir conflictes. Una de les majors garanties de la pau és que dins un Estat no hi hagin causes de descontentament, albiradores de fora estant. Mentre l'ànima de Catalunya no sigui respectada, d'aquestes causes n'hi haurà dintre l'Estat espanyol. I Catalunya és una terra estratègicament situada a l'entrar del Golf de Lió, recobrint un terç de la frontera pirenenca. Per això han estat teatre de tantes lluites la Catalunya continental i la illa de Menorca—també de llengua catalana com totes les de Balears. No desitgem els catalans que aquests fets pretèrits retornin, i és per això que recordem amb esperança l'article II del Pacte de la Societat de les Nacions, on diu: «Es declara, per altra banda, que tot membre de la Societat de les Nacions té el dret, a títol amistós, de cridar l'atenció de l'Assemblea o del Consell sobre tota mena de circumstàncies que per llur naturalesa puguin afectar les relacions internacionals i amenaçar, en conseqüència, la pau o la bona harmonia entre les nacions, de la qual cosa depèn la pau».

I encara raons especialísimes, que afecten d'una manera directa la Societat hem d'expressar amb lleial franquesa els catalans. No podem oblidar nosaltres com Espanya—que s'adherí sense reserves al desig expressat per l'Assemblea el dia 21 de setembre de 1922—ha estat i segueix essent membre del Consell i, per conseqüència, un dels protectors directes de les minories nacionals. No seria una paradoxa, que afebliria l'autoritat de la seva missió i l'alt prestigi de tot el Consell, que havent de protegir les minories orientals, oprimís les que té dintre les seves fronteres?

En la data memorable del dia 28 d'abril de 1919, en la sessió de la Conferència on va néixer la Societat de les Nacions, el representant de Bèlgica, M. Hymans digué: «Comencem una gran experiència i, per a reeixir, cal que sigui ajudada per la bona voluntat dels pobles, per llur confiança, per la cooperació lleial i continuada dels governs i dels pobles». El poble de Catalunya la té aquesta bona voluntat, aquesta confiança. El poble de Catalunya està disposat a aquesta cooperació lleial i seguida. No voldríem creure que no hi estigui també el Govern d'Espanya, tot d'una que es capaciti de la seva responsabilitat.

Per tot això, demanem a la Societat de les Nacions que vulgui coadjuvar que en data no llunyana Catalunya vegi realitzat a casa seva el desig de l'Assemblea, essent tractada per l'Estat espanyol amb «almenys el mateix grau de justícia i de tolerància que és exigit pels Tractats i per l'acció regular del Consell» als Estats de l'Orient d'Europa.

Quina eficàcia podia obtenir aquesta requesta? Cap eficàcia positiva ni immediata. La requesta produí tanmateix una certa emoció entre els elements més directament interessats. Amb els

textos que fixen el procediment, no fou difícil de fer-la arreconar. El Secretariat es limità a arxivar-la a la Secció administrativa corresponent i a respondre al signant donant-li la llista de les minories garantides per la S. de N., entre les quals no hi ha Catalunya.

De fet, els autors de la requesta ja sabien, per endavant, que no podia esperar-se altre resultat. Mentre el dret de protecció de minories no sigui general o mentre algun membre del Consell no prengui la qüestió pel seu compte, en el cas que es produïssin fets de gravetat internacional, és inútil il·lusionar-se sobre la possibilitat d'intervenció de la S. de N. en la solució del problema català.

Motiu d'intervenció podria ésser l'esclat d'esdeveniments tals, a Catalunya, que posessin en perill la pau internacional.

De fet, per dolorós que sigui confessar-ho, l'organització actual no ofereix cap camí de solució pacífica als pobles, com Catalunya, que no tenen cap garantia de protecció inserida en els tractats. El moment d'obtenir aquesta garantia era durant la tramitació del tractat de pau de Versalles. Cal reconèixer, però, que les dificultats eren, ja llavors, immenses.

Els pobles no garantits pels tractats, són induïts així, a la violència, per la mateixa S. de N. Si un d'aquests pobles es mostra pacífic, la S. de N.—és a dir, els seus principals funcionaris i els personatges polítics que la condueixen—

adverteix, davant les reclamacions, que tot fa creure que la població està satisfeta, puix que es mostra tranquil·la.

La situació és realment desesperant. Perquè si, per altre cantó, aquell poble es mostra—com els macedonis, per exemple — violent, llavors la S. de N., rebent com a bona l'acusació de deslleial a l'Estat, de pertorbador, bel·líger i foll, en treu pretext per a desinteressar-se'n, a menys que alguna puixança de primera categoria no en prengués la defensa.

Tot això entra perfectament dins les regles del joc, en les lluites entre societats humanes. Res no ha d'estranyar-nos.

El fet d'exercir, cada dia amb més extensió, una activitat diplomàtica, no allibera cap poble del deure de confiar, per a salvar-se, únicament en si mateix. La voluntat d'arranjament jurídic i la preferència per les solucions pacífiques, no cal que signifiquin renúncia, ni a les pressions internes de tota llei ni a qualsevol altre procediment més expeditiu. En tot cas, res no es perd carregant-se de raons.

Aquesta requesta haurà estat, doncs, una raó més. Demostrarà, si altres realitats no l'adveressin, la voluntat pacífica dels catalans, la persistència del plet secular i la voluntat d'afirmarne l'existència, justament en els dies més crítics.

En tot cas, perquè, sense arribar a la violència, la intervenció de la S. de N. sigui possible, cal la generalització del dret de protecció als grups

nacionals. Heus aquí — la generalització — el sentit final, l'objectiu concret, dels esforços, exposats parcialment, en aquest volum.

Plantejar, oficialment, en l'estat actual, el nostre problema particular, és inútil. Només serviria per a irritar el problema, sense portar-hi cap solució. Prèviament — si hom es decideix per les vies jurídiques — és indispensable la generalització del dret.

Hem vist, d'altra banda, molts exemples de la inutilitat de la citació d'un Estat a Ginebra per assegurar a una minoria el regne de la justícia. La primera instància ha d'ésser interior. Les garanties fonamentades en acords interns, ben lligats, són, per ara, les més efectives.

CAPÍTOL V

LES ORGANITZACIONS INTERNACIONALS I EL PROGRÉS DEL DRET DE MINORIES

Volem donar ara algunes indicacions sobre les organitzacions que s'ocupen permanentment de les qüestions de minories, del seu endegament i progrés, tant en el punt de vista jurídic com en el punt de vista polític. No hi ha cap dels grans organismes polítics o jurídics internacionals que no tingui permanentment en el seu programa aquesta qüestió. (1)

En la vida internacional, com en tota democràcia, s'han creat insensiblement una sèrie d'òrgans que exerceixen les funcions pròpies de la vida política internacional, encara rudimentària; com a òrgans representatius d'opinió pública, podem considerar, per exemple, la Unió Interparlamentària; l'òrgan judicial, és el Tribunal Per-

(1) Poden ésser completades aquestes dades en la nostra ponència sobre «les organitzacions i institucions internacionals, els grups nacionals, i llurs recíproques relacions» que publiquem en el capítol XI.

manent de La Haia ; en la S. de N. hauríem de tenir l'òrgan executiu.

Heus aquí els organismes més directament interessats per les qüestions de minories :

ORGANITZACIONS REPRESENTATIVES

Són, en primer terme :

La Unió dels Grups Nacionals europeus organitzats, que es reuneix en Congrés cada any, a Ginebra, a partir de 1925. Hi ha la representació autèntica d'uns trenta cinc grups nacionals europeus. Per a ingressar a la Unió cal que la majoria del grup representat sigui partidària dels drets de minories i que la majoria de les organitzacions o partits propugnadors de les aspiracions del grup vulguin participar-hi. Els delegats han d'anar-hi, mentre sigui possible, directamen del país representat. El Congrés només tracta de les qüestions generals. El seu objecte és unir l'esforç de tots els grups per a l'estudi, esclariment i progrés de la causa comuna. Vegeu els capítols VIII, IX, X i XI d'aquest volum, amb el detall de les seves tasques.

La Unió Interparlamentària.—Fundada l'any 1889, té per objecte, segons l'article primer dels seus Estatuts, «aplegar els membres de tots els parlaments, constituïts en grups nacionals, en una acció comuna, a l'efecte de fer col·laborar llurs Estats respectius, per mitjà d'una organització universal de nacions, a la consolidació i al

desplegament democràtic de l'obra internacional de pau i de cooperació entre els pobles.» És, en certa manera, la precursora de la Societat de Nacions. Té també per objecte «estudiar tots els problemes d'ordre internacional, la solució dels quals pugui promoure's per la via parlamentària.»

Formen part de la Unió trenta sis grups nacionals. Les seves conferències es reuneixen regularment cada any. La Unió és regida per un Consell interparlamentari, compost de dos delegats de cada grup nacional, i per un Consell. Sis Comissions permanents d'estudi preparen les tasques de les Conferències.

Durant la guerra hagué de suspendre naturalment les seves activitats. La seva XIX Conferència, que havia de reunir-se en 1914, no es celebrà fins a l'agost de 1921, a Stockholm. Represes les seves activitats, immediatament envestí el problema de les minories. El Consell interparlamentari, en les seves sessions d'abril i agost 1922, recomanà els projectes de resolucions presentats a la XX Conferència, celebrada entre el 28 i el 30 d'agost de 1922 a Viena. És molt important la ponència sobre els drets de les minories que hi presentà el representant del grup suec i president del Consell interparlamentari, baró Adelswärd. En la discussió (p. 284 a 344 del «compte-rendu») hi prengueren part una vintena d'oradors. Heus aquí el text de les resolucions preses :

«A. La XX.ª Conferència interparlamentària, oïda la ponència del baró Adelswärd sobre la qüestió dels Drets de les Minories nacionals, decideix encarregar a una Comissió permanent de les qüestions d'ordre ètnic i colonial l'estudi ulterior del problema, a fi de presentar a la Conferència següent un projecte de reglament internacional que asseguri els drets de les minories ètniques i religioses en tots els Estats.

B. La XX.ª Conferència interparlamentària, considerant els perills que amenacen una pau duradora a causa de la situació actual, perills produïts pels litigis i les lluites entre la nacionalitat dominant i les nacionalitats minoritàries en diversos països, expressa el desig que la S. de N. :

1.r constitueixi una Comissió especial que sigui adjunta al Consell de la Societat i que estudiï i informi a aquest de les qüestions que atanyen a les minories nacionals ;

2.n presti tota l'atenció que exigeix la situació per a complir la tasca de l'Assemblea i del Consell referent a la vigilància de l'aplicació dels tractats vigents per a la protecció dels drets de les minories.»

El títol de «Comissió de qüestions ètniques i colonials» sembla fet a posta per a desorientar. Però, de fet, aquesta comissió, constituïda immediatament després de la Conferència, només s'ocupà de «minories nacionals». Són importants els actes de les seves reunions de febrer i d'abril 1923. Les tasques de la Comissió foren resumides pel Sr. Usteri, ex-conseller suís, en la ponència presentada a la XXI Conferència, que es celebrà, per l'agost de 1923, a Copenhague. Després de llarga discussió (p. 256-316 del «compte-rendu» oficial) foren adoptades, amb algunes es-

menes, les resolucions proposades per la Comissió. Cal advertir que assistia a la Conferència un grup parlamentari espanyol, constituït per l'exministre Bugallal, el Sr. Bas, ex-governador de Barcelona, el marquès de la Cuenca del Rey, secretari del Senat, i D. Niceto Alcalà Zamora. Abans de la votació, el Secretari declarà «que el grup espanyol ha comunicat a la Mesa que s'abstindria de votar sobre la qüestió de minories» (1). Heus aquí el text de les resolucions preses :

Resolució núm. 1

La XXIª Conferència interparlamentària,

considerant l'interès que hi havia a fer adoptar com a principis reconeguts pel dret internacional els Drets i els Deures fonamentals de les minories ètniques o religioses, i de fer admetre aquests principis en el dret públic dels Estats de règim representatiu,

prega els Grups que assabentin llurs Governs respectius de la declaració adjunta dels Drets i dels Deures de les minories,

i encarrega al «Bureau» interparlamentari de trametre aquesta Declaració a la S. de N. per a l'elaboració d'una convenció general entre els Estats, a base dels principis enunciats en la Declaració.

(1) El grup espanyol no participà a cap deliberació, ni sobre minories ni sobre cap altre tema. El Sr. Bugallal parlà només a l'àpat de la festa de clausura.

DECLARACIONS DELS DRETS I DELS DEURES DE LES MINORIES

I. Els Estats es comprometen a atorgar a tots llurs habitants plena i entera protecció de llur vida i de llur llibertat, sense distinció de naixença, de nacionalitat, de llengua, de raça o de religió.

Tots els habitants d'un Estat tindran dret al lliure exercici, públic i privat, de tota fe, religió o creença, la pràctica de la qual no sigui incompatible amb l'ordre i els bons costums.

II. Tot ciutadà d'un Estat té dret a fer davant dels poders competents d'aquest Estat una declaració decisiva sobre si pertany a la majoria o a una minoria de raça, de religió o de llengua. Aquesta declaració ha d'ésser feta lliurement, sense coacció, i sense que produeixi al declarant cap conseqüència perjudicial.

III. El fet de pertànyer a una minoria de raça, de religió o de llengua no allibera, en res, a un ciutadà d'un Estat, dels deures que li són imposats per la constitució i les lleis d'aquest Estat.

IV. Els Estats es comprometen, per altra part, a atorgar a tots llurs ciutadans la igualtat davant de la llei i la satisfacció dels mateixos drets civils i polítics, sense distinció de raça, de llengua o de religió, sobre tot en matèria de dret electoral i per a l'admissió als establiments d'ensenyament públic, als càrrecs públics, funcions i honors, en l'exercici de les diferents professions i indústries i en l'aplicació de les lleis agràries. Els Estats apreciaran en llur gestió política l'estat d'esperit dels ciutadans minoritaris, creat pel fet de pertànyer a una minoria i s'esforçaran a establir un règim que doni satisfacció a tots llurs ciutadans.

La creació de «Comissions paritàries» contribuirà a assolir aquest resultat.

V. No serà dictada cap restricció contra l'ús lliure, per tota mena de ciutadans d'un Estat, d'una llengua qualsevulla, sigui en les relacions privades o comercials, sigui en matèria de religió, de premsa o de publicacions de tota mena, sigui en les reunions públiques.

Tot i l'existència d'una llengua oficial, hom donarà facilitats apropiades als ciutadans d'una llengua distinta de l'oficial i parlada per una proporció considerable de la població, per a l'ús d'aquesta llengua, sigui oralment, sigui per escrit, en el si de les assemblees deliberants locals, davant dels tribunals i en les relacions amb l'administració.

VI. Els ciutadans d'un Estat pertanyents a minories ètniques, de religió o de raça, tindran el mateix tracte i les mateixes garanties de dret i de fet que els altres ciutadans de l'Estat. Especialment, tindran el mateix dret de crear, de dirigir i de controlar, a despeses d'ells, i sense que estiguin sotmesos a condicions especials, institucions benèfiques, religioses, socials o econòmiques, així com escoles i altres establiments d'educació, amb el dret d'usar-hi lliurement llur pròpia llengua i practicar-hi lliurement llur religió. La possessió i el lliure ús de les fundacions o propietats afectades al sosteniment de llurs institucions religioses i d'educació els hauran d'ésser conservats i, si cal, restituïts.

VII. En matèria d'ensenyament públic el govern d'un Estat atorgarà, en les ciutats i en els districtes on resideix una proporció considerable de ciutadans de llengua distinta de l'oficial, les facilitats del cas per a assegurar que la instrucció serà donada en llur pròpia llengua als infants d'aquests ciutadans. La situació legal de les escoles de tot grau o dels establiments d'educació sostinguts per corporacions, as-

sociacions o individus pertanyents a una minoria serà la mateixa que la de les escoles o establiments similars sostinguts per corporacions, associacions o individus de la majoria.

Aquestes estipulacions no priven al Govern de fer obligatori l'ensenyament de la llengua oficial de l'Estat.

En les ciutats i en els districtes on resideix una proporció considerable de ciutadans que pertanyen a minories ètniques, de religió o de llengua, hom assegurarà a aquestes minories una part equitativa en el benefici de l'aplicació de quantitats provinents dels cabals públics que poden ésser atribuïdes pels pressupostos de l'Estat, pels pressupostos municipals o d'altra mena, a finalitats docents, religioses o de beneficència.

VIII. Els Estats es comprometen, no solament a reconèixer els principis fonamentals més amunt enunciats, sinó a adoptar també disposicions que en garantitzin l'execució.

Resolució núm. 2

La XXIª Conferència interparlamentària, en interès de la pau i de la bona harmonia entre majoria i minories en els Estats de població mixta,

assenyala a l'atenció dels Grups dels Estats interessats els serveis que podrien prestar unes *Comissions paritàries* compostes de representants de la majoria i de la una o de l'altra minoria i adaptades a les condicions i a les necessitats dels diversos Estats, a fi d'apaivagar les passions i de contribuir a trobar solucions equitatives a les qüestions controvertides.

La institució d'unes Comissions així tindria per altra banda l'avantatge de fer minvar considerablement el nombre dels recursos adreçats pels ciutada-

dans minoritaris a la S. de N., de conformitat amb els tractats vigents.

La Conferència decideix de trametre a tots els Grups de la Unió les suggestions formulades pel senyor Usteri, ex-conseller dels Estats suïssos, a fi que els puguin servir d'elements d'estudi en llurs treballs en aquest ordre d'idees.

Resolució núm. 3

A fi de facilitar al Consell de la S. de N. la tasca que li pertany segons els tractats de minories vigents,

la XXIª Conferència interparlamentària reconeix la necessitat de la institució prop del Consell d'una Comissió permanent de les qüestions minoritàries, de conformitat amb els principis següents:

1.r Una Comissió permanent composta de tres membres serà nomenada pel Consell.

2.n Els membres de la Comissió han de posseir una competència especial en matèria jurídica i social. No poden formar part del Consell de la S. de N. ni exercir funcions prop del Secretariat d'aquesta.

3.r El procediment del Secretariat vigent en l'actualitat serà mantingut, sobre tot en allò que es refereixi a la transmissió de queixes als Estats interessats. Els expedients preparats pel Secretariat seran enviats a la Comissió permanent per a llur estudi i per la memòria al Consell. Si cal, la Comissió podrà instituir enquestes en el lloc convenient. I sotmetrà la seva memòria sobre cada cas, en el termini més breu possible, acompanyant-la d'un projecte de resolució.

4.t A base de la memòria de la Comissió permanent, el Consell decideix si la queixa ha d'ésser considerada sense fonament o si ha de donar lloc a una recomanació.

5.ª Les despeses de la Comissió seran fetes efectives per la S. de N.

La Conferència encarrega al «Bureau» que trameti la present resolució a la S. de N. i a tots els grups de la Unió.»

La Comissió continuà treballant i en la Conferència XXIII (1925, Washington i Ottawa) fou adoptada aquesta resolució, proposada pel ponent Usteri :

«I).—Considerant que la majoria dels Estats europeus tenen una població mixta, composta de majories i de minories de raça, de llengua o de religió ;

considerant que aquest estat de coses pot crear problemes a vegades difícils i complexes que convé resoldre en el possible per mitjà d'una intel·ligència directa entre la majoria i les minories ;

considerant que la resolució de la XXI.ª Conferència que recomanava la institució de Comissions paritàries per a la solució dels problemes minoritaris, no ha tingut les conseqüències desitjades,

La XXIII.ª Conferència interparlamentària, en interès de la pau europea i de la bona harmonia entre majories i minories en els Estats de població mixta,

assenyala novament a l'atenció dels Grups els serveis que podrien prestar, quan fos hora, en el si dels Estats on existeixen problemes minoritaris, unes Comissions paritàries compostes d'un nombre igual de representants de la majoria i de l'una o de l'altra minoria, i adaptades a les condicions i a les necessitats dels diversos Estats, amb l'encàrrec de suggerir solucions equitatives en les qüestions controvertides i d'apaivagar els conflictes.

La Conferència creu que aquestes comissions podrien funcionar avantatjosament, sigui a l'interior de

divisions locals, sigui prop d'institucions centrals de l'Estat, segons la naturalesa de les qüestions que haurien de tractar.

II).—Considerant que el Tribunal de Justícia Internacional de La Haia, constituït en 1921, gaudeix d'una confiança i d'una consideració generals,

considerant que el Consell de la S. de N. ja s'ha dirigit a aquest Tribunal per a la solució de litigis relatius a la situació de les minories, demanant-li parers consultatius sobre qüestions controvertides,

considerant que els tractats vigents preveuen l'obligació de remetre les qüestions litigioses relatives a la interpretació o a la aplicació dels tractats de minories vigents, davant el Tribunal de Justícia internacional a petició d'un dels Estats representats en el Consell de la S. de N.,

La XXIII.ª Conferència interparlamentària expressa el vot que totes les qüestions controvertides que s'hi adiguin i sobretot les referents a la interpretació i a l'aplicació dels tractats de minories, siguin enviades pel Consell al Tribunal de Justícia Internacional, tant perquè doni el seu parer consultatiu sobre els punts litigiosos, com perquè hi doni una solució definitiva.»

La Unió ha continuat ocupant-se de les minories en totes les seves Conferències posteriors, la XXIV a París (1927) i la darrera, la XXV, a Berlín, 1928.

A Berlín el Comitè de minories, presidit per Usteri, ex-conseller nacional suís, discutí l'estat actual de la situació. A l'insistència del representant de Romania, el professor Djuvara, recomanant a les minories una actitud lleal davant l'Estat, fou respost que les minories havien d'ésser

tractades en forma que poguessin arribar a simpatitzar amb l'Estat.

Fou decidida la constitució d'una sub-comissió de cinc membres, dirigida per l'ex-conseller Studer, de la qual forma part el Dr. Wilfan, president del Congrés de Nacionalitats.

La ponència de la Comissió per les qüestions colonials i de minories, definia així la tasca de la sub-comissió :

«La Comissió ha decidit d'anomenar una sub-comissió de cinc membres encarregada d'estudiar davant la S. de N. les millores eventuals a aportar en els tràmits relatius a les minories.

En aquesta avinentesa, la Comissió recorda les «resolucions de les conferències de Viena, Copenhague i Washington-Ottawa, que havien previst una Comissió permanent de minories prop de la S. de N. i en les quals l'Unió Interparlamentària havia demanat que el sistema de protecció de minories fos extès a tots els Estats.

La Comissió invita, ultra això, la sub-comissió, a no perdre de vista el desplegament dels drets materials de les minories i a tenir esment, en les seves tasques, de les garanties ja existents en diferents països.»

A la sessió de l'Assemblea del dia 28 fou votada íntegrament aquesta resolució. A les discussions prengueren part el Dr. Schiemann, el Dr. Wilfan, el senador Lafontaine, el professor Schücking i De Valera.

Aquesta XXV Conferència de la U. I. tingué a Berlín especial importància. Hi acudiren gai-

rebé mil diputats, representants dels parlaments de 36 Estats.

La Unió Internacional de les Associacions per la Societat de Nacions.—Tothom coneix aquesta organització que reuneix, amb les associacions adherides, gran part de les personalitats polítiques, universitàries i culturals que en el món sostenen els principis de la S. de N. Té Associacions adherides en 36 Estats. Es regeix per una organització semblant a la de la Unió Interparlamentària. El Consell general està compost de tres membres de cada grup nacional. Quatre comissions permanents (d'educació i propaganda, de qüestions polítiques, de qüestions econòmico-socials i de qüestions de minories) i alguns comitès i sub-comitès extraordinaris, preparen les tasques de la Unió, amb l'ajuda activa del Secretariat. El Consell General i les Comissions es reuneixen tres vegades l'any. Anualment es celebra l'Assemblea, la qual nomena Comissions especials que recullen el treball de les Comissions permanents, abans de portar-lo a la discussió i votació del ple. La Comissió permanent de minories funciona de 1921 ençà.

Ha treballat molt per regular la tramitació de peticions a la S. de N. Ha influït en alguns acords presos per la S. de N. i a ella és deguda la iniciativa del cèlebre acord de 1922. Estudia i discuteix les situacions i casos especials, procurant que es posin d'acord els representants

de les associacions majoritàries i els de les minoritàries. Les seves resolucions de caràcter general són trameses en qualitat d'indicacions o precs a la S. de N. La importància de les seves tasques, i el fet de la nostra aportació, ens han induït a dedicar-hi tot el capítol VII vinent.

La Federació Universitària Internacional per la Societat de Nacions.—Adherida a l'anterior; fundada l'any 1924; treballa amb fe i entusiasme dins un medi més restringit: vol «coordinar i ajudar als esforços dels agrupaments universitaris nacionals, fer conèixer i estimar els principis en els quals s'inspira el Pacte de la S. de N.»; vol també «estudiar tots els problemes i totes les qüestions pertocant la S. de N. o les relacions internacionals»; la qüestió de minories entra, doncs, dins la seva activitat. Té seccions i associacions afiliades en uns 22 Estats i s'està organitzant en uns 10 més. A Espanya, el Govern s'ha oposat a la constitució a Barcelona d'una associació adherida.

La Unió Internacional de les Societats de la Pau.—Fundada l'any 1891, pel primer Congrés universal de la Pau, que tingué lloc a Roma, es composa de tots els agrupaments i associacions que tenen per objecte essencial «el manteniment i l'organització de la pau pel respecte del dret».

Té com a òrgan executiu el *Bureau International de la Paix.* En fundar-se rebé per missió

la de seguir «el desplegament del dret internacional, d'estudiar els casos d'arbitratge i de neutralització, d'escatir els orígens dels conflictes entre els pobles, de proposar solucions amigables i equitatives, d'aplegar els documents relatius a la Pau i a la Guerra, d'ésser, en fi, el centre de propaganda de les idees de dret, de llibertat, de mutual respecte, bases necessàries i condicions essencials d'una pau definitiva entre els pobles.»

El Bureau depèn del Consell Internacional, elegit per l'Assemblea general, la qual està constituïda pels delegats de les Societats de la Pau adherides a la Unió i els Estats que subvencionen el Bureau.

A part la propaganda i les intervencions, com l'establiment de relacions entre els grups adherits, el Bureau prepara els *Congressos de la Pau*. En els que es celebraren abans de 1914, foren ja considerades i discutides les grans qüestions, per la solució de les quals ha estat creada la S. de N. No hi manquen la creació d'una legislació internacional i d'un Codi de dret públic internacional, l'arbitratge internacional, la qüestió de les nacionalitats, la protecció de les minories, l'estudi de les causes de guerra. Durant la guerra fundà un servei a favor dels presoners. Després de la guerra, encara que gran part de les seves finalitats són acomplides per altres organismes, ha continuat treballant, ha organitzat els grans Congressos de 1921 (el XXI), 1922, 1923 (a Berlín) 1925 i 1926, a Ginebra, al qual assistírem. El

vinent Congrés és anunciat per a 1929 a Atenes.

És molt considerable el nombre de Societats de Pau que hi estan adherides. Té agrupacions en dinou Estats. Espanya no hi figura. Entre el gran nombre de les associacions adherides cal remarcar :

el Càrtel de les Associacions alemanyes per la Pau, al davant del qual hi ha la *Deutsche Friedensgesellschaft* (Societat alemanya de la Pau) ; consta en el seu programa «el dret dels pobles a disposar lliurement d'ells mateixos» ;

la *Ligue Internationale de la Paix et de la Liberté,* fundada l'any 1867 per Garibaldi i Víctor Hugo

l'*Association de la Paix par le Droit,* amb gran nombre de grups adherits, arreu de França ;

el *National Council for Prevention of War* (Formerly National Peace Council), amb gran nombre d'adherits arreu d'Anglaterra ;

la *International Peace Society,* la més antiga de totes, fundada l'any 1816 ;

les associacions pacifistes americanes, al davant de les quals cal posar, per la seva antiguitat i importància, la *American Peace Society* ;

Etc.

L'Aliança Universal per a l'amistat internacional per les Esglésies.—Fundada a la Conferència de Constança, que aplegava, justament el primer d'agost de 1914, els representants de diverses Esglésies cristianes, no pogué fer gran

cosa durant la guerra, i començà, de fet, a treballar, l'any 1919. Compta avui amb una trentena de Comitès o grups nacionals, que són tots ells representats en el Comitè Executiu. El Comitè nacional espanyol, domiciliat a Madrid, és format per protestants.

A la seva Conferència del 27 al 30 agost de 1928 a Praga, 34 nacions cristianes hi eren representades per delegats laics i eclesiàstics. Hi fou molt remarcat el discurs de Walter Simons sobre els fonaments morals i religiosos de la pau mundial. Hi tractà del problema de les minories «el més important a l'hora actual, i el més susceptible de fer esclatar noves guerres», «qüestió ètica abans que política.» Només la reconeixença i l'acompliment del deure d'un Estat respecte les seves minories, pot suprimir tot perill. A les minories aconsellà W. Simons que reconeguessin llurs deures envers l'Estat ; que estudiessin, per exemple, la llengua oficial.

Per a mitjans de setembre de 1928 la Unió de les Esglésies convocà a Ginebra una conferència a fi de preparar un Congrés universal de les forces religioses per a la pau, que tindrá lloc l'any 1930.

La Conferència no representa oficialment les Esglésies. Els participants hi són invitats a títol individual. La Conferència té un caràcter absolutament universal ; no sols comprèn confessions cristianes, llevat dels catòlics, sinó també representants de les altres religions. La finalitat de

la Unió és de concentrar sobre el problema de la pau les forces religioses del món. Cal en realitat confessar que en aquest moviment de la consciència universal contra la guerra—que és la característica moral de la nostra època—les Esglésies, fins ara, hi tenien ben poca participació activa.

Unió Paneuropea.—Aquesta Unió vol ésser paral·lela a la Unió panamericana. El seu objecte és la unió de tots els Estats europeus continentals en una federació político-econòmica basada en l'igualtat recíproca i la pau. La Unió vol ésser un partit de masses, independent dels partits nacionals. La primera de les seves grans manifestacions fou el primer Congrés que celebrà a Viena entre el 4 i el 8 d'agost de 1926. Els primers noms de la política europea liberal han adherit al moviment. Els congressos han continuat. Hi ha seccions nacionals constituïdes en uns deu Estats europeus. A Espanya recentment ha estat anunciada la constitució d'una secció a Madrid. El director i fundador del moviment, comte R. N. Coudenhove-Kalergi, en el seu llibre «Paneurope» tracta el problema de les minories, senyala els perills que té per a la pau i mostra com a solució «la promulgació d'un *edicte de tolerància* pel que afecta a la nacionalitat, una veritable *gran carta* de totes les nacions europees.» (1)

Comitè Internacional d'acció democràtica per la pau, designat habitualment amb el nom d'«In-

(1) *Paneurope.* Pàg. 131.

ternacional Democràtica». Fou creat a París, l'any 1921, per iniciativa de Marc Sagnier, com a resultat del primer Congrés internacional d'acció democràtica per a la pau. Hi estan adherides personalitats—parlamentaris, eclesiàstics, universitaris—de més de vint països. El seu objecte és un esforç d'educació popular democràtica i pacifista ensems. Celebra Congressos anuals, organitza conferències i reunions públiques, crea comissions d'estudi. El VIII Congrés democràtic internacional per la pau es reuní a Ginebra a partir del 14 setembre de 1928. Té actualment una comissió que s'ocupa concretament del problema de minories.

La Federació Internacional de les Lligues per a la Defensa dels Drets de l'Home i del Ciutadà. Centre, a París. No ha oblidat, en algun cas oportú, el dret de les minories.

Són importants, en fi, com a organitzacions internacionals d'acció sobre l'opinió pública, el *Consell Internacional de les Dones,* que reuneix 34 Estats (centre a Washington), la *Lliga Internacional de Dones per la Pau i la Llibertat* (centre a Ginebra).

Recordem que existeix una Unió de les Associacions internacionals (U. A. I.) Bureau : al Palais Mondial, a Bruxelles. En la Conferència

d'aquesta Unió, tinguda a Ginebra en setembre 1924, fou aprovada a l'unanimitat una proposició de la delegació catalana de demanar a la S. de N. de convertir en compromís el desig expressat per l'Assemblea de 1922. L'acord, amb altres, fou tramès personalment pel Bureau al Secretari de la S. de N.

CAPÍTOL VI

LES ORGANITZACIONS INTERNACIONALS I EL PROGRÉS DEL DRET DE MINORIES

(Continuació)

LES ORGANITZACIONS JURÍDIQUES

En general totes les que tenen per objecte l'estudi, el progrés, la vulgarització i l'evolució del dret internacional : organitzacions especials, acadèmies, instituts, facultats.

Després de la guerra, el dret internacional públic ha entrat en un període novell de reconstitució integral. Seguritat, pau justa, penetració de les tendències democràtiques en les relacions internacionals, solidarisme i cooperació, són les normes novelles. Als organismes i institucions existents, se n'han afegit d'altres, per a contribuir a l'evolució del dret novell i al triomf dels principis esmentats. Gairebé totes aquestes organitzacions i associacions han hagut d'ocupar-se, més o menys, de la qüestió de les minories.

Segons el caràcter, mètodes i finalitat d'aquestes institucions, podem dividir-les en dues categories :

1) Les de caràcter científic : l'Institut de Dret Internacional, l'Institut Americà de Dret Internacional, The International Law Association, La Unió Jurídica internacional, The American Society of International Law, Grotius Society, l'Académie Diplomatique International, etc.

2) Les de vulgarització, ensenyament i encoratjament : l'Institut d'Alts Estudis Internacionals, l'Acadèmia de Dret Internacional de La Haia, la Unió Catòlica d'Estudis Internacionals, i sobretot «The Carnegie Endowment for International Peace». En general, les associacions pacifistes.

Ens ocuparem, especialment, d'aquelles organitzacions que més s'han preocupat del problema de les minories.

1. INSTITUCIONS DE CARÀCTER CIENTÍFIC

Institut du Droit International.—Fundat l'any 1873 a Grand. Els seus propulsors preveien la creació d'un cos científic destinat a servir d'òrgan a l'opinió pública del món civilitzat en matèria de dret internacional. La seva obra ha estat gran i considerable. Diu així l'article primer dels seus Estatuts :

«L'Institut de Dret internacional és una associació exclusivament científica i sense caràcter oficial. La seva finalitat és afavorir el progrés del dret internacional :

»1.r Treballant a formular els principis generals

de la ciència de manera que respongui a la consciència jurídica del món civilitzat;

»2.n Donant el seu concurs a tota temptativa seriosa de codificació gradual i progressiva del dret internacional.

»3.r Laborant per la consagració oficial dels principis que hauran estat reconeguts en harmonia amb les necessitats de les societats modernes;

4.t Contribuint, en els límits de la seva competència, ja sigui al sosteniment de la pau, ja sigui a l'observació de les lleis de la guerra;

»5.è Examinant les dificultats que es poguessin produir en la interpretació o en l'aplicació del dret i, eventualment, emitint parers jurídics fonamentats en els casos dubtosos o controvertits;

»6.è Contribuint, per mitjà de publicacions, de l'ensenyament públic i de tota altra manera, al triomf dels principis de justícia i d'humanitat que han de regir les relacions dels pobles entre ells.»

L'Institut es reuneix regularment un cop cada any. Té membres, associats i membres honoraris. Ni els membres ni els associats poden ésser més de seixanta. Els membres són elegits entre els associats; els associats són triats pels membres entre les personalitats de nacions diverses, que s'hagin distingit en dret internacional. Els primers juristes del món en formen part. Entre els espanyols hi ha; com a membre honorari, el Marquès d'Alhucemas, Manuel Garcia Prieto; com a membres, D. J. Fernandez Prida, professor i ex-ministre, D. Ramon Pinya i Millet, embaixador, D. Aniceto Sela i Sampil, professor; com a associats, els professors D. Ra-

fael Altamira, D. Josep M.ª Trias de Bes, i Don José de Yanguas Mejía. Fins a la seva mort, a darreries de 1928, n'havia estat membre el Marquès d'Olivart ; el professor Trias de Bes, fou elegit, a la darrera sessió (Stockholm, agost 1928).

En la seva sessió de 1921, a Roma, va iniciar l'examen de les Declaracions dels Drets i Deures de les Nacions formulades per l'Institut Americà de Dret Internacional, a Washington, i per la Unió Jurídica Internacional a París. El ponent, M. de Lapradelle, hi presentà el text d'una nova Declaració.

Els delegats espanyols, Marquès d'Olivart i Aniceto Sela, no prengueren part a la discussió del text proposat.

A la mateixa sessió fou nomenada una Comissió (la 19) per a la «Protecció Internacional dels drets de l'home, dels ciutadà i de les minories» de la qual fou designat ponent A. Mandelstam.

A la sessió de 1925 (juliol-agost, La Haia) Lapradelle presentà un avant projecte de ponència sobre les declaracions dels drets i deures de les nacions.

Mandelstam hi aportà la seva ponència sobre «la protecció internacional de minories» que omple unes 150 pàgines de l'*Annuaire* d'aquell any, amb un avant-projecte d'una Declaració de l'Institut de Dret Internacional sobre l'autonomia personal de les minories.

La Comissió de minories (22) quedà així cons-

tituïda: ponent, Mandelstam; membres, Blociszewski, Hobza, Kaufmann, Kebedgy, Le Fur, Marquès d'Olivart, baró de Taube, Vallotton d'Erlach, Wehberg.

En les sessions de 1927, aquesta Comissió 22 fou modificada, per la substitució de Kaufmann i la inclusió de Missir, Seferiades i Strisower.

Pel desembre de 1927, Mandelstam presentà a la Comissió una ponència suplementària: «La generalització del dret de minories en relació amb la generalització del dret de l'home i del ciutadà». Acompanyava, en conseqüència, la ponència, d'un nou projecte de declaració relatiu a les minories i d'un altre relatiu als drets de l'home i del ciutadà.

A la ponència de Mandelstam feren interessants observacions els membres de la Comissió Wehberg, Strisower, de Taube, Le Fur i Marquès d'Olivart. L'actitud d'aquest és ben clara. D'una banda és partidari d'«afirmar com un dret internacional de l'home l'ús de la seva llengua, almenys en les relacions privades i jurídiques». D'altra banda, es mostra fermament oposat a tota generalització del dret de minories: «Jo crec *essencial*—escriu (1)—per a la pau del món i per a la tranquil·litat interior dels Estats que el règim de les minories sigui reservat a les que són establertes com a conseqüència d'un canvi de sobirania i que han estat reconegudes com a tals en un acta internacional entre les Potències

(1) Lletra del 4 març 1928 a Mandelstam. Annuaire de l'Institut de Droit International, 1928, p. 342-344. Bruxelles.—París.

interessades. Al meu entendre, la Societat de Nacions, les seves Assemblees i els seus Consells només poden constatar aquest fet, però mai crearlo ; perquè això seria incompatible amb la llibertat i la dignitat dels Estats. Per aquests motius, insisteixo que una Convenció sobre la protecció de les minories ha de determinar limitativament i *nominalment* les minories destinades a gaudir dels seus beneficis. Tot lo més hom podria assenyalar, segons els principis del dret de gents, les condicions i la forma d'admissió de noves minories. Nosaltres no podem ni hem d'encoratjar els *faiseurs* de Nacions i d'Estats ...i d'intervencions.—Per aquest motiu, jo voldria veure establert en l'article 12 *enèrgicament i clarament* que el dret d'adreçar-se al Secretariat de la Societat de Nacions és reservat als membres de les minories reconegudes per Tractat i referint-se només a elles ; i que, per conseqüència, en són excloses tant les persones com les minories no limitativament esmentades en el Tractat».

Evidentment, el Marquès d'Olivart s'inspirava, en les seves intervencions, més en motius polítics que jurídics. No empra en la seva lletra cap argument d'ordre jurídic ; només preocupacions d'ordre polític, tendint a evitar a l'Estat cap disgust per causa de les minories existents, però no reconegudes en cap tractat. El Marquès d'Olivart es trobava, doncs, a l'extrem oposat, per diàmetre, del nostre punt de vista : basta rellegir les conclusions als nostres capítols III

i IV sobre les necessitats de generalització ; la qüestió catalana només pot trobar garanties, mitjançant una certa generalització ; l'oposició del Marquès d'Olivart a tota generalització només podia anar contra tot intent de solució amb garantia internacional de la qüestió catalana.

La Comissió de minories celebrà tres sessions a París els dies 21 i 22 de març de 1928. Hi foren discutits els dos projectes de declaracions presentats per Mandelstam, i corregits tenint en compte les observacions dels membres de la Comissió. En la discussió general del projecte per les minories, el Marquès d'Olivart insistí (p. 373) en la limitació dels drets a les minories avui reconegudes. També s'oposà a la concessió de l'autonomia personal a les minories (p. 380). Quant a les que tinguin dret a adreçar-se a la S. de N., demanà que només aquelles que siguin ja reconegudes (p. 383).

Després de les discussions, els avant-projectes de Mandelstam quedaren redactats en la forma que reproduïm a continuació ; aquesta redacció definitiva no representa pas una millora ; certs aspectes hi són precisats, però no hi ha la força ni la generositat inicials.

En la sessió de Stockholm (agost 1928) la Comissió ha quedat així constituïda : ponent, Mandelstam. Membres : Hobza, Kebedgy, Le Fur, de Montluc, Missir, Seferiades, Strisower, baró de Taube, Undén, Vallotton d'Erlach, Wehberg. Els projectes de declaracions no han estat encara

discutits en sessió plenària. La pròxima reunió de l'Institut ha de celebrar-se a Nova York, per l'octubre de 1929.

Heus aquí els projectes :

«*Avant-projecte d'una Declaració de l'Institut de Dret Internacional sobre la protecció dels drets de l'home i del ciutadà.*

L'Institut de Dret Internacional,

Considerant

Que la consciència jurídica del món civilitzat exigeix el reconeixement internacional a l'individu d'una esfera jurídica, sotstreta a tot atemptat per part de l'Estat ;

Que els tractats de minories, signats en 1919 i 1920 per les principals Potències Aliades i Associades amb alguns altres Estats, contenen ja un reconeixement explícit de certs drets de l'home i del ciutadà ;

Però com sigui que aquest reconeixement parcial, imposant només el respecte dels drets de l'home i del ciutadà a un cert nombre d'Estats, està en contradicció amb el principi de la igualtat, davant del dret internacional, de tots els membres de la comunitat internacional ;

Que importa, per tant, i abans que tot, extendre al món enter el reconeixement dels drets de l'home i del ciutadà tal com han estat reconeguts pels tractats de minories ;

Que l'enumeració d'aquests drets ha d'ésser completada i que d'ara en endavant ho ha d'ésser per l'addició d'altres drets igualment importants ;

Proposa les següents regles com a base d'una Declaració mundial :

ARTICLE PRIMER

§ 1.—Els Estats signataris es comprometen a reconèixer a tots llurs habitants el dret a la vida i a la llibertat i a atorgar-los plena i entera protecció d'aquest dret sense distinció de raça, de llengua o de religió.

§ 2.—Els habitants de cada un dels Estats signataris tindran dret al lliure exercici, públic i privat, de tota fe, religió o creença la pràctica de la qual no sigui incompatible amb l'ordre públic i els bons costums.

ARTICLE 2

Tots els ciutadans de cada un dels Estats signataris seran iguals davant de la llei.

ARTICLE 3

Cap motiu que provingui de la diferència de raça, de llengua o de religió no podrà ésser al·legat contra cap ciutadà dels Estats signataris en allò que es refereixi a l'ús dels drets privats, dels drets civils i dels drets públics, especialment l'admissió als càrrecs públics, funcions i honors, l'exercici de les diferents professions i indústries i l'aplicació de les lleis d'ordre econòmic.

ARTICLE 4

§ 1.—Cap restricció no podrà ésser dictada contra el lliure ús, de tots els ciutadans, de les llengües parlades en el país, tant en les relacions privades o comercials i en matèria de religió, de premsa o de publicacions de tota mena, com en les reunions públiques.

§ 2.—Tots els ciutadans de l'Estat tindran dret a crear, dirigir i controlar a càrrec d'ells, institucions de beneficència, religioses o socials, escoles i altres establiments d'educació, amb el dret d'usar-hi lliurement llur pròpia llengua i de practicar-hi lliurement llur religió. L'exercici d'aquest dret només pot ésser sotmès a condicions equitatives i iguals per a totes les llengües i religions.

§ 3.—L'ensenyament privat només podrà ésser sotmès a una restricció basada en l'ordre públic i els bons costums.»

Avant-projecte d'una Declaració entre els Estats que tenen minories, sobre l'autonomia personal (o: Els drets i deures; o: La protecció) de les minories de raça, de llengua i de religió (1)

L'Institut de Dret Internacional,

Considerant

Que la protecció de les minories ha estat objecte de certs tractats signats, en 1919 i 1920, entre les Principals Potències Aliades i Associades i un cert nombre d'altres Estats, així com de declaracions fetes per alguns Estats a la Societat de Nacions,

que, d'altra banda, el dret de les minories ha estat desenrotllat per diverses resolucions del Consell i de l'Assemblea de la Societat de Nacions,

que en data del 21 de setembre de 1922, la III[a] Assemblea de la Societat de Nacions ha expressat l'esperança «que els Estats que no estan lligats amb la Societat de Nacions per una obligació legal, en allò que es refereix a les minories, observaran, tan mateix, en el tracte de llurs minories de raça, de

(1) Aquests nous títols foren suggerits pel ponent en presència dels malentesos que havia suscitat, en el si de la Comissió, el terme d'*autonomia personal.*

religió o de llengua, el mateix grau, al menys, de justícia i de tolerància exigit pels tractats i segons l'acció permanent del Consell» ;

que els drets i deures de les minories haurien d'ésser els mateixos en tots els Estats i que aquests drets i deures haurien d'ésser assegurats a tot arreu amb la mateixa garantia internacional ;

considerant que aquesta finalitat s'assoliria millor amb la conclusió d'una Convenció general entre els Estats que tenen minories ;

recomana les regles següents com a base d'una convenció entre els Estats que tenen minories, sobre l'autonomia (o : sobre la protecció, o : sobre els drets i deures) de les minories de raça, de llengua o de religió :

Els Estats signataris de la present Convenció es comprometen a observar en llurs relacions amb les minories de raça, de llengua o de religió que es troben en llur territori, les regles següents :

ARTICLE PRIMER

Els ciutadans de l'Estat que pertanyen a minories seran admesos a tots els establiments d'ensenyament públic en condicions idèntiques a les establertes pels ciutadans que pertanyen a la majoria.

ARTICLE 2

Tot i existir una llengua oficial, a tots els ciutadans d'una llengua diferent de l'oficial se'ls donarà les facilitats apropiades a les circumstàncies, davant de les autoritats judicials i administratives i en el si dels cossos constituïts.

ARTICLE 3

§ 1.—L'Estat exercirà sobre les escoles privades minoritàries un dret d'inspecció idèntic al que exercirà sobre les escoles privades dels ciutadans que pertanyen a la majoria.

§ 2.—Els certificats i els diplomes de les escoles privades minoritàries seran assimilats als certificats i diplomes de les escoles públiques de l'Estat en condicions iguals a les fixades per a les escoles privades que emprin, com a llengua d'ensenyament, la llengua oficial de l'Estat.

ARTICLE 4

§ 1.—En matèria d'ensenyament públic, el govern d'un Estat contractant atorgarà en les ciutats i districtes on resideix una proporció considerable de ciutadans de llengua distinta de l'oficial, les facilitats apropiades per a assegurar que en les escoles primàries (i secundàries) la instrucció als fills d'aquests ciutadans serà donada en llur pròpia llengua.

§ 2.—L'ensenyament de la llengua oficial podrà fer-se obligatori, en una mesura equitativa, en les escoles públiques minoritàries.

§ 3.—L'Estat exercirà un control sobre el programa i l'ensenyament de les escoles públiques minoritàries idèntic al que exercirà sobre els de les altres escoles públiques.

ARTICLE 5

§ 1.—Els ciutadans de l'Estat pertanyents a minories de raça, de religió o de llengua tenen dret a administrar llurs interessos mitjançant òrgans repre-

sentatius dintre dels límits fixats per les lleis de l'Estat.

§ 2.—La llei de l'Estat podrà determinar si una organització minoritària central és admesa.

ARTICLE 6

§ 1.—Les organitzacions minoritàries constituïdes segons l'article 5 tenen dret a recaptar directament de llurs membres contribucions per a sufragar llurs necessitats religioses, culturals i socials.

§ 2.—Aquestes minories tindran dret a subvencions de l'Estat proporcionals a les subvencions atribuïdes a les institucions corresponents majoritàries pel pressupost de l'Estat, els pressupostos municipals, o d'altra mena.

ARTICLE 7

El fet de pertànyer a una minoria de raça, de religió o de llengua no lleva a cap ciutadà d'un Estat els deures de llealtat que li són imposats per la constitució i les lleis d'aquest Estat.

ARTICLE 8

§ 1.—Les estipulacions contingudes en els articles 1 a 7 de la present Convenció constitueixen obligacions d'interès internacional i estan posades sota la garantia de la Societat de Nacions. Els Estats contractants es comprometen a que cap llei, cap reglament o cap acció oficial no estigui en contradicció o en oposició amb les estipulacions contingudes en els articles 1 a 7 de la present Convenció i a que cap llei, cap reglament o cap acció oficial no prevalgui contra elles.

§ 2.—En el cas de conflicte, cada Estat contractant té dret a assenyalar a l'atenció del Consell de la Societat de Nacions tota llei, tot reglament o tota acció oficial que, a parer seu, estigués en contradicció o en oposició amb els articles 1 a 7. El Consell usarà dels procediments i donarà les instruccions que semblaran apropiats i eficaços per al cas.

§ 3.—En cas de conflicte, cada Estat contractant té dret a denunciar al Tribunal Permanent de Justícia Internacional tota llei, tot reglament o tota acció oficial d'un Estat signatari de la present Convenció que, a parer seu, estiguessin en contradicció o en oposició amb els articles 1 a 7. El Tribunal Permanent podrà pronunciar l'anul·lació de tota llei, de tot reglament o de tota acció oficial que ella hagi reconegut en contradicció o en oposició amb els referits articles. La decisió del Tribunal Permanent no tindrà apel·lació i tindrà la mateixa força i valor que una decisió presa en virtut de l'article 13 del Pacte.

Els referits articles només podran ésser modificats pels vots concordants del Consell i de l'Assemblea general de la Societat de Nacions per una majoria dels dos terços de vots.

ARTICLE 9

Tots els Estats signataris tindran dret a assenyalar directament a l'atenció del Consell de la Societat tota infracció o tot perill d'infracció a qualsevulla de les estipulacions de la present declaració.

ARTICLE 10

§ 1.—Tota persona moral i tota organització minoritària, sense distinció de nacionalitat, té dret a adreçar al Secretariat General de la Societat de Nacions peticions referents a la protecció de les minories.

§ 2.—Les peticions relatives a la protecció de les minories a la Societat de Nacions seran declarades acceptables pel Secretariat General si responen a les condicions següents :

a) No han d'emanar d'una procedència anònima o mal establerta ;

b) Han de tenir per objecte la protecció de les minories de conformitat amb la present convenció ;

c) No s'han de presentar sota forma d'una demanda de ruptura dels lligams polítics entre la minoria en qüestió i l'Estat del qual forma part ;

d) Han d'ésser redactades sense violències de llenguatge ;

e) Han de contenir informacions o han d'assenyalar fets que no hagin estat objecte, recentment, d'una petició sotmesa al procediment ordinari.

§ 3.—Les peticions reconegudes acceptables pel Secretariat General seran immediatament comunicades a l'Estat interessat. Els terminis que s'atorgaran a aquest darrer per a la presentació de les seves observacions seran determinats per resolucions del Consell.

§ 4.—En el cas que l'Estat interessat, per un motiu qualsevol, sollevi objeccions contra l'acceptació d'una petició, el Secretariat General sotmetrà la qüestió de l'acceptació al President del Consell el qual podrà invitar dos altres membres del Consell per a que l'ajudin a l'examen d'aquesta qüestió. Aquest Comitè haurà d'acabar l'examen en un termini fixat pel President. Si l'Estat interessat ho demana, aquesta qüestió de procediment podrà ésser inscrita a l'ordre del dia del Consell. El President del Consell donarà ocasió als peticionaris de respondre a les objeccions de l'Estat interessat, en la forma (oral o escrita) que aquest darrer haurà emprat. En el cas que l'Estat interessat es faci representar a la sessió plenària del Consell, els peticionaris podran ésser igualment oïts pel Consell.

§ 5.—Les persones que pertanyin a minories tindran la facultat d'adressar llurs peticions al Secretariat de la Societat de Nacions, ja sigui directament, ja sigui després d'haver exhaurit les instàncies nacionals.

§ 6.—Les peticions i les observacions (si n'hi ha) del Govern interessat seran comunicades a tots els membres de la Societat de les Nacions.

ARTICLE II

§ 1.—Tot seguit que una petició relativa a la protecció de les minories haurà estat duta a coneixement dels membres del Consell, el President formarà un Comitè compost per ell i per dos altres membres, per a l'examen de la petició. El Comitè entrarà immediatament en funcions i es procurarà totes les informacions suplementàries que pugui necessitar.

§ 2.—El Comitè haurà de terminar l'examen de l'afer que se li haurà sotmès en un termini que serà determinat, cada vegada, pel President del Consell.

§ 3.—En el cas que, després d'examinat l'afer, un membre qualsevol del Comitè manifesti el desig de parlar-ne al Consell, el President ordenarà la inscripció de la qüestió a l'ordre del dia del Consell.

§ 4.—En el cas que, després d'examinat l'afer, tots els membres del Comitè acordessin la denegació de la petició, aquesta decisió del Comitè serà duta a l'ordre del dia del Consell. El Consell, per la seva banda, podrà demanar als peticionaris i a l'Estat interessat tota mena d'informacions suplementàries. La petició serà considerada denegada pel Consell quan cap altre membre del Consell no s'haurà cregut en el deure de parlar-ne al Consell.

ARTICLE 12

El Secretariat General de la Societat de Nacions informarà oficialment els peticionaris sobre els curs donat a llurs peticions pel propi Secretariat, pel Comitè del Consell i pel Consell.

ARTICLE 13

§ 1.—El Secretariat General de la Societat de Nacions reuneix forçosament, a intenció del Consell de la Societat, les informacions referents a : *a*) la manera com són executats els tractats de minories ; *b*) la manera com les persones pertanyents a minories de raça, de religió o de llengua, compleixen llurs deures envers llurs Estats.

§ 2.—El Secretariat General de la Societat de Nacions cura de mantenir bones relacions entre els Governs signataris de la Convenció i les persones que pertanyen a minories col·locades sota llur sobirania.

§ 3.—Per al compliment de les tasques més amunt esmentades, el Secretariat General està autoritzat a ferse representar, si cal, en els països de referència, per agents especials, si no hi ha oposició per part de l'Estat interessat.

ARTICLE 14

§ 1.—El Consell de la Societat de Nacions, informat regularment d'un afer de minories usarà dels procediments i donarà les instruccions que semblaran apropiats i eficaços per al cas.

§ 2.—Tanmateix, el procediment que el Consell instituirà s'haurà d'inspirar en els principis generals següents :

I

Els representants dels Estats i els dels peticionaris estaran facultats per a demanar al Consell l'audiència de testimonis i d'experts o tota mena d'enquesta en el país. El Consell podrà accedir o denegar aquesta mena de peticions.

II

a) En el procediment escrit, totes les memòries o documents que emanin d'un peticionari seran comunicats a l'Estat interessat i totes les memòries o documents emanant d'un Estat seran comunicats als peticionaris interessats.

b) En el procediment oral, el Consell, si ha escoltat les explicacions verbals d'un Estat, haurà d'escoltar igualment les dels peticionaris interessats. Així mateix si el Consell ha escoltat les explicacions verbals dels peticionaris, haurà d'escoltar igualment les de l'Estat interessat.

En els casos *a*) i *b*) és el Consell qui ha de determinar el moment en què es clou el procediment.

ARTICLE 15

§ 1.—Tota divergència d'opinió sobre qüestions de dret o de fet referents a les estipulacions de la present Convenció entre els Estats contractants, serà considerada com un plet de caràcter internacional segons els termes de l'article 14 del Pacte de la Societat de Nacions.

§ 2.—En tot moment del procediment seguit davant del Consell, en virtut de l'article 15, sobre una qüestió de dret o de fet referent a les estipulacions de la present Convenció, cada Estat podrà demanar

que el seu plet amb un altre Estat signatari de la Convenció sigui presentat al Tribunal Permanent de Justícia Internacional. La decisió del Tribunal Permanent no tindrà apel·lació i tindrà la mateixa força i valor que una decisió presa en virtud de l'article 13 del Pacte.»

Aquests projectes no han estat encara discutits a cap Assemblea. Són interessants els acords de l'Institut sobre la nacionalitat. A la sessió darrera de Stockholm foren votades aquestes conclusions sobre la pèrdua i adquisició de la nacionalitat, que guarden relació amb el problema de les minories :

«Art. 1.—Cap Estat, per a l'adquisició i la pèrdua de la seva nacionalitat, no ha d'aplicar regles que tinguin per conseqüència la doble nacionalitat o l'absència de nacionalitat, si els altres Estats acceptessin les mateixes regles.

Art. 2.—Cap individu no pot perdre la seva nacionalitat sense adquirir una nacionalitat estrangera.

Art 3 —Cap individu no pot adquirir, per naturalització, una nacionalitat estrangera mentre resideix en el país del qual posseeix la nacionalitat.

Cap individu no pot adquirir, per naturalització, una nacionalitat estrangera, si ell no ho demana.

L'Estat de la seva residència, tanmateix, pot imposar la seva nacionàlitat a l'expiració d'un cert termini, determinat, mentre sigui possible, per una convenció i sota reserva d'un dret d'opció.»

Fundat l'any 1912, fou inaugurat l'any 1915 l'*Institut Americà de Dret internacional*. S'ha ineressat especialment en l'estudi del dret internacional que ha d'inspirar les relacions entre les

repúbliques americanes. Es interessant la seva declaració inicial dels drets i els deures de les nacions (1915, Washington). Té societats afiliades en gairebé totes les repúbliques d'Amèrica.

The International Law Association.—Fundada també l'any 1873, vé a completar les tasques de l'Institut de Dret Internacional. Mentre aquest estudia les qüestions de dret internacional exclusivament del punt de vista científic, l'*Association* les estudia d'un punt de vista més general, polític, econòmic, social, històric i filosòfic. D'altra banda, al costat dels especialistes en dret, formen part de l'Associació membres que no són juristes. Té comitès nacionals en molts països. Fa uns dos anys—seguint la mateixa política de cooperació internacional, almenys aparent, que en els darrers temps hem pogut remarcar—es constituí, a Madrid, una nombrosa branca espanyola.

En la reunió de La Haia (agost-setembre, 1921) foren presentades una ponència de P. von Auers sobre la protecció de les minories i una altra del baró de Heyking sobre els drets de minories, que foren discutides en l'Assemblea.

En les sessions de Buenos-Aires (agost 1922), noves discusions a propòsit de la ponència d'Hofmannsthal sobre els drets de les minories.

En la seva reunió de setembre, 1924 (Stockholm) votà la constitució d'una comissió de minories. En aquesta sessió, foren interessants les

ponències presentades sobre la qüestió pel baró A. Heyking, sota el títol «The imperative Consolidation of the Minorities Rights a Critical Survey», per Geza de Magyary, sobre els principis fonamentals d'un reglament dels procediments, i pels Drs. Loewenfeld i Rücker. En l'Assemblea de 1924 s'adoptaren dos acords importants. 1. Que tots els membres de la S. de N. tinguin dret a moure el Consell en cas de violació del dret de les minories, i que, en els casos de divergència, es porti l'afer al Tribunal de La Haia. 2. Creació d'una Comissió de conciliació.

Són interessants també les ponències presentades a la reunió de Viena (agost 1926). En el «report» d'aquest any fou publicat el projecte de tràmits (*de lege ferenda*) redactat pel professor Geza de Magyary de Budapest, amb modificacions del prof. Rauchberg de Praga. Interessant també la memòria de Kunz, les proposicions franceses i el «rapport» de la Comissió. La pròxima reunió de 1930 ha de celebrar-se als Estats Units.

L'*Acadèmia diplomàtica internacional*, creada a París, la qual, de bon principi, s'ha ocupat del dret de les minories. Vegeu sessió de 10 juny 1927, en el Tom Ier de les «Séances et travaux». En el Tom II són discutides les tesis de Mandelstam. Prengueren part en la discussió els Srs. Boskovitx (Iugoslàvia), Pusta (Estònia), Duzmans (Letònia), Urrutia (Colombia), Efre-

moff (Rússia), Erik (Finlàndia), Conmène (Romania) i Lucaks (Hongria).

L'Union Juridique Internationale.—Reuneix juristes i polítics. En les seves primeres sessions de maig i novembre 1919, foren discutides les qüestions relatives a la codificació general del dret internacional, i sobretot les qüestions referents als Drets i Deures dels Estats. L'onze de novembre de 1919 féu la seva declaració d'aquests Drets i Deures.

The American Society of International Law.—Començà la seva activitat en 1906. Fins a la fundació de l'Institut Americà de Dret Internacional, fou l'organització d'aquest caràcter més important d'Amèrica. Està composta sobretot de jurisconsults nordamericans.

The Grotius Society.—Fou fundada a Londres l'any 1915. Actes importants.

La Société Française de Droit International.—Fundada l'any 1913. Exclusivament científica. Membres, tots, francesos.

No sabem que aquestes quatre organitzacions s'hagin ocupat especialment de minories nacionals.

2. INSTITUCIONS D'ENSENYAMENT, VULGARITZACIÓ I ENCORATJAMENT.

Institut des Hautes Etudes Internationales.—Inaugurat l'any 1921, a París, sota el patronatge de l'Unió Jurídica Internacional, de l'Acadèmia de Ciències Morals i Polítiques i de la Universitat de París. Hi professen mestres de totes les nacionalitats. Els cursos de 1926-1927 del professor Sibert foren consagrats a la qüestió de les nacionalitats i de les minories nacionals ; les idees del professor Sibert són particularment radicals i generoses. En la seva lliçó del 26 de març de 1927 parlà concretament del cas de Catalunya.

L'Académie de Droit International, de La Haia.—Fundada en 1914 per la Dotació Carnegie, fou inaugurada l'any 1923. Es la primera institució d'ensenyament de dret internacional. Té professors de tots els països i de tot arreu hi acudeixen estudiants. L'any 1925 Mandelstam hi donà el seu curs sobre la qüestió de les minories. Vegeu els *Recueil de cours,* que publica la casa Hachette a París.

L'Union Catolique d'Etudes Internationales, radicada a Fribourg. Té adherits en una desena de països. Treballa per mitjà de comissions tècniques, especialitzades en alguns dels problemes discutits a Ginebra. Senyalem : cooperació intel·lectual, representació i defensa de les minories catòliques, causes humanitàries.

La Dotació Carnegie per a la Pau Internacional.

Segons la carta de fundació,

«La Dotació tindrà per objecte servir la causa de la Pau entre els pobles, accelerar l'abolició de la guerra internacional, fomentar i fer avançar la solució dels conflictes internacionals per mitjans pacífics i, més especialment :

1) Suscitar la recerca científica i pregona de les causes de les guerres i dels mètodes pràctics per a preveure-les i evitar-les ;

2) Ajudar el desplegament del dret internacional ; realitzar un acord general sobre les regles que aquest dret edicta i fer-les acceptar per les nacions ;

3) Escampar totes les manifestacions possibles i formar d'aquesta guisa l'opinió pública referent a les causes, a la naturalesa i als efectes de la guerra, així com als mitjans de preveure-la i d'impedir-la ;

4) Conduir els homes a un coneixement més pregon dels drets i dels deures internacionals i perfeccionar, entre els ciutadans dels països civilitzats, el sentit de la justícia entre les nacions ;

5) Cultivar els sentiments d'amistat entre habitants de països diversos i fomentar el coneixement i la comprensió recíprocs entre pobles diferents ;

6) Afavorir l'adhesió general als mètodes pacífics per a solucionar les diferències internacionals ;

7) Mantenir, suscitar i afavorir totes les institucions, organitzacions, associacions i empreses que hom cregui necessàries o útils a la realització total o parcial dels objectes que es proposa la Fundació.»

Tres divisions foren creades de bon principi. La de «relacions internacionals i d'educació» encarregada dels articles 3, 5 i 7 del programa ; la de «l'economia política i de la història», a la

qual correspon l'art. 1 ; la del Dret internacional, a la qual pertoquen els articles 2, 4 i 6.

La primera divisió actua directament sobre l'opinió pública per la propaganda, l'organització, el diari, el llibre, l'intercanvi de professors i estudiants, etc. ; per assegurar les relacions de la Dotació amb les organitzacions europees, actua, amb cautulació a París, el *Centre europeu de la Dotació Carnegie,* que ha desplegat una gran activitat sobretot després de la guerra ; el Centre europeu organitza en les principals ciutats «Clubs internacionals» relacionats amb ell ; un d'aquests funciona ja a Madrid, com a secció del «Seminario de estudios internacionales», entitat oficiosa, si no oficial ; i un altre està en projecte a Barcelona.

En el Centre europeu de la Fundació Carnegie a París s'està efectuant, durant el present semestre d'hivern, 1928-29, un curs regular del professor André Tibal, amb discussions i conferències, sobre el tema : «el règim de les minories ètniques i els tractats de la post-guerra.»

En la segona divisió un comitè de recerques ha preparat, entre altres treballs, la Història econòmica de la guerra.

La tercera, d'una finalitat també científica, ha concedit gran importància a la publicació sistemàtica dels materials dispersos del dret internacional, com les biblioteques «Els clàssics del Dret internacional», «La Biblioteca Internacional del Dret de gents», etc. Encoratja i subvenciona

el treball de moltes institucions abans esmentades. La seva obra principal és, en el camp de l'erudició i la vulgarització, l'Acadèmia de Dret Internacional, inaugurada l'any 1923, a La Haia, en el mateix Palau de la Pau, degut també a la munificència de Carnegie.

* * *

Els òrgans executius són els Estats. No hi ha òrgan executiu superior perquè la Societat de les Nacions, garantitzadora dels drets de minories, no és un super-Estat, sinó un organisme internacional, una associació d'Estats per a mantenir la pau i desplegar la col·laboració internacional. Davant els conflictes, el seu sistema és l'arbitratge. Ja hem vist en els capítols II i III, quines són les funcions del *òrgans pròpiament dits* de la S. de N. (Assemblea, Consell i Secretariat) en allò que pertoca les minories. La competència de l'Assemblea s'extén a les qüestions que entren dins l'esfera d'activitat de la S. de N. o interessen la pau del món, i en principi és ella qui defineix la política general de la S. de N. El Consell, com a assegurador de l'execució de les decisions de l'Assemblea, regulador dels afers corrents i dels conflictes d'ordre polític, ha de prendre les mesures que assegurin el compliment dels tractats i la pau. Per complir la seva missió en la qüestió de minories, el Consell delega l'estudi i examen de cada qüestió en el Comitè

dels Tres. Consell i Comitè s'informen pel Secretariat, el qual té una Secció de minories regida actualment per dos espanyols. La missió de la Secció és simplement informativa ; ha de recollir tots els treballs sobre la qüestió i procurar estar al corrent del moviment general de minories, com també de les qüestions particulars.

Al costat de la S. de N., com a òrgan judicial i consultatiu, tenim el *Tribunal Permanent de Justícia Internacional.* Creat sota els auspicis de la S. de N., el Tribunal és, jurídicament, una organització judicial independent, fundada sobre una convenció internacional distinta del Pacte (1). Els membres de la S. de N. accepten, com a tals, l'estatut del Tribunal. En principi, aquest Tribunal ha de decidir en qüestions de dret segons principis preestablerts, assegurant així una jurisprudència constant i una codificació progressiva del dret internacional. Com a òrgan judicial, les seves sentències lliguen les parts en causa i són obligatòries ; com a òrgan consultatiu, els seus parers, per bé que són donats sota les mateixes condicions que les sentències, no són, en principi, obligatoris. Com hem ja observat, en el capítol III, escasses vegades s'ha recorregut, en qüestió de minories, a la sentència o el parer del Tribunal permanent. Tampoc les seves decisions, en matèria doctrinal, no han satisfet molt els tractadistes.

(1) Per això els Estats Units, que no formen part de la S. de N., poden sol·licitar participació al Tribunal.

Assenyalem :

a) entre les *sentències* dictades (Sèrie A), la número 6, sobre certs interessos alemanys a l'Alta Silèsia, i les números 12 i 15 sobre (15) drets de minories a l'Alta-Silèsia (escoles minoritàries) ;

b) entre els *parers* (Sèrie B), el núm. 5 sobre l'autonomia de la Carèlia oriental, el núm. 6, sobre els colons alemanys a Polònia, i el núm. 7 sobre adquisició de la nacionalitat polonesa.

Es molt interessant de conèixer els documents (Sèrie C) relatius a les sentències i parers, sobretot el núm. 14 II sobre drets de minories a l'Alta-Silèsia ; com també el resum documental sobre la qüestió (Sèrie E, núm. 4).

Esmentem, en acabar, la part dispositiva de la sentència del 26 abril de 1928 (Sèrie A, número 15), que té un apartat tercer, molt important :

«Que els articles 74, 106 i 131 de la Convenció germano-polonesa del 15 de maig de 1922 relativa a l'Alta Silèsia atorguen a tot ciutadà la llibertat de declarar, segons la seva consciència i sota la seva responsabilitat personal, si pertany o no a una minoria de raça, de llengua o de religió, així com de declarar quina és la llengua d'un alumne o d'un infant de l'educació del qual és legalment responsable ;

»Que les esmentades declaracions han de referir-se a allò que llur autor creu ésser la situació de fet sobre el punt en qüestió i que la llibertat de declarar quina és la llengua d'un alumne o d'un infant, tot i comportant, a vegades, una certa latitud d'apreciació de les circumstàncies, no constitueix pas una facultat il·limitada de triar la llengua amb la qual

ha d'ésser donat l'ensenyament i l'escola que hi correspon;

»Que, tanmateix, la declaració de què parla l'article 131 de la Canvenció, així com la qüestió de saber si una persona pertany o no a una minoria de raça, de llengua o de religió no estan sotmeses, en la forma que sigui, a cap verificació, contestació, pressió o trava per part de les autoritats.»

Un Comitè, nomenat l'any 1924, ha estat encarregat per la S. de N. de la codificació del Dret internacional. Entre les matèries, susceptibles ja de codificació, n'ha escollit dotze, per ara, que ha sotmès a altres tantes comissions. Entre elles no hi trobem encara el dret dels grups nacionals. Els treballs d'aquesta Comissió—ha dit Politis—s'inspiren en un esperit, més que timorat, retrògrad.

CAPÍTOL VII

LA UNIÓ INTERNACIONAL DE LES ASSOCIACIONS PER LA SOCIETAT DE NACIONS I LES MINORIES NACIONALS

Gairebé a partir del seu origen, la Unió de les Associacions per la S. de N. ha consagrat a les minories nacionals una bona part de la seva activitat. El professor Ruyssen, Secretari general de la Unió i el seu animador, ha resumit aquests treballs en diferents articles (1), que nosaltres, per donar major imparcialitat a la nostra exposició, ens limitarem a resumir.

Les dues primeres Assemblees (París, 21-31 de gener de 1919 i Londres, 11-13 de març de 1919) no s'havien preocupat gairebé sinó de preparar suggestions o esmenes en relació amb el Pacte que la conferència de la Pau es disposava aleshores a incorporar als Tractats.

Les llacunes dels tractats i les pròpies insuficiències del Pacte no havien de trigar a demostrar

(1) Vegeu el butlletí «Les minorités nationales», núm. 1 a 3, gener-juny 1928.

que la tasca d'educar l'esperit públic tot just començava. Les Associacions per la S. de N. decidiren agrupar-se d'una manera orgànica i ja a la tercera Assemblea (Brusselles, 1-3 de desembre de 1919), que consagrà la creació de la Unió internacional, aquesta va trobar-se cara a cara amb el problema de les minories nacionals.

L'Assemblea de Brusselles va adoptar una proposició concebuda així : «La S. de les N. és invitada a formular, al més aviat possible, els principis que puguin garantitzar a les nacionalitats compreses en el territori de cada Estat, la igualtat civil, la llibertat religiosa i el lliure ús de llur llengua».

És interessant remarcar que el president de la Comissió que presentà la proposició adoptada no era altre sinó el president actual de la Comissió de minories de la Unió, Sir Willoughby Dickinson. Així s'afirmà, des del primer moment, l'activitat d'aquest infatigable i generós advocat de les minories. (1)

Sembla que la quarta Assemblea (Milà, 12-16 d'octubre de 1920) no va tocar les qüestions de minories. Però, a la cinquena Assemblea (Ginebra, 7-11 de juny de 1921), la tercera comissió presidida per Sir Willoughby Dickinson, estava ja investida de la missió que ha servat fins ara :

(1) El ponent era un altre amic de la Unió, M. Jean Hennessy, amic també dels catalans, que no anà a Madrid, d'ambaixador, després del triomf del «Cartel» de les esquerres franceses, per no ésser «persona grata».

«Drets de les minories ètniques i religioses». Associacions de quatre països, Gran Bretanya, Hongria, Polònia i Rússia, presentaven importants resolucions. Les dues primeres fins estaven d'acord per assenyalar la insuficient aplicació de les garanties previstes pels tractats i per demanar la creació, al costat del Consell de la S. de N., d'una «Comissió permanent» especialment encarregada d'instruir les queixes de les minories. Aquesta proposició fou adoptada, així com una segona que demanava, si no la generalització dels tractats de minories a tots els països, almenys l'observació, «en tots els països, fossin els que fossin», dels «principis generals implicats en els tractats per a la protecció de les Minories» (1). Així, des del primer moment, constatem la necessitat sentida, per tothom, de la generalització del dret de minories i de la creació d'una Comissió permanent (2).

Fins a aquesta data, tanmateix, la Unió s'havia limitat a emetre acords de principi ; encara no havia entrat en la carn viva de les dificultats. Uns mesos més tard, a Viena, en la reunió de

(1) Això mateix és demanat en el Memorandum de les minories (abril, 1929) presentat al Sr. Adatxi, ponent del Consell de la S. de N.

(2) L'avantatge que sembla oferir aquesta creació s'explica per l'analogia de l organisme que es tractaria de constituir amb la Comissió permanent dels Mandats, composta, no de delegats dels Estats, sinó de personalitats triades pel Consell, per raó només de llur competència i de llur honorabilitat personal. D'aquesta manera, les qüestions de mandats són en part sostretes a les preocupacions d'ordre polític que enverinen les qüestions de minories.

tardor de 1921 celebrada pel Consell general, l'Associació austríaca presentà una important memòria en la qual assenyalava la inexacta observació per certs Estats de les estipulacions dels tractats en favor de les minories. Per la seva banda, Sir Willoughby Dickinson participà al Consell les observacions que acabava de fer durant un viatge a l'Europa central. Aquest viatge l'havia menat a establir relacions personals amb els representants d'un gran nombre de minories i s'havia pogut convèncer allà mateix que l'aplicació dels tractats de 1919 deixava amargs ressentiments : les majories suportaven amb impaciència les obligacions que semblaven atemptatòries a la sobirania de l'Estat ; les minories es planyien no sense aspror de veure's hostilitzades en l'exercici de llurs drets i àdhuc sotmeses a tractes excepcionals i rigorosos.

Una Comissió especial era creada, en la qual, a partir de l'Assemblea de Viena, en 1923, figuraren els delegats designats per les mateixes Associacions.

* * *

¿Quina ha estat l'activitat d'aquesta Comissió de les minories? Criticada naturalment, ningú no posa en dubte tanmateix que no hagi estat considerable. El profesor Ruyssen dóna fins a 1927 la llista de les reunions de la Comissió i una

indicació sumària dels principals temes tractats, que nosaltres resumim i completem fins al dia, afegint-hi algunes observacions i comentaris.

Reunió a Brusselles, 19-20 de gener de 1922

La Comissió tingué per base dels seus primers treballs una memòria general sobre la situació de les minories dels països següents : Bèlgica, Alemanya, Estònia, Letònia, Polònia, Txecoslovàquia, Àustria, Hongria, Itàlia, Iugoslàvia, Romania, Macedònia, Albània, Grècia i Turquia.

Reunió a Munich, 19-21 d'abril de 1922

Examen d'una nova edició de la memòria anterior, refeta després de la discussió de Brusselles i d'una memòria jurídica sobre els drets de les minories. Demés, la Comissió va oir per primera vegada les exposicions directes dels representants de les minories : alemanys i hongaresos de Txecoslovàquia, hongaresos de Transilvània, hongaresos i alemanys del Banat, etc.

Reunió a Basilea, 17-19 de febrer de 1923

Base dels treballs : una memòria sobre les minories nacionals de l'Imperi Otomà i una altra sobre les minories del Pròxim Orient.

Reunió de Zurich, 10-12 d'abril de 1923

Primera discussió sobre la qüestió del procediment en matèria de minories, a base d'una memòria del senador belga Mr. La Fontaine.

Reunió de La Haia, 11 d'octubre de 1923

La Comissió s'ocupà principalment de determinar el reglament de la seva pròpia activitat i examinà una memòria sobre la minoria ucraniana de la Galítzia Orienal.

Reunió de Zurich, 29-30 de gener de 1924

Aquesta reunió fou particularment laboriosa. La Comissió examinà diverses memòries sobre el parer consultatiu emès pel Tribunal Permanent de Justícia Internacional sobre la reclamació dels colons alemanys de Polònia ; sobre la documentació relativa als drets de les minories ; sobre la situació actual de les minories a Turquia i a Grècia ; sobre la situació de la minoria alemanya a Dinamarca ; sobre la minoria alemanya a Txecoslovàquia ; sobre la situació al Tirol meridional ; sobre la minoria búlgara a Macedònia ; sobre el «Numerus Clausus» a Polònia i a Hongria.

Reunió de La Haia, 19-20 de març de 1924

La Comissió s'assabentà de diverses memòries sobre el Parer consultatiu del Tribunal de La Haia ; sobre la minoria alemanya a Dinamarca ; sobre els emigrats de Macedònia ; sobre la minoria alemanya de Txecoslovàquia ; sobre el «Numerus Clausus», pel prof. Aulard.

Reunió de Lió, 27 de juny de 1924

La Comissió examinà una memòria sobre la minoria ucraniana a Galítzia i discutí la ponència del professor Aulard sobre el «Numerus Clausus».

A Lió fou constituïda la Comissió mixta per a l'estudi del procediment en matèria de minories, composta de membres de la Comissió jurídica i de la Comissió de minories.

En aquestes reunions els catalans entraren en contacte amb la Unió.

Reunió de Brusselles, 10-11 de febrer de 1925

Documents estudiats: Memòria sobre la codificació del dret de les minories; proposició sobre l'indigenat en els Estats successors (punt de partida dels treballs ulteriors de la comissió sobre la «Staatlosigkeit») (1); memòria sobre la

(1) Com és sabut, es tracta de la sort de les pobres víctimes, encara dolorides, de la guerra mundial, la situació jurídica de les quals no ha estat clarament definida pels tractats o bé que els Estats s'envien l'un a l'altre, com a resultat d'interpretacions més o menys arbitràries d'aquests tractats. En veritat, la qüestió no pertany al dret pròpiament dit de minories, però en la pràctica és natural que afecti principalment els membres de les minories: alemanys, hongaresos o polonesos de Txecoslovàquia i de Romania, russos i jueus de tot arreu. Un jurista anglès eminent, Sir Walter Napier, s'ha especialitzat en l'estudi d'aquest difícil problema i, com a resultat dels seus treballs de molts anys seguits, ha anat presentant interessants proposicions a la Comissió de minories. Es tracta d'assegurar-se bé d'una vegada de la validesa en dret internacional de les mesures legislatives preses pels diferents Estats en aplicació dels tractats de 1919 que han previst regles per a determinar la nacionalitat de les persones transferides d'un Estat a un altre.

minoria búlgara a Dobrudja; memòria sobre l'estat actual del «Numerus Clausus»; memòria sobre els emigrats de Macedònia a Bulgària.

Reunió de Varsòvia, 4 de juliol de 1925

Discussió de la memòria búlgara sobre la situació de la minoria búlgara a Dobrudja; primera discussió sobre la minoria alemanya del Tirol.

(En aquesta reunió de Varsòvia és admesa unànimement a la Unió, l'Associació catalana per la S. de les N., amb el vot favorable de l'Associació de Madrid.—Al marge de la reunió es posen les bases del primer Congrés de Nacionalitats i Minories.)

Reunió de Lausana, 27-29 d'octubre de 1925

Discussió sobre la minoria búlgara a Dobrudja; memòria sobre la situació de la minoria eslava a Macedònia; discussió sobre la situació de la minoria alemanya del Tirol meridional; creació d'un comitè especial per a l'estudi de la «Staatlosigkeit».

El *Comitè mixte per a l'estudi del procediment* adoptà, el 26 d'octubre un projecte molt complet de procediment, *de lege lata,* condensant metòdicament els tràmits de procediment ja adoptats i aplicats pel Secretariat i el Consell de la S. de N. pel que es refereix a les minories. Acabat aquest primer treball el Comitè va decidir d'emprendre la redacció d'un altre projecte, *de lege ferenda,*

enunciant les millores que caldria assolir en matèria de procediment; el projecte fou portat a l'Assemblea de 1928, a La Haia.

Reunió de Ginebra, 7-8 de març de 1926

Projecte sobre el procediment a seguir en el si de la Unió en matèria de minories nacionals; memòries, sobre la primera conferència de les minories de Ginebra (octubre de 1925) pel Dr. Junghann, sobre l'esdevenidor de les minories nacionals, sobre la llei d'autonomia cultural d'Estònia i sobre l'acord polono-jueu de 1925. Acord a favor de la conclusió d'un emprèstit per als emigrats a Bulgària.

El *Comitè per a l'estudi de la «Staatlosigkeit»* adoptà un projecte de resolució, i no havent-se assolit els resultats esperats d'aquest esforç, la qüestió fou després represa per la pròpia Comissió de les Minories en la reunió de Sòfia.

Reunió de Londres (26 de juny) i d'*Aberystwyth* (1 i 2 de juliol de 1926)

Discussió de la ponència del president sobre l'esdevenidor de les minories nacionals. Observacions del Secretari sobre les minories dels Balcans; memòria de la federació italiana sobre l'estat de les negociacions començades entre les associacions majoritàries i minoritàries del país; memòria de l'associació hellènica sobre renún-

cia de certes minories no musulmanes de Constantinoble als drets que els tractats els atorguen.

Reunió de Salzburg, 4 d'octubre de 1926

Proposició de Sir Walter Napier per la creació, a la S. de N., d'un tribunal encarregat de resoldre les diferències en matèria de «Staatlosigkeit» ; discussió de les observacions del Secretari sobre les minories dels països balcànics ; exposició de l'Associació jueva de Bulgària sobre el repòs dominical obligatori a Salònica.

Reunió de Brusselles, 23 de febrer de 1927

Decisió de crear el «Butlletí de les Minories» ; discussió de la situació de la minoria alemanya del Tirol ; memòria del Dr. Medinger sobre la segona conferència de les minories de Ginebra (agost de 1926, en la qual ingressaren i participaren els catalans) ; situació de la secta natzarena de Iugoslàvia.

Reunió de Berlin, 27 de maig de 1927

Situació dels jueus a Romania ; represa de la discussió sobre la minoria alemanya del Tirol ; informació relativa a la secta natzarena de Iugoslàvia ; minoria búlgara, a Dobrudja.

Reunió de Sòfia, 10-11 d'octubre de 1927

Represa de la discussió sobre la minoria alemanya del Tirol ; exposició sobre les minories no

musulmanes de Constantinoble; discussió de la nova memòria de Sir Walter Napier sobre la «Staatlosigkeit»; memòria de Sir W. Dickinson sobre l'activitat general de la Unió en matèria de minories.—A partir d'aquesta reunió comença una assídua intervenció catalana; la Comissió pren, per unanimitat, l'acord de posar la qüestió catalana a l'ordre del dia, en les reunions successives; se n'ha ajornat la discussió.

Reunió de Brusselles, 15-17 març de 1928

Una de les més importants, car reunia 50 delegats que representaven 21 països. Els debats omplenaren tres laborioses sessions.

Entre les qüestions d'ordre general Sir W. Dickinson proposà que la S. de N. obrís una mena d'enquesta general sobre l'estat actual de les qüestions minoritàries. Una altra memòria suggeria la creació, per la S. de N., d'una Comissió permanent de Minories. La Comissió s'ocupà extensament de la qüestió dels «Staatlose». Una proposició romanesa, que tendia a limitar els treballs de la Comissió a les qüestions que emanen dels tractats propiament dits de minories, trobà l'oposició dels que creuen que seria injust de refusar a priori, a una minoria les llibertats de la qual no són garantitzades per cap tractat, la protecció de l'opinió pública, quan la pròpia S. de N., en la seva cèlebre resolució de 1922, ha estès moralment a totes les minories sense excepció les garanties especificades pels tractats. Fi-

La inscripció, votada a La Haia, del principi de protecció de les minories, en el Pacte, reclama justament un Estatut detallat. Una sub-comissió és nomenada per a redactar-lo. Cal partir d'una definició de minoria.

El Comitè privat d'entesa dels països balcànics s'ocupa de la qüestió macedònica a Iugoslàvia i Grècia, i de les minories búlgares a la Dobrudja i a Bessaràbia.

També es reuneix el sub-comitè per l'estudi de la «Staatlosigkeit». La resolució és portada a la Comissió i adoptada : es prega als governs que aprofitin la pròxima conferència de Codificació del Dret internacional perquè llurs delegats proposin l'organització d'institucions judicials i arbitrals i l'elaboració d'un procediment apte a resoldre tots els conflictes relatius a la nacionalitat.

(L'embaixador d'Espanya a Praga proposa la celebració a Madrid de la vinent Assemblea ; la proposició és acceptada pel Consell General, malgrat les observacions d'algun dels seus membres sobre la significació del govern actual d'Espanya.)

Brusselles, 11-13 febrer 1929

Estudi de les observacions fetes a l'Assemblea de la S. de N. (Ginebra, setembre) contra la creació d'una Comissió permanent. Memòria de Sir W. Dickinson ; memòria de Mm. Bakker van Bosse, proposant la creació d'una Comissió d'es-

tudi, per comptes de la Comissió permanent; la proposició fou adoptada.

Es reuní també el Comitè especial que ha de preparar la redacció de l'Estatut general. Interessants memòries dels professors Bovet i Ruyssen.

Amb aquestes qüestions sobre la taula, actualitzades pels resultats del Consell de la S. de N. a primeries de març a Ginebra, les reunions de Madrid, fixades per als dies 18 a 24 de maig, s'anunciaren interessantíssimes.

* * *

Tractem ara de marcar exactament la política general de la Unió en matèria de minories, manifestada en les conclusions de les Assemblees, limitant-nos, però, a les indicacions més essencials.

A partir de l'Assemblea que va seguir a la creació de la Comissió de minories, que fou la de Praga (1922) la Unió va establir un sistema de principis «precisos i sans», diu el professor Ruyssen. L'Assemblea demanava:

a) Que tots els Estats fossin pregats d'assumir respecte llurs minories les mateixes obligacions que són enunciades en els tractats de minories;

b) Que el Consell de la S. de N. acceptés la missió d'assegurar-se si les obligacions previstes pels tractats són observades i, en cas contrari, que el Tribunal permanent de Justícia In-

ternacional fos informat dels casos de violació;

c) Que, en certs casos, les minories fossin admeses a gaudir d'una autonomia limitada, compatible amb la seguretat i la unitat de l'Estat;

d) Que el Consell constituís una Comissió permanent encarregada de controlar les queixes de les minories i de presentar regularment una memòria al Consell;

e) Que en les regions on les minories lingüístiques constitueixen una proporció considerable de la població, la llengua de la minoria fos emprada en tots els actes oficials, simultàniament amb la llengua de l'Estat;

f) Que la instrucció fos donada en la llengua materna;

g) En fi, que els tractats fossin aplicats amb tota la generositat i la moderació possibles.

L'any següent (1923), una nova sèrie de resolucions fou votada per l'Assemblea i comunicada a la S. de les N. Aquestes resolucions recordaven les de l'any anterior, però hom hi afegia—condició almenys inútil—que la protecció de les minories havia de tenir per condició la lleialtat de les minories respecte l'Estat. L'Assemblea proposava, encara, la institució de «Comissions mixtes» de les diferents nacionalitats i certes mesures especials per a la protecció de les minories de Turquia. Cridava l'atenció sobre els efectes produïts per certes legislacions agràries en perjudici de les minories; suggeria

d'aplicar mètodes més exactes per al cens de les minories ; i assenyalava, per fi, la condició dolorosa dels membres de les minories exiliades o impedides de tornar a la terra nadiua.

En 1924 la Unió féu un estudi de la interpretació donada pel Tribunal permanent de Justícia en l'afer dels colons alemanys de Polònia i aprofità aquesta avinentesa per a remarcar l'evident interès que hi hauria a multiplicar les apel·lacions al Tribunal permanent en matèria de minories.

En 1925 l'Assemblea va prendre esment dels treballs dels Comitès sobre el Procediment i sobre la «Staatlosigkeit». Per altra part, va cridar l'atenció del Consell de la S. de les N. sobre els inconvenients que resulten de la insuficient publicitat donada a l'activitat del Consell i del Secretariat en matèria de minories.

En 1926, l'Assemblea adoptà el codi de procediment «de lege lata». Va produir-se un debat important sobre la política que semblava afirmar-se en certs Estats i que tendia a absorbir les minories, contra llur voluntat, en la nacionalitat de la majoria, i una resolució fou adoptada que recordava a la S. de les N. els principis adoptats per la seva Assemblea de 1922.

En 1927, la Unió va sotmetre a la Societat de Nacions un projecte precís sobre la situació dels «Staatlose» en els Estats successors.

L'Assemblea de 1928, a La Haia, va admetre

per una gran majoria, la incorporació al Pacte del principi de la protecció de les minories.

Fou portada a l'Assemblea la idea d'una «enquesta» sobre la situació actual de les minories, la qual suscità una viva oposició per part de les majories ; aquestes temen que la S. de les N. no es surti, per aquest camí, de la competència una mica vaga que en matèria de minories li reconeixen els tractats. La frase «examen general» substituïda per la paraula «enquesta» calmà aquestes aprensions i la resolució fou adoptada.

El mateix passà amb una proposició favorable a la institució d'una Comissió permanent de les Minories, anàloga a la Comissió dels Mandats ; una forta majoria va pensar que aquest procediment, sense minvar per res la competència del Consell, atenuaria el caràcter polític que gairebé impossibilita al Consell d'examinar amb eficàcia els casos particulars de minories.

L'Assemblea de La Haia no es va resoldre, però, a prendre la responsabilitat del projecte de Codi de Procediment, *de lege ferenda* ; diversos articles d'aquest projecte s'allunyen tan sensiblement de les disposicions actuals dels tractats, que l'Assemblea es limità a recomanar el seu examen a l'atenció de la S. de N.

Reproduïm el text de la principal resolució de l'Assemblea votada amb el vot en contra només de les associacions majoritàries d'Itàlia, i el vot favorable, per tant, de les associacions espanyoles :

Prenent per base la memòria de Sir Willoughby Dickinson, President de la Comissió permanent de Minories, titulada *L'Activitat de la Unió en matèria de minories nacionals*;

Considerant el malestar constant i perillós per a una pau durable que la situació de nombroses minories representa per a Europa;

Considerant que l'observació lleial, per les minories, de llurs deures i el lleial respecte, pels Estats, dels drets d'aquestes minories, es condicionen mútuament;

Convençuda de la necessitat d'aplicar a les minories de *tots* els Estats un règim complet de justícia i d'equitat,

La XIIª Assemblea de la Unió de les Associacions per la Societat de les Nacions, reunida a La Haia,

Expressa el desig que:

1. Les obligacions jurídiques dels tractats de minories actualment en vigor siguin inscrites com un principi en el propi Pacte de la S. de les N.;

2. Tots els Estats membres de la S. de les N. es conformin des d'ara en la resolució votada per unanimitat per la IIIª Assemblea de la S. de les N., en 21 de setembre de 1922;

3. Per a facilitar la solució efectiva d'una qüestió tan delicada com essencial, el Consell de la S. de les N. procedeixi sense trigar a un examen general del problema de les minories, així com dels resultats assolits pel sistema actual;

4. I constitueixi al més aviat possible, per al conjunt del problema, una Comissió permanent de Minories.

* * *

Tot i la seva eixutor, la llista anterior no deixa de tenir eloqüència. Si més no, dóna testimoni de l'abast i transcendència de les qüestions

generals, com del nombre i la importància de les qüestions particulars de minories que hi ha plantejades després de l'aplicació dels tractats de pau.

Davant d'aquestes revindicacions, ¿quina ha estat l'actitud de la Unió? La regla constant de la Unió ha estat de no admetre mai, ni en sessió privada, la discussió de qüestions minoritàries sense haver proporcionat a la majoria de la qual depèn la minoria interessada, una avinentesa de donar a conèixer el seu punt de vista.

Heus aquí com el professor Ruyssen justifica l'adopció i la pràctica d'aquest mètode. La Unió, i en aquest cas la Comissió de minories, s'ha inspirat—diu—en una triple preocupació :

Primerament, ha tingut la pruïja de l'equitat. No cal una llarga experiència en les qüestions minoritàries per advertir, diu, que aquestes qüestions provoquen en els interessats reaccions extraordinàriament apassionades. Aquest caràcter és fàcilment explicable ; la major part de les minories reconegudes pels tractats o per les declaracions espontànies de certs Estats davant del Consell de la S. de les N.—i algunes altres que, amb raó o sense, els tractats no protegeixen—han vist llur estatut polític fixat després de la guerra, sense que elles hagin estat consultades ; el «dret dels pobles a disposar d'ells mateixos» que en les grans línies, inspirà, incontestablement, la redacció dels tractats de pau, fou violat en gran nombre de casos particulars per raons d'oportunitat política, económica, militar o d'al-

tra mena que només tenen una relació llunyana amb la justícia (1) i els catorze punts de Wilson. Havia de resultar-ne i efectivament en resultà que 20 milions, almenys, de persones pertanyents a diverses minories foren atribuïdes a Estats que elles no preferien i sovint a antigues minories de les quals no podien esperar un tracte gaire amical. I bé, aquesta restricció del dret dels pobles a disposar d'ells mateixos s'acomplia en el mateix moment en què altres minories, nombroses i entusiastes, rebien àmplies satisfaccions, fins la independència total, en compensació d'un esclavatge secular, més o menys dolorós. Resulta, doncs, que el règim instituït pels tractats és un règim desigual i per tant contrari a la raó i al sentiment, un règim que suscita gran desconfiança als pobles decebuts i un sentiment d'inseguritat en l'esperit de les majories i que condueix a aquestes a prendre mesures més o menys enèrgiques per a assegurar la unitat i l'ordre dels nous Estats. La Comissió de minories de la Unió havia de tenir, doncs, en compte—segons el parer del seu Secretari general — aquest doble factor psicològic, l'amargor dels uns i la inquietud dels

(1) De fet, la consulta popular sota la forma més satisfactòria, és a dir, el plebiscit, només fou aplicada en gran escala en un cas únic, el de Schleswig, en profit d'un Estat que ni havia pres part en la guerra. Tret d'aquest cas excepcional, el plebiscit només ha estat aplicat en un petit nombre de casos litigiosos, a Allenstein, a Marienwerden, al Burgenland, a Klagenfurt, a l'Alta Silèsia, etc. A Eupen i a Malmédy ha estat aplicat un sistema de referèndum sota la forma de declaració escrita que inspira moltes reserves.

altres. No podia confiar a cap de les parts l'encàrrec d'establir la veritat. Havia de preocupar-se del factor passional que, en aquesta matèria, torba sovint l'exposició d'esdeveniments la materialitat dels quals és tanmateix ben establerta, infla per un costat i dramatitza en excés certs fets, i, per altra part, n'atenua d'altres fins a reduir-los a la categoria d'insignificàncies.

Una altra raó, ben concreta, sembla haver inspirat el procedir de la Unió, ço és, l'exemple de la pròpia S. de les N. Aquesta comença sempre per trametre als governs interessats tota petició o tot plany que emana de les minories.

Una tercera raó, finalment, una raó d'ordre interior, condicionava l'actitud de la Unió respecte les qüestions minoritàries. La Unió compta en el seu si Associacions majoritàries i Associacions minoritàries que exerceixen els mateixos drets en els límits precisos fixats pels Estatuts. La pau interior de la Unió exigeix, naturalment, que totes les Associacions afiliades puguin exposar, en plena llibertat, en les diverses Comissions, en el Consell i en l'Assemblea, llurs preocupacions nacionals, mentre aquestes estiguin compreses dins la competència de la Unió.

Quant al procediment dins la Unió, per comptes de l'exposició oral, usada en les primeres reunions, s'ha generalitzat l'ús de memòries redactades prèviament i sotmeses a la Comissió. Aquest procediment ofereix palesament l'avan-

tatge de proporcionar una base més precisa de discussió. Actualment, tota memòria presentada a la Comissió és immediatament comunicada a l'altra part interessada, la qual és invitada a presentar les seves informacions. Un projecte de reglament, en curs de discussió i susceptible de certes crítiques, tendeix a fixar definitivament i a precisar en diversos punts els tràmits.

Quant a les resolucions de la Unió, totes elles eviten expressament de pronunciar-se sobre el fonament, just o injust, de les tesis, gairebé sempre contradictòries, exposades davant la Comissió. La Unió considera, en efecte, que no ha d'assumir funcions judicials i que faria més mal que bé si pronunciés en casos determinats condemnes o absolucions. Per això es limita a assenyalar a l'atenció de la S. de N., els casos més importants que hom li ha sotmès, a suggerir procediments de conciliació i a recomanar regles generals encaminades a aplanar les dificultats que sorgeixen entre majories i minories. Recordem que la Unió de les Associacions per la S. de N., organització privada que agrupa bones voluntats irresponsables, no té cap qualitat jurídica per a moure la S. de N. sobre cap qüestió, minoritària o de cap altra mena. Aquest dret només pertany, i d'una faisó exclusiva, als Estats membres de la Societat i especialment als membres del Consell.

La Unió tramet d'antuvi a la Secció competent del Secretariat de la S. de N.—la Secció administrativa—totes les informacions, queixes, pe-

ticions, memòries i documents de tota mena que rep dels grups minoritaris o majoritaris. Els uns pensen que aquestes informacions són rebudes amb atenció per la Secció administrativa de la S. de N. ; d'altres es mostren escèptics.

Per altra part, una delegació de la Unió acudeix cada any al President i al Secretari de l'Assemblea de la S. de N., als quals lliura el text de les resolucions de la darrera Assemblea de la Unió. El lliurameent d'aquest document es fa amb certa solemnitat. El president de la delegació de la Unió assenyala les resolucions més importants relatives a minories.

* * *

Ara bé : ¿aquesta persistent activitat de la Unió en els problemes minoritaris, ha tingut eficàcia o no? I en cas afirmatiu, ¿els resultats assolits són satisfactoris?

Respondrem, igualment, resumint les observacions del professor Ruyssen.

La intervenció de la Unió en les qüestions minoritàries no ha deixat de suscitar més d'una crítica, tant del costat de les minories com de les majories. Les primeres acusen a vegades la Unió d'haver fet més soroll que feina veritablement útil i, en particular, de no haver assolit cap modificació en la inèrcia habitual de la S. de les N. davant les peticions de les minories. Les majories, pel contrari, creuen generalment que la Unió es

fica indiscretament en qüestions que no són de la seva incumbència i que, pel sol fet de la seva activitat, estimula en les minories un sentiment d'inquietud i fins una agitació fictícia que s'apaivagarien per ells mateixos si a cada instant no fossin portades al terreny internacional dificultats d'ordre purament interior. «Interveniu més enèrgicament», criden els uns ; «no us fiqueu en els nostres afers», repliquen els altres.

Respecte els resultats positius i palpables assolits per l'activitat de la Unió en matèria de minories, el mateix professor Ruyssen es mostra circumspecte, fins modest i tot. El cas més típic és la millora del règim escolar de les minories dano-alemanyes dels dos costats de la frontera que separa actualment el Schleswig meridional del Schleswig del Nord, millora provocada per la intervenció de les Associacions alemanya i danesa per la S. de les N., després de les discussions de la Unió a Zurich, a La Haia i a Lió (1924).

En l'afer dels natzarens de Iugoslàvia pot tenir-se per cert que l'emoció suscitada en la Comissió de Minories per la situació dels natzarens empresonats per «objecció de consciència» no ha estat aliena a l'alliberament dels presos en 1927 ; han seguit, per dissort, noves mesures de rigor.

En altres casos les intervencions de la Unió han arribat a commoure els governs i provocar enquestes i fins contra-enquestes que han permès de controlar certs fets i de determinar l'extensió de certes responsabilitats.

Hi ha igualment casos en què les intervencions de la Unió han conduït els governs a entrar en relacions amb les minories per a cercar, dins un camí amical, un acord sobre els mitjans d'intel·ligència.

Els acords, de caràcter general, de l'Assemblea de 1928, a La Haia, influïren moltíssim en el plantejament de la qüestió de minories a l'Assemblea de la S. de N., pel setembre. (1)

¿Quin és, però, l'efecte principal assolit pels treballs de la Unió? El resultat més apreciable, segons el Secretariat, és d'haver portat en el propi si de la Unió els representants de les minories i els de les majories a controlar, en una atmosfera de neutralitat i de benvolença, llurs informacions i llurs queixes.

Al nostre entendre, cal dir sobretot que la Unió de les Associacions per la S. de N. constitueix l'únic camp internacional en el qual aquests problemes difícils són examinats davant d'un públic d'espectadors neutres i imparcials. A Ginebra, al Consell o al «Comitè dels Tres» de la S. de les N., les qüestions de minories han caigut gairebé sempre en el buit, per manca de la intervenció d'un membre del Consell decidit a cridar l'atenció sobre algun problema greu i angoixós. Per altra part, en els Congressos organitzats per les pròpies minories, aquestes són les úniques que es fan oir, i manca, per tant, la contrapartida a llurs afirmacions i a llurs planys. Només la Unió

(1) Vegeu el discurs de Beelaerts van Blookland, en el cap. XII.

de Brusselles ofereix, per ara, tant a les majories com a les minories, una instància pública per a una discussió, a la vegada ampla, lliure, cortès i imparcial. Personalitats eminents, de països neutres, com Sir W. Dickinson i Sir W. Napier, anglesos, com la Sra. Bakker van Bosse, holandesa, com el professor Bovet, suís, hi col·laboren amb esperit generós i presideixen i orienten els treballs.

CAPÍTOL VIII

PRIMERA CONFERENCIA DELS GRUPS NACIONALS ORGANITZATS DELS ESTATS EUROPEUS

El parlament estonià, en data de 5 febrer 1925, aprovà el projecte de llei sobre l'autonomia de les minories. Prenent peu d'aquest projecte de llei, el Dr. Ewald Ammende, alemany d'Estònia, redactà una Memòria sota el títol «Principis, directives i programa per a una Conferència de tots els grups nacionals organitzats dels Estats europeus». El seu objectiu primer era, doncs, estendre arreu l'exemple d'Estònia.

Les gestions fetes palesaren una unitat de punts de vista entre els representants, consultats, de diverses minories del centre i nord d'Europa. El 8 de juliol, a Varsòvia, al marge de les reunions de la Unió Internacional d'A. per la S. de N., els representants celebraren la conferència preparatòria i establiren els detalls de l'organització.

La convocatòria, redactada el 26 d'agost a Dresde, portava les signatures del Dr. Josip Wil-

fan, representant dels eslovens i dels croates en el parlament d'Itàlia ; del Dr. Paul Schiemann, representant dels alemanys al parlament de Letònia ; i del comte Geza de Szüllö, representant dels hongaresos de Txecoslovàquia.

Entre els principis bàsics de la convocatòria hi havia : prohibició de discutir les qüestions relatives a la situació de cada grup ; prohibició de plantejar cap problema amb caràcter separatista o irredentista. La prèvia acceptació d'aquests i altres principis era condició necessària per a participar a la Conferència.

Els temes de discussió, a part les declaracions dels representants dels grups principals, eren : la tolerància nacional com a principi de dret internacional ; importància del principi d'autonomia i sobretot de les reivindicacions de caràcter nacional i cultural per a la pau interior dels Estats ; tasca de les associacions internacionals i particularment de la S. de N.

Les deliberacions preliminars tingueren lloc el 14 d'octubre i la conferència pública els dies següents 15 i 16, a Ginebra.

Hi assistiren delegats dels grups hongaresos de Txecoslovàquia, Iugoslàvia i Romania ; del grup ucrainià de Polònia ; dels grups polonesos d'Alemanya, Txecoslovàquia, Letònia i Lituània ; dels grups eslovè i croata d'Itàlia ; del grup eslovè d'Àustria ; del grup blanc-rus de Polònia ; del grup gran-rus d'Estònia ; dels Serbis lusacians d'Alemanya ; dels Carpatorussos de Txe-

coslovàquia ; dels grups jueus de Lituània, Polònia, Txecoslovàquia i Letònia ; dels grups alemanys de Txecoslovàquia, Polònia, Romania, Hongria, Iugoslàvia, Letònia, Itàlia, Dinamarca i Estònia ; del grup danès d'Alemanya ; del grup suec d'Estònia, i del grup lituà de Polònia. En total : catorze nacionalitats distintes, pertanyents a dotze Estats. El Congrés assolí un bon èxit per l'extensió i autoritat de les delegacions : hi acudiren ja la major part de les personalitats que havien de portar després l'orientació del moviment.

Els catalans no assistiren a aquesta primera Conferència.

Com a tasca efectiva, fou només un canvi d'opinions en el qual es palesaren considerables coincidències de criteri, la necessitat d'estudis més aprofundits i la voluntat, vaga encara, d'una acció de conjunt.

En la sessió inaugural, el Dr. Wilfan remarcà l'oportunitat i la necessitat de la reunió ; que les intencions de les nacionalitats representades eren correctes i legítimes ; que les deliberacions contribuirien a les tasques de les millors energies europees a favor de la pau, i que Ginebra havia estat escollida, per a celebrar-hi aquesta conferència, com a símbol de les idees que constitueixen la base ètica de les aspiracions minoritàries.

El comte de Szüllö cridà l'atenció sobre el nombre imponent d'europeus encara oprimits, i

la necessitat d'organitzar-se ; remarcà també que els bolxevics reconeixien a les seves minories els drets que els Estats burgesos deneguen, i que l'exasperació podria inspirar mals consells a les nacionalitats.

El Dr. Paul Schiemann féu un paral·lel eloqüent entre la lluita d'ara per la llibertat nacional cultural i la que 300 anys enrera sostingué tota l'Europa per la llibertat de consciència.

Els delegats dels grups ucrainià i blanc-rus de Polònia declararen que, constituint aquests pobles una «majoria nacional preponderant» dins els respectius territoris i essent l'objecte de la conferència les reivindicacions mínimes, llur participació activa en el Congrés no seria possible fins que s'hi tractessin igualment «les qüestions de la realització completa del dret dels pobles» i de la «situació individual de cada grup nacional». Per això es limitaven a ésser espectadors. Els lituans de Polònia prengueren també semblant actitud. Així, ucrainians i blanc-russos adoptaven una posició que per força els catalans havien de tenir en compte, donada la similitud dels problemes.

En les altres sessions cada grup pogué pronunciar-se i portar consideracions i exemples útils a les resolucions proposades. Interessants, entre altres, foren, a la primera sessió de treball, consagrada a la resolució primera, els discursos dels diputats jueus Grunbaum i Prilucki ; el primer recordà els esforços de les delegacions jueves

durant la conferència de la pau per resoldre totalment la qüestió de les minories nacionals (1); el segon, palesà com les minories que no tenen l'esperança d'esdevenir un jorn majories nacionals, no tenen altra via que l'autonomia nacional cultural, bé territorial bé personal.

La segona sessió fou consagrada al dret d'autonomia i la tercera al deure de la S. de N.

En conclusió, la Conferència fou una manifestació solemne dels nombrosos grups nacionals representats.

Heus aquí els textos de les resolucions:

Els Delegats de 27 grups nacionals organitzats, pertanyents a 12 Estats i a 10 nacionalitats i representant 30 milions d'ànimes, que s'han reunit el 15 d'octubre de 1925 a Ginebra, a la Sala dels Amics de la Instrucció, per a la Conferència dels Grups nacionals organitzats dels Estats Europeus, reconeixen solemnement els principis següents:

Primera Resolució

«Com la llibertat religiosa, la llibertat nacional cultural és un bé espiritual del món civilitzat. Aquesta màxima ha d'ésser reconeguda com un principi en les relacions dels pobles i ha de trobar la seva expressió i la seva realització en lleis positives i en mesures legals. Per consegüent, tot Estat que comprengui d'altres grups nacionals, ha de venir obligat a garantitzar a aquestes col·lectivitats nacionals la llibertat del desplegament cultural i econòmic i a garantitzar a llurs membres l'exercici il·limitat de

(1) Vegeu cap. I.

tots llurs drets civils. L'admissió i l'aplicació pràctica d'aquests principis són condicions essencials d'una intelligència entre els pobles i, per això mateix, una garantia de la pau europea.»

Segona Resolució

«En els Estats europeus que comprenguin d'altres grups nacionals, cada grup nacional ha d'ésser autoritzat a conservar i desplegar la seva individualitat nacional en les corporacions de dret públic constituïdes — segons les circumstàncies — territorialment o personalment. A juí dels Delegats, l'esmentat dret d'autonomia presenta un camí perquè la cooperació lleial de tots, de les minories i de les majories, en els Estats indicats, pugui realitzar-se sense conflictes i perquè vagin millorant-se les relacions entre els pobles d'Europa».

Tercera Resolució

«Com que una pau duradora d'Europa només és possible sota la condició d'una real voluntat d'intelligència de totes les nacionalitats, la Societat de les Nacions, de conformitat amb la seva tasca ben definida i amb la seva declaració del 21 de setembre de 1922, s'haurà d'ocupar d'una faisó força àmplia del problema nacional per la realització dels drets de les minories, els quals han estat formulats en les resolucions precedents. Els grups nacionals organitzats d'Europa tenen la ferma voluntat de contribuir en la mesura del possible, que la Societat de les Nacions pugui assolir aquesta finalitat. La presidència té l'encàrrec de fer arribar aquestes resolucions els membres de la Societat de les Nacions.»

Quarta Resolució

«La Conferència decideix de regraciar xardorosament totes les organitzacions internacionals que es preocupen de la solució del problema de les minories i els prega que perseverin en aquesta obra de conformitat amb llurs elevades finalitats.»

CAPÍTOL IX

SEGON CONGRÉS DE NACIONALITATS EUROPEES

Aquest segon Congrés, celebrat també a Ginebra, fou preparat pel Comitè d'organització nomenat per la primera Conferència. En successives reunions a Ginebra, Dresde i Tepliz es preparà el programa i es designaren els ponents. El Comitè actuà també com a òrgan centralitzador del grups nacionals i com a representatiu d'aquests davant les altres organitzacions internacionals.

Fixà també, amb més detall, les condicions d'admissió d'agrupaments nous. En primer terme, exigí que es declaressin d'acord amb els principis generals del moviment i que els nous agrupaments fossin organitzats i «estiguessin animats d'una voluntat de cultura nacional independent i que la majoria, dintre cada grup, no s'hagués pronunciat contra la reivindicació d'ésser considerat com un grup nacional particular». És a dir: per a ésser admès, cada grup havia de

demostrar que l'aspiració representada era sentida per la majoria del país, que aquesta majoria no s'hi havia pronunciat en contra ; ultra això, es recomanava que els delegats representessin tots els matisos de cada grup, llevat d'aquells ostensiblement partidaris de la violència.

Sota aquestes condicions fou admesa al Congrés la delegació catalana, previ el dret a una declaració en l'acte d'apertura. Per la seva importància i per ésser l'únic agrupament llatí, el seu ingrés implicava el dret a una vicepresidència del Congrés i a un lloc al Comité o Consell executiu permanent.

El Congrés durà del 25 al 27 agost de 1926. Hi havia gairebé les representacions de l'anterior Conferència, però més nombroses, i algunes representacions noves. Grups alemanys de Dinamarca, Estònia, Hongria, Itàlia, Iugoslàvia, Letònia, Lituània, Polònia, Romania i Txecoslovàquia ; grup català d'Espanya ; grup croata d'Àustria ; grup croata-eslovè d'Itàlia ; grup danès d'Alemanya ; grups hongaresos de Txecoslovàquia, Romania, Iugoslàvia ; grups jueus de Letònia, Lituània, Polònia, Txecoslovàquia i Bulgària ; grups polonesos d'Alemanya, Letònia, Lituània, Romania i Txecoslovàquia ; grups russos d'Estònia i Polònia ; grup dels Serbis lusacians d'Alemanya ; grup eslovè d'Àustria ; grup txecoslovac d'Àustria. En total onze nacionalitats de catorze Estats. I, encara, com a observadors, els grups blanc-rus, lituanià i ucrai-

nià de Polònia. 57 delegats oficials, en conjunt, més els «attachés», secretaris, tècnics observadors, i premsa internacional i de les minories.

Els grups nous eren els catalans d'Espanya, els russos de Polònia i d'Estònia, els polonesos de Romania, els jueus de Bulgària, els txecoslovacs i croates d'Àustria.

En la sessió d'obertura, el president Wilfan, després de remarcar la importància i transcendència del primer Congrés i les resolucions recents de distints organismes internacionals a favor de la protecció de les minories, digué que no calia modificar l'actitud del moviment respecte la S. de N., malgrat les manifestacions que hi féu el Sr. Mello Franco, favorables a l'assimilació, que la consciència europea ha desaprovat.

«Els representants dels agrupaments nacionals vénen aquí—digué, i convé subratllar-ho—no pas a elevar protestes sorolloses, sinó a fer-hi més aviat tasca real, positiva, creadora, mantenint-se dins els límits fixats, després de madura reflexió, a la nostra activitat en comú».

En la darrera part del seu discurs volgué respondre als qui, partint del fet de la diversitat en la formació històrica de cada minoria, i per tant de la varietat de necessitats i de solucions, consideren inútil l'estudi de solucions de conjunt.

«Sí—digué—els grups nacionals i llur situació respectiva es diferencien entre sí per llur història, per llur nombre, per la manera com s'han establert, per

llur situació econòmica, llur vida social, llur cultura i llurs relacions amb la majoria de llur propi poble, per la situació individual d'aquest poble i per les relacions entre els grups i els pobles predominants en l'Estat donat. Totes aquestes raons creen tants d'altres matisos diferents que no fan sinó accentuar encara més la varietat dels diversos grups. Cal encara afegir a tot això la diferència jurídica existent entre les minories actualment protegides per convencions internacionals posades sota l'ègida de la Societat de les Nacions i les que no gaudeixen d'aquesta protecció. Donada aquesta situació, els adversaris de les minories semblen haver guanyat la partida i reclamen l'opressió d'aquestes darreres en nom de l'interès superior de l'Estat i en interès, també, dels que, per raons completament distintes, desaconsellen als grups nacionals que es solidaritzin entre ells.

»Totes les divergències esmentades, però, no poden arribar a modificar la posició que hem pres, fundada en la igualtat de tots els éssers humans i en el dret que tenen de demanar justícia.

I encara :

«Tots els grups europeus tenen el desig unànime de reaccionar contra tota amenaça, tot atac o tota negació de llur llibertat nacional cultural, tant els que a causa de llur situació privilegiada o de llur força no han de témer res per llur cultura i esperit nacionals, com els que — i encara n'hi ha , d'aquests, avui dia, a la nostra dolça Europa—abandonats a llurs pròpies forces per a defensar el patrimoni de llur nacionalitat, s'han de defensar dels atacs brutals d'una política d'assimilació exercida sense escrúpols i amb una tècnica refinada.

... ...

Demés, el nostre moviment serveix un interès

comú europeu, molt superior a l'interès particular de cada grup. Així ens ho semblà, si no a tots, a la majoria de nosaltres, l'any passat, la primera vegada que ens reunírem aquí.

La solidaritat dels grups nacionals — o per emprar l'expressió més corrent, per bé que, sovint, la menys apropiada—de les minories nacionals d'Europa, constitueix el primer pas—fins diré més, fins diré la realització parcial—vers la solidaritat dels pobles d'Europa en tant que comunitats culturals naturals.»

Immediatament després, el president de la delegació catalana llegí aquesta declaració (1) :

Tinc l'honor de portar-vos les més sinceres salutacions dels representants de Catalunya. A l'ensems, us he d'expressar la nostra profunda gratitud i el nostre agraïment per l'acollida que ens heu donat. Estem especialment agraïts al Comitè Executiu i al senyor Secretari, Dr. Ammende, el qual ha vingut al nostre país per observar de prop la nostra situació.

El nostre il·lustre president, Dr. Wilfan, ha expressat d'una faisó remarcable els punts sobre els quals tots estem d'acord. Cal reconèixer el tacte amb què ha tractat els diferents aspectes dels nostres problemes, tacte en el qual s'agermanen el sentit pràctic i l'idealisme més elevat.

Complert ja aquest deure de cortesia i de gratitud, la nostra lleialtat ens obliga a fer una declaració prèvia : Tenim interès a declarar que el grup català, completament compacte en el seu territori, no renuncia, pel fet d'assistir a aquesta conferència, a cap dels drets que li atorga el principi de les nacionalitats.

(1) Aquest discurs—com els altres de la delegació catalana, reproduïts en aquest llibre—és traduït de l'extracte oficial. Tots aquests discursos foren dits originàriament en francès. L'altra llengua usada en aquests Congressos és l'alemany.

I podem expressar-nos així, tant més que no creiem pas incompatible aquest principi amb les funcions i la finalitat d'un Estat compost, ans, pel contrari, estem persuadits que només per l'aplicació del principi de la nacionalitat hom arribarà d'una manera pacífica, en un territori de distintes nacionalitats, a tenir un Estat pròsper i gran.

Per bé que el Congrés no plantegi la qüestió en tota la seva extensió, som aquí per donar una nova prova—després de tantes altres—de la nostra bona voluntat i de la nostra esperança en una solució pacífica. Estem disposats a cercar amb tot el nostre entusiasme les fórmules jurídiques que puguin resoldre els nostres problemes sense perill de veure canviar el mapa d'Europa per la violència. Aquest procediment, d'altra banda, s'acorda amb el nostre ideal i s'adapta més al nostre temperament.

Certament, la història de Catalunya ens revela un poble de formació i d'evolució jurídica notables. Des de la seva constitució, a mitjan segle novè, hom troba com a fonament del dret públic i privat l'expressió de la voluntat col·lectiva. Tenim l'honra d'haver posseït un dels primers Parlaments d'Europa, abans i tot que Anglaterra tingués la seva Magna Carta. Es degut al nostre poble el primer codi internacional marítim, el llibre del Consolat de Mar, encara aplicat avui pels Tribunals de l'Amèrica del Nord i utilitzat per un dels organismes eixits de la Societats de les Nacions per a fixar els reglaments internacionals de la marina mercant.

Quan, en el segle xv[è] va sorgir, a Catalunya, el problema de substituir la dinastía extingida, hom va recórrer a un arbitratge jurídic, el Compromís de Casp. En el segle xvi[è], en ple triomf de la idea absolutista, el nostre poble proclamà que la llei no és obligatòria si imposa una injustícia. En fi, aquests darrers anys, quan la nostra Mancomunitat, avui desapareguda, va

propulsar l'obra de redreçament nacional, va usar del seu esforç entusiasta per donar gran impuls a l'ensenyament, a les obres públiques, a la cultura, a la investigació i al progrés de la història, de les ciències, de l'art i del dret. La nostra pàtria renaixent no ha dut al món cap doctrina de violència o de catàstrofe, sinó al contrari, un esperit de reconstrucció, de prosperitat, de cultura espiritual i fecunda.

No vull cansar-vos, senyors, amb una exposició del nostre problema particular. No és aquí el lloc. Només he volgut recordar-vos els nostres drets a prendre part en aquest Congrés. Diré, encara, per assenyalar allò que ens caracteritza entre els altres grups aquí representats, que Catalunya ha salvaguardat sempre la seva individualitat ; que sempre ha format una unitat territorial, la de les terres on és parlada la llengua catalana ; que, fins en les èpoques de gran decadència, la nostra llengua no ha reculat geogràficament ; i que el nostre ressorgiment ha arribat a crear un vast moviment intel·lectual. Tots els especialistes saben que la literatura catalana ja és una literatura nacional molt important i que el nostre poble té en conjunt una cultura molt superior a la que correspondria al seu estat polític.

Per a assegurar el desplegament de tot aquest esforç de la nostra ànima, Catalunya necessita primer que res els drets civils suprimits per la dictadura, i després garanties especials, d'acord amb el principi de l'auto-determinació. Mentre no siguin restablerts a Catalunya la justícia i els drets de l'home i mentre no sigui atorgat al nostre poble un mínim de llibertat, hi haurà a Catalunya, contra la nostra voluntat, cal dir-ho, un fogar de desordre, d'inquietud i de perill per a aquesta pau internacional que als diplomàtics de Ginebra costa tant d'assegurar.

Els altres grups es troben en una situació semblant. Potser hi ha grups l'existència dels quals és

negada, com si els homes o els Estats poguessin negar o modificar una realitat que s'imposa per ella mateixa. N'hi ha també que són acusats per l'Estat respectiu d'ésser uns pertorbadors insuportables. D'altres grups, que servaren el seny, han estat tot seguit acusats de manca de coratge.

Doncs bé: aquest congrés pacífic, però també ple de valor, donarà un bell exemple de franquesa i de lleialtat. Si hom no respon generosament al nostre gest franc i lleial, no serà culpa nostra. Els nostres aliats són la sinceritat, el respecte de les realitats, l'amor de la veritat, el pregon desig d'arribar a una solució conciliatòria. Desitgem—i és dir-ho tot d'una vegada — que aquestes siguin armes suficients per a lluitar contra l'esperit de persecució i d'intolerància i contra els procediments d'assimilació forçada.

Potser anem errats, però tenim la convicció que tots els qui desitgen realment la pau i la unió dels esperits en aquesta dissortada Europa, haurien d'ésser del nostre parer, i estar al nostre costat. A les arrels de la gran guerra hi havia alguns problemes de nacionalitat que foren magnífics pretextos. Avui, n'hi ha a dotzenes! ¿Pensen, potser, que podran ésser ofegats en la injustícia? Ens neguem a creure-ho; aquesta idea ens repugna. La injustícia només engendra la catàstrofe, la guerra!

Amb aquesta sincera convicció assistim, doncs, a aquest Congrés i us oferim la nostra col·laboració sense reserves, sense doble intenció, armats de fe i de bona voluntat. Són aquestes les mateixes armes que vosaltres arboreu i amb elles us diem, fins a la fi!» (*Aplaudiments.*)

En nom dels russos d'Estònia i Polònia, que entraren també en el moviment, parlà el professor Kurtxinski. Els delegats ucrainians, blanc-

russos i lituanians continuaren abstenint-se, malgrat l'exemple i les declaracions dels catalans.

Entre els discursos d'altres capdavanters, el Dr. Leo Motzkin fixà les dues finalitats del moviment. Primera : crear una entesa entre les minories. Segona : treballar perquè desaparegui la idea que existeixen a Europa 40 milions de ciutadans, gairebé el 15 % de tota la població, com un obstacle a la funció de l'Estat.

Molt notable sobretot el discurs del Dr. Paul Schiemann sobre l'evolució del dret públic i la diferenciació entre Comunitat d'Estat, la que resulta només de la vida en comú sobre un determinat territori, i Unitat de poble, la que radica en una cultura nacional comuna.

* * *

El treball acomplit en aquest Congrés fou copiós i dens. A partir d'aquestes reunions es començaren realment a estudiar i aclarir ensems els diferents problemes inherents a la qüestió de les nacionalitats i mitjans per a resoldre'ls.

Estaven inscrits a l'ordre del dia com a temes més importants : garantia de llibertat del desplegament cultural ; llengua ; igualtat econòmica ; garantia del dret de ciutadania ; igualtat electoral i lliure exercici del vot ; en fi, mitjans per reglamentar les divergències que poden presentar-se dins l'Estat o entre diferents Estats, sobre qüestions de nacionalitat : només

després d'un estudi seriós pot arribar-se a la comprensió mútua i a la possibilitat de pau estàbil, no sols entre les nacionalitats i l'Estat, sinó també entre els Estats.

Tota la tasca fou preparada en el si de les comissions especials que estudiaren respectivament les qüestions econòmiques, les jurídiques, les culturals i les d'organització.

Remarcarem només alguns dels treballs portats al plenari de l'Assemblea.

Una comunicació importantíssima del diputat Hasselblatt, autor de la llei estoniana sobre l'autonomia, sobre les fases de la realització de l'autonomia cultural alemanya a Estònia : dels tres mètodes legals per solucionar el problema de les nacionalitats (estipulacions amb garantia superestatal, convencions entre Estats i legislació interna dels Estats) que es completen mútuament, el diputat Hasselblatt mostra, per l'exemple eloqüent del seu país, el que es pot fer dins l'Estat quan hi ha realment el desig de resoldre el problema. Amb solucions així potser no caldria la garantia internacional, però el món l'exigirà cada dia més.

Sobre «la garantia de llibertat del desplegament cultural» fou brillant i fina la ponència del diputat Dr. Robinson, jueu de Lituània.

Garantia d'igualtat econòmica. Alguns es pregunten : ¿Hi ha relació entre l'economia i la qüestió de nacionalitats? Tothom, amb exemples, palesà que n'hi havia. La Comissió econòmica

estudià, aportant casos concrets, els procediments econòmics que poden emprar, i empren, els Estats contra les nacionalitats : boicotatge econòmic, justament dins els països proteccionistes ; nacionalització ; crèdits ; monopolis ; concessions i altres actes de favoritisme ; sindicació obligatòria ; impostos ; detenció i confiscació ; reforma agrària. El diputat Dr. Guendisch féu un clar report de les deliberacions de la Comissió sobre aquests punts. Els diputats Baczewski, Grünbaum i altres el completaren amb noves observacions. La matèria no fou, tanmateix, ni de molt, exhaurida.

Garantia del dret de ciutadania. Les ponències anaren a càrrec del Dr. de Jakabffy, que l'il·lustrà sobretot amb exemples dels països de la doble monarquia, i del Dr. Nurok, que parlà sobretot dels Estats bàltics.

Igualtat en matèria de dret electoral i del seu exercici. El Dr. Deak examinà els procediments de l'Estat per dissimular l'existència de reivindicacions de nacionalitats, fent-ne minvar la representació en els organismes públics (Parlament, etc.). El portant-veu de la delegació catalana féu observar, en discutir-se aquest punt, en el ple de l'Assemblea :

Sol·licito per un moment la vostra atenció per a tractar una qüestió molt important que no ha estat explícitament compresa en el programa del Congrés i que, tanmateix, té estreta relació amb la qüestió del dret de ciutadania i del dret electoral. Amb molta

brevetat, us donaré a conèixer el nostre punt de vista, fonamentat en recents experiències.

La reivindicació de garanties per als drets col·lectius d'una nacionalitat, o d'una minoria nacional, suposa l'existència dels drets individuals de l'home, dels drets civils ordinaris, del dret de lliure opinió, de vot i d'elecció, del dret de reunió i d'associació, de la llibertat de premsa i d'opinió, i de la llibertat de paraula : en fi, un mínim de llibertats individuals. Doncs bé : pot esdevenir-se que un grup minoritari, una nacionalitat, no tingui, en el país dintre el qual està comprès, aquests drets essencials de la persona humana. ¿Què s'esdevé aleshores? Els drets de la collectivitat desapareixen de cop. Per més que fixeu principis, que establiu reglaments, que doneu garanties— els principis, els reglaments i les garanties desapareixen sota un règim de dictadura. Poc hi fa que la dictadura sigui vermella o blanca ; això no ens interessa. Nosaltres generalitzem. Què cosa és la dictadura? L'abolició del Dret. I nosaltres treballem per al Dret, volem que el Dret regeixi la condició de les nacionalitats i de les minories nacionals. Sota la dictadura, l'exercici de tot dret esdevé impossible. Si accepteu la possibilitat d'un règim de violència, aleshores treballareu pel diable. Un bon dia, el dictador, per la seva voluntat sobirana, suprimirà les vostres llibertats, foragitarà els vostres representants i substituirà per homes seus els vostres delegats en les institucions públiques, us allunyarà dels consells d'administració de les vostres societats, us privarà dels drets civils i us confiscarà els béns. Si hi feu resistència us ficarà a la presó ; si protesteu, us imposarà grosses penyores ; la vostra premsa serà sotmesa a la censura ; en una paraula, sereu posats fora de la llei. A fi de comptes, ja no existireu ni com a individus lliures ni com a col·lectivitat. Perquè temem tot això fem aquesta observació, al nostre entendre, essencial : els

drets de l'individu són el fonament de tot dret col·lectiu. Si hom vol exercir drets nacionals, és absolutament necessari que hom pugui exercir els drets civils elementals. Per aquest motiu la situació dels grups que no tenen cap garantia de seguretat personal és extremadament greu ; no tenen la possibilitat de fer valer llurs desiderata col·lectius, d'una manera pacífica. Invito el Congrés a meditar sobre la gravetat d'aquesta qüestió.» (*Aplaudiments.*)

Qüestió de les llengües. «Jo crec expressar vostra opinió unànime—comença el ponent, diputat Dr. Schiemann—dient que és una vergonya per a la civilització que encara calgui formular aquesta reivindicació». Breu i clara exposició dels diversos aspectes del problema i solucions respectives.

Reglamentació de conflictes entre governs i grups nacionals. Importants ponències del doctor Medinger i del Dr. Margulies. «La primera condició per a reglamentar els conflictes és la bona voluntat de l'Estat majoritari».

Qüestions d'organització. El Dr. Flachbarth proposà : continuar el moviment amb major activitat ; preparar el vinent Congrés ; crear un butlletí ; impulsar la creació d'instituts d'estudis minoritaris ; instituir premis sobre el dret de minories. (1) Com a segon ponent de la Comis-

(1) El primer important que ha vingut és el de la Institució Patxot, convocat en desembre 1928. El premi és de mil lliures esterlines. Heus aquí la seva exposició de motius :

«Una llarga sèrie de fets demostra que el dret públic ha entrat en un període de fonamental evolució, i que les seves institucions s'estan transformant sobre bases diferents de les

sió, el portant-veu de la delegació catalana, sostingué així, en la penúltima sessió plenària, la seva proposta d'una enquesta :

Permeteu-me d'afegir unes breus observacions a la qüestió de l'enquesta que el Dr. Flachbarth, primer ponent, ha esmentat. Malgrat els bells resultats assolits i la gran precisió amb què han estat tractades la majoria de les qüestions en aquest Congrés, tothom reconeixerà que és impossible, en un termini tan curt, d'examinar els detalls dels problemes sota els caires diferents en què apareixen.

Els nostres grups són nombrosos : cadascun aporta diversos fets ; cadascun es troba en condicions especials, les quals a vegades difereixen sensiblement les unes de les altres ; cadascun reivindica solucions més o menys radicals, més o menys conciliadores ; cadascun ha de lluitar amb adversaris que posen en pràctica mètodes desnacionalitzadors, més o menys violents.

que predominaven en el període de l'avant-querra. Estudiant aquesta evolució, hom veu que, sobretot des del Tractat de Versalles, s'està formant un estat d'esperit nou, que s'inspira en nous principis, dels quals ni tan sols els més importants han pogut ésser, encara, recollits i sistematitzats per la ciència jurídica. La necessitat de resoldre els conflictes que provoca la vida real, i el desig de millorar llurs normes de solució, ha donat lloc ja a nombrosos fets que permeten fixar les característiques de la novella orientació. Entre ells, cal remarcar, d'una manera especial, ultra els Tractats signats d'ençà de 1918, l'actuació de la Societat de les Nacions, les sentències del Tribunal Permanent de Justícia Internacional, les convencions de l'Oficina Internacional del Treball, les publicacions de l'Acadèmia de Dret Internacional de La Haia, de l'Institut de Dret Internacional, de la «International Law Association», de la Fundació Carnegie per a la Pau Internacional, de la Unió d'Associacions per a la Societat de les Nacions, de la Unió Interparlamentària, dels Congressos de les Nacionalitats Minoritàries d'Europa i de gran nombre d'altres organitzacions, a totes les quals cal afegir-hi llibres recents d'autors remarcables. Tots aquests treballs, malgrat les oscil·lacions explicables per l'esforç

En aquestes condicions és difícil d'arribar a resultats d'ordre pràctic immediat. I tanmateix, un dels èxits del nostre Congrés consisteix certament en el fet, que hem assolit, a desgrat d'aquesta diversitat de circumstàncies i de punts de mira, decantar i precisar els principis sobre els quals estem tots d'acord.

Tant per les nostres reivindicacions immediates com pels principis teòrics essencials que hem formulat, en general hem adoptat, sense dubte, decisions importants. Així i tot, ¿no hi haurà fets i casos particulars interessants que hagin escapat a la nostra atenció? ¿Es possible d'arribar sempre a fixar pràcticament les regles vàlides per a tots els casos? Quan hom vulgui realitzar les nostres aspiracions, ¿no caldrà estudiar de nou i amb més minúcia encara cada cas individual?

Per altra part, tot i havent estudiat les qüestions a fons, el nostre Congrés ha eludit alguns punts interessants dels nostres problemes. Per exemple, el cas dels Estats que àdhuc neguen els drets civils a llurs

que representen, tendeixen a orientar el règim jurídic dels pobles vers un estat de consciència, en el qual les idees de «Nació», societat natural, i d'«Estat», concepció política, adquireixen nova importància i significat. El dret dels pobles a disposar de si mateixos, la limitació de la sobirania, la interdependència dels Estats i els drets de les minories de raça, de religió o de llengua, semblen ésser les manifestacions cabdals d'aquest novell estat de la consciència col·lectiva. Una conseqüència essencial i de primer ordre en resulta: és la necessitat de precisar la influència que el dret internacional exerceix sobre el dret intern que, fins ara, havia estat principalment dominat per la idea de la tota puixança de l'Estat, més que per la de la submissió de l'Estat a les exigències superiors del dret i de la justícia. Per tal de contribuir a què siguin formulats els principis jurídics que responen a la nova idealitat, la «Institució Patxot», de Catalunya, ha decidit convocar un Concurs, i atorgar un premi al millor «Tractat de Dret Públic general» que els exposi i sistematitzi, d'una manera científica, i que estudiï llur influència sobre les teories més recents del dret públic, i sobre la legislació i les altres fonts de dret de la post-guerra.»

minories i als quals he al·ludit aquest matí ; la garantia del manteniment i de l'aplicació adequada de les institucions de dret públic i privat que posseeixen certes minories, etc.

Per aquest motiu i per molts d'altres que comprendreu perfectament, crec que és necessari que facem recerques complementàries i molt minucioses sobre la situació, les necessitats, els arguments i les aspiracions de cada grup.

Aquesta enquesta, naturalment, ha d'ésser feta pel nostre Comitè permanent ajudat del Secretari. Això suposa que el Comitè s'haurà de posar a la tasca immediatament després del Congrés ; un òrgan permanent, l'activitat del qual ha d'ésser assegurada almenys fins a la reunió del pròxim Congrés, ens esdevé indispensable. El Dr. Flachbarth ja n'ha indicat les tasques més essencials. La convicció que tots tenim és que el moviment no s'ha d'aturar pas, sinó que, pel contrari, ha d'ésser continuat fins a la fi. La nostra tasca comença ara. Els grans resultats assolits pel nostre Congrés són, naturalment, el punt de partença d'aquesta enquesta. El Comitè redactarà un qüestionari que hauria d'ésser concebut amb la major amplitud possible. No cal insistir sobre els detalls que hauria de contenir aquest qüestionari ; jo només dic que tot el què es refereix al problema de cada minoria, les dades estadístiques, els fets precisos, les particularitats interessants, les orientacions, tot hi ha d'ésser comprès. El punt capital de l'enquesta radica en la redacció científica del qüestionari. Això incumbeix al Comitè i crec que en aquest punt, li hem d'atorgar tota la nostra confiança.

Desitjo, encara, que l'enquesta sigui realitzada prop de tots els grups de l'Europa central i oriental, fins dels que no han estat invitats o encoratjats a prendre part al nostre Congrés. No podem deixar de considerar certs problemes immediats i candents

de l'Occident europeu que s'imposaran algun dia a la nostra atenció. D'altra part, si haguéssim estat més informats sobre la situació de cada grup individual, també ens hauria estat possible, sense discutir massa, de decidir si tal o tal altre grup que truca a la nostra porta, podia ésser admès. L'enquesta s'ha d'estendre fins a aquests grups, a fi que tots els grups organitzats, des dels més grans als més petits, tinguin la possibilitat de participar en les nostres tasques. Cap d'ells no ha de tenir por de formular reivindicacions massa grosses. Per bé que, si volem assolir quelcom, cal sempre limitar un xic els desigs. Si un exèrcit vol arribar a un grau suprem de puixança ha de seguir una tàctica determinada. Com més hàbil és aquesta tàctica, millor és el resultat. Demés, la millor tàctica, en el camp pacífic, és armar-se d'arguments.

Admetem que el qüestionari estigui a punt d'aquí dos o més mesos; no és convenient obrar de pressa. Aleshores caldrà adreçar-lo a tots els representants dels grups, els quals recolliran els fets que els atanyen i les opinions dels diferents partits de llur grup. No vull estendre'm aquí sobre totes les mesures que caldrà prendre perquè l'enquesta sigui feta científicament i portada a fons. Cal aportar dades exactes per a tenir una imatge fidel de cada problema. Podrem llavors classificar les respostes i classificar-les molt fàcilment en dos sentits.

Primer. Informació. Seria superflu de remarcar la utilitat dels resultats del qüestionari. En tot moment, hom tindrà a mà una documentació controlada i autèntica sobre cada grup i cada problema. El Secretariat, els dirigents dels grups i el Comitè permanent tenen necessitat d'aquesta documentació per a l'estudi de les qüestions, per a respondre a les sol·licituds d'informacions i àdhuc per a exercir una acció de propaganda. Suposo, doncs, l'existència d'un Butlletí

que serveixi d'òrgan al nostre moviment i que sigui una font d'informació per a tothom, el qual haurà de publicar-se en alemany i francès, i, si goso demanar-ho, que tingui un resum en anglès, sobretot, això darrer, per informar els americans que s'interessen força per aquestes qüestions.

Segon. Hi ha encara la tasca més important. Si ha calgut fer sovint observacions sobre les ponències presentades i si després ha calgut acontentar-se, a vegades, amb resolucions provisionals, és perquè, fins els que coneixen molt bé cada aspecte de la qüestió no disposen de les informacions necessàries sobre la situació de cada grup. Per tant, l'enquesta ens permetrà de :

a) Classificar els grups segons llur importància, llur situació i llurs necessitats ; grups compactes que tenen necessitat (ho dic a títol d'exemple) de l'autonomia territorial ; grups dispersos que poden satisfer-se amb l'autonomia cultural, etc.

b) Completar, així, els resultats de les ponències sobre les qüestions més importants, com la de les llengües, que encara s'ha d'elucidar més, la de l'autonomia cultural, la qüestió econòmica, política, fiscal, etcètera, ja tractades aquí ; preparar altres ponències com, per exemple, sobre la qüestió dels drets civils en general, sobre la garantía per a les peculiars Institucions jurídiques d'una minoria, etc., etc. Com fins ara, la missió de redactar aquestes memòries serà confiada naturalment a les personalitats més eminents dels distints grups, però també, si cal, a personalitats d'anomenada internacional que s'ocupin especialment de l'estudi d'aquestes qüestions.

I ara arribem al punt essencial. Les conclusions d'aquestes ponències o memòries formaran, junt amb les decisions adoptades fins ara, tot un sistema de solucions que poden servir de programa als nostres vinents Congressos. No es tracta d'un programa

limitat, i indecís, sinó d'un programa complet, compacte i clar, que englobaria tots els casos i podria satisfer totes les exigències. Caldria que sempre les ponències fossin escrites a màquina i distribuïdes entre el grups unes setmanes abans del Congrés, de manera que hi hagués temps per estudiar-les i aportar-hi les esmenes que calguessin.

D'aquesta manera, ja el vinent Congrés podria deixar de banda tots els detalls de la qüestió per a concentrar la seva atenció en la discussió dels resultats, estendre'ls, si fos necessari, i resumir-los, si fos possible. Les resolucions del Congrés han d'esdevenir així el programa ferm de tots els grups, tant dels petits com dels grossos, tant dels protegits pels tractats com dels no protegits ; així tindrem unes normes d'acció, una llista de les nostres reivindicacions comunes.

Al costat d'això, ens caldria trobar la manera d'assolir, al més aviat i al més eficaçment possible, les finalitats desitjades. Crec que aviat arribarà el moment de menar una acció amplíssima per il·lustrar l'opinió pública, una acció prop del major nombre dels Estats directament interessats i en la qual haurem de posar en joc tota la força de la nostra organització per acostar-nos a l'assoliment dels nostres drets si és que l'Europa vol realment salvar-se del caos de la guerra i de la decadència fatal que la sotgen.

Com ja ho he dit, el nostre moviment no ha de tenir un moment de repòs abans. No hem de deixar d'informar l'opinió fins i tant que les nostres idees no siguin patrimoni comú de les masses. Hem de declarar als qui ens acusen d'ésser uns pertorbadors que volem justament posar ordre en l'anarquia internacional dels nostres dies. L'ordre aparent d'avui, fonamentat en la injustícia, només és font d'injustícies. ¡I encara hi ha gent com el senyor Mello Franco

que voldria veure com aquesta injustícia es transforma en regla! D'altra banda, ja no és possible d'aturar el nostre moviment. El seu ímpetu és més fort que nosaltres; voler-lo aturar seria tan insensat com voler aturar la vida.

Senyors, perdoneu-me si no he tractat amb més detall aquest programa. Espero que tots, amb els vostres coneixements i les vostres experiències contribuireu a fer prevaler les idees que aquí només he exposat de pressa i corrents.» (*Aplaudiments.*)

El Congrés es clogué enmig de gran entusiasme. El president Wilfan remarcà que era molt apreciable la tasca acomplida; que no sols el moviment feia declaracions de principi, sinó també tasca pràctica i detallada.

Heus aquí el text de les resolucions:

Resolució relativa a la garantia del lliure desplegament cultural

El Congrés recorda la resolució adoptada l'any passat:

«En els Estats d'Europa dins les fronteres dels quals viuen grups nacionals diversos, cadascun d'aquests grups ha de tenir el dret a sostenir i desplegar les seves particularitats nacionals per mitjà d'institucions públiques autònomes organitzades, segons les circumstàncies, a base del principi personal o del principi territorial.

Els delegats veuen en aquest dret d'autonomia el mitjà d'arribar, en els Estats indicats, a una col·laboració lleial i exempta de malentesos de tots els

ciutadans tant de les majories com de les minories, i a millorar les relacions dels pobles europeus entre sí.

Respecte això, el Congrés afirma, expressament :

1.r Que la constitució de l'existència d'una administració cultural nacional i la fundació d'associacions de tendències anàlogues han d'ésser determinades per la lliure voluntat de la minoria interessada, única autoritzada a prendre decisió en la matèria.

2.on El fet, per tota persona, de declarar obertament que pertany a una nacionalitat i, quan sigui creat un registre nacional, el fet de fer-s'hi inscriure, no pot ésser discutit ni controlat i ha d'ésser protegit per la llei i no ha de portar, a l'individu o al grup nacional a què pertanyi, cap mena de desavantatge en la vida pública.

3.r L'Estat i les administracions que satisfan les necessitats de la vida cultural per mitjà de cabals públics tenen l'obligació de subvencionar aquesta autonomia, sobretot en les mateixes proporcions amb què satisfan les necessitats de la vida cultural del poble majoritari.

Resolució relativa a la garantia de la igualtat econòmica

«Sense igualtat en el Domini econòmic dels ciutadans de totes les nacionalitats residents en un Estat, la llibertat cultural nacional, reconeguda com el principi moral bàsic de les relacions entre els pobles, no és sinó una paraula vana. La garantia, de dret i de fet, de condicions iguals en la lluita per l'existència, forma part, sense dubte i en primera línia, de la completa igualtat civil i de l'entera garantia de la vida i de la llibertat. .L'Estat no ha de practicar cap mena de proteccionisme econòmic que tendeixi a portar perjudici als ciutadans pertanyents a una

minoria. L'Estat, així mateix, en tant que patró públic o privat, tampoc no ha de tractar els ciutadans que pertanyen a una minoria d'altra manera que com tracta els del poble majoritari. La creació de condicions que donessin per resultat l'exclusió de l'exercici de certes professions als ciutadans de les minories és inadmissible. L'Estat no ha de prendre cap mesura ni n'ha de tolerar cap que tingui per resultat privar intencionalment i pràcticament els ciutadans minoritaris de llur manera de viure. La fortuna i els béns que pertanyen als ciutadans d'una minoria nacional gaudeixen el mateix que els dels altres de la protecció atorgada per l'Estat a la propietat privada. En dret civil, administratiu, comercial, industrial i de mines, així com en matèria d'impostos i de legislació obrera, cap diferència teòrica o pràctica no pot ésser establerta entre els ciutadans d'una minoria i els de la majoria nacional. El mateix ha d'esdevenir en la reforma agrària, per a l'aplicació de la qual s'ha de procedir de manera que el patrimoni immobiliari de les minories no sigui especialment lesionat i que llur situació econòmica no sigui compromesa o afeblida. Quan s'arrangin qüestions econòmiques en les quals els ciutadans d'una minoria podrien ésser essencialment lesionats, no s'ha d'usar de cap procediment especial que tendeixi a provocar excepcions en contradicció amb el dret i el procediment vigents.»

«Per tant, en totes les empreses públiques de l'Estat, així com en tots el monopolis, especialment en els de correus i ferrocarrils, els interessos dels ciutadans de les minories han d'ésser tractats en un pla d'igualtat amb els de la població majoritària, en el domini de l'agricultura, del comerç, de la indústria, així com en totes les altres professions per a l'exercici de les quals l'Estat atorga concessions, llicències, crèdits, socorsos i favors especials. Quan l'Estat exerceix la seva influència en el domini de l'economia privada

per la creació de corporacions de dret públic, així com llà on es manifesti aquesta influència per la creació d'organitzacions obligatòries, el patrimoni econòmic de les nacionalitats ha d'ésser pres en consideració. També s'ha de procurar que la determinació dels dies de repòs legal no porti cap dany als ciutadans d'una minoria nacional. El foment del boicotatge econòmic de ciutadans d'una minoria ha d'ésser reprimit. El sistema de les compensacions als propietaris expropiats no ha de provocar un desplaçament de l'equilibri financier en detriment del grup minoritari. A fi d'evitar o, si més no, de reduir la possibilitat d'aquestes lesions econòmiques i d'altres, el Congrés recomana :

1.r) La introducció de regles detallades en totes les ordenacions econòmiques que emanin de l'Estat.

2.on) Una participació adequada de les nacionalitats en la direcció de les empreses i corporacions econòmiques oficials de l'Estat.

3.r) La institució de mesures legals de protecció econòmica.

Resolució relativa a la garantia del dret de ciutadania

«1.r) Cada individu té dret a tenir una ciutadania.

2.on) El dret de ciutadania és un dret adquirit que només es pot perdre per un acte de lliure voluntat, amb el ben entès que aquest acte de lliure voluntat pot resultar de certs actes concloents.

3.r) La conclusió pels Estats interessats de tractats similars a la Convenció de Roma és un mitjà apropiat per a la solució del problema de ciutadania, que ha esdevingut, en relació amb els trasbalsaments dels Estats, d'una candent actualitat per alguns centenars de milers de persones que, sense haver-ho me-

rescut, han perdut llurs drets del ciutadà i són, per aquesta causa, lliurats a la inseguretat i a la misèria econòmiques..

La Conferència recomana, per conseqüent, pel que es refereix al territori de l'antiga monarquia austro-hongaresa, la ratificació de la convenció de Roma pels Estats successors.

Pel que es refereix al territori de l'antic imperi rus, hom ha de recomanar la introducció en la legislació dels Estats successors de les disposicions del Tractat de Versalles relatives a aquesta qüestió i fins llur aplicació, i sots condició d'abolir simultàniament les mesures policíaques i d'excepció que daten del règim tsarista.»

Resolució relativa a la igualtat en matèria de dret electoral i del seu exercici

«El Congrés demana l'aplicació de sistemes electorals que permetin tenir a les minories nacionals, en els parlaments i institucions autònomes, una representació proporcionada a llur força numèrica en relació a la població global de l'Estat.

«Tota geometria electoral artificial, tot procediment que tendeixi a afavorir la majoria i tota altra mena de disposicions i mesures electorals, sobretot les que, durant l'exercici del dret electoral, tendeixen a lesionar les minories nacionals, estan en contradicció amb el principi de la igualtat de drets.

«En interès dels propis Estats i de la col·laboració pacífica responsable i productora de les minories nacionals a les funcions de l'Estat, cal que hom atorgui, a cada minoria nacional, en la mesura del que sigui possible, una representació en el parlament i en les corporacions autònomes. Cal evitar, sobretot, tota

modificació de la llei electoral que tingui per objecte privar les minories nacionals de llur representació parlamentària.»

Resolució relativa a la reglamentació de la qüestió de la llengua

«L'Estat reglamenta l'ús de la llengua només en el domini administratiu i en les relacions entre els òrgans de l'Estat i els ciutadans. Quant a les relacions privades i públiques d'ordre cultural, científic o social, dels ciutadans entre ells, aquests darrers han de tenir completa llibertat per a escollir la llengua que els plagui emprar.

»Cada nacionalitat té dret a servir-se de la seva llengua en el domini de la religió.

»Tota nacionalitat inclosa dintre d'un Estat té dret a tenir Escoles en les quals la llengua d'ensenyament i d'exàmens serà la seva.

»L'ús i l'ortografia dels noms (noms patronímics i cognoms) constitueix un dret personal dels ciutadans i és inadmisible tota ingerència de l'Estat en aquest domini.

»En els territoris on hi ha una nacionalitat que viu en masses compactes, la seva llengua substitueix la llengua de l'Estat.

»Els òrgans centrals d'Estat vénen obligats a acceptar les sol·licituds escrites en les llengües parlades dintre de l'Estat i de respondre-hi en les mateixes llengües. La possibilitat de l'ús d'aquestes llengües en les relacions verbals ha d'ésser garantida.

»En les institucions d'Estat de les diferents regions i en les institucions autònomes, les llengües parlades a la regió han d'ésser admeses per a les relacions verbals i escrites.

Resolució relativa als procediments per a la solució dels conflictes entre els governs i els grups nacionals

La codificació dels drets de les minories en els tractats internacionals, la declaració segons la qual la violació d'aquests drets és un fet de caràcter internacional, el compromís de la S. de les N. de garantitzar la protecció d'aquests drets, és un esdeveniment d'una importància històrica considerable per l'esdevenidor. Amb això ha estat creat un fòrum internacional per a la reglamentació de les qüestions de les minories sots forma de Consell de la S. de N.

La reglamentació actual ha resultat insuficient, car instituеix el Consell de la S. de N., no solament com un tribunal suprem i d'última instància, sinó com l'únic tribunal i de primera instància per a la reglamentació dels conflictes produïts per la violació dels drets de les minories ; amb aquesta comesa, al Consell de la S. de N. se li encomanen tasques que no estan d'acord amb la seva naturalesa. Les qüestions no es presenten al seu davant sinó quan el conflicte ja ha esclatat. D'aquesta faisó, el primer pas per a la reglamentció i la solució de qüestions que interessen la situació internacional es troba de cop i volta plantejat davant del fòrum internacional.

Davant d'aquest estat de coses, el Congrés remarca la necessitat de trobar camins propicis a impedir el conflicte o l'agreujament dels conflictes i que puguin menar a la solució de tots els problemes que es puguin presentar en les relacions entre majories i minories en el territori de l'Estat respectiu, mitjançant negociacions entre el govern i la minoria, tot salvaguardant l'absoluta igualtat.

El Congrés remarca amb insistència l'enorme importància moral i pràctica que té la reglamentació dels problemes entre minories i majories per deliberacions

comunes i amb la participació de les minories. En aquesta avinentesa, el Consell recorda la suggestió reiterada de la Unió interparlamentària relativa a la creació de comissions paritàries.

El Congrés considera, demés, insuficient el procediment actualment en vigor en el Consell de la S. de N. per tractar les qüestions minoritàries i amb el qual hom vol justificar el compliment de la tasca que els tractats han encomanat a l'esmentat Consell.. Pel sol fet que aquest procediment no tracta les minories interessades com a parts en el plet i que ni els reconeix el dret d'ésser informades de les decisions o de les raons de les decisions, aquest procediment fa molt difícil la solució dels problemes i la creació d'una atmosfera de confiança. Per això el Congrés, d'acord amb la Unió de les Associacions per la S. de N. i la Internacional Law Association reitera la reivindicació relativa a la completa publicitat legal de les discussions sobre les qüestions de les minories i mentre no sigui reconegut a la minoria el dret de la part igual, reitera la reivindicació de l'audició de les minories quan aquests problemes siguin discutits i espera que cada membre de la S. de N. tingui dret a plantejar davant del Consell un problema minoritari.

El Congrés veu en el Consell de la S. de N. el fòrum més important per a la solució dels conflictes entre els pobles i per a la pacificació del món i s'interessa de la faisó més viva a la solució de les dificultats sollevades pel contrast entre la idea i la realitat i desitja que la S. de N. sigui el què veritablement hauria d'ésser.

Considera la creació de les relacions de confiança entre la S. de N. i les nacions i, més particularment, entre la S. de N. i les minories nacionals com una tasca urgent al compliment de la qual totes les minories tenen el deure de contribuir.

El Congrés declara nuls i no realitzats tots els renunciaments d'un grup nacional als seus drets minoritaris, que són drets fonamentals i integrals de tot grup nacional, independentment de la qüestió de saber si aquests drets han estat explícitament formulats en els tractats i de si per part dels governs hi ha hagut temptativa d'assolir per la pressió aquest renunciament, com una violació de l'ordre públic. El Congrés recorda la decisió adoptada per unanimitat per l'Assemblea de la S. de N. el 21 de setembre de 1922 i el compromís moral que aital decisió conté, pels Estats que no estan lligats per tractats de minories, de conformar-se als principis estipulats en aquells tractats.

El Congrés confia que el desplegament de la S. de N. en el sentit de la realització de la idea en què es fonamenta depèn del desplegament de l'opinió pública mundial i de la solidaritat humana així com de la força de l'opinió pública. El Congrés considera que una de les tasques i un dels deures més importants de les minories nacionals que prenen part en aquest Congrés, les quals, per altra banda, aquí mateix ho reconeixen solemnement, és de contribuir-hi amb zel i fervor, en col·laboració amb les altres organitzacions internacionals.

Resolució relativa a la qüestió d'organització

«1.r) El Congrés decideix que tindrà lloc un segon Congrés i a aquest efecte nomena un Comitè preparatori. Tots els membres del Comitè tenen dret a fer-se representar per una altra persona Hom posa a disposició del Comitè preparatori, que haurà de determinar la data exacta del pròxim Congrès, un Secretari executiu, la residència i les funcions del qual seran determinades pel Comitè.

2.on) Demés dels preparatius per al pròxim Congrés, el Secretari estarà encarregat de publicar un Butlletí en francès i en alemany consagrat als esdeveniments més importants de la vida de les minories. El programa d'aquest Butlletí serà determinat pel Comitè.

3.r) A fi d'establir exactament el nombre i la situació de les minories hom realitzarà una enquesta i els grups representats en el Congrés són invitats a ajudar com millor sàpiguen al Comitè preparatori en el compliment d'aquesta tasca.

CAPITOL X

EL TERCER CONGRÉS DE LES NACIONALITATS EUROPEES

Les sessions del terç Congrés es celebraren a Ginebra els dies 22 a 24 inclusiu d'agost de 1927.

Els temes del programa eren : resultats obtinguts o fracassos dels grups nacionals des de la reunió anterior ; la intolerància en matèria nacional com a perill per a la pau europea ; col·laboració nacional i internacional de les nacionalitats ; problema de les llengües ; sobirania nacional i dret de minories ; la ciència de les nacionalitats ; organització i propaganda.

El Congrés, amb tal programa, acreixia l'interès assolit els altres anys. Durant l'any anterior s'havia instal·lat a Viena el Secretariat permanent, intensificant així les relacions entre la major part dels grups.

La importància que havia pres el moviment, determinà una maniobra per a fer-lo fracassar. Ja les sessions preparatòries hagueren d'esmerçar-se a discutir l'admissió del grup frisi.

Les enquestes realitzades, les informacions rebudes portaven el convenciment que aquest grup no reunia les condicions que havien estat exigides als altres per a entrar. En tot cas, calia redactar uns principis novells d'admissió, i estatuir el reglament de l'organització total. Els grups d'Alemanya (polonesos, serbis de Lusàcia, danesos) més els polacs de Letònia, Lituània i Txecoslovàquia plantejaven, com una qüestió de gabinet, l'admissió del grup frisi, i amenaçaven retirar-se si no eren atesos.

Dins aquesta atmosfera intranquil·la es desplegaren les tasques del Congrés. Hom treballà fermament, neguitosament. L'incident no es produí fins a la penúltima sessió.

Assistien, si fa no fa, els mateixos grups que a la reunió anterior. Com a espectadors, els ucranians i russos blancs de Polònia. Més de cinquanta delegats, altres tants «attachés» i molta assistència de premsa. Els treballs foren preparats activament dins les tres comissions, anomenades com a l'any anterior.

* * *

En la sessió d'obertura, parlaren tots els membres del Consell permanent (Præsidium). El president Wilfan resumí les tasques realitzades; i remarcà l'activitat de les associacions internacionals, la reconeixença oficial a Letònia dels drets de minories, les manifestacions hostils que s'ha-

vien produït contra aquest dret dins la S. de N., i, en fi, la necessitat de suprimir les divergències sense importància, existents entre els grups minoritaris, per a obtenir les finalitats comunes dins l'interès de la humanitat.

Els representants alemany, hongarès i jueu glossaren la importància mundial que prenia el moviment i l'eixamplament de la qüestió, pel fet de renunciar els grups als planys particularistes. El representant polonès, per contra, advertí que tota solució esquemàtica del problema resultaria falsa, donades les grans diferències existents en la constitució de cada grup.

El discurs del President de la delegació catalana fou una dissertació sobre la necessitat fatal de triomf de moviments com aquest que encarnen un desig suprem de justícia. «El dret—digué—, heus aquí la nostra força». «L'oposició a una alliberació justa és sempre inútil, si aquesta alliberació és sostinguda amb fe i voluntat».

Abans de cloure la sessió, el president comunicà que els partits alemanys de Caríntia havien elaborat un projecte de llei tendint a concedir a la minoria eslovena els drets de lliure desplegament cultural, segons les resolucions del Segon Congrés de Nacionalitats. Fou observat, però, segons l'esperit del mateix Congrés, que cal la consulta prèvia i l'adhesió del grup minoritari a la preparació d'una llei així.

* * *

La discussió del punt «sobirania de l'Estat i dret de minories» palesà les discrepàncies doctrinals existents. Mentre el ponent del grup jueu mostrà que els drets de minories limitaven la sobirania de l'Estat, el ponent del grup hongarès sostingué que no la limitaven, però que hi havia una falsa concepció, a revisar, del que és la sobirania.

La qüestió de minories—digué un altre orador,—correspon a la política exterior i ha d'ésser considerada per l'Estat com una qüestió d'aquesta mena, sense cap minva, per tant, de la seva sobirania.

El president de la delegació catalana feu observar a tal propòsit la superioritat creixent que es concedeix cada dia al dret de gents sobre el dret de l'Estat, i remarcà les diferències essencials de principi que cal posar com a fonament de les definicions de nacionalitat i de funció estatal. L'Estat ha d'organitzar-se per al servei de la Nació, representant únic de les Sobiranies i, en cas de conflicte, el dret polític ha de cedir davant el dret natural.

Un altre orador, el Dr. Heller, pensa que els drets de les minories podrien ésser objecte d'una convenció internacional, com n'hi ha d'altres ; es tractaria, doncs, d'un límit a la sobirania lliurement acceptada per cada Estat signatari ; separant, d'altra banda, les qüestions concernents a l'Estat i les que interessen a les nacionalitats, podria resoldre's el problema de la sobirania.

La majoria dels Estats, tots els civilitzats —observa finalment el Dr. Schiemann—tenen la sobirania limitada per l'obligació pràctica de tolerància en matèria confessional. Si la confessió és lliure, no subordinada a la sobirania de l'Estat, igualment poden constituir-se lliures comunitats nacionals, col·laborant lliurement amb l'Estat.

* * *

Un discurs del Dr. Wilfan precedeix la discussió sobre el tema «la intolerància en matèria nacional com a perill per a la pau». Només una entesa entre majories i minories podrà esvair el perill de guerra. La crida pacífica de les minories contribuirà a atenuar els odis nascuts de la intolerància.

El Dr. Ammende, en la seva ponència, parteix d'aquest principi : el factor essencial de l'esclat d'una guerra radica en l'atmosfera propícia als conflictes guerrers. L'ambient d'abans de la guerra fou influenciat i dominat per la qüestió nacionalitària. No sols presenta, com a exemple, la situació crítica de l'Estat austríac, (1) minat pels nacionalismes i afeblit per la manca de solució al problema, ans bé constata que si avui el co-

(1) Així, per exemple, abans de la guerra, en els territoris de la Doble Monarquia, a Hongria més potser que a Austria, les temptatives violents d'assimilació dels elements al·lògens, provocaren la resistència de les minories a la desnacionalització. Per comptes d'obtenir la unitat moral desitjada, aquella política assimilista produí els malcontentaments, les fermentacions i els irredentismes, que foren causa determinant de la guerra mundial.

munisme ha pogut fer de Rússia una federació de nacionalitats diverses és perquè sabé treure les conclusions lògiques d'un moviment que, a partir de 1905, tenia per objecte la transformació de l'imperi tsarista a base de les llibertats nacionals. A partir d'aquesta data, les nacionalitats s'havien aplegat, a Rússia, en una federació, federalista i autonomista, que disposava a la Duma de més de 130 diputats. El que no pogué ferse a Rússia abans de la guerra esdevingué després un dels més forts instruments de propaganda dels Soviets.

Així, doncs, la causa fonamental, la condició psicològica que facilitava la topada guerrera era la qüestió de les nacionalitats. Després de la guerra, el nombre de persones que viuen, com a minoria, en Estats al·lògens, ha minvat moltíssim ; però el nombre de grups minoritaris ha augmentat. Avui, més que ahir, hi ha minories de tota mena i de tot matís. Això era fatal, donada la mescla de nacionalitats existent a l'Europa central i oriental. Sens dubte hi ha alguna injustícia en el nou traçat de fronteres ; però, encara que les fronteres fossin rectificades, hi haurà, necessàriament, minories nacionals. Ara bé : és possible destruir-les ? La guerra ha accentuat el sentiment de solidaritat nacional ; ara més que mai els grups dispersos d'una mateixa nacionalitat senten, per damunt les fronteres oficials dels Estats, la comunitat nacional cultural. Si és fatal que hi hagi minories, és també fatal que aques-

tes sentin la identitat de sang, de llengua i de cultura intel·lectual que anomenem solidaritat nacional. Si aquest sentiment no és respectat, fatalment es produiran també inquietuds i molèsties a l'interior dels Estats que tenen minories, i a l'exterior entre aquests Estats i els països representatius de cada minoria. I quan l'estat d'irritació arriba a aguditzar-se, ja no hi ha arguments que aturin l'esclat de les passions. Ni els interessos econòmics ni la lògica compten llavors per res. Només els sentiments i els instints dominen i decideixen la situació. Només donant a les minories garanties eficients contra els intents de desnacionalitzar-les, podrà obtenir-se la tranquil·litat de les minories i llur adhesió plena a l'Estat on estiguin enclavades.

La S. de N. té l'obligació de donar aquesta garantia. Com ha advertit de Jouvenel res no és tant nociu per a la S. de N. com la preocupació que té d'evitar els problemes més importants que planteja el manteniment de la pau europea.

Pertany al portantveu de la delegació catalana l'exposició a fons del problema. Heus aquí el resum oficial del discurs :

«Prou haureu notat que en els parlaments de tots els grups tothom parla de la pau Totes les declaracions parteixen sempre del nostre pacifisme essencial. I, si parlem tant de la pau, és que tenim pressentiments justificats de guerra. Però, per damunt de la pau, nosaltres posem la justícia. La gran pau, la pau autèntica, és aquella que es fonamenta en

un perfecte acord entre la realitat de l'estat polític d'un poble i les exigències de la justícia. Hom pot viure, ben cert, dins el desacord, és a dir, en la injustícia. Però, si, després de l'exhauriment de tots els recursos pacífics, ve un dia que esclata la revolta, no podrem pas atribuir-ne la responsabilitat a aquell que s'haurà revoltat, sinó al qui, amb els seus actes de violència, haurà sembrat en els esperits la rancúnia i la venjança, llevat i mòbil de totes les lluites.

La situació d'Europa no podrà considerar-se inalterable fins al moment que reposarà damunt les lleis de la justícia. Mentre hi haurà en el món una justícia a donar i hom es resistirà a donar-la, la guerra serà inevitable. Ara com ara, el nostre problema és un problema de justícia natural, de moralitat internacional. El fet de desnacionalitzar mitjançant procediments coercitius és contrari a les lleis de la naturalesa. Aquests procediments són injustos i, en conseqüència, immorals. Tendeixen a la degradació dels homes.

Vet ací el resultat de la darrera guerra europea. La victòria no es coronà amb una solució definitiva dels nostres problemes. Solucionà molts casos però sembrà també la llavor de noves discòrdies. ¿Caldrà retreure el cas de l'Imperi de Napoleó? Tot allò que fou edificat per la força, fou enrunat per la força. La força no pot crear sinó un estat patològic, efímer per tant. Només un estat jurídic pot evitar la malaltia, és a dir, la guerra.

Demanem que aquesta justícia sigui organitzada. L'organització de la justícia és indispensable per tal de fer que imperi en tota col·lectivitat l'ordre i la pau. Sense aquesta justícia no és pas possible d'establir un ordre polític europeu orgànic i sòlid.

Ens encoratgen els visibles progresos realitzats aquests darrers anys en matèria de Dret internacional. Treballem amb l'esperança ferma, que, en els

tractats entre els pobles civilitzats, la justícia acabarà per eliminar la força brutal i que, en la lluita inevitable entre les col·lectivitats humanes, els procediments de violència i d'intolerància seran substituïts pels procediments de lluita purament intel·lectual.

En la primera part de la seva ponència, el Dr. Ammende, ha desplegat perfectament la seva tesi sobre el perill que implica per a la pau, l'irredentisme provocat per les temptatives d'assimilació de l'Estat. Hi afegiré, per la meva banda, que la reacció natural contra el desig d'assimilació implica un perill major per al mateix Estat; evidentment, organitzades en institucions autònomes, amb una personalitat moral i, naturalment, una equivalent personalitat, les minories serien força menys perilloses per a l'Estat, que no així desorganitzades i irresponsables (1). El doctor Ammende ha demostrat prou clarament com el

(1) Les temences dels adversaris del dret de minories, ¿s'han acomplit? Realment aquestes garanties ¿han estimulat els irredentismes? Han provocat conflictes internacionals? ¿S'han creat, com temia Mello Franco, a l'interior de cada país, fogars d'agitació, de resistència i d'alta traïció?

Res d'això. L'existència i aplicació del dret ha servit justament per a acostar lleialment els minoritaris a la política de l'Estat. En els Estats bàltics l'èxit ha estat gairebé ideal. Cert és que la situació geogràfica de certes minories (els alemanys de Iugoslàvia, Romania i els Estats bàltics, per exemple) no dóna lloc a l'existència d'irredentismes. Però, àdhuc en circumstàncies polítiques i geogràfiques desfavorables, hi ha resultats encoratjadors: així els alemanys de Txecoeslovàquia—representants de tres milions d'habitants, la quarta part de l'Estat—han entrat en el govern. L'harmonia entre Estat i minories és, doncs, possible, més a base de comprensió i respecte per part de l'Estat, que per exigències prèvies de lleialisme estatal a les minories. Són aquestes, les febles, que han de garantitzar-se; no l'Estat, que és el fort.

Tampoc s'han enverinat les relacions internacionals per causa del dret de minories. Hi ha només el perill que s'enverinin per causa de no aplicar-se el dret, o aplicar-se malament. Per dir-ho amb tota justesa: si dos Estats volen viure en pau, el dret de les minories respectives no els en privarà pas; tampoc els privarà, si volen, de fer-se la guerra.

tracte infligit per l'Estat a les seves minories, afecta les relacions entre l'Estat i l'Estat connacional dels perseguits. I també com aquesta tensió pot arribar a afeblir l'ordre internacional i provocar una guerra més general. Sense referir-nos a la Gran Guerra, i a l'atmosfera que va precedir-la, l'Orient d'Europa ens n'ha ofert qui-sap-los exemples. N'hi ha prou amb retreure les «atrocitats búlgares» o les «històries de Creta». Els esdeveniments afecten llavors a tots els Estats interessats en el manteniment de l'ordre. «En aquest món actual,—deia en el seu discurs del 11 de febrer de 1918 el president Wilson,—la Justícia i el Dret dels pobles afecten tot el camp de les relacions internacionals, igual que l'obtenció de les primeres matèries i les equitatives condicions comercials.»

I, a propòsit, deixeu-me recordar allò que vaig exposar l'any passat. És a dir, que els drets de l'individu formen la base de tot dret col·lectiu; que, si volem exercir uns drets nacionals, cal forçadament que puguem exercir els drets cívics elementals. Caldria així mateix unes garanties internacionals contra qualsevol tirania. Aquestes garanties vénen a ésser indispensables per a la pau.

Wilson havia exposat aquest principi en el seu discurs del 22 de gener de 1917. «Hi ha, entre les nacions organitzades, alguna cosa més profunda que la igualtat de drets. Cap pau no serà de durada, si no reconeix o no accepta el principi que els governs reben totes llurs atribucions del consentiment dels pobles governats.»

I podríem afegir encara que allí on hi ha la tirania, hi ha la revolta i, per tant, la guerra. Bluntschli ho ha dit en la seva «Teoria general de l'Estat» : «Una nacionalitat atacada per l'Estat en la seva existència moral i intel·lectual, és naturalment incitada a una resistència enèrgica : motiu, el més just, de revolta

contra la tirania.» Tota opressió d'un poble implica un perill de guerra. La política espanyola a Cuba motivà la guerra amb els Estats Units. Ací tenim un exemple eloqüent : «La cultura, la raça, la llengua —escriu l'austríac Renner—no han pas conservat Cuba en mans de la mare pàtria.» I, al revés, una moderació, feta encara més circumspecta per la guerra de la Independència americana, ha mantingut, fins ara, en mans d'Anglaterra, el domini del Canadà, per bé que una bona part de la població pertany a una nacionalitat lingüística, la francesa, dotada d'un sentit nacional molt afinat.

Àdhuc dintre els límits del seu territori—i no pas únicament en les colònies llunyanes—les accions i els crims d'un poble que lesionen els drets d'humanitat i donen lloc a una intervenció justificada, poden ésser motiu i risc de guerra. Car el dret d'intervenció és inqüestionable. Bluntschli l'ha definit amb aquestes paraules : «Es fa necessari d'intervenir en nom del dret internacional, quan unes nacionalitats sense posició assegurada dintre l'Estat, acaben essent oprimides per aquell mateix Estat prescindint de les lleis d'humanitat.»

I encara hi ha més. El Dr. Schiemann ens recorda les actuacions bolxevistes, al volt d'alguns problemes nacionals, fetes amb la intenció de provocar rancúnies i àdhuc conflictes bel·licosos.

La nostra història pairal ens ofereix aquest exemple, reproduït diverses vegades en pocs segles. La guerra dels Trenta Anys, la de la Successió d'Espanya, les guerres de la Revolució i les de l'Imperi—per no retreure sinó els moments culminants—han vist com les potències europees (França, Austria i Anglaterra) s'aprofitaven del descontentament que hi havia a Catalunya, per tal de crear dificultats a l'Estat espanyol. I, més recentment, pel novembre de 1926, quan l'opinió del món anava plena del complot del coronel

Macià, foren descobertes les maquinacions de caràcter internacional d'una potència mediterrània. El nostre poble, que s'escau al centre del problema de la Mediterrània occidental, forçosament ha d'atraure a les potències a punt d'aprofitar-se tothora del problema per fer, amb perill evident de la pau general, el joc del seu interès.

Així, doncs, sota aquest punt de mira, i per situar-nos en el pla de la pau general,—única qüestió que ens és permès ara de tractar—, mentre un problema de nacionalitat no sigui ben resolt, comportarà un risc per a la pau.

Pertoca a la S. de N. d'evitar aquests conflictes. Li ha estat confiada l'organització política del món, després de la guerra. I de tots els problemes polítics, fills de la guerra gran, no n'hi ha pas cap de més important que el de les minories. És un d'aquests, ha dit Lapradelle, que des d'ara serà inscrit a l'ordre del dia de la història, com una de les més delicades qüestions de l'esdevenidor més pròxim.

Hem d'insistir en aquest fet essencial, massa fàcilment oblidat pels elements oficials de la S. de N. Els tractats de minories són tractats de seguretat, més importants sens dubte, pel seu aspecte moral, que les estipulacions relatives a desarmament. En la seva essència, el dret de les minories està instituït per servir l'interès recíproc dels Estats i de les minories.

Resumint, doncs, les consideracions del Dr. Ammende, i les que acabem d'afegir, fa de bon comprendre que per damunt el problema de filosofia del dret i de dret públic, que planteja l'existència dels nostres grups, se'n dreça un altre de més imminent: un problema polític internacional, un problema que enclou, si no troba solucions adequades, gèrmens innombrables de guerra.

Hi ha, en els tractats de 1919-1920, garanties de

dos ordres en favor dels grups nacionals: una garantia d'ordre constitucional i una garantia d'ordre internacional, confiada a la S. de N. La S. de N., doncs, és la nostra protectora. És natural que així sigui i no ens resta altre camí que acollir-nos-hi a desgrat de les seves imperfeccions. En la ponència que ens acaba de llegir, el Dr. Ammende tracta justament d'aquesta necessitat. M'hauria estimat més de parlar-ne després com a conclusió dels nostres treballs. Però, posat que la qüestió és damunt la taula, me'n serveixo per precisar sobre aquest punt la posició del grup català. Altrament, d'altres oradors ja han tocat també la qüestió.

Segons el nostre parer, cal constatar dos casos essencials:

Primer. Quant al cas de les minories protegides pels tractats, ens pertoca de insistir en la necessitat de considerables millores en el procediment, segons les conclusions del nostre anterior Congrés de 1926.

Segon. Quant a les minories no protegides pels tractats, però que pertanyen a Estats membres de la S. de N., és indispensable que el compromís moral adoptat unànimement pels membres de la S. de N., al setembre de 1922, esdevingui un compromís efectiu, jurídic.

En tots els casos, és recomanable el recurs al Tribunal permanent de justícia internacional—organisme jurídic—en preferència al Consell de la S. de N.—organisme polític—. L'arbitratge és també un mitjà recomanable. Ja en parlarem.

Dins el mateix esperit, caldria demanar a la S. de N. que donés facultats a les institucions de Cooperació intel·lectual per a la col·laboració dels grups nacionals organitzats. Sobre aquest punt, he presentat una proposició especial a la nostra Comissió de col·laboració, relacionada amb l'Institut de Cooperació

Intellectual i amb la Comissió de Codificació del dret internacional.

Deixeu-me fer encara algunes consideracions per sostenir les conclusions nostres :

Per a envestir la solució d'aquests problemes internacionals ha calgut enderrocar vells dogmes : el principi de no intervenció, el dret de sobirania. Totes les tiranies s'atrinxeren ara rera aquests principis. Esperem que els calgui algun dia resignar-se a acceptar els fets nous.

La sobirania dels Estats està en crisi. Des de fa tres segles aquesta noció ha dominat la construcció científica del dret internacional. Indicava el poder absolut i incontrolable dels Estats de comportar-se tant en les relacions exteriors com els afers interns, segons els semblés bé. Després de la guerra, l'existència de les minories, consagrada i protegida pels tractats, ha donat un sacseig formidable al principi de sobirania. Hom ha cessat de veure-hi un poder omnipotent i arbitrari. La idea de sobirania absoluta apar cada vegada menys possible. De fet, ja només és considerada una sobirania relativa, limitada, reduïda per les obligacions derivades del principi de les nacionalitats. La sobirania ja només és «el conjunt de poders que l'Estat necessita per complir les seves funcions.» En dret internacional, la sobirania de l'Estat ve a ésser limitada pel dret collectiu de les nacionalitats. En el dret de gents—diu Lapradelle—ha nascut una nova persona jurídica : la minoria, el grup nacional.

El principi de les nacionalitats i la seva aplicació al nou mapa d'Europa ha remogut doncs el vell dret internacional. Recentment, tothom es preocupa només de la seva modernització, de la seva renovació, de la seva democratització i del seu desplegament. Ha entrat en una nova fase de la seva evolució. Abans de la guerra hom podia dir : El principi de les na-

cionalitats només té importància capital en política, però no en dret públic. Suara una evolució s'és complerta i tenim fórmules jurídiques que corresponen al principi, regles polítiques al precepte moral. Ja no és, com era abans, una regla de repartiment territorial i res més (que ha servit, fins a la fi de la guerra, però que ja no serveix, com ho recordava ara el Dr. Ammende en la seva memòria) ; ara ha entrat en el dret públic.

El nou dret internacional institueix per a les collectivitats nacionals els mateix règim de legalitat que ja era vàlid per als ciutadans d'un país democràtic. La tasca de la S. de N. s'ha d'orientar en el sentit d'elevar a dret col·lectiu allò que en els tractats és considerat com a dret individual dels ciutadans que pertanyen a una nacionalitat. Car és com a col·lectivitat que cadascun dels nostres grups nacionals presenta un caràcter propi i reclama una organització particular ; i és justament la personalitat moral de cada grup el que ens posa en condicions de realitzar aquesta organització particular. El Dr. Schiemann ha anunciat i sostingut diferents vegades aquesta tesi evident. Només imposant aquest règim podrà esdevenir la S. de N. apta per atènyer la seva finalitat superior que és, no pas el manteniment—això encara no existeix—sinó la creació de l'ordre, de la pau i de la justícia internacionals.

I ara, una última qüestió. L'ex-ministre francès M. de Monzie preguntava últimament des de la *Revue Bleue* : ¿Quin mètode cal adoptar en favor de les minories nacionals ? I qualificava el nostre problema «d'urgent qüestió d'ordre europeu». Però no veu en les resolucions dels nostres Congressos resultats clars. Demés, encara protesta—¡ un liberal en 1927 !—contra la ingerència inadmissible en la sobirania dels Estats per protegir la cultura especial d'un grup minoritari.

Tanmateix, la seva bona voluntat davant de la nostra qüestió apar evident. Quina solució proposa? Un codi internacional? El considera absurd i impossible. Regles estrictes? Un engany i un contrasentit. No veu altre recurs que la pràctica d'un cert arbitratge. La idea d'arbitratge, diu, ha progressat molt. L'arbitratge representa també la tendència cap a la justícia considerada com a mitjà d'arribar a la pau. L'arbitratge ha estat practicat des de la més alta antigor. Els Estats, podran consentir-hi? ¿No han sotmès a l'arbitratge, pregunta M. de Monzie, plets que comprometien molt greument, molt pregonament, llur sobirania nacional? Amb la qual cosa l'ex-ministre francès reconeix tanmateix que és força admissible la ingerència en la sobirania dels Estats.

Ja ha estat observat que la suggestió de M. de Monzie està completament d'acord amb l'essència de les resolucions votades pel nostre Congrés anterior.

En una comunitat internacional que s'organitza, com la S. de N., l'arbitratge obligatori esdevé una necessitat i ofereix un sistema de solucions particulars. No és la veritable justícia, però és allò que s'hi acosta més. No n'hi ha prou de dir que, en la seva imperfecció actual, el dret internacional no dóna regles prou segures per als problemes de les nacionalitats i que per tant hi ha conflictes nostres que no són susceptibles d'assolir una solució arbitral o judicial. Hom creu sovint que els obstacles són en la pràctica i les facilitats en la teoria. Però els fets ens proven que és precisament en la teoria on l'obra de justícia internacional troba obstacles i que, pràcticament, no hi ha obstacles que la bona voluntat dels pobles no pugui vèncer. Evidentment, el tribunal pot trobar-se sense regles fixes; però es pot pronunciar «segons els principis jurídics que, al seu entendre, haurien de constituir la regla en dret inter-

nacional». Aquesta indicació, tan característica, ens la forneix el recent tractat germano-suís.

Parlo també de solució judicial perquè entenc que caldria afegir a les conclusions de l'any passat sobre les solucions de conflictes de minories, que certs litigis que per motius diversos no troben manera d'ésser resolts pel Consell de la S. de N., haurien d'ésser portats, com he anunciat abans, al Tribunal permanent de justícia internacional. He de recordar-vos que en els nous tractats hi ha diversos sistemes respecte a la tria de la jurisdicció a la qual es comprometen de recórrer els Estats a fi de solucionar els possibles conflictes; però les preferències van cada vegada més al Tribunal permanent «la qual cosa (diu M. Politis) és perfectament comprensible donada la seva incontestable superioritat sobre els tribunals especials i ocasionals».

Per a acabar, prou sabem que la S. de N. no disposa de cap força pròpia. La seva gran arma—tots els seus bons amics ho han confessat—és l'opinió pública. L'esperit internacional, però, té cada dia més força. La S. de N. ja posseeix, almenys, el concurs d'aquest element moral indispensable. Si es deseixís de certes temences, podria obrar. Goethe ha dit: «Pensar és fàcil, obrar és difícil; obrar segons el pensament és el que hi ha de més difícil al món». Tanmateix caldrà obrar.

L'Europa política s'aclivella. Si hom no arriba a imposar aquest esperit de pau i de justícia temem que aviat només hi hagi nacions isolades i hostils. Els escèptics prenen acte d'aquest enderrocament. Nosaltres, en el desordre i en l'angoixa, més aviat creiem que és arribada l'hora de restituir més agosaradament, en un cel més pur, de justícia i de dret l'ànima veritable d'Europa. (*Aplaudiments*).

La discussió acaba per una exposició del doc

tor Krakalia sobre la situació especial dels grups minoritaris que viuen a les fronteres dels Estats i sobre el perill especial a què són exposats en cas de conflicte, estat de setge, desnacionalització, etc.

* * *

Un dels altres punts importants del Congrés és : LA COL-LABORACIÓ NACIONAL I INTERNACIONAL DE LES MINORIES.

Tant els ponents, com el president de la Comissió Dr. Motzkin, com tots els que intervenen en la discussió per donar l'opinió dels diversos grups, remarquen la conveniència que les minories aprenguin a conèixer-se i comprendre's mútuament ; que, amb una vasta col·laboració, arribaran a crear entre elles la interdependència i la solidaritat necessàries per a fer-se respectar els drets i els interessos. Tots els oradors reclamen acció enèrgica i constant per les vies de la premsa i de tota propaganda.

Heus aquí el discurs del portantveu català, el qual resumeix el sentit dels altres i estudia alguns casos particulars. El discurs al·ludeix, al final, a les dissensions internes, llavors aguditzades, dins el Congrés, entre grans i petites minories.

Es la tercera vegada que ens trobem reunits i la segona que la nostra delegació (catalana) pren part modestament als vostres treballs. Vull insistir sobre l'alta espiritualitat que ens ha d'animar. Es clar

que ens sentim moguts per un egoisme natural, inevitable i fins diré desitjable. Però el nostre esforç ha l'ésser unificat per una gran pruïja d'harmonia i de solidaritat. Heus aquí la nostra ambició.

Els pobles europeus tot just acaben de sortir d'un dels més grans trasbalsaments de llur història. Ahir dèiem : La guerra europea no ha donat, amb la victòria, una conclusió definitiva dels problemes de nacionalitat, sinó que hi ha encara el principi de noves discòrdies. Tot ha canviat : realitats i teories. Cal una nova construcció jurídica. I nosaltres, representants dels pobles que pateixen, cerquem, després del trasbals sofert, una línia de conducta, una inspiració, una doctrina per a la reglamentació dels nostres problemes. Volem que les solucions proposades per a una part d'aquests problemes esdevinguin solucions generals i, per conseqüent, generoses. També volem elevar a principis l'existència de regles ja existents. L'empresa és massa vasta perquè pugui ésser l'obra d'un sol grup, i reclama, immancablement, esforços collectius, esforços continuats, perseverants. Heus aquí el sentit de la nostra collaboració.

Per això caldria també recordar l'existència dels nostres grups nacionals organitzats als Comitès i als Instituts internacionals que depenen o estan en relació amb la Societat de les Nacions i sobretot als que s'ocupen de collaboració intellectual.

No desconeixeu, per exemple, la finalitat tan interessant de l'Institut Internacional de Cooperació intellectual que funciona a París. Aquest Institut realitza la seva tasca de síntesi per mitjà de congressos, reunions i comissions especials. Hi ha comitès nacionals encarregats de relacionar els treballadors intellectuals de cada país amb l'Institut i amb els altres comitès. Doncs aquests comitès només representen, per regla general, la cultura del grup majoritari de l'Estat. Els minoritaris romanen exclosos,

sense que puguin aportar llur esforç a aquests treballs científics. Són, doncs, col·locats en un pla d'inferioritat des del punt de vista de l'intercanvi. I romanen exclosos, fins en certs casos en què la cultura del grup minoritari és, en intensitat, superior o si més no, igual, a la del grup majoritari. O encara, és exigit al primer, perquè pugui constituir el seu Comitè, que compti amb l'aprovació del segon.

Naturalment, per motius polítics o simplement per gelosia, l'acord entre els dos grups no es realitza, i si es produeix, sovint suposa una subordinació del grup minoritari. Convindria que els grups culturals minoritaris fossin cridats a l'obra de la cooperació intel·lectual independentment dels grups culturals majoritaris. La política no s'hi ha de barrejar. També és indiferent que els nostres grups siguin o no reconeguts pels tractats i que estiguin enclavats en Estats que pertanyen o no a la S. de les N. Es tracta de col·locar la qüestió en un terreny purament cultural. Des del punt de mira de la cooperació intel·lectual és absurd que per motius de política passada de moda hom refusi o hom vulgui ignorar l'aportació intel·lectual d'alguns milions d'europeus compresos entre els més cultivats del món.

La política internacional és molt difícil. A desgrat de la comunitat dels nostres interessos, topem sovint amb obstacles que es drecen al nostre davant. Tanmateix, en una sèrie de matèries molt importants del dret dels grups nacionals, hem arribat a fórmules clares, susceptibles d'ésser acceptades per tots els països, a regles per a l'aplicació del dret ja constatat en els tractats, a d'altres principis no concretats encara oficialment però indispensables i, en fi, a normes constructives per a garantir l'aplicació pràctica dels principis. Heus aquí la notra aportació al progrés del nou dret internacional.

Per això us demanaré que examineu de la vora els

treballs d'un organisme que no ens hauria d'oblidar: el Comitè, nomenat en 1924 per la S. de les N. per a la codificació del dret internacional. L'Institut de Dret Internacional, la «International Law Association», l'Institut Americà de Dret Internacional, i altres encara, foren invitats a col·laborar-hi. Després d'haver examinat les matèries de dret internacional de la pau susceptibles d'ésser codificades, aquest Comitè n'ha retingut dotze, l'estudi preliminar de les quals ha confiat a dotze subcomissions. Entre aquesta dotzena de matèries no hi ha ni la constatació dels drets dels grups nacionals ni, naturalment, llur garantia, per bé que, segons parer de tothom, són una qüestió europea urgent, la més íntimament lligada, com ho acabem de veure, amb el problema de la pau. En el programa de les futures conferències per a la codificació del Dret internacional una matèria com aquesta no hauria hagut d'ésser oblidada de cap manera. Aital matèria ha estat inclosa en l'ordre del dia de la Unió interparlamentària que demà es reuneix a París.

Els nostres grups haurien d'ésser invitats a participar a l'esforç col·lectiu. Urgeix que en els medis oficials comencin a pensar-hi. No hi ha dubte que el Comitè obtindria la nostra col·laboració entusiasta. I goso dir i tot que aquesta col·laboració—que hom podria creure interessada—és indispensable. Car, fins ara, els primers treballs de la Comissió, segons opinió de Politis, s'inspiren en un esperit més que temorenc, retrògrad. Amb la por d'innovar, hom ha romàs molt ençà del que pot ésser considerat com a positivament assolit. I cal evitar, costi el que costi, aquesta perillosa immobilització de les tendències progressives del dret dels pobles.

No som—ho hem dit i repetit—fautors de revoltes. Al contrari, volem aturar l'anarquia internacional i per això cal de totes passades que les nostres inspi-

racions derivades del Dret, signin admeses en la legalitat.

Ahir vaig exposar l'opinió del nostre grup sobre la política que cal seguir amb la S. de N. Ara sol·licito de tots nosaltres que estudiem i prenguem aviat resolucions sobre aquesta qüestió. Entenc que aviat arribarà l'hora d'adreçar-nos formalment, tots plegats, a la S. de N. Això serà la millor prova de la nostra solidaritat. Així ja no se'ns podrà ignorar. Ja no se'ns podrà negar una resposta. Aquesta resposta pot contenir la norma dels nostres treballs futurs. No podem, ni ens escau, esperar gaire més.

Heus aquí encara una novetat. En altre temps, abans de la guerra, el moviment de les nacionalitats, com també tot el moviment pacifista, procurava obtenir adeptes més pel sentiment que per la reflexió. Només era emprat, d'una manera exclusiva, el mètode polític. Avui, en gran part, el nostre moviment ha entrat en el mètode jurídic. Almenys aquest és el sentit del nostre esforç, ja més disciplinat i més mesurat. I hem arribat a aquest punt fent pregons sacrificis dels nostres temperaments. Voldríem, doncs, que aquest esforç fos cada vegada més persuasiu.

En fi, tots tendim cap a la pràctica. Volem acabar amb aquell esperit de cupiditat, amb aquells egoismes desconfiats, vigilants i acarnissats, amb aquelles declamacions i declaracions, amb aquelles malfiances i furors teatrals, d'altre temps. Al contrari : ara oferim solucions, donem garanties i assenyalem els camins que menen a la pau.

Ens hem deseixit voluntàriament del vell tarannà pertorbador. Els nostres delegats pertanyen a tots els ambients, fins als més conservadors. I això pel que toca al problema de la pau, és un progrés immens. Com que no hi ha pàtries grans i petites—totes són grans en el cor dels patriotes—tampoc no hi a grups nacionals petits i grans ; tots tenen igual

dret a la justícia. I per part nostra, procurarem evitar sempre que aquesta divisió es pugui establir.

Els nostres punts de mira particularistes i les concepcions de cada grup nacional són reconeguts, compresos i establerts en aquests Congressos nostres. De mica en mica arribem a un concepte comú dels nostres problemes, que són els problemes més urgents d'Europa. Així ens anem apropant a la finalitat que hem assenyalat l'any passat : la formació d'una consciència, d'una mentalitat, d'un esperit europeu favorable a la nostra causa. Aquest esperit és indispensable, no sols per al progrés del nostre moviment, sinó també, i sobretot,—no ho oblidin les minories ja protegides—per al manteniment dels drets adquirits.

Tant com en els organismes internacionals, hem de cercar la garantia dels nostres drets en l'esperit públic. Per això cal que oferim l'exemple de la nostra unió, de la nostra solidaritat. I cal que fem propaganda, propaganda, propaganda. (*Aplaudiment.*)

En les altres sessions són tractades, sense que siguin preses resolucions especials : l'exactitud i ús de les expressions «minories» i «nacionalitats» ; els principis essencials per a assegurar el dret a la llengua pròpia ; una important memòria del Dr. Pärn sobre les qüestions d'estadística, cens, registre i control, en relació amb l'aplicació de l'autonomia cultural a favor de les minories.

* * *

L'incident que molts temien i alguns desitjaven es produeix a la penúltima sessió. La Comissió especial nomenada per a tractar els afers

de l'admissió de grups novells, no ha pogut posar-se d'acord sobre el projecte d'Estatuts. No podent-se admetre, doncs, el grup dels frisis, el Dr. Kaczmarek anuncia a l'Assemblea la retirada dels representants de les minories enclavades dins d'Alemanya. Els grups polacs dels altres països els segueixen.

Aquesta decisió, enmig de les tasques del Congrés, aixeca les protestes de tots els qui només hi veien una maniobra política. Tot seguit el president Wilfan fa una apel·lació a la unió, per damunt de les petites divergències : s'hi adhereixen els representants dels grups català, jueus, hongaresos, ucranians i alemanys.

El primer, en la protesta, en mig de gran espectació, és el portantveu de la delegació catalana :

En nom de la delegació catalana vull fer unes declaracions sobre l'incident que s'acaba de produir. Ens sap molt de greu la decisió dels col·legues que acaben de deixar-nos. Trobem llur decisió completament fora de raó. La proposició d'entrada del grup dels frisis venia en condicions oposades als principis i a les regles que fins aquí han estat observats per a l'acceptació de nous grups.

Si només fóssim una assemblea de teoritzadors no hi hauria cap obstacle a l'admissió sense control de tota mena de grups. El nostre moviment, però, és un moviment pràctic que, precisament per la seva prudència, ha obtingut l'estimació i l'aplaudiment generals.

Així que un nou grup és acceptat, declarem, per consegüent, que hi ha plantejat un nou problema polític. Per això ens convé d'ésser assenyats ; nos-

altres cerquem solucions i no podem exposar-nos a crear noves dificultats inventant problemes polítics allà on només hi hagi algunes vel·leïtats.

Ens calia un Estatut per a les admissions. Però un estatut no pot establir-se en dos dies, no pot improvisar-se en unes hores. Els protectors del grup dels frisis podien esperar. La Història no s'acabarà demà. Hom ha volgut imposar-nos, per un ultipas demà. Hom ha volgut imposar-nos, per un ultimatum, per una obstrucció acarnissada, l'entrada del nou grup.

Sense judicar la qüestió per endavant, totes les nostres simpaties van espontàniament al grup dels frisis; però era una mala política voler-nos imposar aquest grup tot amenaçant-nos d'una separació i volent-nos forçar per una oposició entossudida.

La decisió del Dr. Kaczmarek és, encara, dolorosa, perquè ens priva del seu preciós concurs. Aquesta decisió hauria pogut fer trontollar la unió i la solidaritat indispensable al triomf del nostre moviment. Si el Dr. Kaczmarek es trobés en aquesta sala jo li pregaria que medités sobre les conseqüències possibles de la seva actitud.

Per fortuna, el nostre moviment no s'aturarà; estem decidits a continuar, a perseverar, a vèncer. Espero que en el moment de la victòria, els que avui ens deixen estaran novament al costat nostre. Fins sense ells, nosaltres continuarem treballant per a ells.

Fa un any que el nostre grup col·labora amb vosaltres i potser som els més neutrals davant certes qüestions que ens han estat plantejades. Podem declarar, doncs, amb el màxim de garantia d'imparcialitat, que d'ençà que treballem en el moviment mai no hem constatat la preponderància de cap tendència política determinada i sempre hem advertit la preocupació de tots pels problemes de caràcter general. Dissortadament, en la decisió del Dr. Kaczmarek i dels seus

amics hem de remarcar, al costat d'una dolorosa manca de sentit polític, l'oblit de la veritable naturalesa del nostre moviment.

L'incident que acaba de produir-se és, finalment, de doldre, perquè pot significar un acte de protesta contra la direcció dels nostres treballs, a la qual el Dr. Kaczmarek ha pres part fins ara; pot significar també un blasme contra el nostre president, l'il·lustre Dr. Wilfan, el qual, per les seves qualitats personals honora el setial que ocupa i ens honora a tots. (*Ovació.*) I no insisteixo més, car acabeu d'expressar-li, amb les vostres aclamacions entusiastes, la nostra confiança en ell i la nostra esperança d'assolir, amb ell, la victòria. (*Molts aplaudiments.*)

La situació especial dels catalans, enmig de tantes minories antagòniques, els havia permès, en les diverses reunions del Congrés, d'exercir en certa manera el paper d'àrbitres. Llur adhesió plena i enèrgica al moviment, produí, per conseqüència, una saludable reacció i estabilitzà el Congrés.

A l'última sessió són tractades les qüestions d'organització i propaganda. Ponent: doctor Flachbarth.

En el discurs de clausura diu el President: convé que cadascú torni a casa seva amb la ferma intenció de continuar el treball per a la realització definitiva de l'ideal que ens anima.

Heus aquí les

Conclusions del Congrés adoptades per unanimitat

I.—Resolució en la qüestió «Sobirania d'Estat i Protecció de les Minories».

El tercer Congrés de les Minories constata que l'establiment dels drets de les minories sota la forma d'una reconeixença pública i legal de l'autonomia nacional dins el quadro de la legislació existent, així com l'exigència d'aquests drets, està en perfecte acord amb la situació actual dels Estats sobirans, membres de la S. de les N.; aquest fet fa possible la solució positiva del conjunt de les qüestions que es refereixen a les minories, sigui a l'interior de l'Estat, sigui per via del dret internacional públic.

Vist que l'estat actual del procediment de protecció de les minories prop de la S. de les N. és absolutament insuficient, el Congrés estima necessari que hom demani a la S. de les N. i a les seves comissions, la realització dels drets previstos pels tractats de les minories.

II.—Resolució relativa a la «Intolerància en matèria nacional i el perill que en resulta per a la pau europea.»

El Congrés constata que durant l'any que ha transcorregut la situació de les minories nacionals ha empitjorat en lloc de millorar.

Com abans, cal plànyer-se avui encara que els drets vitals dels pobles hagin estat violats, així com els principis dels tractats de protecció de minories que comprometen tots els Estats membres de la S. de N., conformement a la resolució presa pel Consell de la S. de N. en setembre de 1922, i això sense que res hagi estat fet per a evitar aitals atacs. Aquests

mateixos principis i llur importància moral i legal són encara posats en dubte per alguns membres de la S. de N. Per conseqüent, la base de l'obra pacífica de la S. de N. sembla seriosament amenaçada, així com el manteniment de la pau europea. Tenim el convenciment que la S. de N., únic organisme competent en allò que es refereix a la solució de totes les qüestions que amenacen la pau europea, ve obligada a ocupar-se a fons del problema de les nacionalitats i a vetllar perquè els drets sagrats dels pobles siguin salvaguardats.

Mocions relatives a la resolució II, formulades per la delegació catalana i adoptades pel Congrés:

1.ª Cal insistir en una major amplitud de procediment, conforme a les conclusions del precedent Congrés de 1926, susceptible de solucionar els conflictes relatius a les minories protegides pels tractats.

2.ª Es indispensable, també, per a les minories no protegides pels tractats, però compreses dintre d'Estats que pertanyen a la S. de les N., que el compromís moral pres per unanimitat pels membres de la S. de les N. en septembre de 1922, esdevingui un compromís jurídic efectiu.

3.ª Convé que la S. de les N. atorgui facilitats a les Comissions i Instituts de Cooperació intellectual, així com a la Comissió de Codificació del Dret Internacional, perquè aquests organismes s'assegurin la collaboració dels grups nacionals organitzats.

III.—Resolució relativa a la collaboració nacional i internacional de les minories:

1.r El Congrés considera que les minories nacionals tenen el deure d'esforçar-se en tots els països a establir relacions amistoses entre elles a fi de posar-se d'acord sobre llurs reivindicacions, sobretot en allò que pertoca a la participació en els poders legislatius, i d'unir-se per a aquesta finalitat sota la forma d'una intelligència i d'un ajut mutual.

2.on El Congrés és de parer que les minories nacionals s'esforcin a arribar a un acord i a ajudar-se mútuament en la defensa de llurs drets en tots els Congressos d'òrgans internacionals on siguin debatudes les qüestions minoritàries.

3.er El Congrés emet el desig que els dirigents de les minories nacionals procurin crear òrgans oficials per a les reivindicacions jurídiques de llurs connacionals i a fi d'expressar-hi llurs opinions oficials. El Congrés espera que aquests òrgans seran redactats en l'esperit de les Assemblees de Minories i que seran un mitjà pacífic i eficaç per a un apropament i una comprensió mutuals.

IV.—Resolucions relatives a les qüestions d'organització i de propaganda:

a) El Congrés de les Nacionalitats considera la llibertat de la premsa com una condició palesa de la realització dels Drets civils entre els quals estan compresos els Drets de les minories. Tota opressió de la premsa minoritària o tota forma de censura ha d'ésser, doncs, repudiada, per tal com contradiu aquest principi. Així mateix, convé oposar-se a totes les mesures preses per diversos governs per raó dels plens poders atorgats en temps de guerra, ja que aquestes mesures són propícies a enterbolir l'atmosfera psicològica dels pobles. També ens hem de defensar contra les disposicions que tenen per objecte prohibir l'entrada de periòdics i llibres impresos a l'estranger en la llengua de les minories, car aitals disposicions posen obstacles al lliure desplegament cultural de les minories. La premsa de les minories ha de gaudir, materialment i formalment, de la mateixa llibertat que la premsa majoritària.

b) El Congrés de les minories invita tota la premsa minoritària a fer tot el que pugui per a evitar tot allò que sigui susceptible de crear diferèn-

cies i conflictes entre els diferents grups nacionals. La tasca de la premsa minoritària consisteix a afirmar cada vegada més la solidaritat de les minories. Aquest principi de solidaritat ha d'ésser mantingut per una estreta col·laboració dels periodistes minoritaris. Per això el Congrés recomana la fundació d'una associació de periodistes minoritaris i invita el Comitè preparatori a prendre les disposicions que calguin per a aquest fi.

CAPÍTOL XI

EL QUART CONGRÉS DE NACIONALITATS

Una gran activitat dels membres del Congrés es desplega a partir de la reunió de 1927 a Ginebra. Intervenen més vivament en les organitzacions internacionals que s'ocupen del problema. Els directors es reuneixen per l'octubre de 1927 a Sòfia, pel novembre a Berlín, pel març de 1928 a Brusselles i pel juny a La Haia. A La Haia la U. I. d'A. per la S. de N. pren, per gran majoria, acords importantíssims. Mentrestant es produeixen alguns fets, dins el Secretariat de la S. de N., que fan pensar en una hostilitat o, si més no, en una indiferència dels elements oficials, respecte als problemes de minories. La inquietud dels grups es torna vera impaciència. Tot aconsella l'acció. Si el Congrés de 1928 no envesteix més resoltament els problemes, si no s'aconsegueix commoure més resoltament la opinió pública i la S. de N., la crisi que l'any anterior es manifestà a dins el moviment, esdevindria més aguda.

El quart Congrés es celebrà a Ginebra els dies 29 a 31 d'agost ; com els dos anys anteriors, pocs dies abans de la reunió del Consell i de l'Assemblea de la S. de N.

El programa portava els següents punts :

Un primer punt polític i general : el plantejament de la qüestió de la situació de les nacionalitats i l'acció de la S. de N.

Després : activitat cultural de les nacionalitats i relacions culturals de cadascuna amb els pobles-mares, respecte a la totalitat de llurs nacions ; l'activitat de les organitzacions internacionals en el camp de la qüestió de les nacionalitats i la col·laboració de les nacionalitats dins aquestes organitzacions ; qüestions de la ciència de les nacionalitats, *a*) lluita nacionalista i formació del dret, *b*) continuació i perfecció de la bibliografia, *c*) preparació de l'edició d'un manual estadístic de les nacionalitats europees, *d*) necessitat i estructura d'un Institut internacional per a la ciència de les nacionalitats ; qüestions d'organització.

Hi ha en aquest Congrés els mateixos grups que en els anteriors, més alguns novells grups que entren en l'organització, i llevat dels grups enclavats dins Alemanya i els grups polacs que es retiraren l'any passat, els quals assisteixen com a observadors. Aquests grups, que han deposat llur actitud hostil, segueixen amb interès els treballs de l'Assemblea.

Els grups novells són els ucranians—que es

decideixen a entrar—i els petits-russos de Polònia, els ucranians de Txecoslovàquia i els búlgars de Romania.

Hi ha en total 35 minories, procedents de 12 Estats i pertanyents a catorze nacionalitats distintes.

El treball de les sis sessions plenàries fou preparat activament per les Comissions de consuetud.

* * *

En el seu discurs d'obertura el president Wilfan dedica un record al Dr. Pärn (1) de Riga, que acaba de morir i que havia participat al Congrés anterior, i agraeix l'activitat de les eminents personalitats europees que s'han fet defensores de les minories. Mostra com la incomprensió oficial de la qüestió minoritària radica en una desconeixença total de la situació. Només hi ha dos mètodes davant les minories : el de la conservació o el de l'assimilació. Existeix, en les altes esferes, una ignorància absoluta del sentit de les nostres reivindicacions, les quals tenen per objecte mantenir i reforçar la comunitat de cultura d'un poble, independentment de la comunitat purament estatal. La ignorància porta fins a preconitzar la desnacionalització i suprimir la secció de minories

(1) El Dr. Herbert Pärn, director dels serveis d'estadística de la municipalitat de Riga, havia visitat Catalunya per la tardor de 1927. Enamorat del nostre poble, n'aprengué aviat la llengua. La mort ens prengué un amic sincer, intel·ligent i entusiasta.

del Secretariat de la S. de N. : Mello Franco—diu el Dr. Wilfan—ens prengué per uns indígenes de l'Amazones.

Com a fets deplorables, l'orador al·ludeix al nomenament que està a punt de fer la S. de N. en substitució de l'antic cap de la secció de minories de la S. de N., escollint per comptes d'un neutral, una persona de la carrera diplomàtica d'un Estat interessat.

Tots els discursos pronunciats pels membres del Præsidium (Consell Permanent), són una crítica a fons de l'obra de la S. de N. en allò que pertoca les minories. Així Geza de Szüllö i el Dr. Schiemann : mentre no s'haurà trobat la solució justa, no es podrà parlar de pau definitiva ; la S. de N. és cridada a efectuar aquesta obra i és trist de constatar, per contra, com la nostra voluntat de pau es rebaixa al paper de protesta a favor de la pau : no es tracta dels interessos d'un grup de malcontents, sinó dels drets primordials de les comunitats humanes.

En nom de la delegació catalana, el seu portantveu resumeix la qüestió així :

No vull insistir massa sobre les consideracions i els arguments dels eminents col·legues que m'han precedit. Només vull subratllar tant la nostra posició moral com la nostra situació real.

Som partidaris convençuts de la S. de N. Creiem que ha inaugurat un nou període en la vida política de la Humanitat. Estem persuadits que sense ella el caos polític tornaria. Tenim i volem tenir confiança

en ella. I esperem d'ella la solució dels nostres problemes, que no són sinó un caire del problema general de la pau. Ens juguem les nostres millors esperances damunt la carta de la S. de N.

Després de la signatura dels tractats que garanteixen el respecte de certes minories nacionals, hom pogué creure en el naixement d'un dret nou, en el reconeixement jurídic dels fets de diferenciació nacional, en l'apaivagament dels conflictes de nacionalitats i en l'acabament del mètode de l'assimilació per la violència.

Han vingut després unes petites millores. Cal reconèixer, tanmateix, que aquestes millores han estat més aviat degudes a la iniciativa d'alguns Estats, els Bàltics, per exemple. En fi, la resolució de septembre de 1922 expressada unànimement per l'Assemblea de la S. de N. constatava en el seu article IV la importància i la necessitat d'una solució general del problema. Després, però, d'haver expressat aquell vot moral, que tanmateix no creava cap obligació legal, hom diria que la S. de N., en lloc de plantejar el problema general, l'ha volgut soterrar.

D'aleshores ençà, més que un progrés, hem pogut constatar una reculada en l'ambient oficial. Pel desembre de 1925 es va produir la ponència de Mello Franco. Contra l'esperit dels tractats, contra l'opinió de tothom (juristes, pacifistes, homes d'Estat) hom va gosar afirmar que la finalitat dels tractats és «preparar les condicions necessàries a l'establiment de la completa unitat nacional», és a dir, preparar la completa assimilació de la minoria a la majoria.

No ; hom no es cansarà mai de repetir-ho : la finalitat dels tractats, expressada clarament, és la garantia del dret de les minories. No es tracta d'una mesura política circumstancial ; es tracta de l'establiment d'un principi per a sempre, com a garantia de seguretat per a l'Europa de la post-guerra.

Darrerament s'és produït el desventurat discurs de Politis, un home tan liberal en matèria de dret, tan enamorat, en els seus llibres, d'aquest mateix esperit de progrés jurídic que ha inspirat els tractats. Per raons d'oportunisme polític, Politis ha sostingut també la tesi de l'assimilació necessària.

No solament s'han produït amb insistència aquestes declaracions públiques sense sollevar protestes dels altres membres de la S. de N., sinó que tots els que coneixen l'estat actual de la qüestió en els cercles oficials s'adonen, sembla, de l'existència de tot un sistema contrari a les minories.

El procediment continua essent un seguit d'obstables. En lloc d'afluixar, hom estreny. Hom negligeix les inquietuds de les minories i el descontentament de tots. En conseqüència, i això acaba d'ésser ben assenyalat pel comte Szüllö, els grups nacionals són empesos a cercar solucions fora dels camins legals.

En els organismes de Cooperació Intellectual hom impideix tota representació de la cultura de les minories, fins quan aquesta cultura representa una valor remarcable a vegades superior a la de certes majories.

Certs fets recents, als quals han alludit els oradors que m'han precedit, palesen, per una banda, que hom és extremadament sensible, en el Secretariat, a les exigències de la diplomàcia privada i, per altra banda, que hom no atorga cap importància a l'opinió dels interessats en qüestions tan greus. Hi ha tot un problema del Secretariat que inquieta els elements neutrals i liberals. No l'escatirem, no és cosa nostra. (1).

Precisament, en aquests darrers mesos, hom remarca aquesta política de menyspreu oficial, quan tots els

(1) Pocs dies després d'aquest discurs Salvador de Madariaga publicava al *Times* un remarcable article sobre aquesta qüestió de la tria i nomenament del personal per al Secretariat de la S. de N. Es difícil de no estar plenament d'acord amb les observacions de l'il·lustre professor ex-cap de la secció de desarmament.

òrgans de l'opinió internacional pacifista, intel·ligent i autoritzada, demostren el més gran interès i la més gran preocupació pels problemes del dret de les minories.

La S. de les N. es mostra insensible quan precisament la Unió Internacional de les Associacions per la S. de les N., la seva avantguarda, el seu equip de propaganda, reclama a La Haia una enquesta oficial sobre la generalitat del problema, la constitució d'una Comissió permanent de les minories i la inclusió del principi del dret de les minories en el propi Pacte de la S. de les Nacions;

quan la Internacional Socialista reunida a Brussel·les, amb la representació de 12 milions de partidaris, s'adhereix al principi del respecte de les minories, com a garantia per a la pau;

El Sr. de Madariaga constata que una reacció, nascuda de la realitat contra la qual actua precisament l'esperit del Pacte, tendeix a transformar el Secretariat en una suma aritmètica de delegacions nacionals, que reproduiria a dins de l'oficina internacional el joc de forces nacionals que actuen a fora. La jerarquia nacional ha anat substituint la jerarquia de competència i el mal no s'atura als graus superiors. L'efecte de tot això sobre el personal i en general sobre l'esperit del Secretariat «és deplorable»; «l'atmosfera de la casa se'n troba viciada». Segons Madariaga aquest criteri nacional va acompanyat massa sovint d'un mal encara més greu: els funcionaris són triats per cada Estat entre els seus diplomàtics en actiu. La major part dels primers col·laboradors del Secretariat havien estat escollits per sir Eric Drummond, lliures de tota trava oficial; eren professors, ex-funcionaris, publicistes, homes en condicions per a la tasca de creació internacional. Ara, en canvi, predomina l'element diplomàtic i en general l'element oficial. En tals circumstàncies serà un miracle que el Secretariat pugui conservar l'alt nivell d'imparcialitat internacional que ha de caracteritzar-lo. ¿Qui té la culpa de la desviació? Sens dubte el Secretari general hauria pogut evitar un cert nombre de pràctiques abusives, en aquest aspecte. Però, ben entès, la responsabilitat més feixuga pertany al Consell, a l'Assemblea i a la Comissió de control. Al Consell sobretot, al nostre entendre; a la pàg. 304 assagem d'insinuar-ne alguna cosa. Les observacions del Sr. Madariaga foren oportuníssimes, en el moment que acabava de nomenar-se per a director de la secció de minories

quan la «Internacional Law Association», l'organització més extesa per al dret internacional, inclou a Varsòvia, en la seva ordre del dia, el dret de les minories ;

quan l'Institut de Dret Internacional, que reuneix els juristes més eminents del món, estudia de prop el dret de les minories i acull en el seu si a membres que pertanyen a grups nacionals no reconeguts oficialment ;

quan la Unió Interparlamentària, òrgan superior

un diplomàtic en actiu que llavors es trobava encara al davant d'un negociat al Ministeri d'Estat a Madrid. La qüestió no restà aquí, sinó que sobre ella, els representants de Noruega (Hambro) i d'Holanda (van Eysinga) provocaren un debat, el 13 de setembre, a la quarta Comissió de l'Assemblea; feren, així, un bell servei a la S. de N. i al mateix Secretari general que té necessitat d'ésser protegit contra les suggestions i, segons ell mateix ha confessat, contra les pressions de certs governs. Deixant de banda la injustícia que representa el privilegi de què gaudeixen les grans potències en el reclutament del personal superior, evidentment el defecte de pitjors conseqüències és el caràcter massa diplomàtic dels nomenaments fets en els darrers anys, amb la desaparició, que en resulta, de tota esperança d'avenç per al personal mitjà. Així, per exemple, el nomenament d'Aguirre de Càrcer, per a director de la secció de minories, du per conseqüència la impossibilitat de pujar de categoria el Sr. Pablo de Azcàrate, persona que de fet ha portat, en els darrers temps, els afers de la secció. El senyor Hambro digué que «el personal del Secretariat està en camí de perdre el caràcter estrictament internacional que havia tingut al començament. Veiem cada dia més al Secretariat diplomàtics que forçadament tenen present a l'esperit l'interès de llur país. Ha pogut pensar-se sovint que els ministeris de negocis estrangers tenien ramificacions en els corredors del Secretariat. Un govern no ha de considerar que pot imposar un nomenament qualsevol. La carrera del Secretariat ha d'estar oberta a tots, sense distinció de nacionalitat. Prou sabem tots que el Secretari general té el més alt ideal; però tenim de vegades la impressió que els altres funcionaris no senten el mateix esperit. El mateix Secretari general no està sempre en condicions d'escapar a la passió de certs governs». El Sr. van Eysinga tingué també mots encertats sobre l'«estructura aristocràtica» del secretariat, sobre les «ambaixades» que hi sostenen alguns governs, i sobre la desigualtat injusta entre el personal «local» i el personal «internacional».

de l'opinió política mundial, escolta, a Berlín, les queixes de les minories ;

quan l'«Amistat de les Esglésies per a la Pau», com totes les grans organitzacions pacifistes, es preocupa, a Viena, d'aquest problema de les minories, el qual, no resolent-se, és un perill permanent de conflictes i de complicacions dintre de la vida internacional.

Heus aquí uns fets que s'han produït en poques setmanes, gairebé tots ells durant aquest mes d'agost. Heus aquí uns fets que no podran pas ésser qualificats d'artificials. Heus aquí uns fets molt més eloqüents que l'eloqüent silenci de la S. de N.

Acabem : hi ha un acord gairebé perfecte entre l'opinió dels grups nacionals i l'opinió liberal i pacifista del món.

Els grups nacionals només demeanen allò que els més fervents partidaris de la S. de N., l'opinió liberal d'Europa i del món enter, els pacifistes, els juristes i els homes neutrals de bona voluntat també consideren desitjable i necessari.

Cal millorar el procediment. Membres eminents de la S. de N. han fet remarques importants sobre aquest punt. Demés, s'han elaborat projectes interessants, que la S. de les N. no pot ignorar. Cal crear una Comissió permanent que es preocupi de cercar solucions immediates als problemes més urgents. Cal la inclusió en el Pacte del principi del dret de les minories i posar-se a la tasca per a elaborar un estatut general que pugui acabar amb l'actual anarquia. Aquesta necessitat, constatada pels juristes, ha estat més d'un cop afirmada en el si mateix de la S. de N.

A totes les nostres queixes, a totes les nostres observacions ens responen amb un gest de cansament. Sembla que diguin : «No provoqueu noves qüestions ; no solleveu nous conflictes. Deixeu-nos en pau. Tot això és enutjós.» Però les qüestions han nascut per

elles mateixes. I a desgrat de tot, els conflictes existeixen. Sí, tot això és enutjós, molt enutjós, extraordinàriament enutjós, però ho és sobretot per nosaltres que en sofrim, per als milions d'europeus que en sofreixen! Vet-ho aquí! (*Molts aplaudiments.*)

El Dr. Motzkin exposa extensament els principals defectes dels tràmits actuals davant la S. de N. i la situació especial dels grups jueus. A la S. de N. predominen, ara, les tendències retrògades. Les minories no podran tenir confiança en la S. de N. fins que aquesta no les protegeixi eficaçment. I el professor Kurtxinski: La S. de N. no s'ocupa dels febles, perquè són febles.

Acaba la primera sessió amb la lectura del telegrama que el Congrés adreça a Kellogg amb motiu de la signatura del pacte contra la guerra que s'ha escaigut pocs dies abans. Diu el telegrama:

«El món celebra actualment en vós el promotor del pacte contra la guerra. La guerra és posada fora de la llei. La força va a cedir davant del dret. La injustícia crida la guerra. El dret, és la pau. 35 milions d'europeus, qualificats com a minories nacionals, membres de 12 nacionalitats diferents, repartits entre 17 Estats, lluiten per llur causa nacional, per obtenir la igualtat política i econòmica. Lluitem íntimament penetrats de la justícia del nostre dret. El menyspreu i la violació dels nostres drets són un dels perills més greus per a la pau. La pau entre els Estats només regnarà quan serà també establerta la pau entre els pobles. Aquesta és la pau que volem. Vós

heu adquirit, per a la nostra obra, un prestigi moral tan alt que us preguem d'utilitzar-lo, prop dels signataris del pacte, a favor dels nostres drets. Coroneu la vostra obra fent posar fora de la llei, després de la guerra en si mateixa, el menyspreu i la violació dels nostres drets.»

La crítica contra la S. de N. continua encara a la segona sessió.

El Dr. de Balogh preconitza l'abandó de la política d'oportunisme i de particularisme. Sols un Estatut general permetrà el lliure desplegament dels drets de totes les minories.

Per la creació d'una Comissió permanent dins la S. de N. parlà el diputat Brandsch : si l'Estat majoritari preconitza una assimilació impossible, és absurd de parlar d'obligacions de les minories envers l'Estat.

I el Dr. Margulies : el respecte dels drets de les minories, no significa una oposició irreductible d'aquestes a l'Estat ; pel contrari, pot ésser l'única base de collaboració política.

Finida la discussió del tema, el Dr. Lewitzki llegeix la declaració dels ucrainians i el Dr. Toscheff la dels búlgars de Romania, que acaben d'ingressar al Congrés.

* * *

A les sessions vinents es tracta la necessitat de relacions culturals entre les minories i el poble d'origen de cadascuna. El Dr. Richard Csaki,

alemany de Romania, hi aporta una memòria llarga i metòdica, rica de fets i d'observacions. Entre els comentaris a la ponència, cal remarcar sobretot els del Dr. J. Robinson. Molt útil també sobre aquest punt el discurs del Dr. Flachbarth, el qual protesta contra l'obstrucció actual al desplegament d'aquestes relacions.

* * *

En tocar el tercer punt el Dr. Ammende examina l'actitud de les organitzacions internacionals ; constata la intervenció, l'entesa completa i la influència eficaç que han obtingut, en aquestes organitzacions, els representants de les nacionalitats.

Dóna especialment gràcies al representant del grup català que ha endegat sobretot els treballs que es realitzaren a Sòfia i Brusselles.

El portantveu de la delegació catalana explana la seva ponència sobre la qüestió :

L'enunciat només de la meva ponència us haurà demostrat que el seu tema és vast, una mica complicat i variat : les organitzacions i institucions internacionals, els grups nacionals i llurs recíproques relacions.

Aquest tema, que hem estudiat dins la comissió d'organització, mostra diversos aspectes, fins diré tots els aspectes de la nostra activitat ; es refereix alhora a la nostra acció política exterior, a la nostra propaganda de conjunt, a la nostra acció cultural, particular i general.

Seria difícil de dividir la meva exposició segons la natura de les diverses activitats que conreuem, car són massa interdependents. Per tant, l'he de dividir segons el caràcter de les distintes institucions i organitzacions amb les quals tenim o hauríem de tenir relacions permanents :

I. En primer lloc, relació amb la S. de les N., autoritat internacional suprema, òrgan representatiu, legislatiu i executiu del qual depèn en gran part la solució pacífica dels nostres problemes.

II. En segon lloc, relació amb les institucions i organitzacions internacionals de cooperació intel·lectual.

III. En tercer lloc, relació amb les institucions oficials i no oficials que s'ocupen del progrés del Dret internacional.

IV. En últim lloc, relació amb les organitzacions internacionals de tota mena que es preocupen dels problemes de la pau i de la justícia entre els pobles. En relació amb elles podem distingir :

a) llur activitat vis a vis de les minories ;

b) la nostra cooperació a llur obra de conjunt.

Com ho veieu, la matèria és una mica àrida i massa tècnica per a ésser tractada al davant d'una assemblea no acadèmica i més aviat generosament apassionada. Per tant, provaré de resumir ara la meva ponència que si cal redactaré després *in extenso* i enviaré, en tal cas, a totes les delegacions.

El punt I ha estat ahir discutit llargament en el nostre Congrés. No el tornaré a suscitar i menys després d'haver votat, tots plegats, conclusions completament satisfactòries.

Tanmateix, he de recollir l'article de M. Anatole de Monzie, l'exministre francès, publicat al *Journal de Genève* d'abans-d'ahir, en el qual hem de constatar un progrés considerable en l'opinió d'aquest polític sobre les qüestions minoritàries. L'any pas-

sat ja vaig comentar davant del nostre Congrés les idees de M. de Monzie. Eren, aleshores, un xic confuses, però plenes d'una evident voluntat de solució. Avui, l'ex-ministre francès constata que les minories nacionals han esdevingut personalitats morals (afegim que haurien d'ésser reconegudes oficialment com a personalitats jurídiques) ; que demà, més que avui, serà necessari d'instituir instàncies extranacionals a favor de les minories i que l'essencial és de valoritzar els compromisos contrets i a contraure, i de trobar-los una solució. Afegeix, però, que hom falseja l'objecte de la S. de les N. si hom li ho demana tot.

Cal entendre's ; sabem prou bé que els deures de la S. de les N. estan establerts més clarament que els seus poders ; però també sabem que en matèria de nacionalitats sempre roman per dessota dels seus poders. Sabem que la seva competència és limitada, però sabem també que d'ella sola depèn de poder-la eixamplar. Constatem, com M. de Monzie, que en els actes i en la passivitat de la S. de les N. en matèria de minories hi ha un fons de dubte i d'incertesa perjudicial al prestigi d'aquesta institució. Però ella, ¿què fa per a eixir dels seus dubtes i de les seves incertituds? Hom li assenyala solucions : reglament, procediment més senzill i més just, Comissió permanent, Estatut general. Si realment la S. de les N. vol sortir de la seva impotència, recollirà els vots i les iniciatives que tenen per objecte fixar una regla general. Si es fonamentés així, no solament damunt de principis, sinó damunt de reglamentacions precises, la S. de les N. podria amb més eficàcia preveure els conflictes, liquidar els incidents, vigilar l'aplicació dels drets i garantir la pau. Tothom comprèn bé que les nostres queixes no s'adrecen pas a la idea i a l'existència de la S. de les N., sinó que es refereixen d'antuvi a la insufi-

ciència dels mitjans emprats per ella i després a la política o als mètodes que ha adoptat en els problemes minoritaris.

En assenyalar els seus grans defectes treballem pel seu prestigi. L'ex-ministre francès oposa una vegada més a aquestes insuficiències l'activitat dels Tribunals arbitrals i del Tribunal de La Haia. És un punt de mira que ja indicàrem l'any passat i amb el qual el nostre Congrés ha estat sempre d'acord, en principi. Tanmateix és dubtós que el Tribunal de La Haia pugui pronunciar-se en tots els casos : per una banda, perquè no hi ha una legislació general en matèria de dret dels pobles ; per altra banda, perquè sovint no es tracta d'obtenir una sentència del Tribunal, sinó de resoldre conflictes polítics, algunes vegades molt greus i amenaçadors per l'ordre i la pau. En aquests últims casos, cal actuar ràpidament per la via política i per això és demanada la creació d'una Comissió permanent de Minories com hi ha una Comissió de Mandats. No insisteixo sobre aquest punt, car trobareu tots els arguments en favor de la creació d'aquesta Comissió en la nota distribuïda per la Secretaria del Congrés. En els altres casos, el Tribunal de La Haia és indicadíssim, però només té, com a principis de dret, diversos tractats i diverses convencions particulars i per això demanem un Estatut general, és a dir, un mínim de codificació que tingui força de llei.

M. de Monzie té raó en reconèixer que, en el món, tot és més complicat que en teoria ; que aquesta complicació encara augmentaria—com més vida més complicació, diria ; i que no cal, ni convé al meu entendre, illusionar-se i creure en una solució única.

Quant a l'extrem II (cooperació intellectual), insisteixo amb noves precisions en el punt de vista que vaig tenir l'honor de defensar l'any passat. Hom ha comprès que la cooperació en el terreny polític no és

possible si no existeix prèviament en el terreny espiritual, car l'home d'Estat no és sinó, en grau major o menor, l'instrument conscient o inconscient d'una mentalitat creada pels pensadors i els intel·lectuals. Hom ha comprès, doncs, que calia lluitar noblement en el camp de la intel·ligència i proporcionar ensems garanties al desplegament normal de totes les cultures. Tanmateix ha estat donada als òrgans de cooperació intel·lectual una estructura ajustada, no pas a la realitat profunda de les cultures que existeixen al món, sinó a la realitat superficial i transitòria dels Estats. I aquests òrgans, que depenen financierament dels Estats, s'han posat al servei de la cultura oficial de l'Estat i s'han oposat, potser, en molts casos, sense voler, als grups de cultura que no gaudeixen dels avantatges de posseir un Estat protector.

D'aquesta manera, hi ha grups culturals afavorits, estimulats i honorats, i grups, menys que no afavorits, foragitats. No oblido l'existència de minories que tenen llur autèntica representació moral en la cultura oficial de llur nació originària, quan aquesta està representada per un gran Estat, i sobre aquest punt cal que us remeti a l'eloqüent i intel·ligent discurs pronunciat aquest matí pel Dr. Robinson. Però hi ha altres casos en què el grup cultural roman isolat, exclòs, sense possibilitat de contribuir als treballs científics internacionals; i quan és tolerat, hom el col·loca en un pla inferior. L'exclusió és constatada fins en casos en què la cultura del grup minoritari és superior, o si més no, igual en intensitat i qualitat, a la del grup majoritari. El fet esdevé més greu si remarquem—i en podríem esmentar exemples—que aquestes cultures sense Estat protector col·laboren de vegades amb èxit a les grans organitzacions internacionals de treball científic, com la Unió de les Acadèmies i el Comitè de Ciències històriques. I hom s'admira que a desgrat d'això no puguin

tenir relacions directes amb l'Institut de Cooperació Intel·lectual. Per quina raó? Pel juliol de l'any passat, la Comissió de Cooperació intel·lectual de la S. de les N. va decidir de no admetre el funcionament de cap Comitè de cooperació intel·lectual fora dels que representen la cultura oficial de cada Estat. Només és admesa l'existència de comissions regionals o minoritàries si aquestes són ben vistes per la Comissió oficial de l'Estat. I les Comissions oficials de l'Estat poden impedir fàcilment la constitució de Comissions minoritàries. Però fins i tot quan aquestes són admeses, no poden adreçar-se directament a l'Institut de Cooperació Intel·lectual. Llurs treballs, llurs comunicacions han de passar sempre per la Comissió central i rebre'n l'aprovació.

Ja veieu si hi ha molt a fer en aquest terreny i que també en aquests, com en el si dels seus altres òrgans, la S. de N. no es preocupa de garantir la lliure contribució de les minories a la cultura general. Per tant, cal demanar-li que autoritzi la lliure constitució de Comissions minoritàries de cooperació intel·lectual en relació directa amb els òrgans oficials de Cooperació Intel·lectual i sense altra restricció que la de romandre en el quadro de les activitats d'aquests òrgans i de col·laborar amb la Comissió majoritària en tots els dominis comuns. A propòsit d'això cal fer una al·lusió a les organitzacions intel·lectuals no oficials, com el P. E. N. Club. Alguns dels nostres grups tenen P. E. N. Clubs locals adherits al P. E. N. Club internacional. M'excuso de no parlar d'aquestes organitzacions a les quals ja s'ha referit en detall el Dr. Flachbarrth.

Respecte l'extrem III (Institucions per al Dret Internacional) esmentaré les institucions, de les quals, a parer meu, hem de seguir les tasques amb atenció.

En primer lloc, la «International Law Association», l'associació lliure més important per al progrés

del dret internacional, ha proposat reformes molt útils, regles i normes per a garantir els drets de les minories. S'havia d'ocupar d'aquestes qüestions fa dues setmanes, durant la seva reunió de Varsòvia.

L'Institut de Dret Internacional, el qual, a partir de la seva sessió de Roma en 1921, ha començat l'estudi científic del problema de les minories.

L'Acadèmia de Dret internacional, inaugurada en 1923 i en la qual el professor Mandelstam ha donat el seu cèlebre curs sobre la qüestió de les minories.

I d'altres organitzacions encara, sense oblidar les nombroses associacions americanes que esmentaré, en tot cas, detalladament en la meva memòria completa.

Cal finalment assenyalar en aquesta avinentesa, que de 1924 ençà, existeix un comitè nomenat per la S. de les N. i encarregat de la Codificació del Dret Internacional. N'he parlat ja en el nostre precedent Congrés. Entre les matèries susceptibles de codificació n'han estat escollides 12, que han estat sotmeses a 12 comissions respectives. Entre aquestes matèries no hi ha encara el dret de les minories i nacionalitats. Tanmateix, cal que no perdem de vista aquests treballs, car fins ara s'han inspirat amb un esperit més que temorenc, retrògrad, al dir del senyor Politis, amb qui, almenys per aquest cop, ens trobem d'acord.

La nostra activitat respecte a aquestes Associacions i Institucions ha d'ésser : seguir de prop llurs treballs, sobretot en matèria de qüestions minoritàries ; informar-les regularment sobre aquestes qüestions ; informar directament els eminents juristes que prenen part en llurs treballs i assegurar-los la col·laboració personal dels juristes pertanyents a minories.

Referent a l'extrem IV (associacions pacifistes) em serà més fàcil de resumir les meves informacions. He tingut ocasió de recordar, ahir, l'activitat recent

de la Unió Internacional de les Associacions per la S. de les N., de la Unió Interparlamentària, de l'Aliança universal per l'amistat internacional de les esglésies. El secretari general acaba de llegir sobre aquest tema la seva interessant memòria on són exposats els resultats de la nostra col·laboració amb aquestes organitzacions. La conclusió que cal treure'n és que res no ha estat de tanta eficàcia, de l'existència dels nostres Congressos ençà, com la intervenció dels directors del nostre moviment en les tasques de les organitzacions esmentades. M'excuso de no retreure aquí tots els treballs i totes les resolucions d'aquestes Associacions en matèria de qüestions minoritàries ; les trobareu fàcilment en llurs butlletins i actes anuals. L'activitat de la Unió Internacional de les Associacions per la S. de les N. ha estat molt ben resumida en els articles que l'eminent professor Ruyssen està publicant en el «Butlletí de les minories», publicat per l'esmentada Unió. Quant a la Unió Interparlamentària, acaba de constituir a Berlín un sub-comitè especial per a ocupar-se dels nostres problemes.

Esmentem encara el moviment paneuropeu, al qual s'han adherit tants d'homes d'Estat remarcables i actius. Figura en el seu programa, com a mitjà de protegir les minories, la promulgació d'un «Edicte de Tolerància» (jo preferiria la paraula *respecte* o *justícia*). Es tractaria d'una veritable Carta de llibertat de totes les nacionalitats d'Europa. La Unió paneuropea considera la protecció de les minories com un dels punts principals del seu programa. Nombrosos membres dels nostres grups i mant partidari de la nostra causa s'han adherit a aquesta Unió.

Remarcaré per fi que la majoria de les grans organitzacions pacifistes i humanitàries, com el «Bureau» Internacional de la Pau, la Conciliació internacional, el Consell Internacional de les dones, el Comitè internacional d'acció democràtica per la pau, la Lliga in-

ternacional catòlica, la Federació Universitària per la S. de les N., la Federació sindical internacional, la Federació internacional de les Lligues per a la defensa dels Drets de l'home i del ciutadà, tenen les finalitats següents: desplegament del Dret internacional; estudi de l'origen dels conflictes entre els pobles; estudi de les bases d'una pau duradora; el dret dels pobles de disposar lliurement d'ells mateixos; la lluita contra tota política imperialista; el desplegament de les institucions jurídiques internacionals (conciliació, arbitratge, recurs al Tribunal de La Haia). Recordaré, encara, que el «National Council for Prevention of War» havia sotmès al XXV Congrés universal de la Pau celebrat a Ginebra en 1926 un projecte de resolució que contenia els termes següents: «...considerant les minories com un element constitutiu d'alta valor que ha d'ésser conservat, i que per conseqüència cal conferir-los, quant a la llengua, a la religió, etc., els Drets que condicionen llur desplegament normal...». Dissortadament, la qüestió no figurava a l'ordre del dia del Congrés.

Com a conseqüència del que precedeix, la nostra aportació és necessària a totes aquestes associacions i organitzacions. Partidàries com són de la pau, desitjant la justícia perquè la pau pugui regnar, aitals organitzacions són les nostres aliades naturals. Per tant, cal que els donem igualment el nostre ajut, que col·laborem amb eficàcia a llurs treballs, que contribuïm a llur sosteniment moral i material. I afegeixo que el nostre paper en el si d'aquestes associacions no s'ha de limitar a ocupar-nos dels nostres problemes. Fora massa egoista i no tindria cap resultat positiu. El que cal és una cooperació lleial, entusiasta i total a l'obra de pau, de llibertat i de justícia. Tots els altres problemes plantejats i estudiats per aquestes associacions també ens han de preocupar i hem d'aportar-hi la col·laboració dels homes

qualificats de cadascun dels nostres grups i l'ajut de l'opinió pública dels nostres països. Així contribuirem de la faisó més eficaç a l'obra de les Associacions pacifistes i aquestes, a llur torn, gràcies a llur influència, podran ajudar a l'avenç i consolidació dels nostres drets.

Invito, doncs, els representants, els caps, els directors espirituals dels nostres grups a constituir en cadascun de llurs països, tot tenint en compte les diverses tendències espirituals i doctrinals que existeixen entre nosaltres, associacions locals lligades amb les associacions internacionals que acabo d'esmentar, en el cas que encara no n'hi haguessin. I desitjaria, demés, que les personalitats més qualificades de cada grup procuressin interessar també pels nostres problemes a les organitzacions confessionals de què formen part i als partits polítics de caràcter internacional als quals són adherits. Una acció combinada dels catòlics, prenent peu de recents declaracions del Vaticà, seria molt desitjable, així com una acció positiva i pràctica dels socialistes de tots els països. Ahir vàrem constatar, repetim-ho, que la Internacional socialista ha insistit, a Brusselles, en la seva adhesió al principi del dret de les minories.

Com a conclusió, em permeto de sometre-us aquest esboç de proposició :

Considerant les relacions estretes que uneixen el nostre moviment amb l'obra desitjable de la S. de les N. ;

considerant la necessitat que hi ha que la cultura de les minories i de les nacionalitats no resti al marge de la cooperació intellectual entre tots els països ;

considerant l'interès que hem de mostrar pel progrés del dret internacional i sobretot pel que es refereix al dret dels pobles ;

considerant la importància de l'activitat de les organitzacions pacifistes en matèria de dret de les nacionalitats ;

considerant que el seu deure és d'ajudar tots els qui treballen per la pau i la llibertat,

el Congrés de les Nacionalitats europees expressa el desig que la S. de les N. atorgui facilitats per a la constitució de Comissions de Cooperació Intel·lectual autònomes en tots els països minoritaris

i invita els grups nacionals reunits a Ginebra a propagar en llurs països l'esperit de la S. de les N. i el de cooperació intel·lectual ; a seguir els treballs de les institucions que es preocupen del progrés del dret internacional, i a col·laborar-hi ; i finalment, a constituir en els països que contenen minories, associacions i grups adherits a les associacions internacionals jurídiques, i en general, a les principals organitzacions pacifistes, en el cas que aquestes organitzacions no hi existissin encara. (*Llargs aplaudiments*).

Si seguim aquets programa, tinc la persuasió que d'aquí a pocs anys el dret dels pobles haurà realitzat avenços considerables en l'opinió pública i que la nostra acció pacificadora haurà estat tan remarcable, que sens dubte el nostre president Wilfan mereixerà el premi Nobel de la Pau que cada any costa tant d'atorgar. (*Llargs aplaudiments*).

* * *

En les sessions del darrer dia el Dr. Hasselblatt exposa el projecte, ja definitiu, d'una associació de jurisconsults lliures o pertanyents a les nacionalitats, per estudiar els problemes de minories.

Es tractada després la qüestió de la ciència de les nacionalitats. El Dr. Ammende fa l'elogi de la Bibliografia que ha publicat el Dr. Robinson. El portantveu del grup català exposa el projecte d'un manual estadístic.

Una vegada més m'excuso de parlar-vos de coses tècniques; no és cosa que diverteixi, però resulta molt útil.

Alguns anys de treball assidu en la qüestió de les minories ens han menat a sentir cada vegada amb més intensitat la necessitat d'un manual documental i estadístic. Vull dir un manual per l'estil d'un anuari, com el de la S. de les N. 1920-1927, publicat per Georges d'Ottlik, o com el publicat a Holanda sota el títol de «Grotius» per a tots els qui segueixen l'evolució del dret internacional.

Passo per alt els nombrosos arguments existents en favor de la publicació del Manual dels grups nacionals d'Europa. ¿Qui, d'entre nosaltres, pot gloriar-se de conèixer la importància, el desplegament, les necessitats i fins la situació geogràfica de cadascun dels grups representats en el nostre Congrés? Si això passa entre nosaltres, que som els més directament interessats, ¿quin serà, doncs, el grau d'informació positiva de la premsa, dels juristes, dels homes d'Estat i de les associacions que s'ocupen de nosaltres i dels nostres drets?

No són gaire llegides les llargues exposicions de casos particulars. Les requestes, les queixes, etc., només són utilitzades per raríssims especialistes. Demés, sobre les minories i en general sobre el problema de les nacionalitats a Europa hi ha una bibliografia tan extensa, que la possibilitat de conèixer-la tota i de seguir-la regularment s'ha de deixar només als tècnics. En els llibres de Fouques-Duparc, Man-

delstam i Herbert Kraus la llista bibliogràfica ocupa ja bon nombre de pàgines i el nostre eminent confrare Dr. Robinson ha pogut publicar, com tots ho saben, el seu magnífic manual bibliogràficocrític que omple unes 250 planes.

Un manual amb una informació objectiva, completa, metòdica, condensada, substancial (sense literatura i sense polèmica) és una necessitat per a tots. És el llibre que manca a la nostra ja copiosa bibliografia. És l'obra de consulta, l'instrument indispensable de treball ; el llibre que hauríem de tenir sempre damunt de la taula.

Assenyalaré alguns principis generals sobre el contingut d'aquest anuari. En serien fetes tres edicions, francesa, anglesa i alemanya. Contindria una notícia sobre cadascuna de les qüestions de nacionalitats que es plantegen a Europa, sense parar esment al grau de desplegament polític de cada qüestió. Per tant, hi hauria totes les minories que prenen part als nostres Congressos, les que voluntàriament no hi prenen part o que ja no hi vénen i fins les que no reuneixen les condicions per venir-hi ; seria injust que fossin excloses d'un llibre documental. Tampoc el manual no podria excloure els moviments autonomistes que sobrepassen les finalitats del nostre Congrés o d'altres que no poden entrar en el marc de la nostra organització. Fins hi ha certs moviments regionalistes, d'un caràcter completament distint del nostre, que fora almenys curiós d'esmentar en anexe.

Totes les dades i notícies serien absolutament objectives i concretes i, en el possible, minuciosament controlades. L'extensió de les notícies seria en proporció de la importància històrica, del desplegament cultural, de la població i de l'extensió geogràfica de cada grup.

Les notícies serien classificades per grups de nacionalitats i per ordre alfabètic. A la fi dels grups

de la mateixa nacionalitat seria afegit un resum estadístic del conjunt.

Ni cal dir que la responsabilitat del nostre Congrés no hauria d'ésser compromesa en res pel contingut d'aquest manual. No demano la solidaritat del Congrés amb l'obra. Jo només demano l'opinió, el consell, les indicacions dels membres del Congrés, i si el projecte és útil, l'encoratjament i la col·laboració efectiva de tots. En primer lloc, considero indispensable la cooperació dels Instituts de Ciència de les nacionalitats que existeixen.

Quant al contingut de la informació sobre cada grup, la imagino d'aquesta manera :

Una notícia introductiva (en caràcters petits), més o menys llarga, segons els antecedents històrics de la qüestió. No es tracta, naturalment, d'una al·legació ni d'una exposició crítica, sinó d'una nota objectiva de : *a*) els antecedents històrics (dades i fets polítics i culturals més importants) ; *b*) naixença i desplegament del moviment nacionalista actual.

Vindrien després (en caràcters més grans) :

Dades geogràfiques : situació, límits, població, superfície, divisió territorial, ciutats principals ;

Dades polítiques : *a*) relacions amb l'Estat, sistema de govern interior, lleis i institucions autònomes, drets adquirits i respectats ; *b*) representació col·lectiva : els partits polítics (llur distribució, llurs desiderata, llur representació dins les institucions de l'Estat, dins les de la nacionalitat en minoria, dins les municipalitats ; estadística de les últimes eleccions) ;

Dades culturals : *a*) estadística cultural. Publicació de llibres durant l'any. *b*) Institucions d'ensenyament : primari, secundari, professional, universitari ; nombre de les escoles, instituts o liceus i universitats ; nombre d'alumnes que hi assisteixen (en el cas que les poblacions siguin barrejades no cal

dir que les dades s'han de referir només a la població de la minoria en qüestió). *c*) Institucions d'investigació, biblioteques, museus, institucions acadèmiques i d'alta cultura; llista, finalitat de cadascuna i adreça. *d*) Associacions i institucions de cultura popular i d'educació social; *e*) Llista dels diaris i periòdics: títol, adreça, caràcter; llista de les revistes especialitzades: títol, especialitat, periodicitat, adreça; *f*) Associacions, institucions i comitès de caràcter internacional, així com les associacions locals que sostenen relacions de cooperació intel·lectual amb l'estranger: títols, finalitats i adreces.

Dades econòmiques i socials: *a*) Estadístiques de producció i de comerç. Riquesa i indústries principals. Cambres d'Indústria, de Comerç, etc. *b*) Organitzacions professionals; *c*) Organitzacions obreres: títols, caràcter, nombre d'associats.

Cal esmentar naturalment totes les institucions on treballen plegats minoritaris i majoritaris. Després (en caràcters més petits): text dels tractats i convencions especials o text de les lleis interiors referents al grup nacional. Bibliografia: tria de llibres i dels articles de revista més importants. Un petit mapa per a fixar la situació geogràfica del grup nacional.

Com anexe, al final o després de totes les informacions particulars, i per ordre cronològic: 1) els textos dels tractats, convencions, estatuts, reglaments interiors dels Estats, resolucions de la S. de les N., sentències del Tribunal de La Haia, etc., relatius als drets de les minories; 2) extractes de discursos i exposicions fets a la Societat de les N. sobre les minories, així com de les resolucions de les Associacions internacionals de primera importància: Unió interparlamentària, Unió de les Assoc. per la S. de les N., Institut de Dret Internacional, Congrés de les Nacionalitats europees, etc. 3) tria de la bibliografia general sobre el problema de les minories: *a*) llibres

i fascicles ; *b*) articles importants de revistes i periòdics.

Finalment, el manual contindria, fora de text, un mapa general d'Europa a una escala suficient per a senyalar els llocs on hi ha problemes minoritaris o nacionals, amb una estadística de conjunt referent a tota Europa.

Tot plegat formaria, em penso, un volum en 8.º major de 500 a 600 planes.

No cal dir que ens agradaria molt rebre tota mena d'indicacions que puguin millorar aquest projecte.

Per a l'organització d'aquest treball caldria almenys un director, un redactor en cap i un comitè de col-laboració, de consulta i de revisió, del qual haurien de formar part, per dret propi, el secretari general Dr. Ammende i altres membres del Congrés, singularment especialitzats en les qüestions de ciència de les nacionalitats, com els senyors Robinson, Hasselblatt i Flachbarth.

De bell antuvi vaig concebre el projecte com essent realitzable pel Congrés ; les observacions que, dins la Comissió, m'han fet col·legues competents m'han induït a concloure que, per a no comprometre la responsabilitat de la nostra organització, l'obra hauria d'ésser privada, però realitzada amb la col·laboració dels membres del Congrés.

Reconec, senyors delegats, les grans dificultats científiques i tècniques d'aquesta empresa. Reconec també que encara no hi estem preparats. Penso que caldrà que ens hi pensem encara un any abans de preparar el treball i que hauríem d'esmerçar dos o tres anys en la seva redacció definitiva.

Per a començar, demanaria l'opinió de cadascun dels membres del nostre Congrés, als quals els serà tramesa còpia d'aquest projecte. Amb l'ajut de la nostra activa Secretaria recollirem respostes, suggestions i crítiques.

D'aquesta manera espero que, l'any que ve, tor-

narem amb idees més precises i concretes sobre la possibilitat de la realització del projecte; aleshores en tornarem a parlar. (*Aplaudiments*).

Són discutits els discursos del delegat català i del professor Hasselblatt. El Dr. Kurtjak exposa la situació dels carpato-russos a Txecoslovàquia. I el Congrés clou les seves tasques amb la lectura del projecte de Reglament que ha elaborat un comitè especial.

Heus aquí el text de les resolucions:

La situació de les nacionalitats i la Societat de les Nacions.

El quart Congrés de les nacionalitats europees:

Reconeixent que la S. de les N., primera personificació d'una autoritat internacional suprema, ha assumit al començament de la seva activitat la protecció dels drets elementals de les minories, inaugurant així una evolució ulterior;

Considerant les garanties assegurades per la S. de les N., no com una realització definitiva, sinó com una introducció a altres mesures internacionals encaminades a facilitar la solució del problema en cada Estat, havent-se tingut en compte la situació i les aspiracions concretes de les minories, per una part, i de crear una atmosfera de confiança i de col·laboració entre majories i minories en l'interès de la Pau mundial, per altra part;

Constatant que després d'una existència de més de 8 anys, la S. de les N. no ha sabut reglamentar el procediment de reivindicació de les minories ni complir suficientment els seus compromisos respecte a elles; especialment commogut per les declaracions fetes aquests darrers anys davant del Consell de la

S. de les N. per certs homes d'Estat en exercici, declaracions no contradites i que posen en dubte la interpretació dels drets minoritaris en el sentit del manteniment de les nacionalitats, defensen la tesi oposada i reposen sobre un desconeixement total de la situació europea particularment tivant per causa dels antagonismes nacionals ;

Tement molt especialment que, pel nou nomenament a la Secció de minories del Secretariat, realitzat sense cura de les condicions d'objectivitat, la S. de les N. no pugui complir, en l'esdevenidor, la tasca que ha de realitzar, ço que constituiria un greu atemptat a la seva autoritat davant de les minories ;

Havent constatat aquests fets, declara :

Que la confiança de les minories nacionals, que representen 40 milions d'ànimes, així com la dels homes més nombrosos encara que comparteixen llur concepte sobre el paper que ha de representar la S. de les N., trontolla fortament i ja no veuen en ella la garantidora dels drets minoritaris ;

Que fins ara, els mètodes adoptats per la S. de les N. no han menat a cap solució seriosa en favor dels problemes de minories ;

Que el respecte dels drets de les minories nacionals, condició primera del manteniment de la pau, és i segueix essent una obligació de la S. de les N.

I espera que aquesta obligació serà complida en l'esdevenidor.

Les relacions culturals entre els grups minoritaris de la mateixa nacionalitat, i entre ells i la nació-mare.

Recordant les resolucions adoptades en 1925 i 1926 sobre la llibertat del desplegament cultural de les nacionalitats europees, el Congrés,

Constata que sense relacions culturals recíproques entre els grups de la mateixa nacionalitat, per una

part, i llur nació-mare, per altra part, tot desplegament cultural fructuós és impossible; que abandonats a ells mateixos, privats de fertilització espiritual, els grups nacionals estan condemnats a consumir-se, ço que no pot ésser tampoc en interès dels Estats on habiten; que l'isolament cultural dels grups nacionals fa il·lusori llur dret a la llibertat de desplegament;

Afirma, doncs, que el manteniment d'aquestes relacions recíproques és condició primordial d'una existència cultural fructuosa;

i estima que entra en la naturalesa de la noció de nacionalitat que hi hagi i que es despleguin relacions intel·lectuals i morals entre els grups nacionals, d'una banda, i el conjunt de llur poble, per altra banda; que de cap manera no pot impedir un Estat que tals relacions mútues subsisteixin i es manifestin pràcticament.

L'activitat de les organitzacions internacionals en el camp de la qüestió de les nacionalitats i la cooperació de les nacionalitats en el quadre d'aquestes organitzacions

El Quart Congrés de les nacionalitats europees constata amb satisfacció que durant l'any passat hi ha hagut organitzacions internacionals que s'han preocupat d'una faisó seriosa del problema de les nacionalitats. El Congrés es felicita, sobretot, dels debats i de les decisions de la Unió de les Associacions per la S. de les N. El Congrés dóna les gràcies a totes les organitzacions i a totes les personalitats que en fer-se càrrec de la importància del problema de les nacionalitats, treballen per la seva solució, mogudes per l'idealisme més pur. I prega a totes aquestes organitzacions i personalitats que lluitin amb totes llurs forces per a aquesta bona causa i que procu-

rin obtenir a favor d'ella l'adhesió de tots els qui, penetrats de la necessitat d'una pau duradora entre Estats i Nacions, veuen en la pacificació d'Europa la suprema finalitat de tots llurs esforços. El Congrés constata, demés, amb satisfacció, que els membres del Comitè així com d'altres membres dels grups nacionals, per una cooperació solidària i tot ajudant-se mutuament, han contribuït d'una manera àmplia als avenços realitzats. Per això, tot referint-se a la decisió presa pel Tercer Congrés, adreça a tots els seus membres el prec urgent de continuar i de perfeccionar aquesta cooperació i aquesta assistència mútua.

Ciència de les Nacionalitats

El Quart Congrés de les Nacionalitats emet el vot que en els diferents territoris habitats per minories ètniques les personalitats que siguin aptes per a fer-ho portin un registre dels articles de diari i altres publicacions que es refereixin al problema de les nacionalitats i que els facilitin als interessats. El Congrés encarrega al Sr. J. Estelrich de preparar un projecte de Manual de les Nacionalitats Europees.

Qüestions d'organització

Primer. El Congrés expressa als seus presidents així com al seu secretari general el seu pregon agraïment per llur sollicitud i decideix, com fins ara s'ha fet, encarregar la preparació del pròxim Congrés a una comissió o comitè dit «Comitè del Congrés de les Nacionalitats». Tots els membres del comitè estan autoritzats a fer-se substituir. El comitè fixarà la data i el lloc de reunió del pròxim Congrés.

Segon. La Comissió declara que cal donar més extensió a l'activitat del Secretariat i perfeccionar-

ne l'organització tot prenent nous auxiliars. La Comissió emet el vot que, com fins ara, el Butlletí del Secretariat es segueixi publicant cada dos mesos, imprès en llengua francesa i en llengua alemanya. Aprova els mètodes emprats fins ara pel Secretariat en el seu servei d'informació i desitja que aquests serveis siguin perfeccionats. A l'ensems, prega al Comitè que per facilitar els treballs del Secretari General, redacti un reglament detallat al qual s'haurà de conformar el Secretari General per l'execució de les decisions del Comitè i per tot el seu servei.

Reglament dels Congressos dels Grups Nacionals organitzats dels Estats europeus

I. A fi de conquerir, d'assegurar i d'estendre el lliure desplegament, dintre el marc dels Estats de què formen part, de llur cultura nacional, i a fi de manifestar, reforçar i utilitzar, a aquesta finalitat, llur solidaritat, els grups ètnics organitzats en els Estats europeus (grups nacionals, minories ètniques, nacionalitats,) continuaran nomenant delegats encarregats de reunir-se periòdicament en assemblees comunes (Congressos de les Nacionalitats o de les minories).

Els debats i les decisions d'aquests Congressos han de mostrar la unanimitat dels grups i llur ferma voluntat de servir la causa de la reconciliació dels pobles, de llur acostament mutu en tot el que es refereix a la cultura general i per consegüent, a la causa de la pau.

Són excloses totes les qüestions referents a una modificació de les fronteres polítiques que existeixen actualment.

II. L'admissió dels grups nacionals (nacionalitats, minories ètniques) que no han estat representats en

els Congressos de 1925, 1926, 1927 i 1928 només podrà tenir lloc a condició :

Primer. Que aquests grups estiguin organitzats en llur país.

Segon. Que estiguin resolts a conservar i a desplegar la cultura nacional que els és pròpia. Aquesta voluntat és considerada com existent quan la majoria del grup en qüestió desitja prendre part en el Congrés o almenys no s'oposa que hi sigui representat. A manca d'això, la part del grup que demana l'admissió al Congrés del seu grup nacional haurà de provar que aquest manifesta la seva existència per senyals exteriors de vida col·lectiva que tinguin un caràcter durable.

III. Cada grup ha d'ésser representat per Delegats, ciutadans de l'Estat en què habita i que estiguin domiciliats en el seu territori. Els membres del Comitè preparatori tenen també qualitat de delegats. Per excepció, i sobretot quan la participació en el Congrés, a causa de la situació local en un Estat determinat i dels perills que comportés, fos impossible als delegats del grup subjecte d'aquell Estat, aquest grup es podrà fer representar al Congrés per delegats vinguts d'un altre país que no sigui el seu, amb la restricció, però, que aquests delegats només tindran veu consultiva i la condició que no tinguin un paper actiu en cap moviment dirigit contra la integritat de l'Estat una fracció del qual són cridats a representar, i que no es trobin en tal situació que els obligui de faisó manifesta a servir els interessos d'un altre Estat.

IV. 1.er El Congrés decideix si hi ha lloc a convocar un nou Congrés.

2.on La preparació d'aquest darrer estarà confiada a un Comitè (Comitè dels Congressos de les Nacionalitats Europees) elegit pel Congrés. El Comitè prendrà totes les mesures necessàries. Fixarà la data,

el lloc de reunió i l'ordre del dia del pròxim Congrés i cursarà les invitacions. També li incumbeix l'execució de les decisions dels Congressos precedents.

3.er Adjunt al Comitè preparatori hi haurà un Consell que controlarà l'ordre del dia elaborat pel Comitè, estatuirà sobre d'altres proposicions eventuals del Comitè i en darrera instància decidirà, quan el Comitè s'hagués pronunciat contra la invitació o l'admissió d'un grup o l'hagués decidit afirmativament, però no per majoria.

4.t El Consell ha d'ésser convocat pel Comitè almenys una vegada i, sempre que sigui possible, cap a la meitat de l'espai de temps que separa dos Congressos. Cada grup ha d'ésser invitat a fer-s'hi representar, però només podran prendre la paraula tres membres per grup. A fi de simplificar el vot en el si del Consell els grups de la mateixa nacionalitat només seran considerats com un sol i només disposaran d'un vot.

5.è Les decisions del Comitè i les del Consell han d'ésser preses per unanimitat, tret de quan es tracti de qüestions reconegudes d'ordre purament administratiu, tècnic o pràctic.

6.è Un Secretariat, dirigit pel Secretari general, estarà subordinat al Comitè.

V. Els afers del Congrés són dirigits pel Comitè, i si convé amb el concurs del Consell, fins al moment que el propi Congrés ha nomenat la seva mesa.

VI. Els afers de cada Congrés seran dirigits segons els principis usuals en els Congressos precedents, mentre no hagi estat decidida altra cosa.

VII. L'exercici dels drets que emanen de les disposicions més amunt esmentades depèn del pagament de la cotització de cada grup.

* * *

Malgrat que la S. de N. semblés indiferent a les protestes de les nacionalitats, les resolucions del Congrés que s'hi relacionaven feren sensació. Ja després de la primera sessió plenària del Congrés, els periodistes que fan informació en la S. de N. constataren la importància de l'acte. Els treballs de tot l'any, com els de les diverses associacions internacionals, culminats i condensats en el Congrés, havien de tenir per força aquesta repercussió.

Alguns—*Journal de Genève,* p. e.—retreuen a les minories que algunes de llurs queixes contra la S. de N. són injustificades ; que desconeixen els resultats reals obtinguts en certs casos pels mètodes diplomàtics i discrets ; que tampoc veuen l'efecte preventiu que té sobre els governs la por de Ginebra ; que els malentesos existents parteixen sovint d'una concepció distinta en l'apreciació de la finalitat dels tractats. Tothom reconeixia, però, que la irritació de les minories és justificada a causa «de l'activitat de la secció de minories durant els primers anys de la seva existpncia i el deplorable nomenament que acaba de fer el secretari general» ; que les crítiques de les minories són justes en la major part de qüestions que afecten el procediment ; que llurs aspiracions són raonables i, evidentíssimes, llurs tendències pacífiques.

Així, cada dia, cada any, ha anat essent reconeguda, arreu d'Europa, l'eficiència d'aquests Congressos de nacionalitats. La col·laboració de

totes les minories no és fàcil ; és impossible de reunir els representants de quaranta milions d'homes, la major part parlamentaris, sense que es produeixin topades. Per força ha de tenir objectius limitats ; per això no s'ha sortit de les qüestions generals i teòriques, dels problemes comuns. Malgrat aquestes limitacions, tothom reconeix que els Congressos realitzen una tasca útil i necessària. En primer lloc una obra d'acostament i de comprensió recíproca. Hi ha, per exemple, delegats de nacionalitats, que són minoritaris en un país i majoritaris en altre ; d'on sorgeixen negociacions i solucions més pràctiques que per la via legal. Després, una obra d'estudi ; llargs treballs preparatoris ; tècnica nova.

El Consell de la S. de N. semblà de moment no fer cap cas dels clams de les nacionalitats, nomenant el mateix dia de la inauguració del Congrés la persona designada—contra el parer de tothom—per a cap de la secció de minories del Secretariat. (1)

Però la qüestió de minories que, d'alguns anys ençà era gairebé absent de l'Assemblea de la S. de N., havia de tornar a entrar-hi amb més vigoria que mai. Alguns se n'estranyaren ; no

(1) El «Journal de Genève» (1r de setembre 1928) comentava el fet amb aquests mots : —«El Consell ha pres, ja a la seva primera sessió, una decisió prevista, però no menys malaurada. Ha aprovat el nomenament d'un diplomàtic espanyol en qualitat de director de la Secció de les minories. Aquest nomenament posa tan greus qüestions de principi que tindrà certament eco davant la quarta Comissió de l'Assemblea i tindrem ocasió de tornar-ne a parlar diferents vegades.—No tenim cap hostilitat personal contra el

aquells que seguien pas a pas les necessitats i les justes impaciències de les minories i els progressos que la simpatia per aquest moviment havia anat fent els darrers anys, a força de propaganda personal i directa, no sols en els països interessats, sinó també en els Estats neutres i en l'opinió liberal d'Europa.

nou cap de la secció de les minories, que ningú no coneix a Ginebra, i de qui diuen bé. Però el seu nomenament és una nova manifestació d'un sistema que, com a resultat, ha de llevar per força al Secretariat la seva imparcialitat, la seva eficàcia i àdhuc la seva competència. Demés, el nou director toparà, en la seva activitat, amb la desconfiança de tots aquells a qui hauria sobretot d'inspirar confiança. Es un nomenament deplorable des de tots els punts de vista».

CAPÍTOL XII

LA QÜESTIÓ DE LES MINORIES DAVANT LA IX ASSEMBLEA DE LA S. DE N.

Quin canvi!—observaren els comentaristes.—En setembre 1928 desapareix el silenci de l'Assemblea davant les qüestions de minories. De 1925 ençà aquestes qüestions eren absents de l'Assemblea. Només l'any anterior, 1927, Dandurand, representant del Canadà, havia gosat fer alguna observació, gairebé passada per alt.

La qüestió de minories donà, d'altra banda, major interès als debats de l'Assemblea. Els observadors imparcials remarcaven el guany que hi havia per a l'Assemblea; feia temps que no es donava un espectacle tan confortant; els oradors s'aplicaren a envestir punts precisos i a expressar-se amb tota netedat, lluny de les declaracions de principi i de la vaga fraseologia.

De cop tenim set declaracions explícites. Cinc dies després de clos el Congrés de Nacionalitats, el 5 de setembre, el delegat d'Holanda, Beelaerts

van Blokland, ministre d'Afers Exteriors i Membre del Consell, obre l'ofensiva amb unes observacions moderadíssimes. Ningú no podia fer-ho amb més autoritat : un neutral, d'un país sense minories, no interessat en cap qüestió plantejada i membre, per afegit, del Consell de la S. de N.

«Abans d'acabar el meu discurs—digué—em permetré encara de tocar un problema sobre el qual tots estem d'acord a reconèixer que presenta una gran importància en allò que pertoca a la consolidació de la pau a Europa. Vull dir : la protecció de les minories. Aquest problema és tan vast, tan complex i tan delicat, que em sembla no sols inoportú, sinó també impossible d'envestir-lo en tota la seva amplitud i per això em limitaré a presentar-vos algunes observacions que m'han estat inspirades per experiències personals fetes com a membre del Comitè de Minories, com també per les tasques de la XII.ª Assemblea de la Unió Internacional de les Associacions per la S. de N., que s'ha reunit a La Haia pel mes de juliol darrer. En un desig, entre altres, que aquest Congrés ha expressat en tal matèria, ha suggerit la creació, per la S. de N., d'una Comissió permanent de Minories. La idea no és nova ; fou sotmesa a la segona sessió ordinària de l'Assemblea a la S. de N. per una proposició del professor Gilbert Murray i féu l'objecte d'una resolució adoptada en 1923 per la Unió Interparlamentària. El professor Gilbert Murray retirà la seva proposició quan hagué pres coneixença de la resolució del 25 octubre 1920, per la qual el Consell havia instituït el que nosaltres tenim costum d'anomenar el «Comitè de Minories» o «Comitè dels Tres», compost del president en exercici i de dos membres del Consell designats per ell

per a procedir a l'examen de les peticions de les minories.

Aquesta primera resolució del Consell fou completada, al curs dels anys, per altres nombroses resolucions, de manera que ens trobem avui davant un sistema complet de tràmit.

El Comitè de Minories és esdevingut una instància normal; diria gairebé una tradició. No ha mancat aquesta institució d'aixecar nombroses crítiques, sobretot venint de fora de la S. de N. Aquestes crítiques eren en gran part mal fundades o molt exagerades, cosa que no té res d'estrany, si pensem en el paper important que representen en els afers d'aquesta mena les passions polítiques. També, si em permeto de sotmetre a la vostra apreciació algunes consideracions sobre el funcionament dels Comitès dels Tres, no és de cap manera per una necessitat de crítica, que de part meva no estaria justificada, sinó únicament per exposar algunes dificultats que he cregut observar i per a les quals hom podrà procurar de trobar una solució.

«Els Comitès es reuneixen durant la sessió del Consell, és a dir, en un moment que tots els seus membres es troben afeixugats de treball. D'això en prové que molt sovint els representants al Consell es veuen obligats de trametre al darrer moment un altre membre de llur delegació per tal que assisteixi al Comitè dels Tres.

»Tenint en compte la responsabilitat del Comitè dels Tres davant el Consell, aquest estat de coses no pot satisfer-nos del tot. Per altra banda, molt sovint es fa difícil a un membre del Consell de formar-se una idea exacta sobre la bondat o el fals fonament d'una petició, àdhuc quan es troba en possessió de les memòries molt clares i molt útils que la Secció de minories del Secretariat té la gentilesa de proporcionar en temps oportú als membres del Comitè. En aques-

tes memòries, la Secció de minories no pot fer sinó donar un resum de la petició i de les observacions eventuals del govern interessat i facilitar textos de llei o altres documents dels quals el Comitè pogués tenir necessitat.

»La tasca del Secretariat no pot ni ha d'ésser treure conclusions o presentar suggestions quant al curs que convé donar a una petició. Nosaltres no podem sinó admirar i respectar la cura escrupolosa que els membres d'aquesta Secció tenen per tal d'evitar de ficar-se en aquest camí.

»La qüestió de saber de quina manera, tot restant dins la vasa dels tractats existents, podrien eliminar-se els inconvenients que us he assenyalat, és molt delicada i difícil. Caldria tenir cura de salvaguardar, per una banda, tots els drets del Consell en matèria de minories, i d'evitar, per altra banda, que els esperits malvolents trobessin ocasió de transformar el règim de minories en un instrument d'agitació política, la qual cosa fóra contrària a la finalitat per al qual fou creat. És evident que, sota aquest punt de vista, la idea de la institució d'una comissió permanent de minories es presenta a l'esperit.

»Certament, la creació d'un tal organisme pot presentar perills. De totes maneres, si observem la forma com la Comissió permanent de Mandats ha comprès la seva tasca en matèria de peticions, em pregunto si no fóra possible de crear un organisme semblant i voltar-lo de les garanties necessàries de les quals he parlat.

»No desitjo presentar en aquest moment a l'Assemblea una proposició sobre aquest punt. Hi ha, tal vegada, altres mitjans per a assolir la finalitat desitjada. El que demano als meus honorables col·legues, és que reflexionin sobre aquesta qüestió i ens donin compte de llurs observacions.»

Evidentment, el delegat holandès hauria pogut afegir altres arguments. La seva prudència l'aconsellava de limitar-se als termes d'una senzilla observació—prou important tanmateix—sense portar-la al camp positiu, en forma de projecte d'acord, a l'atzar d'una votació. Tampoc s'hi arriscaren, els qui prengueren avinentesa dels seus mots per a intervenir en la discusió.

En la sessió del 7 de setembre, H. Müller, canceller alemany, que s'ocupà sobretot en el seu discurs de la qüestió del desarmament, subratllava les relacions íntimes—tema, com hem vist, d'importants ponències als Congressos de Nacionalitats—entre la protecció de les minories i el manteniment de la pau.

«He sentit amb gran interès les observacions que un dels nostres col·legues va dedicar, abans d'ahir, a la qüestió de la protecció de les minories. Les suggestions per ell presentades sobre el procediment a seguir quant a les peticions que emanen de les minories, mereixen, al meu entendre, que retinguin la nostra atenció, i desitjaria que hom continués ocupant-se'n, puix considero la protecció de les minories, que els tractats existents han confiat a la Societat de Nacions, com una tasca important. La Societat de Nacions pot esmerçar-se en aquesta tasca amb una major activitat, perquè concorda del tot amb la seva finalitat general : el manteniment de la pau. De fet, si tots els interessats apliquen el dret de les minories seguint l'esperit que guià la creació d'aquest dret, llurs esforços, en aquest sentit, contribuiran a crear un lligam entre els diversos Estats i a augmentar la comprensió recíproca entre els pobles.»

Més remarcable, pel seu evident desinterès i per l'eloqüència persuasiva de l'experiència secular del seu país, fou la intervenció de M. Motta, el cap de la delegació suïssa efusivament aplaudit. Per ell l'argument essencial és el de la llibertat.

«El primer delegat d'Holanda, amb l'autoritat del seu nom i del país que representa, ens ha dit que seria favorable a tota temptativa d'organitzar majorment, en el si de la S. de les N., la protecció de les Minories. Adhuc ha suggerit aquesta idea : que hom podria tal volta estudiar la institució d'una Comissió de minories anàloga a la que tenim per als mandats. La delegació suïssa seguirà amb extrema simpatia un moviment que s'afirmés en aquest sentit.

»L'opinió suïssa és profundament sensible a la qüestió de les minories ; la segueix amb un interès apassionat i no tanca les orelles a les queixes que s'eleven de vegades en diferents regions d'Europa i del món. Sap que els tractats de pau han d'ésser, en part, executats per la Societat de Nacions. Ha tingut alguna dificultat per a formar-se a aquesta idea que ella també, com a membre de la Societat de Nacions, havia d'ésser solidària, en certa mesura, d'aquesta execució ; però es mostra satisfeta quan troba en els tractats de pau garanties per a les minories, justament perquè hi veu una obra protectora i pacificadora.

»Es amb aquest esperit que examinarem aquestes qüestions. La llibertat és una necessitat essencial i incompressible de la naturalesa humana. Es per la llibertat que tots els ciutadans del món són alhora els ciutadans del reialme de l'esperit. El respecte a les conviccions religioses, a la llengua i els costums, és cosa sagrada. Si és convenient demanar a les mi-

nories seny i moderació, convé igualment demanar a les majories equitat i justícia.

»Ciutadà jo mateix d'un país en el qual majoria i minoria fraternitzen i col·laboren en un peu de perfecta igualtat i de comprensió recíproca, fill de la minoria italiana del meu país, i per tant, representant d'una de les civilitzacions més antigues i més glorioses del món, tal vegada tingui qualitat per a dir ací que l'aplicació imparcial dels tractats referents als drets i a les garanties de les minories és i roman un problema central dins les preocupacions d'aquells qui treballen per realitzar els objectius superiors de la Societat de Nacions.»

El discurs de Motta—ferm, mesurat, prudent—féu un excel·lent efecte. Tothom el regracià de la seva oportuna intervenció. Segons la premsa suïssa, expressà exactament el pensament d'aquell poble admirable, sense ganes de topar amb ningú però tampoc amb excessiva diplomàcia.

Finalment, entre les declaracions favorables, hi hagué l'exposició general, completa i profunda, de la qüestió, per Msr. Seipel, el canciller de l'Àustria. Hi dedicà la meitat del seu discurs. Alguns maliciosos només volgueren veure, en el seu penetrant anàlisi, arguments a favor de l'*Anschluss,* ignorant o simulant ignorar que Msr. Seipel, federalista convençut, és contrari a la unió amb Alemanya, i així ho ha manifestat sovint i clarament. Als arguments ja exposats abans, n'hi afegeix de més substancials. Sobretot hi ha l'expressió que el dret de minories no

resta circumscrit als països obligats pels tractats, sinó que s'estén a tot el món.

«Les fonts de les quals sorgeix el sentiment d'inseguretat política al món són nombroses. Una de les més importants i de les més perilloses és, al meu entendre, la intolerància resultant de la sobreexcitació de l'esperit nacional en totes les accepcions d'aquest mot, tant si entenem pel terme de «nació», el conjunt dels ciutadans del mateix Estat, com el conjunt dels individus units per la raça i la llengua. En el curs de les últimes dècades hem assistit a tot el món a una embranzida vehement del sentiment nacional en els dos sentits. Era inevitable que aquesta embranzida es manifestés no tan sols en els pobles que formen la majoria d'un Estat nacional, sinó també entre les minories disseminades entre aquests primers.

És evident que aquest sentiment és més viu entre aquells qui, en el passat, havien format part de nacions majoritàries d'un Estat, i que tot d'un cop, pel fet d'un nou traçat de les fronteres, es troben en la situació de minories nacionals, sense que s'hagi realitzat dintre d'ells una evolució interior.

La qüestió de les minories ha esdevingut—precisament pels tractats de pau—una qüestió internacional, igual que moltes d'altres qüestions, la introducció de les quals dins els tractats ha estat sentida després com una cosa ben desagradable. Car és pels tractats de pau que el dret formal de les minories ha estat introduït dins el domini del dret de gents en una forma veritablement ben rudimentària i, per tant, insuficient del tot encara.

És indispensable que el dret de les minories—com el de tots els pobles en general—és a dir, el dret de romandre units a llur llengua materna, als costums i usos de llurs avantpassats, i al conjunt de les fonts

de llur civilització particular, així com el dret de declarar-se oberta i impunement com a membres de llur raça—tant si aquests drets són fixats o no per tractat—és indispensable, dic, que aquest dret penetri definitivament dins la consciència de l'univers i que sigui sancionat com més aviat millor per normes de dret internacional.

Ja a la segona Assemblea de la Societat de Nacions, en 1921, l'honorable professor Gilbert Murray declarà des de dalt d'aquesta tribuna que «el benestar de les minories interessa tot Europa». Un any més tard, el ponent en la qüestió de minories, el nostre volgut i eminent col·lega senyor Motta, declara que «la Societat de Nacions en certa manera esdevé la guardiana de les minories en tots els països del món». La terça Assemblea de la Societat de Nacions va adoptar una resolució que tots coneixeu i la qual expressa l'esperança «que els Estats que no siguin lligats en relació a la Societat de Nacions per cap obligació legal pel que es refereix a les minories, observaran, no obstant, en el tracte de llurs minories almenys el mateix grau de justícia i de tolerància que és exigit pels tractats i segons l'acció permanent del Consell».

Basant-me en els tractats existents, i tot apreciant els esforços de la Societat de Nacions dels quals acabo de parlar, em pregunto, no obstant, d'on prové, malgrat tot això, la situació poc satisfactòria donada al tracte de la qüestió minoritària, i em dono compte tot seguit del mal fonamental del qual tots patim: «Nosaltres, mortals, no ens entenem». Si jo parlo davant de vosaltres en alemany perquè conec insuficientment el francès o l'anglès, aquesta dificultat de la comprensió és vençuda fàcilment gràcies als nostres excel·lents traductors. Dissortadament, sovint no ens comprenem àdhuc quan no és la llengua la causa de la dificultat. Per no parlar sinó d'Europa, podem dividir-la segons diversos punts de mira. Podem dis-

tingir el Sud del Nord, o bé l'Orient de l'Occident; podem parlar d'una zona llatina, d'una zona germànica, d'una zona eslava; de 1918 ençà, si volem fer-ho de totes passades, podem classificar-la també en vencedors i vençuts. Però Europa és també travessada per una línia que separa dos conceptes, del tot diferents, de la idea de «nació». A un costat d'aquesta línia hi ha els pobles per als quals l'Estat ho és tot, i que comprenen el sentiment nacional en el sentit d'un gran entusiasme per a l'Estat del qual formen part, de bon o mal grat. A l'altre costat d'aquesta línia de delimitació predomina el sentiment comú de la civilització, de la llengua i de l'origen de raça, sense que aquest sentiment causi el més petit perjudici a la lleialtat en relació a l'Estat. Per als primers, la protecció de les minories no és sinó una mesura transitòria concebuda sota un esperit humanitari, destinada a fer menys dolorosa l'assimilació de les minories (de raça i de llengua) al poble de l'Estat del qual depenen pel fet d'haver-se així establert o per algun altre esdeveniment històric. Per als altres, és un dret natural, és un dret sagrat, un dret inalienable, un dret al qual, encara que volguessin, no podrien renunciar.

¿Enfront d'aquest estat de coses, què fem nosaltres, reunits ací a la Societat de Nacions? O bé evitem de parlar d'aquestes coses, perquè temem molestar-nos uns i altres o els qui a casa nostra llegiran els nostres discursos, o bé—el que és pitjor i que voreja àdhuc el ridícul—en parlem amb un aire de comprendre'ns. Emprem paraules que sabem traduir superficialment i vagament amb l'ajut dels nostres coneixements lingüístics o amb l'ajut de diccionaris, però no sabem, o no volem saber, que les mateixes paraules tenen per a nosaltres significacions diferents.

No hem de creure que hàgim fet grans progressos per a la pacificació del món mentre no haurem encara

comprès els elements de la «ciència de la pau». Almenys pel que fa a la qüestió de les minories, encara no els hem comprès. Amb aquesta convicció, no vull fer avui cap proposició concreta, però vull aconsellar a cadascun de nosaltres de pesar, dins el seu fur intern, els diferents conceptes de les idees de «nació», de «minoria» i de «dret de les minories». Un cop haurem fet això, ens reunirem novament per a dir-nos, amb franquesa i amb tota l'autoritat de què disposem, el que hi ha de just en la qüestió de les Minories. Però—reflexionar i dir el que creiem just—aquestes dues coses fem-les aviat, ben aviat, per tal que d'ací a aleshores no n'hagi sofert la gran idea de la pau.»

El Canciller austriac fou aplaudidíssim. Calia esperar tot seguit les respostes. El mateix dia, 8 setembre (1), en què parlaren el Sr. Motta i Msr. Seipel, parlà també el Sr. Zaleski, representant de Polònia :

«El problema de la protecció de les Minories nacionals ha estat tractat d'una faisó extraordinàriament interessant en el discurs de l'honorable representant dels Països-Baixos. Estic enterament d'acord amb M. Beelaerts van-Blokland quan diu que cal evitar que els esperits malvolents trobin l'avinentesa de desviar el règim de les Minories i de fer-ne un instrument d'agressió política. Aquesta necessitat

(1) Aquell mateix dia el «Bureau» de la U. I. d'A. per la S. de N. presidit pel professor Aulard comunicava al president de l'Assemblea de la S. de N. els acords adoptats a La Haia entre els quals hi ha la petició d'una Comissió permanent de minories. El President de l'Assemblea M. Zah'e assegurà al professor Aulard que els desigs de la Unió serien estudiats atentament. Aquest fou el darrer acte públic a què assistia el professor Aulard, generós amic de tota aspiració de llibertat, que moria pocs mesos després.

d'eliminar l'element polític de les qüestions minoritàries i d'impedir que esdevinguin motius de diferències entre Estats ha estat remarcat diverses vegades pel Consell i ha estat altrament expressat amb netedat en una memòria del Secretari general adoptada per l'Assemblea de 1925.

»Lamento no poder compartir l'opinió de l'honorable ministre de Negocis Estrangers dels Països Baixos, sostinguda per S. E. el canceller de l'Imperi alemany i per l'honorable M. Motta quan, en interès de les minories, es cregué en el deure d'emetre una suggestió la realització de la qual no solament presenta grans perills, ço que ell mateix ha volgut reconèixer, sinó que, per altra banda, no es fundaria sobre cap estipulació dels tractats de minories. Penso que és útil de recordar, aquí, que els «Comitès dels Tres» han estat creats, essencialment, en interès de les minories, a fi de garantir-los un examen seriós de llurs peticions. Els governs signataris dels tractats han acceptat que, en la pràctica, aquests Comitès esdevinguin una instància normal, per bé que des del punt de vista estrictament jurídic llur existència podria semblar més discutible. Em sembla, però, que seria injustificat, almenys, de demanar-los d'anar més lluny i d'acceptar la idea d'una Comissió permanent de Minories.

Em permeto cridar la vostra atenció sobre l'absència completa d'analogia entre la qüestió dels mandats i la de les minories relacionada amb la idea d'un òrgan permanent d'estudi i de control. Car si hom ha creat una Comissió permanent de Mandats això ha estat fet en execució de l'art. 22 del Pacte de la S. de les N., mentre que la creació d'una Comissió permanent de Minories no es podria basar sobre cap compromís d'ordre internacional. Si els meus honorables col·legues creuen que és útil de meditar sobre llur suggestió, estic disposat a fer-ho, però a condició

que pensem també en una altra idea que ha pres cos diverses vegades en el si de la nostra Assemblea i que també ha inspirat les resolucions de la dotzena Assemblea de la Unió Internacional de les associacions per la S. de les N., de La Haia, ço és, la idea de la generalització del principi de la protecció de les Minories. Si tots els membres de la S. de les N. es declaren disposats a signar una convenció general sobre aquest punt, estic segur que la creació d'una Comissió permanent de Minories no trobarà aleshores cap dificultat.

»Tanmateix, no oblidem que, molt sovint, el millor és l'enemic del bo i que, tot i desitjant perfeccionar el sistema actual de protecció a les Minories, podem arribar a un resultat diametralment oposat, és a dir, al seu anihilament complet.»

Primer el Sr. Zaleski nega la capacitat de la S. de N. per a nomenar la Comissió permanent de minories. Després diu que fora acceptable si tots els membres de la S. de N. signessin una convenció general. Es l'argument que ja hem vist abans i que hem sentit, repetidament, a polacs, txecs, romanesos i iugoslaus i que el senyor Osuski reprendrà més agudament en el seu discurs del dia 11. Un diputat romanès deia en una comissió de la U. I. d'A. per la S. de N.: o bé aquest dret és bo, i aleshores cal generalitzar-lo; o bé és dolent, i cal suprimir-lo. No — li advertíem — aquest dret és bo, però imperfecte; cal ampliar-lo; la seva necessitat d'ampliació no vol dir que el dret limitat d'ara sigui dolent, ni menys que, esperant l'ampliació desitjable, deixeu de complir els drets ja reconeguts.

Altres observacions han estat fetes al discurs de Zaleski. No és just de dir, per exemple, que «els Comitès dels Tres han estat creats essencialment en interès de les minories». En la pràctica—ja hi ve a respondre el delegat d'Holanda—el Comitè no ha fet sinó sostreure al Consell les qüestions de minories, és a dir, privar-les de discussió pública. Ja hem remarcat en diversos indrets que la publicitat de la discussió és una de les reivindicacions peremptòries dels minoritaris.

Dos dies després, Arístides Briand, en la sessió del 10 desembre, vingué a socórrer els seus satèl·lits. El seu discurs, unànimement aplaudit per altres raons, produí estupor en aquest aspecte. Fou apassionadament comentat; semblava una reculada en la política de Locarno; la impressió que deixà fou pessimista.

«Hi ha una qüestió plantejada, que a tots ens commou, la qüestió dita de les Minories. Aquesta qüestió desvetlla en tots sentiments d'humanitat elemental. N'hi ha prou amb llegir la relació dels nostres treballs, al Consell o a l'Assemblea, per veure que aquesta qüestió ha estat sempre present als nostres esperits i que hem hagut de resoldre molts casos que s'hi refereixen. D'altres en resoldrem encara, car és una qüestió que no tenim el dret d'ignorar, una qüestió sagrada.

»No és pas d'ençà de la guerra, només. Abans també hi havia minories; hi havia cent milions d'homes que formaven part d'això que ara anomenem minories i no podem pas dir que la vida els fos fàcil. Llançaven crits d'angoixa i de dolor, demanaven ajut: llurs veus no anaven més enllà de les parets de la

tomba i no hi havia una S. de les N. per acollir-les (1).

»Avui no hi ha més enllà de 20 milions d'homes que pertanyin a minories. Es difícil de pretendre que la S. de les N. se n'hagi desinteressat. La S. de les N. està sempre disposada a fer tot el possible per millorar llur sort quan hi pugui haver dubtes sobre llur situació.

»Però aneu amb compte! Es un problema delicat!

»Es necessari que la qüestió de les minories no esdevingui una mena de palanca destinada a desllorigar els Governs i a enterbolir la pau. Cal que no sigui una amenaça que plani constantment damunt de les nostres tasques. Aquesta qüestió ha d'ésser resolta objectivament, seriosament, tenint compte dels fets que ens són sotmesos, perquè els examinem amb tots els escrúpols de consciència desitjables a fi que, amb la major lucidesa, puguem fer el necessari per a contenir els abusos.

»Aquesta qüestió no ha de convertir-se en una màquina de guerra, en una deu de disturbis. No hem de permetre que, sota l'aspecte de sentiments àdhuc respectabilíssims, certes manifestacions de les masses deixin entreveure temptatives de modificacions profundes en el món i vinguin a crear noves causes d'inseguretat.

»Per respectables que siguin certes doctrines, certes propagandes, hi ha quelcom que les ha de dominar totes: la pau. No hi ha condicions particulars, raonaments particulars, i aspiracions particulars, per fondes que siguin, que tinguin prou solidesa per a dreçar-se pel damunt de l'interès de la pau. Aquest interès és el que domina i el que ha de triomfar. Si

(1) Cert. La situació de les minories era distinta abans que després de la guerra. Abans estaven sota el regisme de la raó d'Estat; ara, en teoria almenys, sota el de la solidaritat internacional. Motiu major, doncs, per a no comparar les dues situacions. Recordar-ho a les d'ara té quelcom de sarcàstic.

un acte qualsevol de justícia s'hagués de complir i per a complir-se hagués de commoure la pau del món, per a tornar-nos al terrible desordre d'ahir, jo cridaria «Silenci'» als seus promotors; «deixeu enraonar la pau necessària!»

Les xifres arborades pel Sr. Briand són discutibles i discutides. Segons les estadístiques dels Congressos de Nacionalitats, aquests ja representen les reivindicacions d'uns trenta cinc milions d'europeus, sense comptar els set o vuit milions d'ucranians adherits suara al moviment. El professor Bovet, prenent les xifres d'un autor italià més aviat poc propici a les minories, diu que Luigi Villari (1) arriba ja a un total de 24 milions, sols per als països sotmesos als tractats; aquesta xifra és inferior almenys de tres milions a la realitat; si s'hi afegeixen les minories no protegides (només els catalans, diu Bovet, ja són més de tres milions) arribareu, pel cap baix, als trenta cinc milions, que és la xifra més acceptada. El docte professor, assenyat i coratjós, observa encara que, així i tot, només es tracta de minories en el sentit polític. Car, l'estatista txec Auerhan, parlant de minories lingüístiques, arriba a la xifra de 60 milions només per a Europa (2).

Quedàrem blaus quan sentírem Briand posar la pau per sobre de la justícia. No ens havien parlat fins ara d'una «pau justa»? És curiós de cons-

(1) *La protezione delle minoranze*, 1925.

(2) *Die sprachlichen Minderheiten in Europa*, p. 19.

tatar com els seus arguments són precisament diametralment contraris als que exposem al principi d'aquest llibre i en el cap. X. El lector decidirà quins són, entre aquests i aquells, els arguments liberals.

L'endemà, dia 11, el Sr. Osuski (1), representant de Txecoslovàquia, més preparat, fa el veritable discurs d'oposició :

»Fa set anys, gairebé dia per dia, que a petició de Lord Robert Cecil, delegat aleshores de l'Africa del Sud, vaig tenir l'honor, des d'aquesta tribuna, d'exposar a la segona Assemblea, no solament les mesures constitucionals i legislatives preses per Txecoeslovàquia per a la protecció de les minories, sinó també l'aplicació d'aquestes mesures i llurs resultats pràctics.

»Que se n'ha fet de camí, des d'aleshores! En el terreny de la protecció de les minories els set anys darrers han estat fecunds en experiències i molt rics en resultats pràctics.

»Però avui no us vull pas parlar d'això. La setmana passada, en aquesta tribuna, diversos oradors han parlat de la protecció de minories i han fet declaracions i suggestions. I a propòsit d'aquestes declaracions em permetré de fer unes observacions. Per fer-ho com cal, és necessari distingir i per tant cal fer-se una pregunta prèvia : ¿en virtut de quin instrument internacional, en virtut de quin dret, la S.

(1) Potser no és fora de lloc remarcar que les relacions entre txecs i catalans foren sempre de gran simpatia. El mateix Osuski ens confessava, però, a primeries de 1924, que constituït l'Estat txecoslovac, ara aquestes qüestions nacionalístiques més aviat els molestaven ; en resum, que no podia comptar-se amb ells. Egoisme dels pobles petits. Sembla que només els grans— i encara—puguin permetre's el luxe d'ésser generosos.

de les N. s'ocupa de la protecció de les minories? Si examineu els tractats signats després de la guerra en trobareu que n'hi ha de pactats entre certs Estats als quals hom ha anomenat «potències d'interessos limitats» i les principals Potències aliades i associades. En l'article 14 d'un d'aquests tractats llegim que el contingut del tractat és posat sota la garantia de la S. de les N.

»En què consisteix aquesta garantia? Segons l'apartat 2 de l'esmentat article 14 consisteix en el fet que tot membre del Consell de la S. de les N. té dret a cridar l'atenció del Consell sobre tota infracció o temptativa d'infracció a qualsevulla de les obligacions contingudes en el tractat.

»La lectura d'aquesta disposició del Tractat de Minories ens mena a constatar que no és pas en virtut del Pacte de la S. de les N., sinó en virtut dels tractats particulars pactats entre certes potències, dites «potències d'interessos limitats» i les principals potències aliades i associades, que la Societat de les Nacions s'ocupa de les minories. El caràcter dels drets del Consell és definit en aquell tractat: el Consell no pot modificar ni esmenar cap de les seves disposicions sense el consentiment de les parts interessades i com que està encarregat de vigilar l'execució lleial de les obligacions contingudes en aquest tractat no pot pas fer-ho posant-se ell mateix en la il·legalitat.

»La delegació txecoeslovaca, per tant, ha escoltat amb l'interès més viu les declaracions fetes en aquesta tribuna la setmana passada, per diferents oradors. L'honorable delegat dels Països Baixos ha suggerit la idea de crear una Comissió permanent de minories anàloga a la que s'ocupa dels mandats. La proposició és prou suggestiva des de diversos punts de mira per a merèixer unes paraules.

»¿D'on li ve, a la S. de les N. el dret de crear una

Comissió permanent de mandats? Si llegim el pacte, hi trobem tot un article, l'article 22, que ha creat fins el sistema dels mandats, l'apartat 9 del qual és concebut així:

»Una Comissió permanent s'encarregarà de rebre i d'examinar les memòries anyals dels Mandataris i de donar al Consell la seva opinió sobre totes les qüestions relatives a l'execució dels mandats».

»La lectura de l'art. 22 del Pacte de la S. de les N. ens imposa dues constatacions:

»1.a Que la Comissió permanent dels Mandats és una creació del propi Pacte;

»2.a Que la creació de la Comissió permanent dels Mandats era formalment prescrita a la S. de les N. per l'apartat 9 de l'article 22.

»Quan la S. de les N. ha creat la Comissió permanent dels Mandats no ha fet sinó executar un manament imperatiu que ella havia acceptat. No hi ha cap manament semblant referent a la qüestió de les minories. Tot i això, la idea de crear una Comissió permanent de Minories ha estat emesa en aquesta Assemblea.

»¿Hauré pujat a aquesta tribuna per a oposar-me al seu examen? Lluny de mi aquest pensament. Si he vingut aquí, només ha estat per a precisar la posició jurídica i política de la qüestió. És fora de dubte, però, que el contingut dels tractats pactats entre les potències dites «potències d'interessos limitats» i les principals potències aliades i associades no comporta ni el dret ni l'obligació de crear una Comissió permanent de minories. Si hom vol entrar en aquest camí i examinar aquesta qüestió, cal cercar en altre lloc, que no sigui els tractats de minories, la raó que ho autoritzi. Caldrà demanar-la al propi Pacte de la Societat de les Nacions.

»Sí; hi ha l'apartat 3 de l'article 3 i l'apartat 4 de l'article 4 del Pacte, els quals estipulen que el

Consell i l'Assemblea poden ocupar-se de totes les qüestions que entrin dintre de l'activitat de la S. de les N. i que afectin la pau del món. Ultra aquests textos, hi ha l'article 11 que disposa que la S. de les N. pot prendre mesures per a salvaguardar la pau.

»Si hom vol examinar aquesta qüestió i crear una Comissió permanent de Minories cal veure primerament si els articles que m'he permès d'esmentar o d'altres encara que figurin en el pacte de la S. de les N. autoritzen legalment la creació d'una Comissió així.

»Caldria, també, examinar la utilitat pràctica de la creació d'aquesta Comissió. I en fi, caldria estudiar bé la qüestió de saber si la creació d'aquest instrument és oportuna.

»Ahir mateix vàrem sentir el gran apòstol de la pau, M. Briand, que en aquest domini ha demostrat ésser, demés, un gran realitzador.

»M. Briand ha proclamat altament, aquí, els drets de les minories a la no-opressió i ha glorificat els benifets que emanen d'aquests drets tot comparant la situació de les minories d'avui amb la d'abans de la guerra. Tanmateix, no ha dubtat a dir que un instrument forjat per a assegurar la pau, creat per a ésser utilitzat en favor de la pau, podrà esdevenir fàcilment, en mans poc favorables a la tranquillitat i a la calma, un instrument de torbació, una amenaça per a la pau.

»Tenint en compte aquestes consideracions, cal, per tant, abans de prendre qualsevol decisió sobre aquest punt, examinar seriosament la qüestió de la creació d'una Comissió permanent de Minories.

»De totes maneres em sembla fora de dubte que la S. de les N. no podrà pas legislar únicament per a uns dels seus membres només. La S. de les N. no té dret, i tinc el convenciment que no en té pas la intenció, a crear, per iniciativa pròpia i per la seva

pròpia voluntat, dues categories de membres de la S. de les N., una que comprengui membres lliures i una altra que comprengui membres administrats per una Comissió.

»Com que les declaracions fetes la setmana passada en aquesta tribuna no eren del tot clares, crec que si hom volgués prendre en consideració la suggestió caldria d'antuvi cercar de conèixer el pensament total dels que han suggerit aquí la creació d'una Comissió permanent i em permeto d'emetre aquesta opinió d'una faisó particular tenint en compte la declaració feta per l'honorable delegat dels Països Baixos.

»En tractar de la qüestió de les minories, l'honorable delegat dels Països Baixos ha recordat que la dotzena Assemblea de la Unió internacional de les Associacions per la S. de les N. havia suggerit la creació d'una Comissió permanent de Minories anàloga a la que s'ocupa dels mandats.

»Comprenc perfectament bé que pot haver-hi certs dubtes quant a la importància de la suggestió feta per l'honorable delegat dels Països Baixos, ja que aquest s'ha limitat a fer una declaració molt breu. Comprendreu, doncs, que hi ha dret a preguntar-se si, en suggerir aquesta idea, ha pensat que la Comissió de què es tracta s'ocuparia de les minories en general de tots els països.

»Si ho recordo bé, la discussió que tingué lloc el mes de juliol passat a la dotzena Assemblea de La Haia tractà del conjunt de la qüestió i, per tant, abans de poder examinar aquesta qüestió caldria saber si l'honorable representant dels Països Baixos ha traduït en aquesta avinentesa el conjunt de les idees d'aquella Assemblea quan va parlar, en aquesta tribuna, la setmana passada.

»Quan tractem aquestes qüestions, però, no cal oblidar que el Pacte s'inspira en dos grans principis :

el principi d'igualtat i el principi d'universalitat. Tinc l'honor de declarar, en nom de la delegació txecoeslovaca, que aquesta està sempre disposada a examinar tota idea de llibertat, d'equitat i d'humanitat, però que tampoc no oblida que el fonament del Pacte de la S. de les N. reposa sobre els principis d'igualtat i d'universalitat predicats i defensats des de l'origen de la Societat de les Nacions.»

Encara més observacions. El Sr. Osuski féu un cert efecte amb les seves ben ordenades consideracions d'ordre legal. Aquestes raons pesen damunt la consciència de gent de bona fe. Ben mirat, totes aquestes raons s'apliquen a qüestions de pura forma. En el fons,—com observa el professor Bovet—hi ha la protecció de minories, única cosa prevista pels tractats, i garantida per la S. de N. Ara bé : els tractats no preveien cap forma determinada per a assolir aquesta garantia que assumeix la S. de N. ; no preveien, per exemple, una Secció de minories al Secretariat. No hi havia sinó un fet, l'obligació de la garantia ; aquesta garantia era una greu responsabilitat per a la S. de N. Quan els representants de les minories, i les associacions internacionals, i alguns membres del Consell de la S. de N., demanen una Comissió permanent, no fan sinó cercar una forma eficaç de garantia. Sense acudir al Pacte, estan dins l'esperit dels tractats.

Però tenia raó el Sr. Osuski en recordar els principis d'igualtat i universalitat. Contra l'opinió d'alguns minoritaris, massa oportunistes o

massa recelosos, creiem que la qüestió no té altra eixida total i seriosa sinó en el seu plantejament general.

La universalitat, la igualtat només poden ésser aconseguides per la inclusió del dret de minories en el Pacte. Un Pacte signat i certificat sempre constituirà una major obligació jurídica ; resolucions de l'Assemblea de la S. de N., com la de l'any 1922, no passaran mai d'ésser altra cosa que l'expressió, possiblement hipòcrita, d'un desideràtum moral.

Per qualsevol costat que examinem el problema, l'única solució global que se'ns presenta és la revisió dels tractats. Per això cal que hi consentin els signataris. I els signataris hi estan disposats, sempre que el respecte a les minories sigui imposat a tothom. Si ara s'obtingués la creació d'una Comissió permanent ¿quins poders tindria? Dels tractats no se'n dedueix cap. Caldria tanmateix revisar-los. Res no pot fer-se, en conclusió, sense un Estatut precís i general.

* * *

El debat, per concloure, posà de relleu l'estat «polític» de la qüestió, dins la S. de N. Tothom pensava, de temps, en la qüestió sense gosar tocar-la. Ara ja no sortirà, en molts anys, de l'ordre del dia. A la darrera sessió de l'Assemblea, el 26 setembre, el representant d'Holanda, Sr. Loudon, expressà la seva confiança que el

problema de les minories continuaria essent tractat per la S. de N.

Per una política més activa a favor de les minories hi ha certs Estats interessats, els exvençuts com Alemanya, Hongria i Austria, i la major part dels neutres, Holanda i Suïssa al davant d'ells ; en contra, hi ha el major nombre dels Estats obligats, els ex-vencedors, com Polònia i Txecoslovàquia, i la petita Entesa, amb llurs amics incondicionals, com Mr. Briand.

Ampliant aquestes dades podem afegir que estan encara a favor de les minories els Estats escandinaus i bàltics, i en contra, amb Briand, Itàlia i Espanya, entre els països europeus. Hi simpatitzen també alguns centre i sud-americans. Quant a Anglaterra, mentre els Dominions, sobretot Canadà i Africa del Sud, en són ostensiblement favorables, la metròpoli guarda una actitud reservada. És una dissort per a la política de les minories que els Estats Units i Rússia siguin absents de Ginebra.

En conjunt, la situació a l'Assemblea és més aviat ben favorable a les minories. Vol dir això que llur victòria sigui segura ? No. L'oposició que troben llurs iniciatives té, per ara, tot el caràcter d'irreductible. En el camp de la «pràctica» no hi ha, per ara, cap esperança immediata d'una amplificació del dret actual de les minories protegides. Els Estats obligats, considerant-se injustament subjectes a una desigualtat jurídica, no podent suprimir els drets que els obliguen,

s'oposen a tot perfeccionament del dret actual. Si voleu revisar els tractats, diuen, cal imposar-los a tothom. Confien, dient això, en l'oposició, de caràcter també per ara irreductible, que farien a la generalització del dret de minories, països com Itàlia, disposats, si calgués, a menaçar amb retirar-se de la S. de N.

La unanimitat és la regla—pedra angular de la S. de N.—per a prendre qualsevol acord, tant en el Consell com a l'Assemblea. Sens dubte, aquesta regla, igual per a la qüestió de les minories com per a tota altra qüestió, és una gran dificultat. Els qui voldrien accelerar el progrés de l'institució de Ginebra deploren, justament, que aquesta regla paralitzi les iniciatives, encoratgi les resistències i, en resum, relenteixi l'evolució. La unanimitat, però, sembla, per ara, condició indispensable. Renunciar-hi, seria negar la sobirania, de la qual semblen tan gelosos els Estats ; aquests podrien trobar-se obligats a executar obligacions contra les quals s'haurien pronunciat. Per a l'autoritat del Consell, també sembla necessària la unanimitat. En l'estadi actual de l'evolució de la S. de N. no cal pensar, doncs, que aquesta regla sigui modificada. No creiem, tampoc que, sigui definitiva ni absoluta ; el canvi de la regla dependrà, en gran part, de l'evolució de la idea de sobirania. Si realment la S. de N. vol acomplir amb major eficàcia el seu deure i el seu destí, algun dia haurà de treure's aquesta nosa. Un primer pas, en la pràctica, és

que les delegacions en minoria no solen mantenir, llevat de casos greus, llur vot davant l'Assemblea.

Cal no oblidar que, en els darrers temps, els directors polítics més influents a la S. de N., Briand i Chamberlain, s'han preocupat sobretot del retorn d'Estats, que s'havien retirat, encara que, per obtenir-ho, haguessin de passar per concessions almenys inoportunes. Cert és que Briand necessita a Ginebra aliats subalterns disposats, sota l'aspecte de neutrals, a fer el seu joc. El mateix argument que, en termes generals, emprà a la tribuna de l'Assemblea—que s'ensorri la justícia, perquè suri la pau—podia usar, aplicat a casos concrets, en els corredors : ens convé la presència de tal Estat a Ginebra ; si per això hem de trepitjar algun principi, cal que els trepitjats facin la mercè de callar, perquè abans que llurs reivindicacions particulars, hi ha l'interès general de la pau ; i l'interès de la pau, exigeix que tal Estat estigui amb nosaltres ; i perquè estigui amb nosaltres, cal fer determinades concessions.

* * *

Gabriel Alomar ha assenyalat a Espanya el deure de protegir els sefardites de llengua espanyola. Diu :

«Espanya s'ha desinteressat del problema de les minories. Tanmateix, ha estat víctima d'un imperialisme aliè ; i ja que les veus espanyoles s'han abstingut de tractar aquesta qüestió, m'hi vull referir. Espanya té

en l'Orient europeu una veritable minoria nacional, menyspreada i fins avorrida pels mateixos que exageren tartufescament el zel de llur patriotisme. Aquesta minoria, més espiritual que ètnica, i per això mateix, més legítimament espanyola que els pobles units per la simple iuxtaposició territorial, és la constituïda pels descendents dels jueus expulsats a les darreries del segle xvè. Són els sefardites, que paguen amb un amor místic a Espanya la memòria enverinada dels vells greuges i suplicis. Ells han conservat la llengua castellana amb una fidelitat emocionant, amb un culte d'antigua relíquia.

»Doncs bé : l'imperialisme turc acaba d'estroncar aquesta deu de vitalitat hispànica. L'ús d'aquest idioma dolçament arcaic ha estat prohibit amb greus sancions. L'assimilació d'aquesta minoria a la seva pàtria forçosa serà estimulada amb enèrgiques i fins amb brutals coaccions. I aquesta romanalla d'espiritualitat espanyola aviat s'extingirà sense resurrecció possible.

»Que hi hagi, al menys, una veu espanyola per a cantar l'elegia d'aquesta noble llealtat mal corresposta...» (1).

Hi ha només una forma directa de protecció : que els sefardites esdevinguin súbdits espanyols ; així ho han fet gran nombre de jueus de Grècia, sobretot els de Salònica.

Però, en general, la solució topa amb dues dificultats : d'una banda el recel justificadíssim d'uns homes que no veuen pas el guany de deixar d'ésser súbdits d'uns Estats, més o menys tolerants o més o menys opressors, per a esdevenir-ho d'un Estat positivament contrari, per sistema,

(1) Article «La cuestión de las minorias» a *El Dia* de Palma de Mallorca, 3 abril 1929.

tradició i forma de govern, a les més rudimentàries formes de llibertat, com, per exemple, la de cultes ; d'altra banda, en les altes esferes sobretot, aquests sefardites, raça realment superior, són positivament menyspreats, i personalitats de primera categoria no han deixat d'expressar la repugnància a tenir cap súbdit jueu.

Espanya, com a membre de la S. de N., i més encara com a membre del Consell, podria interessar-se a favor dels sefardites, cridant l'atenció del Consell sobre qualsevol petició d'aquestes minories. Però allavors no hi ha cap motiu per desinteressar-se de les altres que tenen problemes semblants : essent el dret de les minories un dret humà que pressuposa en qui el defensa l'adhesió als principis de justícia i llibertat, no és possible defensar el dret d'unes minories determinades i combatre el mateix dret en altres minories. Tota intervenció espanyola provocaria sens dubte vivíssimes protestes dels Estats o governs que es trobessin denunciats. Per això Espanya no podrà mai prendre a Ginebra una actitud liberal i generosa mentre no modifiqui la seva actitud respecte els problemes nacionalistes interns, com tampoc, parallelament, no podrà realitzar una gran política de cara a Amèrica hispana—com la que preconitza José Pla (1)—mentre no canviï les seves institucions i les tendències que aquestes simbolitzen.

(1) J. Pla. La misión internacional de la raza hispánica. Ediciones Morata, Madrid.

CAPÍTOL XIII

LA QÜESTIÓ DE LES MINORIES DAVANT EL CONSELL DE LA S. DE N.

Després de l'Assemblea, l'actualitat de la qüestió anà aguditzant-se. Ja en la sessió del Consell de 26 de setembre el problema de l'Alta Silèsia provocà una llarga discussió. Es tractava del conflicte existent per causa d'haver tancat les autoritats poloneses un cert nombre d'escoles de minoria. En fou ajornat l'estudi per a la reunió vinent.

* * *

Era fàcil de preveure una «ofensiva diplomàtica» alemanya. Per a fortificar-se en la seva posició, de temps que Alemanya predicava amb l'exemple. Sense estar-hi obligada pels tractats, Prússia havia ja concedit, en 1926, un estatut especial a la minoria danesa. La població al·lògena de l'Alta Silèsia alemanya gaudeix del règim de la convenció germano-polonesa de 15

maig 1922. En novembre de 1928 el govern de Prússia, d'acord amb el govern federal, presentava al Consell d'Estat prussià un projecte segons el qual la protecció de les minories no romandria circumscrita a determinades regions sinó que s'estendria a tot el territori. Així, doncs, el nou reglament vindria a aplicar-se particularment a tots els polonesos d'Alemanya.

Segons l'Estatut s'entendrà per minories totes les parts de la població del Reich que «declarin ésser de nacionalitat polonesa» ; la declaració de pertànyer-hi no podrà ésser controlada ni discutida. L'inscripció a una escola minoritària serà feta per simple declaració dels pares o encarregats ; cap verificació de la nacionalitat real no podrà fer l'administració. Per obrir una nova escola minoritària bastarà que es demostri la impossibilitat d'acudir a les escoles minoritàries, públiques o privades, ja existents. Quant als programes d'ensenyament, diferiran dels de les escoles alemanyes ; s'hi inserirà el coneixement de les característiques de la nacionalitat polonesa. La llengua de l'escola serà el polonès. Quan els alumnes inscrits arribaran a cert nombre proporcional a la població on viuen les escoles minoritàries, tindran dret a una subvenció de l'Estat. Plena llibertat per a la tria dels mestres.

El reglament de la minoria danesa és també millorat amb l'aplicació del principi de l'autonomia escolar.

És impossible no reconèixer que aquestes dis-

posicions manifesten un esperit ben liberal. Ultrapassen les dels tractats. Són un progrés evident. Potser aquest reglament novell no obeeix a altre desig que el de fortificar-se en una bona posició diplomàtica; sens dubte, protegint els seus al·lògens, Alemanya aspira a millorar la situació de les minories alemanyes en altres països. De fet, però,—deixant de banda les intencions—les noves disposicions donen satisfacció considerable a gran nombre de minoritaris.

* * *

Sota aquestes bones impressions el Præsidium dels Congressos de les minories es reunia a Berlín a primeries de desembre de 1928. Les reflexions que féu per aquell temps Briand, al Parlament francès, sobre els drets dels pobles, negant-los el de «suïcidar-se», com ell digué, no feren sinó portar noves boires damunt l'horitzó, per bé que ell al·ludís només al cas concret de l'*Anschluss*. Ens és ben trist de veure els hereus d'una tradició liberal, sostenint, en aquestes altures, les tesis reaccionàries, falsament oportunistes, orbament realistes i, en tot cas, contràries al nostre dret i al nostre sentiment.

Trobant-nos per aquell temps a Berlín poguérem adonar-nos de la tempestat que es preparava i que havia d'esclatar a Lugano. En el Volks Deutsche Club parlàrem dels problemes nacionalistes de la península ibèrica i exposàrem

el sentit de la nostra lleal col·laboració al moviment de minories, que és de solidaritat ideal, sense esperar-ne particularment cap solució, almenys immediata, per a nosaltres ; que nosaltres volíem resoldre el nostre plet en instància interior, capgirar la constitució interna de la península i influir per una nova política a l'exterior ; si algun dia tenim influència en els destins de la Península no ens caldrà, a Ginebra, canviar ni d'idees, ni de tendències, ni de sentiments.

L'oposició feta, dins l'Assemblea de la S. de N., a la creació d'una Comissió permanent, produí el seu efecte entre els representants de les minories i entre els mateixos elements de la U. I. d'A. per la S. de N. que en l'Assemblea de La Haia demanaven per unanimitat la creació d'aquella Comissió. Calia minvar les pretensions, tenint en compte que dins el Consell de la S. de N. hi ha membres disposats a no permetre cap ampliació de les estipulacions dels tractats, malgrat el succés assolit per la Comissió permanent de Mandats que s'indicava com a model, la qual nasqué també en mig de l'escepticisme.

Per això, vista l'oposició a la Comissió permanent, els interessats pensaven en una senzilla Comissió d'estudis, no exempte tanmateix—al nostre particular entendre—de les dificultats que li crearien els Estats oposicionistes.

* * *

La tempesta esclatà en la sessió del Consell a Lugano el dia 15 de desembre.

Dandurand, el representant del Canadà, havia ja anunciat la seva intenció de fer posar a l'ordre del dia d'una de les sessions vinents la revisió dels tràmits de garantia per a les minories a la S. de N. En tractar-se la qüestió concreta de l'Alta Silèsia, Adatxi, el ponent, presentà un estudi consciençiós i objectiu de nou requestes o peticions de les minories alemanyes de l'Alta Silèsia. Llavors el representant polonès Zaleski llegí una requisitòria de caràcter general que portava preparada contra aquelles minories i sobretot contra l'activitat del *Volksbund,* al president del qual, acusava d'alta traïció. Durant aquest discurs, Stresemann, mostrà la seva irritació i donà alguns cops de puny sobre la taula. En acabar Zaleski, constatà que el discurs del representant polonès era ple d'odi contra una minoria que no feia altra cosa que exercir un dret adreçant-se a la S. de N. «És una part del dret humà que la S. de N. ha reconegut a les minories». Després : «les minories tenen el dret d'organitzar-se per a defensar llur existència». I encara : «Si la S. de N. hagués d'acceptar el punt de vista del senyor Zaleski, si no continués ocupant-se del dret de les minories, perdria un dels puntals que asseguren la seva existència i certes nacions podrien demanar-se si ella respon encara a llur ideal». Acabà anunciant que portaria a la sessió vinent del Consell «la qüestió de les minories en el seu

conjunt, de manera que no fos tractada com un anexe a la qüestió escolar».

Briand, que presidia, volgué salvar la situació, de moment, pronunciant uns mots oportuníssims. Perquè no hi hagués interpretacions falses en l'opinió pública «jo he de dir—declarà—de la manera més neta que res no permet de suposar que la S. de N. i el seu Consell distreuen llurs esguards de la causa sagrada de les minories. Mai els drets de les minories no seran abandonats». I clogué la sessió bruscament.

Així, de cop, la qüestió de minories, per una imprudència de Zaleski seguida de la irritació de Stresemann, es col·locava en el primer pla. Endebades havien volgut arreconar-la. Ella mateixa s'imposava com una de les més greus i més urgents realitats polítiques d'avui. Stresemann evidentment s'excedí en el gest i en el to; però el seu cop de puny demostrava tanmateix que la S. de N. no és una institució de teoritzadors. El debat tractava només de la qüestió concreta d'Alta Silèsia; Zaleski mateix no la ultrapassà. Però Stresemann hi trobà una ocasió oportuníssima per a plantejar el problema en la seva generalitat. Així, per un gest, que semblava irritat, que ho era però que sens dubte també era tàctic, aconseguia un triomf en l'opinió del seu país, i obria les portes del Consell al problema candent.

* * *

Tot això animà extraordinàriament la preparació de les reunions dels delegats de les nacionalitats a Viena, el 3 de febrer de 1929, convocada pel Præsidium dels Congressos de Nacionalitats, i dels membres de la Comissió de minories de la U. I. d'A. per la S. de N., que treballà a Brusselles del 11 al 13 del mateix mes.

El Consell o Græmium de les nacionalitats preparà el programa del vinent Congrés i encarregà als capdavanters l'examen de les possibilitats de creació d'una Comissió d'estudi, a la S. de N., per comptes de la Comissió permanent, demanada l'any passat.

Quant a les Associacions per la S. de N., estudiaren les observacions fetes a l'Assemblea de la S. de N. de setembre a Ginebra sobre les possibilitats d'una Comissió permanent, mentre una sub-comissió especial preparava la redacció d'un possible Estatut general per a les nacionalitats. Com ja hem vist (1), una resolució fou presa, per demanar la creació d'una Comissió d'estudi, com la que proposen els representants de les minories.

Només observarem sobre aquesta nova proposició que, sens dubte, el Consell pot reunir una Comissió—com tantes d'altres n'hi ha—encarregada d'estudiar les qüestions de dret i de fet i suggerir solucions al Consell. Tot depén, però, al nostre entendre, dels objectius que es donin a la Comissió i de les persones que hi intervinguin. No es tracta de transferir a una Comissió les

(1) Cap. VII.

funcions i competències actuals de la Secció de minories del Secretariat. Cal fer quelcom absolutament nou i lliure de compromisos. En tot cas, la Secció del Secretariat hauria d'estar al servei de la Comissió. L'activitat d'aquesta no hauria de limitar-se a les estipulacions dels tractats; hauria d'ocupar-se justament de la forma de revisar-los i millorar-los. En la Comissió haurien d'intervenir per igual representants dels Estats i representants de les Minories, amb altres elements neutres, juristes sobretot, designats per institucions internacionals de prestigi i autoritat. Aquesta Comissió seria indicadíssima per moure i assessorar el Consell en tots els casos que ho cregués indispensable, i podria anar preparant els treballs d'un possible Estatut general. El que no és possible és que la missió del Consell quedi suplerta per la del Comitè dels Tres i la d'aquest per l'acció, en certa manera irresponsable, de la Secció de minories, i que siguin soterrades, així, protestes i denúncies, peticions i esperances de justícia.

* * *

Davant la reunió de març del Consell, l'opinió pública en tots els països interessats, fou preparada per intenses campanyes de premsa.

Els diaris francesos de dreta cregueren endevinar, rera el gest de Stresemann, tot un programa de política exterior, perillós per als tractats de pau. Per una paradoxa del destí, els milions

d'alemanys que, en virtut dels tractats, foren separats d'Alemanya, esdevenen ara, segons els aliats mateixos, la causa més gran d'intranquil·litat. El bon Gauvain s'és alarmat del progrés de les minories i de la repercussió dins França de les idees i principis en què es sosté. Els informadors de Ginebra, adversos a les minories, donaven per descomptat que els debats oferirien ocasió de palesar la bona voluntat del Consell de la S. de N. i que el procediment actual de garantia és del tot favorable a les minories. Per ells la creació d'una Comissió de minories, a Ginebra, respon a velleïtats humanitàries més que a consideracions jurídiques ; aquesta comissió, vénen a dir, fóra l'anarquia internacional organitzada. La premsa d'esquerra remarcava en canvi que els tractats no han obtingut llur pretensió de clausurar la guerra ; que en cap cas, les actuals fronteres són eixides d'una consulta prèvia als pobles transferits. «Flairem que les potències beneficiàries dels tractats, i les cancelleries que els sostenen, es preparen a organitzar l'ofegament ; temen un moviment general dels pobles oprimits. Però no veiem gairebé com podran arribar a llur finalitat, sense donar un cop mortal a la Societat de Nacions». (1).

Cal resistir—insisteixen els reaccionaris—a la «lliga dels malcontents» de què parlava Briand. Parlar de minories és dipositar explosius, és treballar per la dissociació dels Estats, és mante-

(1) *Monde*, 9 febrer 1929.

nir inquietuds, és esforçar-se a destruir la pau. Reflexions característiques dels *beati possidentes*. Com si el món actual fos una delícia! Difícilment poden admetre—i tanmateix és la més punyent de les realitats—que estem en un moment crític de la vida internacional i de la institució de Ginebra.

Malauradament també perdura encara, en certs sectors, a França sobretot, la mentalitat i el vocabulari de la guerra i de la seva propaganda. Antics combatents a favor del dret contra la força, han acabat per creure només en la força, de tant de recriminar aquesta creença a l'adversari.

La dissolució pels polonesos de la Dieta silesiana i l'arrestació del diputat alemany Ulitz, de l'Alta-Silèsia polonesa,—a qui havíem trobat a Ginebra, treballant pels interessos culturals de la minoria que representa—acabà d'excitar l'interès general sobre la qüestió. Poques detencions hauran resultat tan inoportunes. A l'ordre del dia de la reunió del Consell—ja afeixugada amb les proposicions de Dandurand i Stresemann, i amb les requestes dels alemanys de l'Alta Silèsia polonesa—calgué afegir-hi la qüestió Ulitz. Queixes dels alemanys, perquè França, tan influent en la política polonesa, no ha volgut orientar Polònia vers una política distinta. Políticament l'incident resultava inquietant. A l'Alta Silèsia hi ha un problema vivíssim, que s'enverina cada dia més; la reconciliació dels dos pobles s'hi fa difícil, si

no impossible ; multiplicant-se els motius de queixa a la S. de N., se n'ha seguit l'enverinament de relacions entre Polònia i Alemanya.

La premsa anglesa aquest cop aparegué molt interessada en el problema. Sobretot la premsa liberal. Així el prestigiós *Manchester Guardian* (1). La guerra — deia — que havia de portar el triomf de les democràcies, no ha portat sinó tiranies. Els moviments polítics i nacionals són oprimits. Difícil és d'ajudar els primers ; però els segons tenen un instrument de defensa en els tractats garantits per la S. de N. Cal fer efectiva aquesta garantia. Les grans potències, que podrien fer-ho, no han fet res. Ha calgut que Alemanya parlés primer ; «el seu paper és difícil, però ella haurà treballat per mantenir la justícia i la pau a Europa».

El *Times* consagrava també una sèrie d'articles a examinar els objectes i propòsits dels tractats de minories. Per ell és evident que si l'objecte dels tractats ha d'ésser assolit, cal idear un procediment millor ; cal donar als afers de minories la màxima publicitat ; el sistema del silenci facilita les exageracions i els greuges. També el gran diari londinenc s'alarmava constatant que l'opinió europea pogués creure que les minories

(1) Cal remarcar justament la simpàtica posició d'aquest diari. Els nostres problemes hi tenen observadors actius i clarividents. Es encoratjadora la confiança que manifesten envers les nostres ambicions més altes i més nobles. Són menys pessimists que nosaltres davant les possibilitats d'un capgirament de la mentalitat espanyola i d'una nova estructuració de la Península.

només tenien l'ajuda d'Alemanya. «Res no seria més inhàbil que deixar suposar que, en defecte de França i d'Anglaterra, les minories només poden trobar protecció en Alemanya».

* * *

En conèixer-se, dues setmanes abans del Consell, les proposicions de Dandurand, referents als tràmits, no satisferen a ningú ; ni a les minories ni als seus adversaris. Les minories, per exemple, no hi trobaven garantida a bastament la publicitat de les deliberacions. La mateixa obligació, proposada per Dandurand, d'una instància preliminar de la minoria al seu Estat, era considerada pels adversaris de les minories, com una nova complicació que, per comptes d'atenuar els conflictes, encara els provocaria. Poc abans de la reunió, Dandurand millorà les seves proposicions en dos punts essencials : la indicació dels casos d'urgència i de la possible publicitat sobre les reunions del Comitè de minories. Dandurand tindrà sempre el gran mèrit d'haver suscitat aquesta gran qüestió dins el Consell ; molts creuen, però, que, en alguns punts, hauria pogut ésser menys tímid.

L'actitud de Stresemann fou una incògnita fins el dia que parlà. ¿Envestiria la qüestió en tota la seva amplitud ? Alguns publicistes francesos li discutien el dret d'estendre la discussió a altres minories que a les alemanyes. Enmig

de la crisi governamental, sol·licitat en sentits diversos pels interessos de la política interior, molts temien que Stresemann deixés passar l'avinentesa i reduís considerablement l'abast de l'exposició anunciada. En canvi els més aprensius estaven consternats de pensar que la discussió general del problema de minories pogués portar a la discussió de l'aplicació dels tractats i, per consegüència, dels fonaments de l'estabilitat internacional d'avui. Sabíem, però, de cert, que Alemanya no faria cap proposició tendint a l'extensió a tots els Estats del sistema de protecció de minories ; que si algun altre feia la proposició, Alemanya s'hi adheriria ; que demanaria la creació d'una Comissió d'estudis. Fins a última hora Stresemann no redactà el seu discurs.

Dos dies abans de començar les sessions del Consell, ningú no sabia realment què passaria. Les polèmiques sobre la reunió del comitè dels experts en la qüestió de les reparacions i l'escàndol del fals tractat publicat a Utrecht s'afegien als motius de malestar produïts pels esdeveniments d'Alta Silèsia i el plantejament general de la qüestió de minories.

* * *

Així les sessions del Consell, pel març, a Ginebra, s'obrien davant incògnites gairebé dramàtiques.

Abans d'envestir el problema hagué de trac-

tar-se una qüestió prèvia. Segons l'article 4 del Pacte, un Estat membre de la S. de N. que no estigui representat en el Consell, té dret a tenir-hi un representant quan el Consell hagi d'examinar una qüestió que l'interessi particularment. Fonamentant-se en això, Lituània, que té compromisos internacionals relatius a minories, revindicava el dret d'assistir a les deliberacions. El Consell hagué de pronunciar-se, doncs, sobre l'admissió a les deliberacions de tots els Estats que tenen tractats de minories. Un comitè de juristes—entre els quals hi havia el Sr. Botella, espanyol—fou consultat. Llur ponència concloïa que no hi ha motiu d'aplicar l'art. 4 del Pacte perquè la qüestió no interessa directament un Estat determinat. «El Consell per a la pròpia decisió, es pronunciarà en la seva composició ordinària ; els Estats sotmesos a obligacions minoritàries no hi assistiran ; un cop la decisió presa, el Consell la comunicarà als dits Estats per a acceptació».

Sobre la qüestió de saber si els Estats que tenen tractats de minories han de donar llur consentiment a una decisió del Consell, els juristes preveien dos casos : Que la decisió del Consell tendís a canviar les obligacions contractuals assumides pels Estats ; en aquest cas calia demanar-los el consentiment llur, després de la decisió del Consell. O bé, que la decisió del Consell no modifiqués aquelles obligacions i es tractés d'un simple canvi de procediment ; en aquest altre

cas, no caldria demanar el consentiment dels Estats.

Quant a la proposició Dandurand, els juristes advertien que contenia algunes modificacions que sortien dels límits de les obligacions assumides pels Estats ; i que, en conseqüència, si el Consell les acceptava, caldria sotmetre-les després a l'aprovació dels Estats. En aquest punt, el parer dels juristes semblà almenys apressat i provisori ; d'altres juristes, especialitzats en la matèria, opinen diversament.

Durant aquests dies es reuniren els representants de Polònia, de la petita Entesa (Txecoslovàquia, Romania i Iugoslàvia) i Grècia. El delegat permanent del govern serbi fou el primer d'adreçar-se al Secretari general declarant estar convençut que el Consell no prendria cap decisió, en matèria de minories, sense consentiment previ dels governs interessats. Txecoslovàquia féu una gestió igual. El punt de vista de Polònia era compartit per la Petita Entesa. Les conclusions d'aquests cinc Estats, segons A. Gauvain, són :

I. El procediment actual del Comitè dels Tres funciona només per pura tolerància ; els tractats només preveuen la intervenció del Consell seguint la petició d'un dels seus membres, el qual pren aleshores la responsabilitat de cridar l'atenció del Consell sobre una determinada petició.

II. Es contrari a l'esperit dels tractats que la S. de N. consideri com a acollibles les peticions provi-

nents del govern del país al qual la minoria interessada estava unida o pretén unir-se.

III. Es contrari al sistema dels tractats de minories que els Estats invoquin l'article 11, paràgraf 2 del Pacte, per a portar directament davant el Consell una qüestió de minories. En efecte, aquest article preveu un procediment per als casos en què la pau és amenaçada, mentre que els tractats han fixat un procediment especial per a l'examen de les queixes de les minories. En tot cas, el mitjà previst per l'article 11 només fóra admissible en la matèria si la seva utilització fos aplicada a tots els Estats, fins a aquells que no estan lligats per tractats de minories.

IV. La modificació eventual d'un tractat de minories exigeix el consentiment de l'Estat signatari. No depèn de la majoria, ni del Consell ni de l'Assemblea, la modificació d'un tractat.

V. Els Estats signataris dels tractats de minories no acceptaran cap augment de llurs obligacions, ni cap procediment nou, si el règim de minories no s'estén simultàniament a tots els Estats sense distinció.

VI. Si, tanmateix, el Consell adoptés un procediment nou, els Estats signataris dels tractats de minories, demanarien el retorn a l'aplicació pura i simple dels tractats.

VII. Aquests Estats desitgen participar a totes les discussions que tinguin per objecte una modificació del règim de minories».

El Consell, en sessió privada, el día 6 de març, adoptà les conclusions dels juristes sobre la petició de Lituània. Titulescu, en nom de Romania, hi presentà diverses observacions, a les quals Polònia s'adherí, sobre la receptibilitat de

les peticions ; segons ell, no hi ha queixes ; només hi ha informacions ; afegí també que tota modificació dels tràmits havia d'ésser consentida pels Estats ; i que el Consell, per tal d'arribar a una solució, no havia d'arriscar-se a establir cap regla rígida. El representant de Lituània no es conformà. Segons ell, és el mateix Govern interessat, i no el Consell, qui ha de decidir si hi ha l'«interès particular», a què es refereix l'article 4, que justifica la presència al Consell ; segons Scialoja i Chamberlain, que li contestaren, és el Consell qui ha de decidir sobre l'existència de l'«interès particular».

Entretant es celebraven entre els polítics reunions preliminars, i el Comitè dels Tres examinava les peticions rebudes de les minories després del darrer Consell.

Dandurand llegí el seu memoràndum en la sessió pública del dia 6. No el reproduirem íntegrament per no allargar massa aquest capítol. El debat s'obria en mig d'una expectació extraordinària. La sala era plena. Gent inquieta, insegura, hi havia anat de tota Europa. Havien de pronunciar-se mots plens de conseqüències.

L'experiència adquirida — diu Dandurand — exigeix un nou examen del procediment. Els tràmits actuals no han donat satisfacció a les minories. Deixen en l'esperit de la minoria la impressió que no ha estat escoltada. Resten les causes de malcontentament. La finalitat dels tractats — pacificar els esperits —

no ha estat assolida. Les minories no deixaran d'existir ; els problemes que susciten s'atenuaran o resoldran en la mesura en què siguin objecte de benvolença o generositat de la banda dels Estats. La unitat dins la nació — caldria dir, dins l'Estat — no s'obtindrà per l'assimilació, sinó per la diversitat i harmonia entre les diverses cultures. La composició actual dels Comitès dels Tres és deficient ; «llurs membres només arriben a adquirir un coneixement massa sumari i accidental» de les qüestions presentades. Per comptes de la constitució d'un comitè permanent, Dandurand proposa una altra solució : de crear un Comitè especial de minories, constituït per tot el Consell, solució condensada en aquest projecte de resolució :

«Les peticions relatives a les minories, individuals o col·lectives, de raça, de religió o de llengua d'un Estat que hagi signat un tractat de minories, procedents de l'interior o de l'exterior de l'Estat, hauran d'ésser adreçades al Govern interessat, amb prec de trametre-les al Secretariat de la Societat de les Nacions dintre dels trenta dies següents a llur recepció, si aquest govern no creu oportú de respondre directament als peticionaris.

»Si el govern no aconsegueix satisfer els peticionaris, aquests, després de la resposta que hauran rebut, hauran d'al·legar llurs raons per sostenir llurs pretensions i podran demanar ensems al govern interessat que trameti tota la correspondència canviada al Secretariat de la S. de N. durant els trenta dies que segueixin a la recepció de llur rèplica final.

»El govern s'haurà de conformar a aquesta reques-

ta i informar-ne els peticionaris. Ensems, els comunicarà les observacions suplementàries que cregui oportú d'afegir a expedient.

»Si als quaranta dies després d'haver demanat que llurs queixes i tot l'expedient sigui tramès al Secretariat, els peticionaris no reben avís d'aquesta tramesa, podran expedir directament al Secretariat de la S. de N. duplicat dels documents que contingui l'expedient o només llur queixa en cas que el govern no els hagués donat cap resposta.

»En cas excepcional i d'extrema urgència, els peticionaris, en adreçar llur petició al govern interessat podran assabentar-lo que n'han tramès ensems duplicat al Secretari General. Aquest darrer podrà prendre les mesures previstes pel procediment actualment vigent en els casos urgents.

»Perquè aquestes peticions puguin ésser preses en consideració pel Consell, s'hauran d'atendre a les següents condicions : (Les mateixes d'abans, que hem reproduït a la pàgina 48. Només hi ha una petita modificació a l'apartat e) :

«En el cas que l'Estat interessat, per una raó qualsevulla, sollevés objeccions contra la receptibilitat d'una petició, el Secretari general sometià la qüestió de receptibilitat al Comitè del Consell, que més avall queda constituït, el qual, si ho creu oportú, podrà encarregar a un sub-comitè l'examen preliminar d'aquesta qüestió.

»Per a l'examen d'aquestes peticions i dels documents que hi siguin acompanyats, el Consell decideix de formar un Comitè del qual formarà part cada membre del Consell o el seu substitut.

»Aquest Comitè tindrà reunions especials a les dates que ell mateix determini.

»En l'estudi d'aquestes peticions, el Comitè del Consell, si ho creu oportú, podrà trametre la qüestió al Consell, el qual disposarà i donarà les instruccions

que li semblaran apropiades i d'eficàcia en tal avinentesa.

»Si ni el Comitè del Consell ni cap membre d'aquest Comitè no presenta cap memòria al Consell, el Comitè decidirà en quins casos i en quines condicions serà feta una comunicació pública.»

El procediment que someto al Consell—acaba Dandurand—no modifica de cap manera els principis ja establerts. No ignoro, diu, que certs països que han acceptat, en els tractats, la intervenció del Consell en el tracte de les minories, s'inclinen cap a una aplicació restrictiva d'aquest dret perquè hi veuen una minva de llur sobirania davant d'altres nacions. Aquests països— conclou en el gran tò que li escau—no han d'oblidar que han contribuït així a instaurar, en el món, noves costums que seran l'honor del segle xx.

En una exposició verbal, breu, plena de convicció i ardor, Dandurand subratllà els punts essencials de la seva Memòria.

Rera Dandurand, parlà Stresemann. La seva veu, feble en començar la lectura, esdevé després enèrgica. Després de deu anys d'existència—comença—la S. de N. pot lliurar-se a un examen de la qüestió de minories. De quina manera ha estat tractada fins ara ; si la bona via ha estat seguida o si cal prendre'n una altra. Com Dandurand, confessa que també s'havia preocupat de saber «si no corrien el perill de donar execució insuficient a una gran idea». No es tracta, per a ell, d'examinar casos particulars.

«M'importa definir la situació que resulta dels tractats i declaracions vigents, de la garantia confiada a la S. de N. i dels drets i deures que aquesta té. No cal, a aquest efecte, preguntar-se quin dels dos aspectes és el primari i quin és el secundari: Procediment o principis. El procediment i els seus detalls reflecteixen naturalment l'actitud del principi de la S. de N. I, per altra part, tota actitud de principi, no cal dir-ho, implica els mitjans susceptibles de realitzar pràcticament la finalitat volguda a fi que la idea noble, en lloc de perdre's, es fonamenti damunt realitzacions i que els homes, que tantes decepcions han sofert en llurs ideals, no es vegin empesos per la desil·lusió a l'escepticisme i, potser, de l'escepticisme a la desesperació.»

L'examen dels casos particulars ha d'inspirar-se en les grans idees fonamentals. Fonamentant-se en els textos de la Conferència de la Pau i en la primera ponència adoptada l'any 1920 pel Consell, insisteix sobre la garantia de la S. de N. continguda en aquella ponència; «les disposicions sobre minories són intangibles»; la S. de N. té l'obligació d'assegurar-se també que les disposicions són aplicades.

«Quan penso en aquests principis fonamentals i els comparo a la pràctica tal com és en la realitat, no puc deixar de tenir la impressió que la teoria i la pràctica no han concordat sempre. En tot cas, no podem negligir el fet incontestable que aquesta impressió domina fortament les mateixes minories i que hi produeix greus preocupacions en allò que pertoca la sort de llur cultura. És comprensible que les decepcions que així han sofert, s'expressin amb una

severa crítica de les institucions de la S. de N. No és pas la primera vegada que aquesta crítica ha produït llargues discussions en el si de la nostra Societat. Sembla, tanmateix, que els esforços que tendeixen a posar remei a les insuficiències existents han topat en consideracions de principi que podrien fer creure a l'opinió pública que hi havia el desig de separar-se de les bases de la protecció de les minories.»

Després, Stresemann s'ocupa de la tesi sostinguda per Mello Franco en la seva ponència de l'any 1925 al Consell. Segons el ponent, la protecció de les minories tenia un caràcter transitori, quan, segons els tractats, el seu caràcter és permanent. Si aquelles declaracions—diu—haguessin de constituir una mena de teoria de l'assimilació, jo m'hi hauria d'oposar enèrgicament.

Stresemann toca encara un altre punt de principi. La garantia no pot limitar-se a l'arranjament dels casos concrets ; segons la ponència fonamental de 1920 la S. de N. ha d'assegurar-se de l'aplicació constant de les disposicions.

L'obligació de complir-les no és tasca impossible ni indigna d'un Estat sobirà. Tampoc l'interès d'un país per les minories d'un altre no pot ésser considerat com una intervenció política inadmissible. «Jo no crec que el nostre segle hagi establert un estat de coses etern». I encara : «és del tot errat de dir que sostenint el dret i la llibertat cultural de les minories, hom es serveix, com d'un alçaprem per a desfer els Estats». D'altra banda, la pau entre les nacions serà més sòlida

com menys ressoni en l'opinió pública el clam de les minories amenaçades en llur vida cultural; els Estats compostos no seran, per això, menys importants ni prestigiosos; seran, per contra, modèlics.

Després d'examinar els principis, Stresemann examina les possibilitats de millorar el procediment; a grans línies i referint-se al memoràndum de Dandurand, exposa les seves idees sobre els defectes principals del procediment: les minories peticionàries tenen la impressió d'ésser víctimes de la inactivitat i la indiferència del Consell; en la pràctica, tots els tràmits s'han aturat en el comitè dels Tres, sense que els altres membres del Consell fossin assabentats de les qüestions; les minories no saben el curs ni els resultats de llurs requestes; caldria, encara, accelerar els tràmits davant el Comitè; caldria que el Comitè pogués demanar informacions també al representants autoritzats de la minoria i d'altres experts competents.

És indispensable—afegeix—que el Comitè sigui eixamplat i transformat. Aquí radica un dels punts més delicats. Segons la decisió del Consell en 1925, la participació dels membres del Consell està condicionada, i és inadmissible de refusar a governs considerats com a dignes d'ésser membres permanents o temporals del Consell, la confiança en llur objectivitat. Recorda, en fi, el projecte d'una comissió permanent de minories, exposat a la última Assemblea: «aquesta

idea és d'una importància tan considerable que cal examinar-la minuciosament».

Stresemann formula així les seves conclusions :

«Desitjo i recomano a l'examen seriós del Consell, primer de tot, un estudi minuciós de les possibilitats existents d'un millorament del procediment aplicable a les peticions. En segon lloc, prego de considerar la participació de certes nacions interessades per comptes d'excloure-les com s'és fet fins ara. En tercer lloc, caldria examinar de quina manera la S. de N. pot complir els seus deures de garantitzadora, fora del domini de les peticions. En fi, insisteixo en l'elucidació, dintre de l'esperit que acabo d'indicar, dels propis principis de la garantia assumida per la S. de N. Em dono perfectament compte que aquesta és una tasca massa gran i àdhuc massa important perquè poguem donar-li una solució durant la present sessió del Consell. Hem de posar, però, aquesta feina en marxa. Em sembla que el millor mitjà d'arribar-hi seria instituir una comissió especial d'estudis. Aquesta comissió hauria d'ésser composta de faisó que reunís l'autoritat i la competència necessàries per a la seva finalitat. Hauria d'oferir, demés, la possibilitat de palesar tots els aspectes del problema. Si donem a una comissió així un encàrrec prou concret, certament podrà, en un termini raonable, arribar a resultats capaços de constituir una base útil per a les decisions definitives que després hauríem de prendre.»

Sobre els perills de les discusions :

«La S. de N. s'abandonaria a si mateixa si abandonés els principis que en altre temps l'han guiada quan ha acceptat la garantia dels drets de les mino-

ries. He tingut la satisfacció de constatar que l'honorable representant de França, en la sessió de desembre, ha afirmat, d'una manera tan impressionant com solemne, els principis de la protecció de les minories. Afegeixo que, en aquesta qüestió, no faig distinció entre nacions interessades i nacions no interessades. Car el problema que tractem és un problema que, forçosament, interessa la S. de N. en el seu conjunt.»

En la vida dels pobles hi ha un canvi constant en llurs mútues relacions. La història arma els Estats i les nacions contra la fortuna.

«Si la comprenc bé, la idea que ha presidit la creació de la S. de N. i les garanties que la Societat ha assumit per a la protecció de les minories, consisteix precisament en això, en el desig d'apaivagar les tensions produïdes naturalment per les noves situacions, d'apaivagar-les per un tracte equitatiu dels homes d'una altra raça, d'una altra religió, d'una altra llengua. L'ideal cap al qual tendeixen els éssers humans consisteix a assegurar la pau per a l'eternitat, fins i tot quan no gosen creure que la humanitat pugui mai atènyer aquest ideal. Pel que ens pertoca, hem de fer tot el que estigui en el nostre poder per a crear les condicions d'aquesta pau. Una d'aquestes condicions és la pau cultural entre els pobles. Més poderosament que amb paràgrafs i compromisos, la pau eterna pot ésser assegurada per l'imperi de la justícia envers tots els que reivindiquen el dret vital i elemental que tenen de parlar llur llengua i de servar llurs ànimes i llur fe.»

A la sessió de la tarda, Zaleski (Polònia) llegeix secament, la seva declaració contra tota mo-

dificació del règim actual. El procediment actual no ha estat previst pels tractats; «és un procediment fora dels tractats, establert *à titre gracieux dans l'intérêt des minorités* (1) pel comú i benvolent acord del Consell i dels Estats signataris» (2); i aquests no volen acceptar noves obligacions.

«Considerant que la idea de la generalització de les obligacions dels tractats de les minories sembla haver de topar, actualment, amb grans obstacles i que, per altra part, el punt de vista dels Estats signataris dels tractats de minories és ja conegut, crec, senyors, —sense exposar d'altres nombroses raons per fonamentar el que acabo de dir—que la discussió aquí començada, a fi que no revesteixi un caràcter purament acadèmic, ha de tenir per objecte la qüestió de saber si les proposicions que ens acaben d'ésser fetes constitueixen un procediment nou susceptible de modificar les obligacions existents per als Estats lligats pels Tractats esmentats; per altra part, en llegir la memòria del Comitè dels juristes que ens ha estat presentada aquest matí, hi trobo l'afirmació que «el Comitè creu que en certs punts aquesta proposició (és

(1) Mai no serà prou recordat que el règim de minories, contra el que repetí Zaleski, té la seva finalitat i la seva justificació en si mateix, fora de l'interès de les minories. Es d'interès general i així el va justificar un home com Clemenceau que, ens sembla, no era ni un idealista, ni un germanòfil. La protecció de les minories és, ni més ni menys, un dels mitjans oferts pels tractats a la S. de N. per a acomplir la seva tasca, això és, per a mantenir la pau.

(2) Res d'això. Els tractats foren concebuts justament com una garantia i una protecció per als novells Estats: protecció interna, contra ells mateixos, contra certs desigs de venjança; i protecció externa contra els perills que els podrien venir d'una política minoritària brutal. Les fronteres dels Estats novells són més estables del que haurien estat sens dubte sense els tractats de minories.

a dir, la proposició del Sr. Dandurand) sobresurt del límit actual dels tractats i de declaracions de minories.»

En conseqüència, tinc l'honor de pregar-vos que vulgueu nomenar un ponent el qual, ajudat per dos col·legues nostres, estudiï aquesta qüestió i presenti al Consell una memòria així que es trobi en condicions de fer-ho.»

A la seva proposta, Zaleski afegeix algunes consideracions.

Els interessos de les minories són legítims; defensar-los, una obra de justícia. Malgrat les dificultats amb què topaven, els Estats minoritaris han realitzat invariablement una tasca de conciliació i de concòrdia.

La manera millor d'ésser útil a les minories és de no reclamar per a elles privilegis cada dia més extensos; cal cercar només allò que sigui útil, pràctic, realitzable; cal no oblidar els sentiments de les majories; les reclamacions contínues enerven l'opinió pública; la publicitat que alguns demanen, provocaria reaccions poc desitjables.

I aquesta darrera reflexió: el públic es deixa impressionar massa pel costat negatiu de les coses; no veu les solucions possibles obtingudes. Doncs, preguntem nosaltres ¿per què la S. de N. no les dóna a conèixer? Precisament les minories les reclamen.

Titulescu es limità a associar-se a l'exposició de Zaleski i a la seva proposició: insistí no-

més en la necessitat de saber si les proposicions sotmeses al Consell depassen o no les obligacions fixades en els tractats.

Després parlà sir Austen Chamberlain, amb la seva incomprensió i moderació habituals. Tanmateix fa esforços evidents per a estar al dia. El Consell—precisà—no pot modificar els Tractats de minories. El procediment actual—que alguns ja troben excessiu—ha estat fet de comú acord entre el Consell i els Estats signataris.

El treball realitzat—primera observació contra Stresemann—ha estat, segons ell, excellent. És impossible de satisfer tothom ; però ningú no pot posar en dubte la lleialtat dels successius Comitès dels Tres. Certament, adverteix, el procediment actual té defectes que es podrien corregir.

El principal, diu, és sens dubte la ignorància en què són deixats els peticionaris sobre la sort que és reservada a llur petició. Fóra possible d'acudir a certes mesures de publicitat, però és cosa força delicada ; caldria no encoratjar, amb això, l'exaltació de les passions populars, que faria més difícil l'arranjament de les qüestions. Així mateix fóra possible de cercar potser la manera d'accelerar l'activitat del Comitè dels Tres, si més no, per als casos més senzills.»

Les modificacions del procediment no han d'afectar el fons de la qüestió. Fóra inadmissible, segons ell, que per una publicitat intensa de llurs queixes, les minories donessin armes a l'agitació i a la polèmica. La mateixa noció de minories

varia d'una frontera a l'altra. Chamberlain no deixà l'avinentesa de fer un xic d'humor, advertint que bé pot afirmar-se que els anglesos, en llur país, són minoria.

En resposta a Stresemann, recordant la declaració feta en 1925 per Mello Franco i la seva pròpia declaració, Sir Austen Chamberlain vol advertir que ni l'una ni l'altra no parlaven de l'assimilació de les minories ; deien que cal procedir de manera que les minories esdevinguin membres lleials dels Estats als quals pertanyen ; sap greu a l'orador d'haver emprat en aquella ocasió l'expressió «*fondre's* en la comunitat nacional». «L'opressió d'una minoria ha estat en el passat ocasió de molta amargor entre les nacions ; de vegades ha estat causa de guerra».

Sir Austin Chamberlain constata també que els tractats de minories no tenen pas un caràcter provisional, com ha semblat que algú volgués suposar, sinó que són permanents. El que no ho és— o espera que no ho sigui—és la necessitat de recórrer al Consell.

El delegat anglès fa també una amonestació a les minories : cal que no siguin pretext de turbulències ; cal que siguin lleials amb l'Estat de qui depenen ; cal que vinguin a Ginebra «amb les mans netes».

En acabar declara, com ja havia fet el delegat alemany, que la qüestió de les minories és massa important perquè el Consell pugui solucionar-la immediatament. Creu que la Comissió encarre-

gada d'estudiar-la ho ha de fer tan completament com pugui i que ha de considerar el problema en tots els seus aspectes. Aquest estudi pregon ha d'ésser fet de tal manera que aclareixi completament la qüestió i mostri el que ha fet i el que fa la S. de N. en aquest camp.

Tot i reconeixent que en la història hi ha canvis, valdria més no esmentar l'article 19 del Pacte. L'al·lusió a una revisió possible dels tractats de pau, només podria portar confusió a les deliberacions del Consell.

Segons el representant de Finlàndia, Procope, l'examen pel Consell de la qüestió de les minories ha desvetllat un viu interès en tots els Estats membres de la S. de N. Subratlla el fet que la protecció de les minories és una de les tasques més importants de la S. de N. ; ella contribueix a establir la bona intel·ligència entre els pobles. Caldria, diu, intentar de crear el millor procediment possible. I és del parer que el projecte Dandurand presenta diversos avantatges i realitza certs punts de progrés considerables. Finalment es declara a favor de la institució d'un comitè d'estudis.

Seguiren unes explicacions entre Stresemann i Chamberlain. El representant alemany insistia a afirmar que en la memòria de 1925 havia estat emprada la paraula «assimilació» com a finalitat remota dels tractats. El representant anglès insistia en la necessitat que les minories no obli-

dessin llurs deures envers l'Estat i es presentessin a la S. de N. «amb les mans netes com un pledejant davant un tribunal de justícia».

En el comble de l'expectació, parla Briand, a la fi ; arrossega les primeres paraules, per atreure major atenció. No tindrà — primera punxada irònica — el mal gust d'infligir al Consell un discurs doctrinal. Vol fer només algunes consideracions.

«Havia dit, i no retiro pas aquesta frase, que «el dret de les minories era un dret sagrat» ; persisteixo a considerar encara que és així. I penso que, en aquesta qüestió, després d'haver sentit tots els membres del Consell que han fet conèixer llur punt de vista, no hi ha divergència d'opinions.»

Apuntem, com a bona, aquesta primera constatació. Però la S. de N. — que no ha intentat, segons Briand, de substreure's a les seves obligacions—topa amb certes dificultats. Ja surten els «obstacles tradicionals» que s'oposen a les noves idees : les sobiranies nacionals (1).

«La S. de N., per la seva composició i les seves regles, ve obligada a col·locar per damunt de tota consideració, el respecte de les sobiranies nacionals. Aquest principi la domina. Jo no el discutiré. Algunes vegades és benefactor, car és un fre contra certes

(1) Observació de W. Martin : «Si la S. de N. hagués d'interpretar restrictivament tots els tractats que limiten la sobirania dels Estats, no podria existir ni funcionar. Es aquella una regla de dret clàssic que ja no pot tenir, avui dia, cap valor pràctic. Perquè, de temps, la idea de la sobirania absoluta dels Estats se n'és anada a aplegar-se, en el buit, amb bon nombre d'altres nocions que els nostres pares cregueren igualment sagrades».

improvisacions que podrien ésser perilloses; altres vegades és una nosa, car obliga a combinacions de concòrdia i de bona intel·ligència que exigeixen la unanimitat; però estem en presència d'aquest fet que s'imposa a tots i no hem de negligir mai; i ja que es tracta de minories, n'hi ha prou llegint l'article 12 del tractat de minories amb Polònia i els articles corresponents dels altres tractats, així com totes les discussions que han produït, per a fer-se càrrec que el desig dominant en aquesta matèria ha estat el de combinar la protecció de les minories amb el respecte de les sobiranies nacionals.

Heus aquí el problema tal com es presenta i heus aquí la veritable dificultat que s'oposa a allò que anomenaré l'ideal de les nostres concepcions.»

Briand al·ludeix després, amb noves ironies, a la controvèrsia entre Stresemann i Chamberlain. Els discurs del delegat alemany és «filosòfic, molt interessant i molt noble» : palesa «tota l'elevació del seu ideal». En canvi el de Chamberlain, «que practica la S. de N. d'una mica més de temps que el Dr. Stresemann», prova de conciliar el seu propi ideal amb les inquietuds que li suscita l'ideal del Dr. Stresemann.

I tot això fa pensar en les «tristes relativitats a què estem condemnats.» Sobre la creença a l'eternitat dels tractats, Briand, amb la seva veu melodiosa, féu somriure a tots. I no era pas Stresemann qui podia menys somriure. En qüestió d'eternitat, Briand, bon demòcrata, deixava aquesta creença per als pobles. Tractant-se de pobles—subratlla—no és pas dolent de deixar-los la idea d'eternitat. De nou somriem, i tornem a

somriure quan manifesta no compartir la confiança en els homes que es dedueix del discurs del representant alemany.

«Es evident que el Dr. Stresemann, i nosaltres mateixos, ens elevem per damunt de certes contingències i no és menys evident que estem inclinats a considerar la qüestió de les minories en allò que ella té de més noble, guardant l'esperit tès cap a solucions purament objectives.

Si el problema només depengués de nosaltres, tindríem, doncs, la seguretat de resoldre'l en bones condicions. Dissortadament, fora de nosaltres hi ha la vida i no sorprendré a ningú dient que en la majoria dels països hi ha cert nombre de persones, un nombre més aviat gran que no pas petit, que posseeixen el que jo qualificaré la detestable afició a la política (*le detestable goût de la politique*). I per a satisfer aquest apetit singular, però força estès, aquestes persones, tot esguardant a llur voltant, no dubten de cercar la utilització de tot el que pot servir a llur interès. No és cosa dubtosa que esmercen un esperit objectiu i de gran activitat en aquesta mena de combinacions. Quan en certs països novament constituïts i als quals han estat agregats elements diversos, veuen manifestacions d'inquietud, de tristesa, de rancor o de descontentament, si se'ls acut d'utilitzar aquests sentiments per a una acció política interessant, no dubten pas a fer-ho; són coses que passen. N'hi ha prou llegint certs articles i certes publicacions per a tenir-ne, no dic pas solament el convenciment, sinó la certesa.»

Hem tornat encara a somriure, ja un xic amargament aquest cop, sentint com un home tan fatalment polític d'aquest estil, com és Briand, blasmava «le detestable goût de la politique».

Aquestes facècies, d'altra banda, i exciten la hilaritat d'una part del públic, en la gent de bona fe produeixen un efecte deplorable. Tothom s'adona que, amb encisers escèptics, esdevé impossible de caminar endavant.

Per comptes d'excitar,—com fa el mal polític, segons Briand, la ideologia del qual, en aquest punt, no ultrapassa pas la de Primo de Rivera — cal mantenir la pau. És el que fa la S. de N.

«Tanmateix, cal que no ens facin la tasca massa difícil, i si els sentiments respectables de les minories fossin utilitzats com alçaprem—com ens parlava aquest matí l'honorable Dr. Stresemann i com en parlava jo mateix a l'última assemblea—destinat a somoure lentament els governs, llur autoritat i llur força nacional, si hom assajava, com alguns ho han intentat, d'associar de mica en mica totes aquestes minories per a fer un bloc de descontentament i de reclamacions contínues, i si hom hi reeixia, no crec pas que tinguéssim així una atmosfera de pau!

Aleshores, que voleu? Bé cal tenir alguna inquietud sobre això, car no és possible negar que certs esforços hagin estat fets en aquest sentit i nosaltres tenim el deure de fer sentir a les minories el llenguatge que els cal.»

Així, Briand es veu forçat tanmateix, per bé que usant d'ironia, a reconèixer bel·ligerància al moviment minoritari que s'ha manifestat en els Congressos de Ginebra. Aquesta és la primera al·lusió que sobre els Congressos trobem en el Consell de la S. de N. La inquietud de Briand és suscitada per aquests Congressos; els directors

del moviment són aquells detestables aficionats a la política.

Briand toca, a la fi, una qüestió essencial. Quina és la finalitat dels Tractats? Assimilació de les minories? Garantia de llur diferenciació? I aquesta és la part millor del seu discurs; allà on tots ens posàrem seriosos. Briand intentà conciliar dues tendències.

«Un país no té cap interès que un element de la seva població que tingui el seu propi valor i el seu propi geni desaparegui, i un gran país que tingui el sentiment de la seva força no persegueix pas una desaparició així. No prova d'influenciar les seves poblacions fins a aquest punt. Al contrari, per a ell, la força consisteix a assimilar diversos elements de la seva població sense fer-los perdre llur geni propi i llurs qualitats particulars. Així és com creix un país, així assoleix tota la seva puixança i així pot irradiar. El que només pensa a uniformar un país per l'abolició del caràcter propi de cadascun dels elements de la seva població està condemnat a molts fracassos. Abans de la guerra, n'hem conegut: era una època en què l'afició a les minories no estava estesa pel món, car bé pot dir-se que si aquest fet s'és produït és gràcies a la S. de N., la qual no ha de fer res per travar-ne el desplegament, ja que respon a un sentiment noble i respectable.»

Vénen ara les confusions degudes, en primer lloc, a l'anacronisme ideològic de Briand, a la seva mentalitat d'un XIX reaccionari, a la seva identificació dels dos conceptes Nació i Estat i a l'oblit de les condicions psicològiques en què s'efectuen les lluites de nacionalitat.

«No es tracta d'això, però. Es tracta, tot salvaguardant les minories en el manteniment de llur llengua, de llur cultura, de llur religió i de llurs tradicions, de salvaguardar aquesta mena de petita família en el si de la gran, no pas per a afeblir aquesta darrera, sinó per a assegurar-li l'harmonia de tots els seus elements constitutius. No es tracta de la desaparició de les minories, sinó d'una mena d'assimilació que engrandeix la nació sense minvar la petita família. Heus aquí com entenc jo el problema de les minories.

Doncs bé ; perquè aquest problema continuï plantejant-se en aquests termes i perquè pugui resoldre's així, cal no crear entre aquestes minories el que anomenaré l'esperit de polèmica, l'esperit de subversió. Cal no dreçar-les en batalla contra la nació en el si de la qual són cridades a viure, i això en llur propi interès. Quan semblants polèmiques revesteixen un caràcter massa agut, quan esdevenen massa enervadores, massa irritants, quan susciten massa inquietuds, pot esdevenir-se que la nació torbada acabi per defensar-se i, cal no oblidar-ho, aquestes defenses són sempre vigoroses. No veig pas quin interès poden tenir les minories a deixar-se arrossegar cap a un camí tan dolent. Pel contrari, llur interès consisteix que les dificultats siguin aplanades directament entre elles i l'Estat al qual són incorporades.»

Passant a les crítiques que ha merescut l'actuació de la S. de N., Briand reprèn la defensa del Comitè dels Tres. Aquest «malheureux» Comitè només durant l'any 1928 s'ha ocupat en 44 sessions, de vint-i-tres peticions venint de vuit països. Briand semblava oblidar—joc de parlamentari—que ningú no acusa el Comitè de peresós ; que les acusacions radiquen en les deficièn-

cies del procediment i sobretot en el secret en què són mantingudes les minories respecte les peticions formulades. Quant a les millores, diu :

«Cerquem si cal, per mitjà d'una millora de procediment, la manera de fer-ho millor ; si això és possible, val més així. Però guardem-nos, en aquest esforç, de cercar una mena de jurisdicció sobrenacional al davant de la qual uns grups de ciutadans més o menys excitats i en les condicions que jo assenyalava no fa gaire, vindrien a pledejar, per comptes d'adreçar-se als seus governs. Això seria una cosa molt nociva per a la consolidació de les nacions.»

Heus aquí la manifestació més greu. Quan la intel·ligència entre la minoria i l'Estat existeix, ja no cal reclamació de cap mena ; pot suprimir-se tota instància ; l'ideal, com deia Chamberlain, és que arribés un jorn que el Consell no hagués d'ocupar-se de cap petició minoritària. Però la garantia de la S. de N. existeix justament per als casos de desacord entre l'Estat i la minoria ; llavors la minoria, que és la feble, necessita acudir a una jurisdicció sobrenacional. Suprimir aquesta jurisdicció, com vol Briand, és suprimir tota garantia ; és, de fet, vulnerar la mateixa essència dels tractats.

Briand acaba insistint en la necessitat de no inserir conflictes dins les reivindicacions de les minories ; «és evident que és perillós per a la S. de N. de continuar treballant en vas tancat» ; que Adatxi, sol o amb col·laboradors redacti una ponència que permeti d'adoptar un proce-

diment satisfactori ; i que es trobi un mitjà de publicitat no constant, sinó periòdica.

El discurs de Briand oferia molts punts vulnerables. Stresemann es preparava a respondre-li l'endemà. La nit del dia 6 al 7 fou esmerçada en la preparació dels arguments. Però l'endemà, al matí, abans de la sessió, Chamberlain visità Stresemann. Parlaren sobretot de la constitució d'un Comitè d'estudis, i Chamberlain insistí en les dificultats que oferia de moment. Sembla que, en aquesta entrevista, Chamberlain obtingué del ministre alemany que deixés de respondre a Briand i que acceptés la idea de la memòria Adatxi.

L'únic que replicà fou Dandurand. La seva proposició, que ha pogut semblar voluminosa, no és sinó la consolidació dels tràmits en vigor amb algunes esmenes. El que el sobtà en el funcionament dels Comitès dels Tres és «la notòria insuficiència de la informació que ens és sotmesa». Constata després que «estem doncs gairebé d'acord sobre la necessitat d'informar els peticionaris» sobre els resultats de les peticions. I perquè no s'esverin els temorencs : «prou sé que ens movem dins el quadro estret dels tractats».

Finida la discussió, que fou sempre diplomàtica, i vist que la idea d'una ponència sobre el conjunt de la qüestió obria noves perspectives i en realitat eixamplava el debat, tot l'interès es concentrà a saber quins serien els auxiliars de

Adatxi en la seva ponència. La qüestió fou tractada en converses privades. Els uns volien un Comitè de cinc, àdhuc de set membres. Stresemann demanava, per acompanyar Adatxi, Chamberlain, o Dandurand i Procope, els defensors de les minories. Els altres volien Chamberlain i Scialoja. L'oposició irreductible de Stresemann a Scialoja, obligà a canviar-lo per Quiñones de Leon. Aquest hagué d'ésser elegit per votació. Per bé que en el fons, era igual, les aparièncics resultaven, així, més ben guardades. Els partidaris de les minories en foren descontents. La seriositat atribuïda a Adatxi i el punt 3.r del text de la resolució, que obria noves possibilitats, els tranquil·litzaren.

A la sessió de la tarda de l'endemà, dia 7, fou aprovada la resolució presentada per Adatxi :

Primer. El Consell encarrega al seu ponent que li sotmeti, a la sessió del mes de juny, una memòria sobre les proposicions que li han presentat els representants del Canadà i d'Alemanya, tot tenint compte dels diferents extrems que han estat tractats per diversos membres del Consell durant la discussió a què han donat lloc les referides proposicions.

Segon. El Consell prega els representants de la Gran Bretanya i d'Espanya que vulguin prestar llur col·laboració al Ponent per a la preparació de la referida memòria.

Tercer. El Ponent i els seus col·legues podran rebre dels governs dels Estats que han acceptat estipulacions per a la protecció de les minories totes les observacions que aquests governs vulguin adreçar-los. Tot Estat membre de la S. de N. també

podrà, si ho desitja, presentar observacions. Aquestes diferents observacions hauran d'arribar al Secretariat general abans del 15 d'abril de 1929.

El Comitè dels Tres així constituït podrà rebre les informacions i podrà procedir a les consultes que cregui útils per a la realització de la seva tasca.

Quart. El Consell reunit en comitè procedirà a un examen previ de la memòria. A aquest efecte es reunirà en temps útil abans de la data fixada per a la pròxima sessió.

Cinquè. El Secretari general comunicarà als governs dels Estats que han acceptat estipulacions per a la protecció de les minories i als governs de tots els Estats membres de la S. de N. la resolució present, acompanyada de les actes de les reunions celebrades pel Consell el dia 5 de març de 1929.»

* * *

Obtingut l'acord en la qüestió general, en tractar-se, dies després, el 9, la qüestió de l'Alta Silèsia, ja no hi hagué l'emoció ni les temences de conflicte que l'arrest del diputat Ulitz, capdavanter de la minoria alemanya, havia suscitat. Hi hagué, evidentment, una aproximació, almenys d'ordre moral, entre alemanys i polonesos. Recordarem que la delicadesa de la qüestió radicava en el fet que la Comissió d'immunitats de la Dieta d'Alta Silèsia, la majoria de la qual és polonesa, havia refusat l'aixecament de la immunitat parlamentària al diputat Ulitz, per estimar que l'acusació contra ell (complicitat en un delicte d'insumissió a les lleis militars) es fonamentava en una falsetat. Perquè Ulitz

pogués ésser arrestat, calgué la dissolució de la Dieta. L'aplicació de la llei contra Ulitz, en la seva qualitat de director de l'òrgan cultural de la minoria, constitueix, doncs, segons els alemanys, una desigualtat de tracte contrari a l'article 75 de la Convenció. El Consell eia invitat a protegir el diputat Ulitz. El delegat polonès advertí que aquest estava empresonat segons les disposicions formals del codi penal en vigor a l'Alta Silèsia, que l'afer estava en mans de les autoritats judicials i que no hi havia mitjà d'intervenir en l'acció de la justícia. Stresemann, molt moderat i cortès, contestà que respectava el principi de la independència del poder judicial, però que segons els peticionaris l'arrestació del diputat Ulitz era un atac a la minoria i que calia assegurar la publicitat del procés. Fins que el procés haurà finit, no serà possible un judici definitiu.

Tant de bó la minoria alemanya i la població polonesa de l'Alta Silèsia trobessin una fòrmula d'intel·ligència i de col·laboració! Semblava que, en les darreres setmanes (1), hi hagués algun símptoma favorable. El mateix Zaleski havia expressat el desig que la minoria alemanya servís de pont entre Alemanya i Polònia, entre les dues cultures. Cal retre aquest homenatge de justícia a Stresemann ; i és que, generalitzant el debat — cosa que tant indignava els adversaris de les minories i que tant extranyava a W. Martin, d'or-

(1) Del març, 1929.

dinari més perspicaç — el ministre alemany esborrava la impressió de conflicte entre Polònia i Alemanya. La conducta de Stresemann, que confirma la fama que va adquirint de diplomàtic hàbil sense ésser escèptic, fou, en aquesta ocasió : donar satisfacció als elements del seu país que es planyien d'excessives contemporitzacions i ensems evitar que la qüestió esdevingués simplement polono-germànica.

Els qui, pensant en l'antiga opressió dels alemanys contra els polonesos, volen justificar l'opressió actual dels alemanys, fan el tort més greu a Polònia i a la causa de la pau. Obliden que, per alguna cosa, digueren els aliats que començava un període nou en la història del món ; que les atrocitats d'altres temps ja no serien possibles. L'esperit de venjança no aconsella res de bo ; cap govern, digne de la seva missió, no pot acudir-hi.

* * *

Què cal pensar de la intervenció de Stresemann i de Briand en el debat general ?

Un escriptor francès, molt liberal, Víctor Basch ha dit que, en el recent debat, l'únic que parlà realment europeu fou Stresemann. Briand, en canvi, parlà polonès o romanès.

Moderat en l'expressió, Stresemann féu un discurs sòlidament construït. Fou encertat en les al·lusions i clar en les conclusions. Tot ell respi-

rava convicció. Ni irredentisme, ni assimilació violent ; respecte, dins l'Estat, de les diversitats espirituals. No és segur que l'home pugui assolir una pau eterna ; però hauria d'esforçar-se tanmateix a crear-ne les condicions.

¿Fins a quin punt és sincera, demana un dels nostres articulistes, aquesta actitud del polític alemany? Deixant de banda el fet que, després de la guerra, hi ha a Alemanya, un canvi formidable en les idees i els sentiments, si ens colloquem en un pla de realisme pur, podrem respondre com l'articulista : aquesta actitud és sincera fins allí on s'avé amb els interessos i amb la situació de l'Alemanya de la post-guerra. I, essent aquesta avinença gairebé perfecta, podrem dir que la sinceritat de Stresemann és gairebé perfecta. Com també és gairebé perfecta, en sentit contrari, la sinceritat dels antics defensors dels pobles oprimits, que ara s'oposen a les revindicacions de les minories o les eludeixen. Tot això és perfectament normal i potser, dins un sentit realista de la història, un poble només hauria de cercar, i en realitat així succeeix en els pobles vitals, quines són les tendències que poden contribuir més bé a la realització de la pròpia personalitat, i per tant quin partit li cal prendre dintre el joc internacional. I si nosaltres tenim de vegades algun dubte sobre la capacitat de realització, sobre la suficiència política, del nostre poble, és quan el veiem prendre, tan fàcilment, les idees que més el poden noure en els seus interessos

essencials, que són els de la seva personalitat. Ni ens sobtaria veure el dia de demà les nostres dretes defensant, per sentit històric, els principis liberals del dret de les minories, mentre certes esquerres, per la mancança tradicional de sentit històric en llurs capdavanters polítics, s'entestarien en la defensa dels principis nacionalistes radicals, amb sobirania absoluta, fòbia contra els internacionalismes i dogma de no intervenció, és a dir, totes les característiques de la reacció i de les dictadures. Ja hem vist, per ara, que—dretes i esquerres coincidint en la voluntat de no fer res—només alguns esquerrans s'han manifestat, a estil de Briand, escèptics del dret, irònics de tota actuació idealista, manifestacions que fins ara eren peculiars de gent conservadora.

Per un joc normal de la història trobem ara Stresemann erigint-se en campió dels drets i dels principis pels quals els adversaris d'Alemanya lluitaren i venceren. Un idealista dirà—i no creiem pas que estigui en l'error—que, per una reacció vindicadora de l'esperit liberal i de la consciència cívica, els alemanys estan superant llur desfeta, acceptant i enlairant la bandera que conduí els aliats a la victòria. (1) Les crítiques contra Stresemann, fonamentades en suposar-li intencions catastròfiques, exageracions, excés de filosofia, no poden fer cap efecte a un lector imparcial. Més útil i clara és l'actitud d'aquells que, com J. Bainville, es mostren francament

(1) «La Veu de Catalunya», 7 de març, 1929.

contraris als principis que ara arbora Stresemann, i sobretot a qualsevol aplicació que pogués fer minvar els efectes de la victòria de les armes.

* * *

I de la resolució del Consell ¿què cal pensarne? La major part de la gran premsa alemanya se n'ha mostrat decebuda i àdhuc indignada. En canvi, francesos i polonesos se n'han manifestat satisfets, com també molts neutres. Tots aquests han cridat victòria. La victòria evident, única potser, és la dels diplomàtics sobre l'opinió pública.

Examinem-ho. De fet — i això pensava abans del debat, la gent informada—per al Consell només hi havia dues eixides : o bé tallar l'afer de cop, evitant tota explanació ulterior, i aquesta era la solució de Polònia ; o bé tornar la qüestió a un comitè especial, perquè l'examinés a fons, mantenint així l'actualitat del problema i l'efervescència al seu entorn. No sabem si, íntimament, Stresemann desitjava això, però és un fet que no podia esperar sinó això en el millor dels casos, i és un fet també que els seus adversaris no ho desitjaven pas : així A. Gauvain, defensor del punt de vista polonès i de la Petita Entesa, escrivia (1), el mateix dia que co-

(1) *Journal des Débats*, 7 març, 1929.

mençaven els debats: «En effet, le renvoi à la session suivante avec nomination d'un Comité chargé de préparer un rapport comporterait dans le cas présent de graves inconvénients»—i aquesta és justament la solució presa.

Evidentment, com observava Wilson-Harris, trametre un problema a una comissió no és resoldre'l. Però, els qui estaven al corrent de les negociacions saben que la resolució conté el màxim del que, tenint en compte les oposicions existents, podia obtenir-se.

Cal també treure de l'esperit de la gent la idea ingènua—que els escèptics aprofiten per a fomentar el pessimisme—que un problema com el de minories pugui ésser resolt per una simple resolució del Consell de la S. de N. El mateix fet de portar-se aquestes qüestions a Ginebra demostra que aquestes qüestions per ara no tenen solució. La solució ideal única, com hem observat en comentar el discurs de Briand, és la de l'acord perfecte entre Estat i minories. Els problemes existeixen perquè no hi ha aquest acord. Estats i minories no tenen, doncs, altre remei que acudir a Ginebra.

Així, podem treure més conclusions falagueres dels debats del Consell que del text de la resolució.

L'existència de desacords determinarà, com diem, una constant intervenció de la S. de N. Útil o no, eficient o no, no hi ha altra instància. Les discussions seran possibles? El darrer Con-

sell ha mostrat que podia parlar-se amb tanta franquesa com cortesia.

Altra constatació feliç : les repercussions de la discussió en l'opinió pública han mostrat que res no li era menys indiferent. Potser la S. de N. es mostrarà incapaç de resoldre els problemes de minories, però ja no podrà escamotejar-los. S'haurà demostrat que, com a preservatiu, res no hi ha com la por de Ginebra ; convindrà que la S. de N. intervingui molt almenys com a mesura preventiva.

Sobre alguns principis—la no assimilació, per exemple—s'han acostat els punts de vista que, a partir de la malaurada ponència de Mello Franco, semblaven inconciliables. Chamberlain ha desautoritzat Mello Franco. Adhuc Zaleski, posteriorment, a Varsòvia, ha declarat que ningú no pensava a Ginebra en assimilacions ètniques ni integracions nacionals. També sobre el procediment s'han produït acords i coincidències : la garantia de publicitat de les peticions sembla ja assolida.

No ; les minories no han estat vençudes. El programa de la Memòria proposada és prou ample perquè el problema pugui ésser examinat en tots els seus aspectes. Hi entra, doncs, la idea d'una Comissió d'estudis. No sabem si el comitè serà prou agosarat per a proposar modificacions importants ; si Adatxi fos sol, potser no dubtaríem tant. Potser no totes les idees aconsellables i útils, potser no totes les consideracions del cas,

arribaran a la ponència. Però res no priva el camí de l'opinió pública. I, a fi de comptes, una ponència tímida, amb resultats escassos, no retirarà la qüestió de la discussió pública. Pel contrari, n'intensificarà l'interès.

Una certa rapidesa en les deliberacions i resolució féu pensar en intents d'ofegar el problema. Tampoc, en opinió del Dr. Ammende, Secretari general de les minories organitzades, cal pensar que la composició de la Ponència, signifiqui cap enterrament. «Per bé que un dels membres d'aquest Comitè sigui oposat a tot canvi en els tràmits actuals, que un altre representi un Estat la política del qual tendeix a la desnacionalització de la seva minoria i que el terç sigui absolutament estrany als problemes europeus» cal observar que la tasca del Comitè no serà res definitiu, sinó senzillament base de discussió per al Consell actual. Aquest Comitè i el mateix Consell hauran d'ocupar-se per força de les proposicions de Dandurand i Stresemann, de les discussions que se'n seguiren i de les observacions que siguin presentades abans del 15 d'abril. Si Polònia, Grècia i la Petita Entesa es preparen ostensiblement a una oposició, cal pensar que d'altres països interessats o simpatitzants no romandran mans plegades. Les mateixes minories organitzades han preparat un Memoràndum, que podrà ésser recollit o no, però que coneixerà l'opinió pública, i algú en recollirà les idees millors. Així, doncs, la vinent sessió de Madrid no com-

portarà un escurçament, sinó més aviat un nou eixamplament de la qüestió.

Finalment poden presentar-se aviat circumstàncies especials que modifiquin l'actual situació política a Ginebra. Si a França Briand fos substituït per Herriot, com a resultat d'un triomf de les esquerres, i sobretot si els laboristes anglesos guanyessin les eleccions vinents, amb la substitució de Chamberlain per Mac Donald, a Ginebra, sens dubte la situació llavors fóra molt més favorable a les minories. Per això Chamberlain té especial interès que la ponència del Comitè estigui llesta abans de les eleccions.

CAPÍTOL XIV

EL DEURE D'INTERVENCIÓ

Com hem vist, aquest problema de minories pren cada dia un lloc més preponderant en les preocupacions dels juristes, dels polítics, dels homes d'Estat. Tots els esforços dels partidaris de la protecció de les minories s'hauran d'encaminar, naturalment, lògicament, cap a la creació de l'Estatut que col·loqui dins la legalitat del dret internacional públic els fets diferencials d'Europa.

Davant tot això quin és el nostre deure? Fóra absurd arronçar-se d'espatlles o girar-se d'esquena. Fóra dolorós resignar-nos a no participar a la creació de la novella Europa, a l'elaboració del nou dret. Per què restar-ne absents? En nom de què?

Un diari escrit en català acusava d'innocents, ingenus o mal informats els qui consideren aquest moviment com un possible camí de solucions. Només la lleugeresa, la ignorància i l'oblit dels nostres deures més elementals, com a

catalans i com a ciutadans, poden haver suscitat semblant acusació.

Es d'interès especial per a la causa catalana l'existència a Europa d'un ambient d'opinió pública favorable al respecte de les diversitats nacionals. El principi d'aquest respecte, i de les garanties conseqüents, va lligat avui íntimament a la qüestió de les minories.

Constatem, de vegades, penosament, certa mentalitat imperialista i escèptica alhora, en gent d'un pacifisme pràctic exacerbat, delirant. Gent no disposada a la menor violència, creu només en la força, no creu en el dret. Ens cal, certament, una major elevació del caràcter.

Hi ha, encara, entre els catalans, una inquietant absència de sentit internacional. Exemple : malgrat les nostres pretensions, ens commou encara molt més qualsevol comentari hispànic sobre les nostres coses, encara que vingui de font anònima o sense cap garantia. En canvi ens deixa indiferents la crítica objectiva de l'estranger més prestigiós. En l'esfera de les lletres hem pogut comprovar-ho massa sovint.

I bé, davant tot això, l'única política vàlida és : intervenció. Avui dia participem activament, directivament, en algun dels organismes esmentats en els capítols V a VII ; en alguns de manera intermitent ; de molts, però, en som absents encara.

Compatriotes, polítics d'un cert relleu a Catalunya, creuen que només poden fer-se apel-

lacions; no conceben la col·laboració internacional sinó en forma de crits dilacerants. D'altres —terribles conspiradors sota les cadires—us demanen que no feu fressa. D'altres, en fi, en un moviment jurídic internacional, al qual participen les primeres organitzacions internacionalistes, hi veuen només maquinacions de tal o tal potència vençuda (1). Tot plegat, peresa, peresa, por a la realitat complexa i manca d'apetència informativa.

* * *

Així, a força d'esguardar cap a dintre—i no cal dir que aquest esguard era ben necessari—generalment no ha estat compresa cap forma d'acció internacional que no fos simplement una apel·lació, plany o requesta. D'altres, amb un sentit de l'oportunitat circumstancial completament oposat a l'eficàcia pràctica, han pensat que l'acció internacional era cosa d'exercir només de cara a una necessitat concreta i només en condicions especialment favorables. No; tota acció internacional resulta innòcua, sense valor ni transcendència, si es limita als afers que ens toquen directament, i si s'exerceix només en moments considerats com a oportuns. Aquesta acció, pel contrari, s'ha d'aplicar a tots els problemes d'interès internacional

(1) W. Martin en un article de fons del «Journal de Génève» del 31 agost de 1928 ha contestat als qui fan córrer que el Congrés de Nacionalitats és una maniobra alemanya: «No hi ha res de més inexacte. Hi veiem representats gran nombre de grups eslaus, els catalans d'Espanya, d'altres encara, que no tenen certament cap desig de fer la política d'Alemanya.»

i s'ha d'exercir en tot instant. Fins ara nosaltres només havíem intervingut en organitzacions d'ordre científic o acadèmic ; calia que no manquéssim en les d'ordre jurídic, polític, econòmic i educatiu.

Es el que hem volgut inaugurar d'ençà que l'any 1919, poc després de la guerra, férem el nostre programa d'expansió, que hem anat realitzant fins allà on els mitjans disponibles ens ho han permès.

Sens dubte, els resultats immediats poden induir a la desconfiança. Però el pacífic no té dret a ésser impacient ; el pacífic almenys ha d'armar-se de paciència. I, demés, l'acció sobre l'opinió pública té un valor evident, real. A la llarga les forces morals actuen ; la història recent del món ens dóna exemples reconfortants. Arriba un dia, no sabeu com, que una força irresistible col·loca un problema en primer rengle.

Cap argument vàlid no podria, doncs, presentar-se contra la intervenció en aquestes lluites ideals. Àdhuc prescindint de l'interès particular que hi portem, ha d'interessar-nos pel seu caràcter europeu, humà. Pot admetre's, és clar, el cas d'aquell qui, per raons de principi, sigui contrari al dret de minories ; aquest, si és sincer, tampoc no pot inhibir-se ; ha de combatre'l. Però aquest no pot estar en el nostre camp ; és un adversari.

—Molt em temo—escrivia fa temps—que la nostra generació fracassi, si no s'apressa a portar al moviment pairal un cop de mà definitiu. Nos-

altres no hem reeixit, com reeixiren els homes que sorgiren trenta anys enrera, a formar un nucli prou sòlid i coherent per a portar al damunt tota la responsabilitat del país. A una generació d'homes d'empenta, n'ha seguit una altra de tècnics. Aquesta alternativa de generacions més fortes i més fluixes pot constatar-se en el nostre país, d'un segle ençà. Observo, amb dolor, que estem en un període fluix, distès, més aviat incoherent. No és rar que els tres o quatre que treballem ens trobem, en certa manera, isolats.

Hi ha molta feina a fer. Pensem que, per circumstàncies especials, el moviment pairal, organitzat tot just fa trenta anys, hagué de concentrar-se en la represa de consciència interna i en la lluita política contra el rotativisme madrileny. Hi ha tot un programa a reprendre, amb noves directives, sobre les nostres relacions amb València i Mallorca, com també sobre la nostra política peninsular. Comencem a tenir un ideal de cultura interna positiva, però quantes activitats hi ha inèdites encara en aquest ram! Sobretot no fa gaires anys, la nostra acció internacional era nulla.

* * *

Per algunes similituds de situació és molt interessant per als catalans de considerar l'exemple dels alemanys de Txecoslovàquia. Tothom coneix la força numèrica, relativa i absoluta, d'aquesta minoria alemanya : la quarta part de la població total de Txecoslovàquia, el terç de la

població de Bohèmia, i gairebé la meitat de la de Silèsia. Recordem, paral·lelament que els catalans representen gairebé la cinquena part de la població de l'Estat espanyol, la totalitat de la població al Principat i a les Illes i la major part de l'actual reialme de València. Però sobretot és important, en el cas dels alemanys de Txecoslovàquia com en el dels catalans, llur força cultural i econòmica.

La constitució txecoslovaca assegura a les minories els drets garantits pels tractats de pau. Però la legislació txecoslovaca no ha ampliat els drets de la minoria alemanya, malgrat la seva importància, i s'ha limitat a les obligacions generals dels tractats. Àdhuc hi ha queixes, per part dels alemanys, a causa de només poder emprar la llengua pròpia en els organismes públics, davant els tribunals i altres autoritats, en les aglomeracions on el vint per cent almenys de la població indígena pertany a la nacionalitat alemanya. Les queixes són menors en allò que pertoca al dret d'elecció, car l'Estat ha fonamentat el seu dret electoral en el principi proporcional. Altres queixes concerneixen el règim escolar, l'admissió a les funcions superiors de l'Estat, les expropiacions, etc.

Quina actitud prengueren, de bell antuvi, els alemanys de Txecoslovàquia? Heus aquí la qüestió pràctica, política, important. Dues tendències es marcaren tot seguit: la primera, responent a mentalitat i sentiment irredentistes, con-

siderà que la solució només podia venir de fora, que calia una nova fixació de fronteres, que la lluita havia de concentrar-se en el camp de l'autodeterminació dels pobles ; la segona, responent a una mentalitat pràctica i oportunista, i acceptant la situació creada, concentrava la lluita en l'aspiració a l'autonomia «dins la vasa de l'Estat». Els partidaris de la primera tendència, els menys, negativistes o separatistes, recusaven, per raons de principi, tot contacte amb l'Estat ; els partidaris de la segona, molt més nombrosos, no es revoltaven contra l'Estat, sinó que aspiraven a modificar el seu sistema polític.

Les eleccions de 1925 foren decisives. Fins llavors havia governat una majoria exclusivament txeca, la qual es mostrà impotent per a assolir una força suficient per a governar i per a envestir els problemes més urgents i més immediats. Quines causes determinaren l'acostament amb els alemanys? En primer lloc, causes exteriors generals, política de Locarno, acostament francoalemany i com a conseqüència acostament txecoslovac-alemany, com la història i la geografia aconsellen ; en segon lloc, triomf, entre els alemanys, de la tendència, franca i oberta, vers la lluita per l'autonomia dins el quadro de l'Estat ; en tercer lloc, necessitat sentida pels mateixos txecs, d'obtenir la col·laboració dels alemanys a les tasques de l'Estat. Cal afegir encara dues causes més : l'increment del comunisme, a costes dels socialistes, feia impossible una majoria go-

vernamental, exclusivament txeca, i aconsellava l'acostament a les forces alemanyes no revolucionàries ; d'altra banda, les exigències dels problemes econòmics, que endebades havien volgut resoldre els txecs tot sols, exigien una cooperació entre txecs, alemanys i eslovacs.

Les persones que han vingut criticant acerbament la política intervencionista de la Lliga Regionalista entre 1917 i 1927 observaran que, si fa no fa, la posició dels activistes catalans era la mateixa que la posició actual dels alemanys de Txecoslovàquia. Els mateixos principis d'acció havien de conduir a les mateixes actituds. Ara bé, cal dir que, si en aquest parallelisme l'actitud i mentalitat d'alemanys i catalans és semblant, són, en canvi, molt distints, l'actitud i la mentalitat de l'Estat txecoslovac i de l'Estat espanyol ; i en aquest fet radica, a fi de comptes, l'argument pràctic suprem dels nostres separatistes. Mentre no s'operi a Espanya un canvi pregon en les idees i els procediments, mentre Espanya no accepti els principis de dret públic normals en tots els països civilitzats, tota intervenció té el risc d'esdevenir, àdhuc en el millor cas, indiferent per al progrés de la causa catalana.

Observem, en certs sectors de la intellectualitat espanyola—grup de *El Sol* per exemple—un estat d'esperit europeu (1) que faria possible la

(1) El diari «El Sol» ha fet, amb motiu de les reunions a Madrid, pel maig 1929, de la Unió Internacional d'Associacions per la S. de N. una propaganda comprensiva, intensa i simpatitzant de les revindicacions generals de les minories.

col·laboració si aquests elements tinguessin prou força per a prendre, amb els catalans, les regnes del govern. Però cal reconèixer que tals elements són minoria, o semblen ésser-ho, comparats amb les considerables forces de reacció, d'unitarisme i d'incomprensió que tenen al davant. Per això és difícil d'albirar cap solució, per Espanya i per Catalunya, mentre els liberals siguin en minoria i el país accepti una situació reaccionària.

La col·laboració de txecs i alemanys a Txecoslovàquia ha pogut ésser considerada pel mateix Masarik com un esdeveniment històric que representa el començament d'una nova era. L'aplicació del principi d'igualtat i de respecte a les característiques nacionals de tots els pobles del mateix Estat, fixat per mitjà de convencions i de lleis especials, obre un període de pau, de col·laboració i de prosperitat.

* * *

Com considerar l'actitud de França, que ens toca tan de prop, en la qual i per la qual tenim tantes simpaties cordials i intel·lectuals? Tot depèn del què s'esdevingui a Alsàcia.

No cal dir que els alsacians no participen als Congressos de minories. Hi han acudit alguns diputats d'Alsàcia i alguns capdavanters bretons, però simplement com a espectadors. Ens sembla difícil que els alsacians entrin mai en el Congrés; en primer lloc, perquè de segur que no serien admesos; en segon lloc, perquè és molt probable

que els convingui més no entrar-hi ; i no parlem ja dels bretons, que no han reeixit encara a tenir ni un sol diputat nacionalista al parlament francès. Res no pot témer França del moviment de minories, tal com està endegat. Nosaltres podem témer, això sí, que la mala traça a endegar la qüestió alsaciana pertorbi el moviment de les minories. Adhuc per interès de França i de les minories europees convindria que França donés satisfacció a l'autonomisme alsacià. Aquest problema té transcendència europea, en tant que, mentre no trobi satisfacció mínima, pot servir de pretext als països lligats pels tractats per a no complir llurs compromisos. Els Estats obligats vigilen naturalment l'actitud dels Estats que no assumeixen, respecte a llurs minories, cap obligació internacional. Si no es parlés de qüestió alsaciana, és a dir, si França s'entengués amb Alsàcia, no passaria res ; si la qüestió perdura, per contra, a l'ordre del dia, serà inevitable que la gent s'avesi a veure en el poble alsacià una minoria nacional com les altres. I es traurà també per a França la conclusió que ja es treu per a Itàlia, és a dir, que no aplica un règim anàleg al que ha imposat a altres països ; d'on els Estats obligats trauran la conclusió que no cal ésser massa escrupolós en l'observació de llurs compromisos. I això sense considerar que tota política que pugui exasperar els alsacians pot portar, per a la pau i l'estabilització europea, considerables perills.

* * *

I davant Alemanya? La transformació interna d'Alemanya és encoratjadora, però no és total. Els pacifistes, els liberals, ara en majoria, han de lluitar aferrissadament per a resistir l'atac de les forces tradicionals imperialistes.

Davant el fet dels vuit o deu milions d'alemanys, que han romàs fora de les fronteres, quina és l'actitud de les dues tendències? Quin és, més concretament, l'interès de cadascuna per a una solució equitativa i jurídica del problema?

Els imperialistes estan per l'irredentisme ; els interessa que no es trobi solució ; que sembli evident que només hi ha el recurs de la força.

Els pacifistes estan per l'autonomia cultural, el respecte a les característiques de les minories, amb la qual cosa s'evitaria, en la major part dels casos, la necessitat de rectificacions de fronteres.

Resoldre el problema de les minories per via pacífica, és ajudar l'opinió liberal alemanya, fortificar-la en la seva posició i assegurar la permanència del règim democràtic a Alemanya.

Entestar-se en considerar el problema de les minories com una maniobra del vell imperialisme i refusar-se per tant a tota solució, a tota concessió o millora, és oferir arguments formidables als imperialistes alemanys. La feblesa de la S. de N. davant les protestes de totes les minories, les alemanyes i les altres, només afavoreix els partidaris del règim antic. El dia que l'opi-

nió alemanya estigui convençuda que el plet de les minories no es pot resoldre per les vies del dret, que només la força és apta, el triomf dels imperialistes és segur, i és segura la guerra.

* * *

I ara uns mots de cara a Espanya. Els moviments nacionalistes han modificat llurs principis actius. Ja no es diu com abans : a cada Nació, un Estat. La doctrina ortodoxa és ara : nacionalitats lliures dins l'Estat complex. Nació i Estat essent distints i independents, pot convenir que una Nació estigui distribuïda en diversos Estats (Alemanya i Austria, per exemple) o diverses nacions, o fragments de nacions, en un sol Estat (Suïssa). La dificultat de les fronteres s'esvaeix o atenua. Els separatismes, com a tendència, esdevenen anacrònics. Si es demana per un costat garanties internacionals, per altre costat s'aconsella la tendència a l'acostament dins el mateix Estat. Però això no és possible sense llibertats prèvies. Ningú no pot donar-se si no es posseeix.

La funció de l'Estat apar destinada a limitar-se. Els veritables liberals veuen, joiosos, com l'Estat va perdent alguna de les seves funcions pròpies. Cada dia és més un òrgan d'ordenació econòmica i social. Representa un sistema d'interessos, però ja no concentra activitats. Àdhuc l'endegament econòmic li anirà escapant, per a

concentrar-se en entitats autònomes. L'Estat productor i conductor de cultura, l'Estat hegelià, va cap a la posta. La consciència liberal i les necessitats cada dia més complicades del món modern ho exigeixen.

Dia arribarà que la funció de cultura—com als Estats Units—serà també missió d'entitats culturals autònomes. L'Estat, en un territori de diverses cultures, té l'obligació d'ajudar-les totes. No pot, no ha de protegir-ne una contra les altres. Ha d'ésser un àrbitre i deixar que les cultures lluitin lliurement entre elles, única manera de fomentar-ne l'estímul, la creixença, la vitalitat, i de no oposar-se a les lleis naturals.

Tothom és d'acord—a la fi—a propugnar una solució federal per als problemes nacionalistes de la península ibèrica, i la major part dels propugnadors estimen l'existència de poders irresponsables almenys com una nosa, i la dictadura militar com el primer obstacle. En el camp dels principis, molts són d'acord a rebutjar l'arbitrarisme mecànic del vell federalisme; també han minvat les exigències de la vella escola historicista, preocupada sobretot pel fet racial i la tradició. No cal, doncs, insistir massa, per la seva evidència, en aquesta necessitat: El nou federalisme no podrà deixar de tenir en compte les noves doctrines del dret de minories i sobretot les noves experiències, sense oblidar la dels Soviets. El nou federalisme no serà el de Pi i Margall, tot i el respecte a l'home i a les seves

idees, com tampoc el federalisme imperialista de Prat de la Riba, amb idèntic respecte a l'home i amb gratitud per la seva obra d'estadista.

És innegable, sense necessitat d'adoptar la doctrina marxista, que l'experiència soviètica ofereix realitzacions a considerar. És perfectament imaginable, per exemple, una Unió ibèrica, amb un Govern central executiu nomenat per dues Cambres i assistit per elles. La Cambra representativa dels interessos, de les professions, de les organitzacions econòmiques i de cultura; i la Cambra representativa dels interessos polítics i de les nacionalitats. És imaginable també que per comptes d'un trossejament arbitrari de la península en Estats d'extensió i força semblant, o d'una divisió segons les regions geogràfiques (que ve a preconitzar Ortega i Gasset), tinguem una constitució segons nacionalitats, és a dir, segons entitats naturals de cultura (història, llengua, dret, etc.) idèntica o afí. I és imaginable també que, dintre la Unió, pugui haver-hi distintes constitucions per a cadascun dels membres de la Unió, segons les necessitats de la cultura, de la vida econòmica i de les aspiracions de cadascun, i segons la intensitat de la seva diferenciació respecte d'altres. Uns membres podrien ésser Estats lliures, els altres repúbliques aliades, els altres territoris autònoms. Repetim-ho: a la llum de l'experiència d'aquests deu anys últims—si ens sembla ja en vies de desar-se l'imperialisme federal de Prat de la Riba—el sistema de pacte

ultra-liberal, amb uniformitat de drets i d'extensió d'autonomia entre els diversos membres de la Federació, ens sembla infantil, com tot joc mecànic.

Mussolini, en un camp preparat, com era Itàlia per les seves tendències seculars cap a la unió dels membres disgregats, ha intentat, i en gran part realitzat, l'experiència d'un Estat *sui generis*, l'Estat feixista, que no és sols una vulgar dictadura, sinó una forma nova de constitució de l'Estat a base unitària, anti-democràtica i corporativa.

Pertoca al moviment enèrgic i intel·ligent que pogués imposar-se a la Península ibèrica, intentar la realització d'una forma d'Unió federativa (a la qual tendeixen les forces històriques de la Península, cas oposat al d'Itàlia), sense acudir a les formes imperialístiques ni a les cantonalistes, una Federació a base neo-liberal, nacionalística i corporativa alhora, amb organismes especials dirigint la vida econòmica i la vida cultural del país, amb repúbliques i territoris autònoms, i un fortíssim poder central, emanació de tots aquests poders locals, lliure de moviments, amb un cap plenament responsable, dins les seves limitades funcions pròpies.

Aquesta seria la Revolució autèntica, fecunda, esperançadora ; no el joc vuitcentista i sudamericà, característic de país agro-pecuari, dels «pronunciamientos» militars ; ni tampoc les insurreccions locals, per generoses que siguin, condemna-

des per la realitat a esdevenir endèmiques, sense aportar solucions ; ni tampoc, en fi, les esperances en cataclismes bèl·lics internacionals que podrien modificar una frontera, però no reformarien internament el país. La gran reforma, la gran revolució, ha d'ésser quelcom que pugui transformar la societat peninsular hispànica, en la seva constitució interna, en la seva economia, en la seva cultura, en la seva coordinació política.

El capgirament vindrà fatalment perquè Espanya s'ha endarrerit massa al costat dels altres països europeus, i no li és possible d'anivellar-se amb els altres pobles, per un procés evolutiu normal. Aquest capgirament fatal pot traduir-se en anarquia o pot traduir-se en reorganització. Això dependrà dels instruments d'opinió pública que haurem reeixit a crear, de la gent que estigui preparada a les noves concepcions, de la força que s'hagi pogut aglutinar al servei d'aquest ideal.

CONCLUSIONS

Derivat del principi de nacionalitats, hi ha un dret recent de «minories nacionals», imperfecte en el seu contingut i en la seva aplicació.

La possible perfecció només és albirable per mitjà d'un Estatut general, en l'elaboració del qual intervinguin representants autèntics de les Minories i dels Estats, ajudats pels juristes especialitzats en aquestes matèries.

L'Estatut ha d'ésser general i aplicable a tots els pobles.

El principi d'aquesta protecció ha d'ésser inclòs en el Pacte de la S. de N.

Han d'ésser creats els òrgans o bé han d'ésser assenyalades als que ja existeixen les funcions que pertanyin a cadascun en l'aplicació de l'Estatut.

Mentre la qüestió no sigui resolta, els problemes de nacionalitat seran, com han estat d'un segle ençà, com foren durant la guerra, com són encara, un instrument polític—legítim, diríem—de pressió internacional ; amenaça, pretext i causa de conflictes i guerres.

* * *

Quin és el nostre interès i el nostre deure?

Com a homes liberals i moderns hem d'ajudar als qui treballen perquè hi hagi, amb caràcter d'obligació internacional, la Carta magna de llibertats indispensables a tots els europeus civilitzats.

Es indicada, doncs, la intervenció en totes les organitzacions internacionals que pugnen pel progrés del dret de nacionalitats.

Per via pacífica, només aquesta generalització i ampliació del dret de minories pot donar estat jurídic internacional, i, per tant, intervenció de la S. de N., a la qüestió catalana.

Sense aquesta generalització prèvia, o sense conflicte que amenaci la pau general, no hi ha fonament objectiu sòlid—per bé que hi poden haver raons subjectives, a voltes poderoses, de propaganda o de calculat efecte—per a apel·lacions als poders internacionals sobre el cas català concret.

La qüestió podrà, però, portar-se, pels mateixos motius de propaganda i prèvies totes les consideracions d'oportunitat o de tàctica, a tot òrgan d'opinió pública internacional. L'aspiració de llibertat fa tots els homes solidaris, com són solidàries totes les tiranies.

* * *

Però, sigui com sigui, la solució del problema català, en el grau necessari al desplegament del nostre poble, només podrà trobar-se interiorment,

per la intel·ligència, força, organització, disciplina i abnegació dels catalans, en lluita directa i constant contra les forces de reacció catalanes i no catalanes i contra els poders retrògrads espanyols, que tenen per exponent i síntesi la Dictadura.

Es aconsellable, a tal fi, el plantejament del problema català dintre del món polític peninsular, amb un ideal generós per a tota la Península, sentint els catalans vivíssim interès per tots els altres problemes peninsulars de llibertat i de consciència, d'estructuració social i d'endegament econòmic, posant-se en contacte constant amb tots els elements renovelladors, i aliant-se, si cal, amb totes les forces nobles i autèntiques, capaces de transformar el país i contribuir a la gran renovació indispensable i fatal.

Queden a part — ara, esperem que temporalment, obstruïdes — les vies democràtiques d'imposició interna per la pressió de l'opinió pública i pels recursos parlamentaris.

Queden a part, naturalment, els recursos de la violència.

Queden a part, també, els improbables cops de fortuna—per cataclisme inter-hispànic o per confusió internacional.

nalment, la Comissió adoptà un conjunt de regles precises per a la marxa interior dels seus treballs. Ensems encetà l'estudi de diverses qüestions de gran importància : constitució d'un estatut general de les minories ; inscripció en el propi pacte de la S. de les N. del principi de la protecció de les minories, que així seria generalitzat ; definició precisa de la minoria. Una sola qüestió particular fou examinada : la de la minoria búlgara a Macedònia. ¿Els eslaus de Macedònia, constitueixen una minoria propiament dita? Sí, diuen els búlgars i els emigrats macedònics. No, repliquen els serbis. Els debats foren emocionants. Un venturós resultat assenyalà la clausura de la reunió : una declaració, redactada en comú pels delegats búlgars i romanesos, sobre la minoria búlgara de la Dobrudja meridional.

Reunió de La Haia, 30 juny-6 juliol de 1928

Qüestions generals debatudes : Estatut general de les minories, incorporació del principi de la protecció de les minories en el propi pacte de la S. de les N., disposició que, naturalment, imposaria, almenys implícitament, l'observació d'aquest principi a tots els Estats membres, fins els que ni pels tractats de 1919, ni per «declaracions» o convencions ulteriors no vénen obligats a cap tracte especial respecte a les minories (1).

(1) Era encara el problema espinós, central, de la generalització dels drets de les minories de tots els Estats, almenys dels que són

Quant als problemes particulars, encara hi fou tractada la situació de les minories a Itàlia; la situació al Tirol no deixa d'ésser, però, més greu que mai. Una resolució sobre les minories no-musulmanes de Constantinoble fou més categòrica. Altra resolució sobre la situació de la minoria jueva a Romania pogué aplegar els sufragis unànimes; l'Associació romanesa no curà d'atenuar la gravetat de les manifestacions antisemites de l'any anterior; hi hagué discussions vives amb els hongaresos. L'examen dels altres problemes de minories balcàniques no pogué arribar a cap solució; una vegada més topava amb inextricables qüestions prèvies: definició de la minoria, distinció de les poblacions que estan o no estan qualificades per prevaldre's dels tractats de minories.

Fou creat un petit Comitè balcànic de concòrdia perquè s'esforci a definir i a circumscriure la naturalesa dels problemes de les minories dels Balcans.

Reunió de Praga, 1-3 octubre 1928

La Comissió tracta de l'Estatut de minories. El temps sembla madur per a la seva elaboració.

membres de la Societat, que es plantejava de nou. No cal dir que s'hi adherí la delegació catalana, malgrat els recels que aquesta proposició, signada pels romanesos, suscitava entre alguns minoritaris. Aquests es pregunten si una temptativa de revisió general no oferiria als Estats actualment lligats pels tractats un pretext per a ajornar l'observació de llurs obligacions fins al dia en què una llei general fos acceptada per tots els Estats afiliats a l'organització de Ginebra.